

Møte torsdag den 7. juni 2012 kl. 9

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 97):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om språklig og teknisk revisjon av Stortingets forretningsorden (Innst. 350 S (2011–2012))
2. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om felles ansvar for eit godt og anstendig arbeidsliv. Arbeidsforhold, arbeidsmiljø og sikkerheit (Innst. 333 S (2011–2012), jf. Meld. St. 29 (2010–2011))
3. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksen, Laila Marie Reiertsen og Vigdis Giltun om å nedsette et offentlig utvalg for å utrede lovfestet minstelønn – tiltak mot uønskede arbeidsbetingelser i det norske arbeidsmarkedet (Innst. 296 S (2011–2012), jf. Dokument 8:6 S (2011–2012))
4. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven mv. (Innst. 326 L (2011–2012), jf. Prop. 74 L (2011–2012))
5. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2008/104/EF om vikararbeid (vikarbyrådirektivet) (Innst. 325 S (2011–2012), jf. Prop. 69 S (2011–2012))
6. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i plan- og bygningsloven (Innst. 357 L (2011–2012), jf. Prop. 91 L (2011–2012))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i helseregisterloven mv. (opprettelse av nasjonal kjernejournal m.m.) (Innst. 348 L (2011–2012), jf. Prop. 89 L (2011–2012))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i helseregisterlova mv. (etablering av Norsk helsearkiv m.m.) (Innst. 351 L (2011–2012), jf. Prop. 99 L (2011–2012))
9. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold og Torgeir Trældal om å skille markedsregulatorrollen og markedsaktørrollen i matvaresektoren (Innst. 327 S (2011–2012), jf. Dokument 8:66 S (2011–2012))
10. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Kåre Øistein Hansen*

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant for Sosialistisk Valgfor-

bund, Kåre Øistein Hansen, døde 6. mai i år, 84 år gammel. Kåre Øistein Hansen var født i Drammen og ble innvalgt på Stortinget fra Buskerud. I sin periode på Stortinget fra 1973 til 1977 var han medlem av finanskomiteen.

Det var som mekaniker i industrien hans samfunnsengasjement ble vekket. Dette engasjementet tok han med seg i både fagforeningsarbeid og politikken, og som aktiv fotball- og friluftsmann.

Hansen fikk sine første verv i fagbevegelsen tidlig på 1950-tallet. Han var klubbformann i en årrekke, ble avdelingsformann og satt i forbundsstyret for Jern og Metall. Det var engasjementet for de svakes rettigheter og arbeidet i fagbevegelsen som sto sentralt i Hansens politiske virke.

I den perioden Kåre Øistein Hansen var på Stortinget, arbeidet han utrettelig for arbeiderbevegelsen og de underprivilegerte. Han forsvarte arbeidernes faglige rettigheter og økonomiske interesser og var en aktiv pådriver for arbeidsmiljøloven. Han støttet også elever på spesialskolene, særlig dem på Røste i Levanger, og var en trofast medspiller i kvinnesaksspørsmål.

Med sitt engasjement og førstehåndskunnskap om yrkeslivet var Kåre Øistein Hansen en viktig bidragsyter i SVs gruppe. I tillegg blir han beskrevet som en mann med humor, en viktig egenskap som ble verdsatt av hans kolleger i partiet og på Stortinget.

Han hadde et sterkt sosialt engasjement, som han også brukte i lokalmiljøet. Blant annet pusset bedriftsklubben opp et barnehjem, og det ble organisert kulturelle aktiviteter i samarbeid med Drammens Teater.

Hansen trente dessuten hunder for blinde, var lidenskapelig fisker og fotballdommer i mange år. I senere år arbeidet han som inspektør i Arbeidstilsynet og som verne- og miljøleder i Oslo kommune, med oppgave å styrke arbeidsvilkårene og rettighetene til de ansatte i helse- og sosialomsorgen.

Gjennom sitt liv hjalp Hansen mange mennesker, og hans faglige og politiske innsats vil bli stående, både i eget parti og i fagbevegelsen.

Vi minnes Kåre Øistein Hansen med dyp respekt og takknemlighet.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representantene Freddy de Ruiter og Torfinn Opheim, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet om nødvendig fortsetter utover kl. 16 til dagens kart er ferdigbehandlet.

Sak nr. 1 [09:04:33]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om språklig og teknisk revisjon av Stortingets forretningsorden (Innst. 350 S (2011–2012))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 2 og 3 behandles under ett, og anser det for vedtatt.

Sak nr. 2 [09:04:54]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om felles ansvar for eit godt og anstendig arbeidsliv. Arbeidsforhold, arbeidsmiljø og sikkerheit (Innst. 333 S (2011–2012), jf. Meld. St. 29 (2010–2011))

Sak nr. 3 [09:05:10]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Laila Marie Reiertsen og Vigdis Giltun om å nedsette et offentlig utvalg for å utrede lovfestet minstelønn – tiltak mot uønskede arbeidsbetingelser i det norske arbeidsmarkedet (Innst. 296 S (2011–2012), jf. Dokument 8:6 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 2 timer og 30 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 55 minutter, Fremskrittspartiet 35 minutter, Høyre 25 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter og Venstre 5 minutter.

Presidenten vil videre foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne i hver partigruppe og inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Det blir videre foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Anette Trettebergstuen (A) [09:06:29] (ordfører for sak nr. 2): Vi behandler i dag tidenes første stortingsmelding om tilstanden i norsk arbeidsliv. Ikke overraskende viser tilstandsbeskrivelsen i meldingen at arbeidsforholdene er bra for de aller fleste i Norge. Flere går på jobb i Norge enn i noe annet land. Vi har rekordhøy sysselsetting – også blant kvinner. Det norske arbeidslivet er relativt inkluderende, sammenliknet med andre land. Den jobben vi går til i Norge, er stort sett et godt sted å være. De fleste av oss har ordnede forhold på jobb, en arbeidstid som er godt tilpasset familielivet og det sosiale livet, og vi har mulighet til å påvirke egen arbeidshverdag. Den norske arbeidsmiljøstandarden er altså høy i et internasjonalt perspektiv.

Det at vi lykkes så godt i Norge, er ingen selvfølge. Det er et resultat av bevisste politiske valg og en politisk kamp. Den norske samfunnsmodellen er unik, og den gjør at vi er i toppsjiktet internasjonalt når det gjelder det å kunne kom-

binere jevn inntektsfordeling, velferd for alle, konkurranseevne og nyskaping. Derfor ser også verden til oss. Sterk arbeidsmiljølovgivning, fagforeninger og et godt treparts-samarbeid er med på å sikre dette.

Det er heller ikke gitt at kvaliteten på det norske arbeidslivet skal holdes god for all framtid. Nei – det krever fortsatt politiske valg og politisk kamp for å kunne videreutvikle og forbedre det norske arbeidslivet i møte med nye utfordringer. Derfor fører Arbeiderpartiet en framtidsrettet arbeidslivspolitikkbasert på en mer inkluderende arbeidslinje. Vi ivaretar og tar med oss det som fungerer, samtidig som vi ser framover og finner nye løsninger på nye utfordringer i et arbeidsliv i endring.

Selv om det store bildet er at det ser veldig bra ut på de fleste områder, har vi store utfordringer framover. Vi har utfordringer knyttet til arbeidskraft i årene som kommer. Derfor fornyer og moderniserer regjeringen arbeidslinja hver eneste dag for å få flere med i arbeidslivet. Det er dette de store reformene vi har innført, handler om, som pensjonsreformen, Nav-reformen, uføreforhøringen, jobbstrategien, Kvalifiseringsprogrammet og en ny og forsterket IA-avtale. Alt dette handler om å få flere hender i arbeid, å gi folk muligheter til å delta og å gi folk muligheter til å delta lenger. Dette er avgjørende for å sikre velferden vår framover.

Det norske arbeidslivets tre største utfordringer dreier seg om utstøting, ufrivillighet og useriøsitet. Vi har et arbeidsliv som i for stor grad støter folk ut. Selv om uføreandelen i befolkningen ikke øker, er det for mange som ender opp som langtidssykmeldte og går over på uføretrygd, uten at de hadde trengt å havne der. Bak hver person som ender opp på uføretrygd, er det en unik historie. Ethvert menneske som ender opp på uføretrygd, som helt eller delvis kunne ha jobbet, er én for mye. Med tidligere og bedre oppfølging og forebygging kan vi unngå at de havner der. Når de som havner der, kunne unngått det gjennom tidligere innsats, er det sløsing med menneskelige ressurser, og vi vet veldig mye om hvem som ender der: Det er mange kvinner fra tradisjonelle omsorgsykker der det fortsatt er tunge løft, ubekvem arbeidstid, mye deltid og mye nattarbeid; det er damer som sliter seg ut. Og det er unge – som står for mye av økningen i uføreandelen. Det er muskel- og skjelettplager, og det er psykiske lidelser.

Arbeidslivsmeldingen viser også at det norske arbeidslivet er av det mest arbeidsintensive sammenliknet med arbeidslivet i EU-landene. Alt dette er med på å støte folk ut. Hva gjør vi med det? Jo, noen av reformene for å følge opp bedre og hindre at folk faller ut, var jeg innom i stad. IA-arbeidet er avgjørende. Den nye avtalen er forsterket, regjeringen har satt inn nye tiltak, og vi ser allerede resultater: Sykefraværet synker; det går ned og har ikke vært lavere på lenge. Det lover godt for framtiden.

Men vi vil videre for å hindre utstøting. Tidlig innsats og forebygging er nøkkelen. Vi vil bl.a. ha en ny ungdomsgaranti, som setter inn innsatsen mot unge tidligere.

Skal vi forebygge utstøting, er vi også nødt til å ha arbeidstidsordninger som gjør det mulig å stå i arbeid lenge, og som gjør det mulig å kombinere familie og barn med arbeid. Arbeidstidsordningene ivaretar hensynet til den an-

satte, hensynet til bedriftene og til samfunnets behov. De setter rammer for hvor mye en kan jobbe, men gir utstrakte muligheter til ulike tilpasninger og unntak til beste for nettopp de ansatte og bedriftene som ønsker det.

Dagens ordninger har vært helt avgjørende for at vi har høy kvinnelig yrkesdeltakelse. Dagens ordninger er moderne, og de er fleksible. I behandlingen av meldingen går opposisjonen igjen til angrep på ordningene. Under dekke av å skulle modernisere skal arbeidsgiver igjen få mer makt på bekostning av arbeidstaker. Det er ikke moderne politikk. Det er umoderne politikk, som vi har brukt tiår på å forhandle oss bort fra.

Arbeiderpartiet er opptatt av å ha et moderne og fleksibelt arbeidstidslovverk, tilpasset den virkelige verden og folks behov. Vi endrer det gjerne, men det gjør vi basert på reelle fakta og behov og aldri på et dogmatisk ønske om ene og alene å flytte på viktige maktforhold i arbeidslivet.

Vi har også et arbeidsliv der vi ser at enkelte bransjer preges av stor useriøsitet, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Regjeringen har ført en aktiv kamp mot sosial dumping siden 2005. Vi har gjennomført to handlingsplaner og en rekke tiltak for å sikre skikkelige lønns- og arbeidsforhold. Disse handlingsplanene er nå evaluert av Fafo, som sier at innsatsen har fungert. Men vi vil videre. Derfor gir vi nå i meldingen også Arbeidstilsynet sterkere verktøykasse. Derfor har vi også varslet en stor konferanse til høsten og en ny offensiv mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet inn mot 2013. Det er trist å se at høyresiden i denne saken, og i neste, som vi behandler i dag, som vanlig vegrer seg for å ta tak i nye utfordringer og møte dem med nye tiltak, og at de fortsatt ikke vil være med på å innføre nye tiltak mot sosial dumping.

Den neste store utfordringen vi står overfor i det norske arbeidslivet, og som vi også adresserer i meldingen, er ufrivilligheten i arbeidslivet. Det handler selvsagt om en stor andel ufrivillig deltid, det handler om midlertidig ansatte, og det handler om de særlig uavhengige. Deltidsarbeidet er et gode for de fleste som jobber deltid. Ingen er imot all deltid. Det er den utfrivillige deltiden vi må til livs. Altfor mange, og kvinner spesielt, blir gående på små stillingsbrøker gjennom store deler av livet. Derfor kommer vi i meldingen med et nytt krafttak mot ufrivillig deltid, med en rekke forslag som vil kunne gi flere muligheten til å jobbe heltid. Det er ikke noen hokuspokusforslag som vil gjøre at vi får bukt med den ufrivillige deltiden alene, men vi gjør nå det vi kan med lovverket for å bidra. Partene i arbeidslivet, lokalpolitikkerne og den enkelte bedrift har et stort ansvar, og det gjøres også enormt mye bra arbeid og mye god organisering lokalt for å få til mer heltid.

En annen utfordring vi også tar opp i meldingen, handler om de midlertidig ansatte og andelen særlig uavhengige. Jeg er glad for at hele komiteen, etter innspill i høringen, ønsker en gjennomgang av de såkalt særlig uavhengige. Men igjen konstaterer jeg at de gamle, klassiske skillelinjene mellom regjeringspartiene og opposisjonen er tydelige: Der vi ønsker å regulere og begrense bruken av midlertidighet, fremmer opposisjonen igjen de gamle forslagene om å åpne opp for mer bruk av midlertidige ansettelser.

Arbeiderpartiet har andre og mer framtidsrettede løs-

ninger på arbeidslivets utfordringer. Istedenfor å gå tiår tilbake til arbeidstidsordninger man har forhandlet seg bort fra, og istedenfor å gi dårligere stillingsvern som svar på å få folk i arbeid, velger vi andre strategier. Vi bygger ned barrierene mellom dem som står langt fra arbeidslivet, og arbeidslivet med andre og bedre tiltak. Vi vil sikre fleksibilitet og samtidig gjøre det mulig for flest mulig å stå i arbeid lengst mulig. Vi ønsker en fortsatt kamp mot sosial dumping, for retten til heltid og for et mer inkluderende arbeidsliv. Tilstanden i det norske arbeidslivet er stort sett god, men vi er ikke i mål. Vi har utfordringer, og utfordringene skal vi ta tak i. Men Arbeiderpartiet vil alltid være garantisten for en politikk som kombinerer vekst og innovasjon med skikkelige lønns- og arbeidsvilkår.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [09:16:02]: Regjeringa har hatt stort fokus på ufrivillig deltid, og det er veldig bra. Det er noko Framstegspartiet faktisk også støttar. Men den store utfordringa i framtida er å få fleire som jobbar frivillig deltid, til å jobba meir, og då helst heiltid.

Kva for grep vil regjeringa ta når det gjeld dette?

Anette Trettebergstuen (A) [09:16:25]: Det er hyggelig å høre at representanten i dag sier at Fremskrittspartiet er opptatt av å bekjempe den ufrivillige deltiden. Det reflekteres sjelden i Fremskrittspartiets merknader og vøteringer i Stortinget, men jeg er glad for at representanten i dag sier at det skal det bli en endring på.

Som sagt er det mange tiltak som må til for å redusere den ufrivillige deltiden. For å få dette til går vi i dag så langt vi kan gå når det gjelder å bruke lovverket. Så er mye av jobben opp til partene i arbeidslivet. Organiseringen på den enkelte arbeidsplass er også viktig. Men det er ingen tvil om – og det har vi fagbevegelsen med oss på – at denne regjeringen har tatt et krafttak mot ufrivillig deltid. Jeg registrerer også at når det kommer til merknader, og vøteringer i Stortinget, er dessverre ikke Fremskrittspartiet med på den kampen.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [09:17:25]: La meg først av alt si at det er bra at sykefraværet går ned. Det har faktisk ikke vært lavere siden Høyre satt i regjering. Så er det i Norge bred enighet om at trepartssamarbeidet er bra. Men av og til kan man jo mistenke at trepartssamarbeidet blir et topartssamarbeid mellom ett parti i den rød-grønne regjeringen og én av arbeidstakerorganisasjonene.

I Klassekampen 6. mars kunne vi lese følgende:

«Regjeringen legger mye vekt på dialog med «partene i arbeidslivet», men snakker mest og best med én part. (...) Det holder ikke å bare snakke med LO.»

Det er ikke en Høyre-representant som sier dette, men en representant for en av de store partene i arbeidslivet, nemlig Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og deres leder Tore Eugen Kvalheim.

Så mitt spørsmål er: Hvordan vil Arbeiderpartiet sikre at trepartssamarbeidet ikke blir til et topartssamarbeid, og gi alle arbeidstakerorganisasjonene den innflytelsen de fortjener?

Anette Trettebergstuen (A) [09:18:27]: Jeg kan forsikre representanten Røe Isaksen om at min og Arbeiderpartiets representanters kalendere er fulle av avtaler med alle partene på arbeidstakersiden i Norge. Det er ikke slik at Arbeiderpartiet og regjeringen kun snakker med LO. Det er et mantra vi hører fra høyresiden hele tiden. Det medfører ikke riktighet. Vi har stor tro på – og stor respekt for – trepartssamarbeidet, men det bør ikke overraske noen at Arbeiderpartiet og LO, som den faglige og politiske delen av arbeiderbevegelsen, har samme mål og en historie som tilsier at vi går i samme retning og har utstrakt kontakt. Men det hindrer ikke like god kontakt og like god dialog med de andre arbeidstakerorganisasjonene.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [09:19:25]: Det var mye bra i representantens innlegg.

Det jeg er opptatt av – og som Kristelig Folkeparti ønsker – er en videre utvikling av det gode arbeidslivet vi har i Norge; et bærekraftig arbeidsliv der det skapes nye arbeidsplasser, der det er enkelt å komme inn, der det er et inkluderende arbeidsliv, og der det skapes en god balanse mellom familieliv og arbeidsliv. Dette var representanten inne på, og det er jeg glad for.

Men en av tilbakemeldingene vi har fått, er at det er mange – særlig familier – som ønsker mer fleksible arbeidstider, og som ønsker en liten oppmyking av gjennomsnittsberegningen eller særlig alternativ turnus. Jeg opplever egentlig Arbeiderpartiet som et parti som har vært villig til å diskutere sånne løsninger, men siden 2005 har det låst seg helt når det gjelder dagens arbeidsmiljølov.

Hva er det som gjør at Arbeiderpartiet er så opptatt av at en skal ha det akkurat sånn, og ikke kan diskutere at dette faktisk er noe som arbeidstakerne ønsker, og som vil skape større fleksibilitet og trygghet for mange mennesker?

Anette Trettebergstuen (A) [09:20:28]: Det er riktig at Arbeiderpartiet er opptatt av at vi skal ha fleksibilitet for arbeidstakere og bedrifter i forhold til arbeidsmiljøloven. Vi diskuterer hele tiden endringer i arbeidsmiljøloven og arbeidstidsbestemmelsene, som her tas opp. Men hvis vi skal gjøre endringer i arbeidstidsbestemmelsene, gjør vi det ut fra reelle behov ute i arbeidsdagen til folk. Vi har meget fleksible arbeidstidsordninger i dag. For eksempel er det sånn at «drømmeturnuser», som representanten tar opp, noen steder mer er normen enn unntaket. Det er fordi ordningen fungerer. Hvis man bruker mulighetene innenfor arbeidstidsordningene og søker om unntak, får man de arbeidstidsordningene man vil ha. Men det er ett viktig prinsipp for oss i Arbeiderpartiet, og det er at den ansatte selv – enten gjennom sin egen stemme direkte opp mot arbeidsgiver eller gjennom tillitsvalgte – skal ha retten til å si nei. Vi tror ikke vi får et bedre arbeidsliv der det blir lettere å få kvinner, eller menn, til å jobbe og kombinere familieliv og barn og arbeidsliv, dersom arbeidsgiver får mer

makt til å presse ubekvemme arbeidstidsordninger over på arbeidstakeren.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [09:22:09]: Som den gode omsorgspersonen eg er, og som sjukepleiar, har eg lyst til å hjelpe representanten Trettebergstuen med minnet. Framstegspartiet har lagt fram forslag om høgare lønn til deltidsarbeidarane i helsesektoren. Vi har støtta deltidsprosjekt som regjeringa la fram både i fjor og i år. Samtidig har vi òg sett fokus på deltidsarbeidande over lang, lang tid. Så det var mi kjære omsorg for representanten Trettebergstuen.

Stortingsmeldinga tek for seg utviklinga i arbeidslivet, arbeidsforhold, arbeidsmiljø og sikkerheit. Arbeidslivet har endra seg i takt med tida, gjennom teknologi, internasjonalisering og globalisering og når det gjeld livs- og bustadmønster. Arbeidslinja i velferdspolitikken byggjer på at det er ein fordel for den enkelte å ha ei tilknytning til arbeidslivet. Det er mykje som er bra i norsk arbeidsliv, samanlikna med andre land.

Arbeidslivet har endra seg dei siste 30 åra. Endringane frå eit industrisamfunn til eit kompetanse- og teknologisamfunn har utvikla seg raskt.

«Alle skal med», er regjeringas slagord. Men er det slik at vi har eit arbeidsliv der alle får delta, bruka sine evner, talent og sin kreativitet, sitt intellekt eller sine praktiske ferdigheiter?

For nokre grupper er det ikkje slik. Altfor mange står utan arbeid og utan moglegheit til å komma i arbeid. Blant desse potensielle arbeidstakarane finn vi menneske med nedsett funksjonsevne, innvandrarar, ungdom, langtidsløydige – blant dei mange med låg eller inga utdanning. Trass i utallege strategiar og garantiar for å få desse gruppene i aktivitet og arbeid har det ikkje hjulpet. Talet på dei som står utanfor, er framleis altfor høgt.

Unge, friske menneske droppar ut av skulen og endar opp som passive mottakarar av sosiale stønader på Nav. Langtidsgarantien for ungdom verkar kanskje akkurat så lenge som dei ulike prosjekta er i gang. Men etterpå er løysinga kanskje personavhengig – på dei ulike Nav-kontora – med tanke på om vegen vidare vil bli bra. Rettleiing og tett, individuell oppfølging må til for å få fleire ut i aktivitet, som igjen kan føra til arbeid eller utdanning. Det handlar om å få fram evner, kreativitet, ferdigheiter og motivasjon til det enkelte individet. Det er der fokuset må liggja, ikkje på systemet og A4-tankegangen, der alle er like. Kvart enkelt menneske har sine unike evner og talent, og det må vi klara å få fram når vi skal få fleire ut i eit aktivitetssløp, som igjen skal føra til ein plass i arbeidslivet.

Arbeidsløysa blant unge i Europa er bekymringsfullt høg, og ho er ikkje dalande, men aukande. Også Noreg har sine utfordringar. Vi får ikkje fleire inn i arbeidslivet ved å stengja ulike grupper ute, slik regjeringas arbeidspolitikk legg opp til. Det er allereie skapt eit A-lag og eit B-lag i arbeidslivet, og vi har ikkje råd til å missa ein heil generasjon fordi vi ikkje forstår kva som rører seg blant dei unge. Vi er avhengige av gode rådgivarar og rettleiarar tidleg i sku-

len – nokon som faktisk ser og oppmuntrar. Vi er nøydde til å få betre kompetanse innan yrkesrettleiinga og utdanninga i ungdomsskulen og vidaregåande skule. Vi må erkjenne at ikkje alle er like gode teoretisk, men gjennom praktisk læring og tilnærming til faga vil også teoretisk svake kunna bli dyktige fagpersonar innan sitt felt.

Ein rapport gjort ved NHV – Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap – i 2011 viser at ei rekkje studium har vist betydelege forskjellar i psykisk helse blant dei som er i arbeid, samanlikna med dei som er utanfor arbeidslivet.

«Arbeidsledighet blant ungdommer utgjør en risiko for psykisk dårlig helse og skaper en ond sirkel som kan føre til at man på lengre sikt havner utenfor arbeidslivet», hevdar dosent Lars Fredén, som forska på området.

I påsken i år var det eit innslag i Danmarks Radio som gjorde inntrykk. Dansk forskning viser at arbeidsledige som har komme seint i gang i arbeidslivet, ligg etter i lønn. I gjennomsnitt ligg dei 50 000 danske kroner etter i lønn, noko som kan utgjera så mykje som opptil 2 mill. kr i eit heilt liv. I tillegg tapar dei både pensjon og kjem seint i gang med etablering. Forskarane meiner at ein mistar ein heil generasjon på grunn av ungdomsarbeidsløysa i Danmark. Arbeidsledige danskar fortel at det å vera arbeidslaus har prega dei, sjølv etter at dei har komme i fast arbeid. Dei startar arbeidslivet med å gå arbeidsledige. Dette gjeld ikkje berre for Danmark, det kan like godt vera sånn her i Noreg. Det å vera arbeidsledig gjer noko med eit menneske, det ikkje å føla seg til nytte og kunna få bidra til samfunnet, og å få oppleva å vera økonomisk sjølvhjelp, gjer noko med sjølvbiletet og sjølvkjensla til eit menneske.

Arbeidsminister Bjørstrøm og statsminister Stoltenberg har teke til orde for å innføra lønnstilskot til arbeidsgivarar som vil tilsetja ungdom som går på arbeidsavklaringspengar. Dette er ein positiv tanke, men kvifor tillèt regjeringa bruk av mellombelse tilsetjingar for nokon grupper, men ikkje for andre?

Framstegspartiet har sagt at det er ein god måte å få fleire inn i arbeidslivet på, nettopp ved å ta i bruk meir mellombelse tilsetjingar. Det er ei moglegheit for dei som ikkje har ein referanse eller har opparbeidd ein cv, til å kunna starta ein stad, til nettopp å kunna få vist seg fram for ein arbeidsgivar.

Arbeid og helse er som hand i hanske. Difor må førebygging, inkludering, arbeidsmiljø og medbestemming vera i fokus i eit pulserande arbeidsliv. Dette påverkar oss resten av livet, i familien, i fritida – og ikkje minst enkeltindividet, i eit samfunn.

Familiemønsteret er òg forandra. Vi har ikkje lenger så mange kjernefamiliar i generasjonsbustader som lever side om side med besteforeldre. Mange har ikkje foreldre i nærleiken, det er fleire oppløyste familiar med aleineforeldre, og som har yrke der arbeidstida ikkje strekk seg frå kl. 8 til kl. 16. Mange av desse ønskjer å ha fleksible ordningar der dei kan avtala med sin arbeidsgivar når dei kan jobba, ut frå sin livssituasjon. Har ein barna kvaranna helg, er det heilt naturleg at ein jobbar mest mogleg den tida ein ikkje har samvær med barna sine, for så å kunna bruka kvalitetstid med barna når ein har fri.

Livet har mange fasar, også når ein går frå å ha omsorg

for barn til å ha omsorg for foreldre og andre pårørende. Framleis er mange av desse – kvinner og menn – yrkesaktive, men dei har ei ekstra belastning ved at dei også har teke på seg omsorga for sine nærmaste. Er det då slik at dei skal vera nøydde til å måtta slutta å jobba eller gå ned i stillingsbrøk for å få dette til? Å pleia livstruande sjuke og døydande pårørende vil ofte vera svært krevjande. Mange vil derfor korkje ønskja eller vera i stand til å påta seg oppgåva.

Så kva kjenneteiknar den gruppa yrkesaktive som vel å yta pårørende omsorg for familiemedlemmer i livets slutt-fase? I samhøve med Navs rapport nr. 2 av 2012 viser resultatata at dei fleste som yter slik pleie, er kvinner. Vi ser også at gjennom 2000-talet har dei fleste vore i alderen 30–49 år. I 2011 utgjorde denne aldersgruppa halvparten av dei kvinnelege pleiepengemottakarane. Delen av mottakarar er likevel aukande blant kvinner 50 år og eldre, og var i 2011 komen opp i 47 pst. Denne utviklinga kan delvis vera ein konsekvens av at levealderen held fram med å auka, og at det derfor særleg er personar over 50 år som no opplever at foreldre og ektefellar fell frå. Ei anna årsak kan vera, i samhøve med SSB sine vurderingar, at stadig fleire kvinner i aldersgruppa over 50 år er yrkesaktive, og at dei derfor i mindre grad enn tidlegare kan yta denne omsorga ulønna. Elles er det òg blant mannlege pleieytarar slik at aldersgruppa 30–49 år er størst. Det er derfor nødvendig å ha eit arbeidsliv som legg til rette for dei ulike livsfasane som ein arbeidstakar er gjennom, særleg dersom vi ønskjer at fleire skal jobba lenger, og at fleire skal vera i arbeid. Det eine heng saman med det andre, og det er viktig å kunna sjå heilskapen.

Framstegspartiet er ikkje imot eit regulert arbeidsliv, og vi har respekt for dei lovane og reglane som er inngått. Vi meiner derimot at det er feil å regulera i hel arbeidslivet på ein slik måte at ein ikkje har moglegheiter til fleksibilitet for å få til gode tilpassingar mellom den enkelte arbeidstakaren og arbeidsgivaren.

Vi veit at ca. 70 pst. av arbeidstakarane ynskjer å arbeida frivillig deltid, og det skal vi respektera. Det er mange som vil arbeida mindre i periodar – av ulike årsaker. Dessutan har vi over 70 000 personar med nedsett funksjonsevne som ikkje kan bidra, og som ikkje får lov til å bidra, for det er ikkje nok moglegheiter for dei, men svært mange ynskjer det. Vi kan ikkje pressa alle som arbeider deltid, til å arbeida heiltid, for da ville vi samtidig støyta arbeidstakarar som ikkje er i stand til å yta full arbeidsdag, ut av arbeidslivet.

Det vi veit, er at det er gjennomført ei rekkje undersøkingar der kvinner og menn blir spurde om sine preferansar for arbeidslivet og kvifor dei arbeider deltid. Eit gjennomgåande funn er at mange kvinner ynskjer å arbeida deltid, og mange er nøgde med den stillingsprosenten dei har. Ein viktig grunn til dette er private forhold, som familieplikter og fritid. Deltid ser altså ut til å vera ei føretrekt arbeidstid for mange kvinner i helse- og omsorgssektoren. Mange kvinner jobbar også deltid fordi familien faktisk har råd til det.

Når regjeringa vil lovfesta retten til heiltid, er det for å få ned den ufrivillige deltida, blir det hevda. Men er dette løysinga på det ufrivillige deltidsarbeidet? I helse- og om-

sorgssektoren ser vi i mange tilfelle at det løyser seg, nett-opp fordi ein får til individuelle avtalar som passar for den enkelte arbeidstakar og arbeidsgivar lokalt. I dei tilfella der det er teke kontakt med verksemdene for å høyra korleis dei har klart å få ned ufrivillig deltidsarbeid, viser det nettopp at mange arbeidstakarar ikkje ynskjer å gå opp i stillingsbrøk. Det finst gode eksempel på at det går an å løysa dette på ein god måte. Som eksempel vil eg nemna Haukeland sykehus i Bergen som har begynt med såkalla trainee-stillingar, der ein får faste, fulle stillingar, men ein må arbeida på ulike avdelingar. Der seier dei òg at innan seks månader, for dei som går ufrivillig deltid, vil ein finna heiltidsstillingar for dei som ynskjer det.

Den 11. mai 2010 hadde Dagens Næringsliv ein artikkel om Skien kommune, der eit prosjekt måtte stoppast fordi Fagforbundet viste til arbeidsmiljøloven og reglane om normalarbeidsdagen. Prosjektet ville ha gitt 275 tilsette i helsesektoren høgare stillingsbrøk. Det blir vist til dei ordningane som enkelte kommunar har prøvt ut med alternativ turnus. Desse har vist positive resultat både for brukarar, arbeidstakarar og arbeidsgivarar.

Fagforeininga har i dag «vetorett» gjennom arbeidsmiljøloven og kan setja foten ned ved lokale avtalar som går ut over normalarbeidstida. Med dette vil den lokale styringsretten innskrenkast, og ein får ikkje til gode løysingar for den enkelte arbeidsgivar lokalt, der det er einigheit frå alle partar.

Arbeidslivsmeldinga tek også for seg uverdige arbeidsforhold i arbeidslivet. Framstegspartiet vil ikkje ha arbeidsforhold der arbeidstakar blir behandla dårleg og uverdigg, der ein hentar inn utanlandsk arbeidskraft eller for den saks skuld norsk arbeidskraft som arbeider svart utan noka form for sikkerheit. Vi har støtta mange av tiltaka som regjeringa har foreslege, men vi er ikkje einige i definisjonen som regjeringa bruker på sosial dumping, der omgrepet er utvatna og har mista si betydning – slik det blir brukt i dag. Det er ikkje slik at ein har dårlege arbeidsvilkår fordi ein ikkje er underlagd ein tariffavtale eller har låg lønn.

Eit moment som nesten er fråverande i meldinga, er kor viktig det er med god leiing. I den årlege undersøkinga European Employee Index slår ein fast at dei norske leiarane er i verdsklasse på den mjuke sida av leiarrolla. Dette er vel og bra på overordna leiing. Når det gjeld evna til å skapa prestasjonskultur, klare mål og tydelege tilbakemeldingar, er ein av tre medarbeidarar misnøgde med leiaren sin. Dette må vi ta på alvor. Dårleg leiing støyter menneske bort frå arbeidslivet. Ein blir usikker, føler utryggleik og blir ikkje inkludert. Dette fører igjen til sjukefråvær og i neste stadium uføretrygd. Når så mange som 100 000 leiarar her i landet manglar grunnleggjande kunnskapar om og evne til å utføra god leiing, som har så stor betydning, har vi store utfordringar – 100 000 leiarar og ein av tre arbeidstakarar er misnøgde – det er alvorleg. Dette burde ha vore lyfta opp og ikkje minst blitt gjort noko med. Spesielt i det offentlege har ein vanskar med å få gjort noko med det, og der er kanskje problemet størst.

Når ein i dag ser avisoverskriftene som seier at 15 pst. av arbeidstakarane føler seg mobba, er det verkeleg noko

ein bør gripa fatt i – og som ein finn lite om i denne meldinga.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Froydis Elisabeth Sund (SV) [09:34:42]: Jeg vil ganske enkelt høre noe om hvordan Fremskrittspartiet mener vi skal organisere arbeidslivet framover. Høyresiden snakker om at det er behov for å svekke arbeidsmiljøloven, slik at det kan bli mulig for arbeidsgivere å pålegge folk å jobbe lengre dager, ikke bare at det skal være mulig for arbeidstakere å velge å kunne jobbe lenger, men arbeidsgiver kan pålegge å arbeide lengre dager.

Da spør jeg: Betyr det 14-timersdager, 12-timersdager eller kanskje 16-timersdager? Hvordan mener Fremskrittspartiet at det skal være mulig å kombinere med et familjeliv, med å hente i barnehage og med å kombinere med fritid – dersom man blir pålagt å jobbe så lange dager som det Fremskrittspartiet skisserer i forhold til at de vil svekke arbeidsmiljøloven?

Laila Marie Reiertsen (FrP) [09:35:33]: Eg har lyst til å snu det litt opp ned. Eg vil seia at kanskje blir det kortare dagar. Vi har sagt at vi vil setja ned ein arbeidstidskomisjon som vil sjå på ulike måtar å ha eit fleksibelt arbeidsliv på, ikkje minst i forhold til arbeidstakar, som bl.a. er i tidsklemme, og som kanskje ynskjer å få kortare dagar den eine veka og lengre dagar den andre veka. Det er å tilpassa enkeltindividet, noko vi synest er veldig positivt.

Thor Erik Forsberg (A) [09:36:18]: Adgangen til midlertidige ansettelser har lenge vært en stridens kjerne, også i forbindelse med stortingsvalget i 2005. Etter at den rød-grønne regjeringen vant valget og reverserte Bondevik-regjeringens forslag til frislipp av midlertidige ansettelser, sa Fremskrittspartiets Robert Eriksson i Stortinget i 2005:

«Jeg synes det er sterkt beklagelig at Regjeringen innskrenker adgangen til midlertidige ansettelser. Jeg registrerer at næringslivet selv mener at det helt klart vil skade sysselsettingen generelt»

Videre sier representanten Eriksson:

«Jeg har tillit til at næringslivet selv, som opererer i markedet, er best til (...) å se hvilken type sysselsetting og fleksibilitet vi trenger, og hva som også vil gagne de ansatte»

I lys av de nær 300 000 arbeidsplassene som er skapt siden 2005: Hvor godt synes representanten Reiertsen at disse påstandene holder vann i dag?

Presidenten: Presidenten vil minne representanten Laila Marie Reiertsen på å fremme forslag.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [09:37:28]: Eg tek opp dei forslaga som Framstegspartiet står åleine om, eller er medforslagsstillar til. For meg blir det litt feil å kommentera min eigen kollega sine utsegnar frå ein god del år sidan. Eg kan berre snakka for meg sjølv.

Eg meiner framleis at midlertidige tilsetjingar er veldig

bra å bruka der det er moglegheit for det. Sjølv sagt har vi som mål at det skal vera fast tilsetjing, men vi har eit arbeidsliv og eit næringsliv som ofte er ute etter folk til prosjekt. Dei har andre moglegheiter når det gjeld det økonomiske, dei må sjå på det økonomiske i forhold til å få arbeidsplassar på sikt og ikkje minst det å sleppa andre grupper til i samfunnet. Det er veldig positivt det regjeringa no gjer, med nettopp desse midlertidige tilsetjingane for enkelte grupper. Det synest eg er veldig bra for å få flest mogleg ut i arbeidslivet.

Presidenten: Representanten Laila Marie Reiertsen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Thor Erik Forsberg (A) [09:38:14]: Representanten Reiertsen vil ikke kommentere dette, og det kan jeg godt forstå.

Men til stadighet bruker man en argumentasjon for å slippe til denne midlertidigheten i stadig større omfang i det norske arbeidslivet, for å slippe til utsatte grupper på arbeidsmarkedet. Hvilken dokumentasjon, hvilket hold i disse argumentene, kan representanten selv vise til, når det er et så dramatisk virkemiddel, som vil bety utrygghet for de mange?

Laila Marie Reiertsen (FrP) [09:38:48]: Eg trur det handlar om å snakka litt med folk rundt omkring. Eg har vore i arbeidslivet sjølv, og eg veit om folk som har kome inn på midlertidig tilsetjing. Dei har fått vist seg, dei har fått brukt evnene sine, dei har sett at dette er deira sjanse. Det har ført til at dei faktisk har fått fast tilsetjing – sjølv om bedrifta faktisk ikkje hadde tenkt å oppretta nokon faste stillingar fordi dei først ville sjå utviklinga. Men dette har faktisk resultert i faste stillingar, og det gleder meg svært, og derfor har eg slik tru på det.

Presidenten: Da er replikkordskiftet avsluttet.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [09:39:44]: Det er fullt mulig å ha en gjennomideologisert debatt om norsk arbeidsliv, eller om arbeidsliv generelt, for den saks skyld. Det er det også mange som har forsøkt seg på tidligere – både politikere, forskere og filosofer. Det har til og med vært bygget verdensimperier med utgangspunkt i filosofiske og teoretiske betraktninger rundt arbeidslivet, om det som man kalte det objektive motsetningsforholdet mellom arbeid og kapital.

Vi kan vel si at som på de fleste andre områder viser norsk arbeidsliv i dag at Karl Marx både tok – og tar – feil. Det er mange, mange tiår siden – lenge før noen av oss her i salen levde – at vi hadde et arbeidsliv i Norge som var preget av motsetningen mellom arbeid og kapital. Det var også et arbeidsliv som var preget av konflikt, streik, uro og sosiale spenninger. Et markant skifte kom med hovedavtalen i 1935. Da gikk arbeidslivet i Norge over på den veien som har ført til dagens samarbeidspolitik.

Når man diskuterer arbeidsliv, tror jeg det er fornuftig, og ærlig, å ta utgangspunkt i arbeidslivet slik det faktisk er i dag. Av og til hører vi – særlig fra deler av den radikale

venstresiden – at norsk arbeidsliv generelt blir stadig mer brutalisert. Det stemmer ikke! La meg slå fast at det fortsatt finnes problemer i arbeidslivet. Det er områder – om enn små – hvor det fortsatt finnes uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. Men det store bildet i norsk arbeidsliv er ikke brutalisering, men at arbeidslivet er godt. Det bekrefte av tall fra YS' arbeidslivsbarometer. Det bekrefte av tall fra Statistisk sentralbyrå, av Statens arbeidsmiljøinstitutt og av regjeringens arbeidslivsmelding. Ni av ti norske arbeidstakere er fornøyd med jobben sin. Bare tre prosent er misfornøyd.

Norsk arbeidsliv er også godt organisert, og det har sannsynligvis også noe å gjøre med at norsk arbeidsliv er godt. Vi har en høy organisasjonsgrad blant arbeidstakere, og vi har en enda høyere organisasjonsgrad blant arbeidsgivere. Vi har også organisasjoner som tenker helhetlig og ikke bare på særinteresser. Det er viktig, og det har sannsynligvis noe å gjøre med at vi har store, brede sammenslutninger i Norge og ikke små, isolerte fagforeninger. Dette er viktig, og det er en verdi vi skal ta vare på i det norske arbeidslivet.

Jeg tror også – og det er god grunn til å tro det, for det er godt dokumentert – at et organisert arbeidsliv også kan være et konkurransefortrinn for Norge. Jeg innrømmer at det kanskje ikke alltid er like lett å forstå ut fra et teoretisk perspektiv, for det kan være fristende å se for seg at et arbeidsliv hvor det kommer ensidige beslutninger fra toppen, er bedre og mer effektivt. Men det viser seg at selv om samarbeid kan være kronglete og av og til vanskelig, gjør samarbeid at beslutninger er forankret, og at de dermed er lettere å gjennomføre. Dette vet vi ikke minst fra industriområder, som f.eks. Grenland, hvor jeg kommer fra. Her har man, takket være samarbeid mellom ledelse og ansatte, klart å fortsette det norske industrieventyret – flere tiår etter at alle eksperter og forståegpåere sa at industri var en solnedgangsindustri.

Denne kulturen i arbeidslivet, hvis vi kan kalle den det, forutsetter også en moderasjon hos partene. Det forutsetter på en måte en følelse av at vi alle er i samme båt, og da er det en del ting som er uklokt. For eksempel er det uklokt at man krever moderasjon av sine ansatte hvis man selv har tenkt å bevilge seg høye tillegg.

Min arbeidslivsfilosof er ikke Karl Marx. Det er for øvrig heller ikke Adam Smith. Hvis man skulle peke på en som har inspirert både meg og Høyre, kunne det kanskje være Jens Petter Ekornes, som jeg var så heldig å få lov til å kjenne i noen år før han gikk bort altfor tidlig i 2008. Jens Petter Ekornes startet tidlig å arbeide på Ekornes fabrikk, på det man da kalte «golvvet», sammen med de ansatte. Men han kom jo fra familien som hadde eierinteresser, og som bygde opp fabrikk, så han dro også for å ta seg handelsskole og formell utdanning. Da Ekornes kom tilbake til Sykkylven og Ekornes fabrikk på 1990-tallet, gikk det dårlig med fabrikk. Allerede da var det skapt en følelse i Ekornes fabrikk av at vi sitter i dette sammen, og det var arbeiderne på Ekornes som selv kom til ledelsen og sa at nå er vi villige til å gå ned i lønn for å redde arbeidsplassene våre. Sa Jens Petter Ekornes da at det kan dere gjøre, men jeg bevilger meg store tillegg? Nei, han sa

ikke det. Han sa: Da skal også vi som er på toppen, gå ned i lønn.

Så var det sånn at da man hadde snudd eventyret rundt, da det igjen ble profitabelt og igjen ble lønnsomt, ble ikke overskuddet puttet i én lomme, men det ble delt med alle som jobbet der. Da Jens Petter Ekornes ble utnevnt til ridder av 1. klasse av Den Kongelige Norske St. Olavs orden i 2005, ble han nesten litt beklemt, og det var fordi – som han sa – den æren burde han dele med sine 1 500 ansatte, for uten dem hadde det ikke vært mulig for Jens Petter Ekornes å få utmerkelsen. Det er et eksempel på noe av det beste i norsk arbeidsliv, og historien representerer viktige verdier som vi skal ta vare på.

Men det er også slik at norsk arbeidsliv er i endring fordi verden er i endring. Noe av nøkkelen i den norske modellen – selv om noen av og til forsøker å hevde det motsatte – har ikke vært at man har stått stille, snarere tvert imot har det vært slik at man hele tiden har tilpasset den norske modellen til utfordringene som kommer. La meg peke på seks store utfordringer i arbeidslivet.

Den første har allerede vært nevnt av flere, nemlig at i et 20-årsperspektiv er det flere som faller ut av arbeidslivet. Vi er mest bekymret for at flere unge aldri kommer inn i arbeidslivet, og at økningen av unge uføre er stor.

Den andre utfordringen er at verdensøkonomien er i ulage. Selv om det foreløpig går bra i Norge, er det all grunn til å tro at dette kommer til å påvirke oss i stadig større grad. En av grunnene til at vi kan være et land som har høye lønninger, er at vi har høy produktivitet. Den produktivitsveksten er nå i ferd med om ikke å falle, så er i hvert fall ikke økningen like sterk som tidligere. Det vi vet, er at praten i Europa nå kommer til å være vekst, konkurranseevne, omstilling, produktivitet. Hvis vi skal forsvare vårt høye lønnsnivå, er vi nødt til å jobbe smartere, og næringslivet og arbeidsplassene er nødt til å ha den nødvendige fleksibiliteten til å gjøre raske omstillinger, bedre konkurranseevnen og sikre norske arbeidsplasser.

Den tredje utfordringen er eldrebølgen. Den kommer til å gi oss et enormt behov for ressurser innenfor pleie og omsorg. Det betyr også at vi er nødt til å utnytte arbeidskraften vår på en best mulig måte. Vi skal ha respekt for fremforhandlede avtaler i arbeidslivet, men det er ikke noen tvil om at gjennom små endringer i dagens regelverk – myke, moderate justeringer – kunne man utnyttet arbeidskraften innenfor helse og omsorg bedre enn i dag.

Det fjerde er at hverdagen har endret seg for mange familier. Det mest åpenbare er selvfølgelig at der man for noen tiår siden hadde mange kvinner hjemme, har man i dag kvinner ute i arbeidslivet. De fleste familier har i dag to ute i jobb. Men det er også flere som skiller seg enn før. Det er andre familiemønstre enn det var i det man kalte industrisamfunnet. Det gjør også at mange arbeidstakere etterspør litt større fleksibilitet enn i dag.

Den neste utfordringen er loven og hvordan den harmonerer med virkelighetens verden i arbeidslivet. Det er selvfølgelig et banalt poeng at det at noen bryter en lov, ikke i seg selv er et argument for å endre loven. Men det kan jo være sånn at hvis en lov blir konsekvent brutt eller nesten er umulig å overholde – hvis folk flest er lovbry-

tere, eller bedrifter eller offentlige etater flest er lovbrytere – kan det hende at det også er noen problemer med loven, ikke bare med folk flest, bedriftene eller etatene. 28 000 brudd på arbeidsmiljøloven i Trondheim kommune for et par år siden, 50 000 brudd i et av våre største helseforetak. Vi spurte Forsvarsdepartementet om de klarte å gjøre jobben med Forsvarets langtidspan uten å bryte arbeidsmiljøloven. Svaret var nei. Det er ingen unnskyldning for å bryte loven, men det er grunn til å se gjennom om loven er tilpasset arbeidslivet.

Den siste utfordringen er at etter 2004 har arbeidslivet i Norge endret seg fordi vi har fått flere arbeidsinnvandrere inn. Det er i utgangspunktet veldig mye bra med det. Det er bred enighet i denne salen om at når man kommer til Norge for å jobbe, skal man også få de samme rettighetene som andre. Samtidig, sammen med en del andre utglidninger i arbeidslivet, har det gjort at i deler av arbeidslivet har man fått problemer. Man har sett uverdige forhold og ikke minst useriøse aktører som bryter norsk lov, og som bryter norsk lov på en måte som ingen partier i denne sal mener er akseptabelt. Vi ønsker et arbeidsmarked som er godt, som er åpent, men vi godtar ikke sosial dumping gjennom uakseptable lønns- og arbeidsvilkår.

Et godt utgangspunkt i diskusjonen om et moderne, trygt og fleksibelt arbeidsliv er for det første en beskrivelse av hvordan arbeidslivet rent faktisk er i dag. Så synes jeg statsminister Jens Stoltenberg kom med det andre gode poenget i en kronikk i Dagens Næringsliv 21. mai i fjor, hvor han skrev om arbeidsmiljøloven:

«Heller ikke denne loven er hugget i stein. Vi skal modernisere loven i takt med utviklingen i arbeidslivet.»

Det var jo også Arbeiderpartiets linje tidligere. Det var Stoltenberg I-regjeringen som satte ned Arbeidslivslovutvalget som skulle gå gjennom regelverket for norsk arbeidsliv. Arbeidsminister Jørgen Kosmo, som den gang hadde ansvaret for feltet, var også veldig tydelig på at hvis man skulle beholde klare grenser som beskyttet arbeidstakerne, var det rom for noe mer fleksibilitet innenfor de rammene, som kunne bety at man f.eks. i noen perioder kunne jobbe enda litt mer enn det lovverket ga anledning til den gang, og i andre perioder mindre, for å kompensere. Det var i 2000 Arbeiderpartiets politikk, en politikk man den gang mente var bra både for næringslivet, for offentlig sektor og for arbeidstakerne. Jeg er enig i det.

Utfordringen er bare at når man i dag sier at man skal modernisere loven i takt med utviklingen i arbeidslivet, og samtidig har en helseminister som leder det feltet hvor man omtrent har flest brudd på arbeidsmiljøloven, som sier at for Arbeiderpartiet er arbeidsmiljøloven hellig, har man tatt det stikk motsatte standpunktet. Det teologiske får kanskje min kollega fra Kristelig Folkeparti ta seg av – om hvorvidt det er smart å utrope noen lover som er skapt av menneskeheider, til hellige. Det er én ting. Men det andre er om det er et godt utgangspunkt for diskusjonen om arbeidslivet i dag. Dessverre, med unntak av denne strålen av solskinn fra Jens Stoltenberg i Dagens Næringsliv 21. mai 2011, har Arbeiderpartiet inntatt en eksepsjonelt rigid posisjon i denne saken. Man sier at ikke et komma i loven skal endres. Man har inntatt en posisjon der man ikke nøyer seg

med å si – som det er bred enighet om – at vi skal ha en balanse mellom trygghet og fleksibilitet i arbeidslivet. Men man har sagt i praksis at arbeidsmiljøloven, slik den er i dag, er optimal. Den er «hellig». Det er et dårlig utgangspunkt, og det er med respekt å melde også et standpunkt som er mer katolsk enn paven.

Vi skal ta vare på det beste i norsk arbeidsliv. Samtidig er vi nødt til å videreutvikle. Det skal vi gjøre gradvis og skrittvis med respekt for både næringslivets behov og arbeidstakernes behov. Vi trenger et krafttak for å få ned antallet som er i utenforskapet. Vi trenger en sterk arbeidsmiljølov som verner arbeidstakerne. Det er og skal forbli en grunnplanke i norsk arbeidsliv. Det er viktig også ikke å glemme at dagens lov gir anledning til mye fleksibilitet. Samtidig er det ønskelig med noen moderate og forsiktige oppmykninger som gir både arbeidstakere og arbeidsgivere noe mer fleksibilitet enn i dag. Ikke minst mener jeg vi burde ha såpass tillit til partene i arbeidslivet lokalt at vi desentraliserer noen flere av avgjørelsene og lar dem bli bestemt gjennom enighet på den enkelte arbeidsplass.

Vi trenger også gode kontroller. Ikke minst betyr det at Arbeidstilsynet, som skal kontrollere at arbeidsmiljøloven etterleves i praksis, må fungere. Arbeidstilsynet må styrkes, både som faglig organ og kontrollorgan. Høyres politikk, som vi nå også i stor grad har blitt enige med både Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti om, bygger på tanken om at vi skal ta vare på noe av det beste i norsk arbeidsliv, samtidig som vi skal endre i pakt med tiden. Det innebærer at vi skal ha klare grenser for hvor mye overtidsarbeid som er tillatt. Vi skal sikre de tillitsvalgte medvirkning. Vi skal ha fortsatt lovfesting av overtidsbetaling. Vi skal ha sterke garantier mot usaklig oppsigelse. Men det er fortsatt rom for forsiktige oppmykninger. Arbeiderpartiets posisjon er dessverre at alt er optimalt slik det er i dag. Da tviler jeg på om man har lyttet til det som faktisk skjer ute i arbeidslivet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anette Trettebergstuen (A) [09:54:57]: Representanten Røe Isaksen var opptatt av ikke å stå stille, men å gå framover og å møte nye utfordringer i arbeidslivet med nye tiltak. Sosial dumping er kanskje ikke et nytt fenomen, men omfanget har økt den siste tiden. Her ser vi nok en gang at Høyre stritter imot når regjeringen foreslår offensive og virkningsfulle tiltak mot et stort problem. Vi hadde gjennomført en av to handlingsplaner mot sosial dumping før Høyre i det hele tatt erkjente sosial dumping som et problem. Vi ser det igjen i salen i dag, at når det kommer til viktige tiltak som kan få bukt med forskjellsbehandling i lønns- og arbeidsvilkår, stemmer Høyre imot. Hvorfor er det slik at Høyre ikke anerkjenner og er med på å gi f.eks. Arbeidstilsynet de verktøyene de ønsker og trenger for å kunne sanksjonere mot verstingene i bransjen, som vi ser gjentatte ganger bryter akseptable lønns- og arbeidsvilkår?

Torbjørn Røe Isaksen (H) [09:55:54]: Det stemmer ikke at Høyre ikke anerkjenner at det finnes sosial dumping. Det sa jeg veldig klart og tydelig her, og det har også

veldig klart og tydelig gått fram i våre merknader mange, mange, mange år tilbake.

Som representanten helt sikkert vet, har Høyre også stemt for 19 av 24 forslag som har kommet i de to handlingsplanene mot sosial dumping. Det er litt merkelig at dette kommer som spørsmål i dag, når Arbeiderpartiet og Høyre i dag skal vedta en veldig viktig lov, som skal gjøre at man får likebehandling mellom vikarer, altså innleid arbeidskraft, og de som allerede er i sektoren. I dag skal vi sammen vedta vikarbyrådirektivet, og det regner jeg med også vil være et viktig bidrag mot sosial dumping.

Men det stemmer at Høyre har vært skeptisk til en del av virkemidlene. Vi har bl.a. vært skeptisk til solidaransvar, og vi har vært skeptisk til innsynsrett, for å nevne noe. Jeg tror jeg vil si det på denne måten: Når man snakker så pent om trepartssamarbeidet, har det en verdi at partene i arbeidslivet faktisk i så stor grad som mulig er enige om virkemidlene man bruker, og det har dessverre ikke regjeringen fått til.

Anette Trettebergstuen (A) [09:57:02]: Jeg kan minne om at Høyre har stemt for en del forslag, men stemt imot de forslagene som har fungert. Dette er evaluert bl.a. av Fafo, og svarene er klare. Vi ser det igjen i dag. Selv om Høyre går inn for likebehandlingsprinsippet i den neste saken, stemmer Høyre mot de virkemidlene som skal få likebehandlingsprinsippet til å bli reelt.

Røe Isaksen nevnte godt organisert arbeidsliv som et virkemiddel mot sosial dumping. Hvordan har det seg da at representanten Røe Isaksen og Høyre er for å kutte i fagforeningsfradraget, som er et godt virkemiddel for å få opp organisasjonsgraden, mens arbeidsgiverne på sin side fortsatt skal kunne få lov til å trekke fra sin del?

Torbjørn Røe Isaksen (H) [09:57:48]: Jeg synes det er oppsiktsvekkende hvis 19 av 24 forslag i regjeringens handlingsplaner mot sosial dumping ikke fungerer i det hele tatt. For å si det slik: Da må det ha vært noe alvorlig galt med prosessene da man la fram forslagene. Det er viktige forslag der, f.eks. id-kortordningen innenfor renholdsbransjen, som vi har vært sterk tilhenger av. Vi har til og med kritisert regjeringen fordi vi mener ordningen var for svak. Vi har også vært sterk tilhenger av at når det offentlige skal kjøpe inn, skal det være norske arbeids- og lønnsvilkår som ligger til grunn, slik at ikke det offentlige som innkjøper bidrar til å dumpe vilkårene i arbeidslivet. Hvis det er tiltak som ikke har noen effekt, vil det overraske meg. Det viser heller ikke Fafos gjennomgang.

Når det gjelder skattefradraget for fagforeningsfradrag, stemmer det at Høyre har satt det ned til samme nivå som under Stoltenberg I-regjeringen. Det har vi også kunnet gjøre fordi vanlige lønnsinntakere med Høyres politikk får sitte igjen med mer i lommeboken enn under de rød-grønne.

Frøydis Elisabeth Sund (SV) [09:58:59]: Høyre har de siste dagene hatt en retorikk om at arbeidslivet er så bra, så derfor er det ikke noe problem å svekke arbeidsmiljøloven. De har dermed tatt til orde for å svekke vernet mot

lange arbeidsdager, som ligger i arbeidsmiljøloven. Likevel bekrefter ikke Høyre hvor lange dager de mener at norske arbeidstakere skal kunne pålegges. Jeg spør – jeg stilte det samme spørsmålet til Fremskrittspartiet uten å få svar: Mener Høyre at norske sjefer skal kunne pålegge 12, 14 eller 16 timers arbeidsdager når de nå tar til orde for å svekke arbeidsmiljøloven?

Torbjørn Røe Isaksen (H) [09:59:36]: Jeg vil takke for et godt spørsmål.

Jeg vil si det på denne måten: I dag er det et veldig klart skille i loven når det gjelder overtid for hvor mye man kan pålegges å jobbe. Det er 200 timer for ikke-organiserte arbeidstakere. Utover det må man eventuelt ha tillatelse fra Arbeidstilsynet eller være organisert.

Vi har ikke foreslått å gjøre noe med denne 200-timersrammen, men det vi har foreslått, er at hvis det er enighet lokalt, kan man forhandle seg fram til en noe mer liberal ramme etter lokale forhandlinger. Det tror jeg er en god idé, og jeg synes vi burde ha såpass tillit til partene lokalt.

Helt konkret: Det er i dag mulighet til å jobbe opptil 13 timer. Jeg synes det også er viktig å se på grensene for såkalt gjennomsnittsberegning, men det er viktig å understreke at det betyr at man kan jobbe mer i noen perioder fordi man jobber mindre i andre perioder. Så det er altså ikke snakk om at folk skal jobbe mer alt i alt, men det er snakk om at man skal jobbe smartere og noe mer intenst.

Presidenten: Replikskordskiftet er avslutta.

Frøydis Elisabeth Sund (SV) [10:00:58]: Dette er den første meldingen om arbeidsforhold, arbeidsmiljø og sikkerhet i norsk arbeidsliv som har blitt lagt fram for Stortinget. I det store og hele viser det at vi har et godt arbeidsliv i Norge, i og med at vi ikke har hatt behov for denne meldingen tidligere.

I forhold til andre land har vi en svært lav lønnsstruktur i Norge, uten altfor store gap mellom lederlønnninger og ansattes lønninger. Det er bra, for det handler om fordeling av penger, det handler om fordeling av makt, og det handler om – reelt sett – demokrati. Det norske arbeidslivet er godt i så måte.

Derfor er det også viktig å ha som mål for de endringene vi gjør, at vi ikke skal øke forskjellene, men vi skal redusere forskjellene – fortsatt. Det er viktig å løfte lavlønnssyrker, det er viktig å sikre retten til hele og – i utgangspunktet – faste stillinger. For oss er det viktig å slåss mot sosial dumping, for retten og muligheten til å fagorganisere seg og for muligheten til faktisk å kunne leve av den jobben man gjør. Et anstendig arbeidsliv handler om friheten til å kunne forsørge seg og om en rettferdig fordeling av makt og ressurser i samfunnet.

I løpet av de siste 10–20 årene har vi sett en endring i arbeidslivet for mange. Fra jeg ble tenåring, til da jeg begynte på den arbeidsplassen jeg har i dag utenfor dette hus, har vi opplevd mer enn en tjuedobling av omsetningen til vikarbyråer i Norge – fra 1 til 20 mrd. kr fra 1993 til 2008.

Kanskje er det alderen som gjør at jeg kjenner for mange som ikke er etablert fullt og helt i det norske ar-

beidslivet med det de ønsker: fulle og faste stillinger. Kanskje er det alderen, men jeg tror det heller er arbeidslivet som har endret seg. Dessverre er det også sann at staten, gjennom statlige virksomheter eller dem de statlige etater kjøper tjenester av, ikke fullt og helt og i stor nok grad behandler arbeidstakere sann som vi kanskje skulle ønske. Det er fortsatt litt for gode muligheter for vikarer, for innleie, osv.

Da spør jeg: Hvor lett er det å gå i banken og få lån til å kjøpe seg en bolig når arbeidskontrakten din varer fra august til november, for så å starte opp igjen fra midten av januar og vare til uka før påske, for deretter å få tilbud om kontrakt fra to uker etter påske til midten av juni? Eller hvorfor får en familiefar ikke ordinær ansettelse i et statlig selskap, men heller oppfordres til å være selvstendig næringsdrivende for å jobbe i bedriften – side ved side med de fast ansatte, med de samme oppgavene, men med en helt annen trygghet for arbeidssituasjonen, for banklån og for framtiden? Jeg nevner her at det også kom forslag til kontrakt fram til 30. juni, med ny kontrakt fra 1. august og fram til november, og da skal man få lov til å få ferie, man skal ikke få kontrakt i de statlige virksomhetene eller der hvor staten kjøper tjenester. Hvor fint er det å være ansatt via et vikarbyrå for å jobbe i staten på andre året? Det må også nevnes at arbeidsvilkårene rundt ferie og lønn er gode, men det gir ingen sikkerhet. Det gir ikke den samme muligheten til å tørre å si nei til å jobbe overtid, og det er alltid et press om å yte mer enn maksimalt for å få fornyet og utvidet arbeidsavtalen. Dette skjer over hele landet.

Eksempelene jeg nevnte ovenfor, er bl.a. hentet fra Bergen, Oslo og fra min egen hjemby Hamar, og staten står på ingen måte i en særstilling. Det er absolutt ikke noe bedre å være renholder, butikkmedarbeider eller helsefagarbeider med små kontrakter, selv om de i realiteten jobber tilnærmet fulle stillinger. Det hjelper lite når du kommer i banken og søker om boliglån hvis du ikke kan vise til en full og helst fast stilling.

Hva hjelper det med oppsigelsestid når f.eks. en renholder har en 0-timers ringekontrakt? Jo, arbeidsforholdet er over når avtalt arbeidstid er utført. I realiteten er oppsigelsestiden løpende fra det øyeblikket avtalt vakt er ferdig. Gir det grobunn for trygghet i hverdagen? Jeg stiller spørsmålene og svarer ikke, men dere kan selv tenke dere – svaret er åpenbart nei.

Så kan jeg spørre: Hvor lett er det å organisere seg i framtiden hvis det bare er én eller to eller kanskje ingen som er fast ansatt ved en arbeidsplass, og resten er innleide via såkalte bemanningsbyråer?

Jeg har vanskeligheter med å skjønne hvordan arbeidsgivere – for det er arbeidsgiversiden som sammen med de borgerlige partiene ber om en svekkelse av arbeidsmiljøloven – kan få god kvalitet på de tjenestene man skal gi, eller hvordan man får god kompetanse blant de ansatte, når de ansatte i utgangspunktet har små stillinger og løse ansettelsesforhold. En person som ikke vet hvor lenge hun skal jobbe, vil ikke ha de samme mulighetene for faglig fordypning som det man ville hatt hvis man hadde en full og fast stilling. Beboere på sykehjem får ikke bedre kvalitet på omsorgen ved at det er svært mange som jobber

i små stillinger. De får heller ingen stabilitet eller trygghet.

Det er kanskje ikke så rart, men vi mener at folk yter best under skikkelige arbeidsforhold. Det blir faktisk både bedre kvalitet og stabilitet for både brukere og ansatte hvis vi klarer å få flere fulle og faste stillinger, og hvis vi ikke myker opp arbeidsmiljøloven, slik noen fremmer forslag om.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [10:07:23]: Jeg deler en del av representantens betraktninger rundt det å ha fast arbeid kontra det å være i en midlertidig jobb, og bl.a. dette med at det f.eks. kan være et problem å få lån – det er en helt reell problemstilling.

Nå er det verdt å understreke at når opposisjonen mener at man skal ha en oppmyking, altså rett og slett gi det private det samme regelverket man i dag har i staten, er det fordi den andre positive siden av det er at det kan gi flere mennesker en sjanse i arbeidslivet. Det er noe vi også ser i andre land; altså hvis det er for vanskelig å ansette, er det også de mest utsatte gruppene som blir hardest rammet.

Men det jeg skulle stille spørsmål om, var hvorvidt det er sånn, som representanten nevnte, at det bare er arbeidsgiverne som ønsker en liten oppmyking av arbeidsmiljøloven. Kan det tenkes at også arbeidstakere kan ha nytte av det? Da snakker vi ikke om at folk skal jobbe døgnet rundt for luselønn, men da snakker vi om vanlige arbeidstakere som kanskje ønsker litt mer fleksibilitet for når de skal ta ut arbeidstiden sin, og når de skal ha fri.

Frøydis Elisabeth Sund (SV) [10:08:29]: Jo, det er mange ansatte som ønsker fleksibilitet, og sånn sett er ordet fleksibilitet et godt ord. Men de aller fleste – jeg tror alle dem jeg har møtt – sier at vi innenfor dagens regelverk har muligheter til å forhandle med arbeidsgiver og få de tilpassede løsningene som man trenger. Det er ikke behov for å svekke arbeidsmiljøloven i så måte.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Arne Bergsvåg (Sp) [10:09:19]: Arbeidslivsmeldinga er i så måte historisk i og med at det er første gong ei slik melding blir lagd fram for Stortinget, og det er òg første gong det er ein slik brei diskusjon og gjennomgang her i salen.

Meldinga viser tydeleg at forholda i norsk arbeidsliv i all hovudsak er gode. Senterpartiet er glad for å registrera at me skårar høgt i internasjonale arbeidsmiljøundersøkingar, og at stadig færre arbeidstakarar blir eksponerte for negative arbeidsmiljøbelastningar. At me har det som er eit av verdas beste arbeidsmiljø, kjem av godt arbeid frå fagbevegelsen, vidare at det har vore eit godt samarbeid mellom partane i arbeidslivet og myndigheitene kombinert med ei balansert arbeidsmiljølov.

Trass i dette gode arbeidsmiljøet fortel meldinga oss likevel at det er nokre hovudutfordringar knytte til dagens

arbeidsliv, som høgt sjukefråvere og utstøying på den eine sida og useriositet og sosial dumping på den andre. Dessverre er det slik at delar av arbeidslivet er prega av høgt sjukefråvere, og mange blir uføre, som t.d. innafor helse- og omsorgssektoren og transportsektoren. For å møte denne utfordringa har regjeringa t.d. innført ei meir effektiv IA-avtale. Dette er eit vellukka grep, og me begynner heldigvis å sjå resultata ved at sjukefråveret har blitt betydeleg redusert.

Sjølv om kvaliteten i det norske arbeidslivet er god, har Noreg framleis store utfordringar. Høg arbeidsmiljøbelastning kan føra til helseskadar, sjukefråvere, utstøying og lågare produktivitet. Dette er ikkje berre eit alvorleg problem for den enkelte, men òg for samfunnet og for verksemdene. Enkelte yrkesgrupper har framleis ei vesentleg høgare arbeidsmiljøbelastning enn andre arbeidstakarar, og på enkelte arbeidsmiljøindikatorar går utviklinga i negativ retning. Senterpartiet vil spesielt visa til at regelverket og regelutforminga for å sikra eit godt arbeidsmiljø kan vera ei utfordring i bransjar som er prega av mange små verksemdar, som t.d. innafor handverksnæringa og landbruket. Omsynet til slike bransjar tilseier at me bør sikra eit regelverk som er både enkelt å forstå og lett tilgjengeleg. Det er i tillegg viktig å sikra at HMS-regelverket er forankra i ulik lovgiving og blir følgt betre enn i dag.

Senterpartiet ser fram til regjeringas forslag til tiltak, deriblant nytt og forenkla helse-, miljø- og sikkerhetsregelverk under arbeidsmiljølova, informasjon og opplæringsarbeid i forkant, trepartssamarbeidet og betre HMS-opplæring i skulen.

Senterpartiet meiner at norsk petroleumsverksemd skal vera verdsleiande når det gjeld HMS. Sjølv om HMS-standarden på norsk sokkel i all hovudsak er god, gir enkelte alvorlege hendingar i den seinare tida saman med visse utviklingstrekk grunn til auka merksemd i sektoren. Ein eigen, heilskapleg gjennomgang av HMS-regimet i sektoren, som er varsla i meldinga, er derfor nødvendig. Eit reelt og godt fungerande likeverdig trepartssamarbeid i denne sektoren er òg viktig. Forutan arbeidsgivar og verksemdenes ansvar og partanes viktige rolle for forsvarlege arbeidsforhold er ulike statlege tilsynsorgan, som Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet, avgjerande verktøy i myndigheitenes arbeid med å sikra eit anstendig arbeidsliv i tråd med lovverket. Senterpartiet meiner at ei vidare styrking av tilsyna vil vera viktig.

Enkelte bransjar, t.d. reinhaldsbransjen og restaurantbransjen, er prega av mange useriøse verksemdar og sosial dumping. Senterpartiet er oppteke av at arbeidet mot sosial dumping er ei hovudutfordring på arbeidslivsområdet, særleg i samband med den auka arbeidsinnvandringa. Dersom useriositet og sosial dumping skal fortsetja å gripa om seg i det norske arbeidslivet, vil dette føra til eit A- og B-lag av arbeidskraft med ulike sosiale standardar. Men det vil svekkja heile den jamnande arbeidslivsmodellen vår og òg grunnlaget for eit effektivt næringsliv.

Sosial dumping og svart arbeid er ein trussel mot alle seriøse arbeidsgivarar og bedrifter. Regjeringa har arbeid med problematikken rundt sosial dumping heilt sidan regjeringsskiftet i 2005 og har m.a. fremja og gjennomført

to handlingsplanar mot sosial dumping. Ei rekkje tiltak er fremja, vedtekne og sette i verk. Ifølgje ei evaluering Fafo har gjennomført, har det hatt god effekt.

Samtidig har arbeidet med sosial dumping vist at dårlege arbeidsforhold ikkje berre er noko arbeidsinnvandrarane opplever. I delar av norsk arbeidsliv må standarden hevast.

Senterpartiet vil delta i dugnaden for å møte utfordringane knytte til diskriminering, likestilling og arbeidsmiljø på norske arbeidsplassar. Me må sørgja for at arbeidslivet i endå større grad enn i dag nyttiggjer seg den kompetansen personar med nedsett funksjonsevne har. Eit inkluderande arbeidsliv vil bidra til verdiskaping og til utvikling av kompetanse og arbeidsmiljø på arbeidsplassane.

Senterpartiet meiner behovet for arbeidskraft først og fremst må løysast ved at fleire av dei som i dag står utanfor arbeidslivet, kjem med.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:16:13]: Det er mye å glede seg over i norsk arbeidsliv. I det store og hele står det bra til – og det er godt!

For å sikre at arbeidslivet fortsetter å være bra, er det sentralt å ha et velfungerende trepartssamarbeid, som på den måten kan påse at de ulike interessene blir ivaretatt, og at vi har et bærekraftig arbeidsliv. Arbeidsmarkedet må være konkurransedyktig på det internasjonale markedet. Fokusering på utdanning, forskning og innovasjon er da sentralt. Arbeidslivet skal også bære preg av at alle som kan være i arbeid, skal få muligheten til det. Det er viktig for menneskets egenverdi og selvfølelse, det er helsefremmende, og det motvirker fattigdom. Et inkluderende arbeidsliv er sentralt for å hindre utstøting. For å få dette til er det viktig at trepartssamarbeidet opprettholdes og utvikles. Arbeidsgiver må gis mulighet til utvikling, lønnsomhet, bærekraft og innovasjon – for på den måten å generere arbeidsplasser. Arbeidstaker må sikres et tilstrekkelig vern.

Selv om mye er bra, har vi til dels store utfordringer i noen bransjer, knyttet til bl.a. sosial dumping, helseproblemer, utstøting og ufrivillig deltid. Personer med nedsatt arbeids- og funksjonsevne og de med fremmedkulturell bakgrunn sliter med å få innpass i arbeidslivet. I tillegg trenger vi en mer offensiv politikk for å styrke familiene.

Familien er grunncellen i samfunnet. Det er derfor veldig viktig at det blir tilrettelagt slik at det er mulig å kombinere familieliv og arbeid på en bedre måte. Ulike faser i livet krever mer fleksibilitet når det gjelder arbeidstid og arbeidsmengde. Derfor må vi ha et mer livsfasetilpasset arbeidsliv, så sant arbeidets art tillater det. På den måten kan arbeid lettere kombineres med omsorg for barn, syke eller eldre familiemedlemmer. Ved å gjøre det enklere og mer forutsigbart å bruke unntaksbestemmelsene for arbeidstidsordningene i arbeidsmiljøloven kan fleksibilitet for familiene sikres. Arbeidstilsynet bør derfor få tilbake muligheten til å godkjenne såkalt alternative turnuser og på den måten sikre lokale tilpasninger. Det er på den enkelte arbeidsplass man vet hvor skoen trykker, og dermed hva som er best for den enkelte familie.

Det er viktig at arbeidsmiljøloven tar hensyn til arbeids-

takernes behov for beskyttelse, men også til deres krav om fleksibilitet for å finne den rette balansen mellom arbeid og fritid. Arbeidsmiljølovens bestemmelser om gjennomsnittsberegninger og uttak av overtid burde derfor – for å bli mer fleksible for den enkelte – vært noe oppmyket, særlig fordi arbeidsmiljøloven er blitt en lov som brytes i så stor grad som det gjøres. Det burde vært gjort forenklinger, og loven burde vært mer brukervennlig. At regjeringspartiene har låst seg helt med hensyn til å justere arbeidsmiljøloven, skuffer meg.

Sosial dumping er en stor utfordring i enkelte bransjer, der useriøse aktører gir oppsigelser uten grunn, lønn under tariff, for lange arbeidsdager og uforsvarlige boforhold. Arbeidsinnvandringen er svært høy, og fokuseringen på å bekjempe sosial dumping må derfor fortsatt være stor. For å ha et konkurransedyktig arbeidsmarked er det særdeles viktig at bedrifter i Norge konkurrerer på like vilkår. Bedriftene skal ikke få konkurransefortrinn på grunn av billig arbeidskraft. Tiltakene må rettes mot de bransjene der dette er et problem. Virkemidlene som er tatt i bruk i allmenngjorte bransjer, er til dels både praktiske og prinsipielt betenkelige og bør derfor kun tas i bruk for å svare på de konkrete tilfellene av sosial dumping.

Mange mennesker opplever ufrivillig deltid, og de fleste av disse er kvinner. En del arbeidsplasser spekulerer i å ansette mennesker i deltidsstillinger for å redusere overtidbruken. Det er svært viktig at det finnes gode regler som ivaretar arbeidstakere som opplever at arbeidsgiver bevisst ansetter folk i deltidsstilling for å omgå regelverket. Ufrivillig deltid er noe som må tas på alvor for å sikre at arbeidsføre mennesker får utnyttet sin kapasitet og sikres de rettigheter som man får ved å jobbe fulltid. Heldigvis er det slik at for de fleste er denne perioden kortvarig. Det store problemet gjelder dem som forblir midlertidig ansatt i lang tid.

Den største gruppen deltidsarbeidende finnes i pleie- og omsorgssektoren, der det kreves 24 timers bemanning hele uken. Ulike forsøk med såkalt alternative turnuser viser at deltidsproblematikken og sykefraværet kan reduseres, samt at trivselen blant ansatte og brukere har økt. Det er derfor trist at regjeringspartiene ikke ønsker å åpne opp for litt mer fleksible ordninger, slik at vi kan møte utfordringene i arbeidslivet.

Forutsigbarhet for både arbeidsgiver og arbeidstaker er viktig. Derfor er det helt sentralt at hovedregelen i norsk arbeidsliv skal være ordinære, faste ansettelser, ved faste behov. Jeg vil likevel påpeke at bemanningsbyråer, som vi skal snakke om senere i dag, eller midlertidig ansettelse kan være en svært viktig inngangsport til arbeidslivet for dem som står utenfor. Med et for rigid system vil terskelen for å komme inn i arbeidslivet bli svært høy, noe som særlig vil ramme grupper som har problemer med å få arbeid. I revidert nasjonalbudsjett for 2012 har regjeringen åpnet opp for dette for dem med nedsatt arbeidsevne. Det er veldig bra, men de burde ha åpnet opp for flere grupper som sliter med å komme inn i arbeidslivet. Tjenestemannsloven gir en videre adgang til å ansette midlertidig. Jeg stiller meg undrende til at det offentlige – staten – skal ha større mulighet til dette enn resten av arbeidslivet. Reglene i ar-

beidsmiljøloven og tjenestemannsloven bør derfor harmoniseres. Det er ikke snakk om et A-lag og et B-lag – det er snakk om et A-lag og om mennesker som sitter på benken.

Jeg møter stadig mennesker som står utenfor arbeidslivet, og som gjerne ønsker å bidra med det de kan.

Arbeidsviljen til dem med nedsatt arbeidsevne er stor, men dessverre møter de store hindringer på veien som manglende kunnskap, hos både arbeidstaker og arbeidsgiver, om hvilke hjelpemidler og tiltak som finnes for å inkludere dem i arbeidslivet. Det er viktig at det offentlige som arbeidsgiver er en pådriver for å hjelpe flere i jobb. Det er foruroligende at antallet med nedsatt arbeidsevne øker, og for å hindre at disse menneskene blir stående utenfor arbeidslivet resten av livet, er det svært viktig å få dem inn på arbeidsmarkedstiltak.

Antall tiltaksplasser har sunket, mens antall personer med nedsatt arbeidsevne har økt. Dette er ikke tilfredsstillende. Fra januar 2006 til mai i år har dette antallet økt fra 153 100 til 212 707 personer. I januar 2006 var det 61 700 på tiltak, for 2012 har regjeringen bare lagt opp til 54 200 tiltaksplasser for dem med nedsatt arbeidsevne. Det vil si at i 2006 fikk ca. 40 pst. av dem med nedsatt arbeidsevne mulighet til å gå på tiltak, mens det i 2012 bare er ca. 25 pst. som vil få denne muligheten. Flere tiltaksplasser og god arbeidsavklaring er derfor noe som bør satses på for at flere kan komme tilbake til arbeidslivet. Det er svært gledelig at statsråden nå vil gi lønnstilskudd til bedrifter som ansetter ungdom som står i fare for å falle utenfor arbeidslivet. Det blir spennende å følge utviklingen av dette tiltaket. I tillegg vil jeg nevne, som vi diskuterte i går, at vi må gjøre mer med de store forskjellene i Nav mellom fylkene når det gjelder å få folk ut i arbeid. Jeg forventer at statsråden tar de nødvendige grepene for å ordne opp i dette, slik at vi kan hjelpe enda flere mennesker ut i arbeid.

Per dags dato foreligger det ikke en lovregulert adgang til permittering for arbeidsgiver, men det framgår av praksis i arbeidslivet, rettspraksis og i tariffavtaler. I tillegg forutsettes det av en rekke bestemmelser en permitteringsadgang. Dette medfører at de som ikke er organisert, i dag baserer seg på et noe uklart rettsområde, som viser behovet for kodifisering av permitteringsreglene. Derfor har vi et forslag om lovfesting av permitteringsreglene i denne innstillingen.

Som jeg begynte med, så er mye bra i norsk arbeidsliv, og vi er svært heldige – spesielt med tanke på den store ungdomsledigheten i Europa. Vi har gode ressurser, og dem må vi bruke vel. Fokuset må være spesielt på å hjelpe dem som står utenfor arbeidslivet, og da spesielt ungdom og unge voksne, og særlig langtidsledige i denne gruppen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Steinar Gullvåg (A) [10:25:36]: Jeg har ved flere anledninger lagt merke til at representanten Ropstad tabloidiserer regjeringens innsats for arbeidstakere med nedsatt arbeidsevne. I dag opptrer han riktignok i en noe mer moderat utgave, men vi har jo registrert at regjeringens innsats for denne gruppen arbeidstakere har vært ganske formidabel i løpet av de siste årene, og jeg nevner i fleng: uføre-

meldingen, sysselsettingsgarantien og nå sist lønnsgarantiordningen.

Jeg savner derimot Ropstads alternativ. Er det slik at det bare er flere midlertidige arbeidsplasser som skal løse det problemet vi står overfor alle sammen, nemlig å skaffe flere arbeidsplasser for dem med nedsatt arbeidsevne?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:26:37]: Takk for et godt spørsmål, Gullvåg.

Hvert år har vi i vårt alternative budsjett hatt en betydelig satsing og økning i forhold til regjeringens budsjett på antall tiltaksplasser. Det er et eksempel. Men vi har også hatt flere tiltak knyttet til hjelpemidler for å hjelpe dem med nedsatt funksjonsevne og også nedsatt arbeidsevne inn i arbeidslivet, f.eks. med tilrettelegging på arbeidsplassen, BPA eller andre tiltak. Men helheten også: Vi vet at for disse menneskene er det ofte snakk om rus, det er snakk om psykiske lidelser, og på begge disse områdene har vi hatt stor satsing.

Så må jeg si at når jeg har besøkt mange arbeidsmarkedsbedrifter rundt om, er det mange som sier at de savner da Høybråten var arbeidsminister. Det er ikke nødvendigvis til forkleinelse for den nåværende arbeidsministeren, for det er mye bra med henne, men det sier noe om nivået den innsatsen lå på under den regjeringen. Og som vi diskuterte i går: Fokus på ledelse er vel så viktig. Nå har det skjedd bedre ting i Nav, men det har vært en periode der vi ikke har fått full effekt ut av det systemet vi har, og dermed vil jeg ha sagt at vår politikk ville fått flere ut i arbeid.

Steinar Gullvåg (A) [10:27:42]: Jeg konstaterer at representanten Ropstad faktisk var mer tilfreds med Bondevik II-regjeringens innsats for dem med nedsatt arbeidsevne enn med denne regjeringens innsats. Det er i seg selv klargjørende for hva som er dette partiets posisjon.

Det er ganske utenkelig at man skal kunne klare å løse denne store oppgaven uten vekst i sysselsettingen, og siden år 2005 har vi altså hatt vekst i sysselsettingen med 300 000 nye arbeidsplasser, som er en forutsetning for at mennesker med nedsatt funksjonsevne, arbeidsevne, skal kunne få sin plass i arbeidslivet. Jeg merker meg at representanten Ropstad neglisjerer denne store innsatsen.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:28:42]: Jeg er glad for å få det spørsmålet, for det kan gi meg muligheten til å svare at hvis en ser på antallet sysselsatte, ja, så har økningen vært stor siden 2005. Men hvis en ser på andelen sysselsatte, er den nøyaktig lik i dag som den var i 2005, og det betyr at det er særlig arbeidsinnvandringen eller befolkningsveksten som har vært årsaken til det. Da bunner det også ut i det vi diskuterte i går, at vi sliter med å få ungdom, innvandrere, dem med nedsatt arbeidsevne og dem med nedsatt funksjonsevne ut i arbeid. Det er der min hovedkritikk har vært mot regjeringen, at vi ikke har lyktes med å få flere ut i arbeid. Derfor vil jeg også si at noe av det viktigste vi kan gjøre, er å jobbe med et inkluderende arbeidsliv, slik at arbeidsgiverne får større tro på de gruppene som sliter med å komme inn i arbeidslivet. Men jeg savner også mer fokus fra regjeringens side på å se på de

Nav-kontorene og de fylkene som funker, og som leverer, for hvis vi hadde tatt ut det potensialet, ville vi fått mange flere mennesker ut i arbeid.

Froydis Elisabeth Sund (SV) [10:29:54]: Kristelig Folkeparti ser ut til å nærme seg Høyre i arbeidslivspolitikken, hvis det er riktig det vi kan lese gjennom de siste dagers oppslag. Det er foruroligende at disse partiene ikke klarer å si klart og tydelig hvor mange timer arbeidsgiver kan kunne pålegge en ansatt å jobbe, hvis de en dag får gjennomslag for politikken sin.

Hvordan mener Kristelig Folkeparti at pålegget om 12 eller 14 timers arbeidsdag er forenlig med et normalt og godt familieliv?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:30:29]: Jeg tror den riktige beskrivelsen vil være at Høyre nærmer seg Kristelig Folkeparti i arbeidslivspolitikken – i alle fall i den politikken vi står sammen om i innstillingen i dag. Det er kjempegod politikk som Kristelig Folkeparti er stolt av at vi får enighet om, slik at et eventuelt skifte i 2013 kan bety det. Nå skal Kristelig Folkeparti avklare hvilken retning vi går i, men det er mye som tyder på at vi ønsker et skifte, og vi har gode erfaringer fra Bondevik II-modellen.

Når det gjelder de konkrete endringene, er det sånn i dag at du kan avtale alene med arbeidsgiver 9 timer per dag, du kan avtale sammen med tillitsvalgte 10 timer per dag og så med Arbeidstilsynet 13 timer. Vi har sagt at vi ønsker å gjøre noe med grensen på 9 og 10 timer – kanskje det blir 10 og 11 timer. Det er fordi vi ønsker at når det er enighet lokalt, ikke ved tvang, kan en finne fleksibilitet. Det er jeg sikker på vil hjelpe barnefamiliene.

Jeg tror også den politikken Kristelig Folkeparti fører totalt sett, og som det legges opp til sammen med flere partier i opposisjonen, vil føre til at familiene vil få en bedre kombinasjon mellom arbeidslivet og familielivet.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Trine Skei Grande (V) [10:31:49]: Jeg har flest forslag i salen. I realiteten har vi lagt fram elleve forslag i denne saken. Vi skulle gjerne sittet i komiteen, og vi skulle gjerne hatt mer enn 5 minutters taletid, men for å si det sånn: Venstre er kanskje ikke så gode til å skrive kronikker, men vi er veldig gode til å fremme vår politikk i saker!

Vi har et ønske om endringer på dette feltet. Arbeidsmiljøloven er en viktig grunnstein i et godt arbeidsliv. Når jeg åpner min iPad mange ganger per dag, ser jeg alltid på et bilde av Gunnar Knudsen, den store reformatoren, den store byggeren av vår velferdsstat, en av de store arbeidsgiverne på 1920- og 1930-tallet med masse konflikter i arbeidslivet, uten at han noen gang opplevde å ha en streik blant sine egne ansatte.

Å lage et inkluderende, godt og fleksibelt arbeidsliv handler ikke om at alt skal være som det var da Gunnar Knudsen kjempet fram sine reformer. Hvis du er glad i noe,

må du også reformere det. Derfor har Venstre lagt fram elleve forslag her i dag. Lovforslagene kommer opp under forslag i sak nr. 4 fordi dette er en melding. Her kommer bare våre verbalforslag opp, og så kommer våre endringsforslag til arbeidsmiljøloven under sak nr. 4, mens de i realiteten er et svar på utfordringene i denne saken.

En av de viktigste tingene for å fornye regelverket på dette området handler om å tilpasse seg nye familiestrukturer, nye arbeidsstrukturer og nye måter å jobbe på. Vi syns det er viktig at man da kan klare å se arbeidstid over lengre perioder, enn det man gjør i arbeidsmiljøloven i dag, og vi ønsker en kamp mot langtidig midlertidige ansettelser. Utfordringa i dag er ikke de korte midlertidige ansettelsene. De korte midlertidige ansettelsene er det som er inngangen til arbeidslivet for mange som i dag opplever utenforskap. Det som er det store problemet i norsk arbeidsliv i dag, er de lange midlertidige ansettelsene og ungdommer som aldri får et huslån fordi de ikke får en arbeidskontrakt som sier at de har jobbet lenge nok. Innenfor media og innenfor forskning og høyere utdanning er dette veldig utbredt. Dette er en av de store utfordringene som handler om en grunnleggende urettferdighet. Derfor ønsker Venstre å slippe opp når det gjelder korte midlertidige ansettelser, og stramme inn på de lange.

Vi ønsker også en større likhet mellom privat næringsliv og det offentlige. Jeg skjønner ikke, hvis vi mener at de tiltakene vi har innenfor IA-avtalen, som jeg mener er kjempebra, hvorfor de skal forbeholdes noen arbeidstakere. Hvorfor er det noen arbeidstakere som ikke får tilgang på det offentliges tilbud for å få til en best mulig organisering av arbeidslivet? Det skjønner ikke jeg.

Jeg skjønner heller ikke når regjeringa legger fram en melding på 400 sider om sosiale rettigheter og om mulighet for likhet i arbeidslivet, hvorfor man da ikke engang nevner hvor urettferdig det er at mange som i dag er sjølstendig næringsdrivende, som skaper arbeidsplassen sin sjøl, ikke skal ha de sosiale rettighetene og det sosiale nettverket som arbeidstakere har.

Vi fremmer også forslag om en varslerenhet. Det å sikre varslere i arbeidslivet i dag er en kjempeutfordring. Det er noe vi skulle tatt tak i for å klare å gjøre arbeidslivet vårt bedre. Dette er en av de mange urettferdighetene som mange opplever.

Så må jeg si noe om det gamle regelverket vi har om arbeidstid. I dag er det sånn at hvis du er småbarnsforelder og du har lyst til å gå hjem tidlig fra jobben for å lage middag, for å sitte og ha god tid med barna dine, for å kunne være med på fotballtreninga og for å kunne være med på de sosiale aktivitetene til barna dine, og for så å kunne sette deg ned med jobben og besvare noen mail en time mellom ni og ti før du går og legger deg, så er det ulovlig. Ifølge arbeidsmiljøloven som vi har i dag, er det ikke lov å gå hjem tidlig og ha et godt familieliv for så å kunne sette seg ned med jobben en time eller to etter at barna har lagt seg. Det mener jeg er et godt eksempel på at vi har en arbeidsmiljølov som ikke har tatt inn over seg en ny familiestruktur, nye forventninger om at begge foreldrene har lyst til å være sammen med barna sine, at begge foreldrene har lyst til å kunne bidra, at de ikke bare kan være gode

arbeidstakere, men også være gode foreldre med en god familie.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kari Henriksen (A) [10:37:12]: Det er ikke lett å få oversikt over Venstres arbeidslivspolitik, men budsjettet deres viser kutt i dagpenger og i garantiordningen for lønn bl.a. ved konkurs. Det er kutt i sykepenger med 1,7 mrd. kr, og sykemeldingslengden skal ned fra tolv til elleve måneder, noe som vil føre flere over på uføretrygd og arbeidsavklaringspenger. Venstre har også tatt til orde for flere midlertidig ansatte og mindre skatt, og vi både leser og hører nå at Venstre vil redusere eller rasere trepartssamarbeidet når det gjelder IA-avtalen.

Venstre og Fremskrittspartiet har virkelig funnet hverandre i arbeidslivspolitikken. Fremskrittspartiet vil redusere arbeidsfolks makt bl.a. når det gjelder arbeidstid. Er Venstre enig i at arbeidsfolk har for stor makt? Og er Venstre enig med Fremskrittspartiet i at fagorganisasjonene bør få mindre innflytelse?

Trine Skei Grande (V) [10:38:03]: Nei. Venstre er veldig for sterke fagbevegelser. Vi mener at vi trenger sterke fagbevegelser for å få det samspillet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker som er godt for å skape et godt arbeidsliv.

Nå kom representanten med veldig mange påstander om Venstres statsbudsjett, og jeg kan ikke gå igjennom alle. Men for å si det sånn: Når vi kutter i antallet som kommer på tiltak, er det fordi det har en virkning på budsjettet vårt. Finansdepartementet sier også at flere vil komme i jobb med Venstres statsbudsjett. Vi har en veldig aktiv arbeidsmarkedspolitikk, som handler om at flere skal komme i jobb, flere av dem som ligger i brytningspunktet til yrkeslivet i dag, skal få muligheten til å komme inn i det. Blant annet handler alle de forslagene vi har, om at flere skal få tilgang til arbeidsmarkedet. Vi skal ha et fleksibelt arbeidsmarked som flere finner seg en plass i, og da må du ta inn over deg at arbeidsmarkedet faktisk også har forandret seg.

Frøydis Elisabeth Sund (SV) [10:39:05]: Venstre har vist en voldsom iver etter å svekke arbeidsmiljøloven for å gi arbeidsgiverne større mulighet til å styre enda mer av hverdagen til norske arbeidstakere. Venstre gikk faktisk så langt som å si at det var arbeidsmiljøloven som det var noe galt med, og ikke bedriften, da de omfattende bruddene på arbeidsmiljøloven hos Adeccos sjukehem i Oslo ble avdekket. Jeg lurer på om det er overnatting i bomberom eller voldsomme overskridelser av arbeidstidsbestemmelsene Venstre føler er så forlokkende at de mener at det er framtida for arbeidslivet vårt.

Trine Skei Grande (V) [10:39:50]: Disse påstandene henger jo ikke sammen. Det vi foreslår, betyr faktisk å

styrke arbeidstakernes rettigheter, gi dem mulighet for den fleksibiliteten de faktisk etterspør.

Jeg skjønner ikke hvorfor det ikke går an å få med regjeringa på å si at en av de største utfordringene for arbeidstakere i dag nettopp handler om at de har midlertidig ansettelse i en evighet. Det handler om at ungdommer som kommer i banken etter å ha jobbet mange år i en bedrift, ikke har sjanse til å få boliglån fordi de ikke kan vise til en kontrakt, til at de er fast ansatt. Mens man strammer inn på de korte ansettelsene og sier at det handler om utestenging, er det de langtidige midlertidige ansatte som faktisk blir utestengt i arbeidslivet. Det er en av de endringene vi ønsker. Det er en av de rettighetene vi faktisk ønsker med forslagene. Vi ønsker et fleksibelt arbeidsliv som henger sammen med de utfordringene samfunnet står overfor i dag. Det er de forslagene vi legger inn her. Vi legger ikke inn noen forslag om brutalisering. Vi legger ikke inn noen forslag om kamp for at arbeidstakerne ikke skal få rettighetene sine. Men vi legger inn forslag om et fleksibelt nytt arbeidsliv.

Thor Erik Forsberg (A) [10:41:05]: Et av de viktigste grepene vi kan gjøre for å stimulere til at flere skal organisere seg, er å sikre fradrag for fagforeningskontingent. Venstre har gjentatte ganger, også under Bondevik II, gått inn for å kutte fradraget for fagforeningskontingent, med det resultatet at færre organiserer seg. Man er opptatt av likeverdighet mellom partene i arbeidslivet, sier man fra denne talerstol. Men kan man gi en rimelig forklaring på hvorfor Venstre mener at som arbeidsgiver skal man stimuleres fullt ut ved at man kan skrive av alt ved å være organisert i en arbeidsgiverorganisasjon, mens man til stadighet kommer med angrep på de fagorganisertes mulighet til å trekke fra den samme kontingenten?

Trine Skei Grande (V) [10:41:56]: Vi angriper ikke, vi ligger på det samme nivået som vi gjorde da vi var med i Bondevik II. Vi har holdt det nivået.

Jeg har jo såpass tro på fagbevegelsen at de faktisk klarer å rekruttere medlemmer ut fra at folk ønsker å ha disse rettighetene, ikke at det ikke skal koste noe å være medlem. Jeg har så stor tro på fagbevegelsen at det faktisk går an for dem å rekruttere medlemmer, sjøl om det ikke er gratis å være medlem. Jeg har sånn tro på fagbevegelsen at de faktisk kan tilby noe til folk, slik at de føler at de får noe tilbake for medlemskontingenten. Såpass tiltro syns jeg Arbeiderpartiet skulle ha.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [10:42:39]: Arbeidslivsmeldingen er et enestående dokument i historien om norsk arbeidslivspolitik. Det er første gang en slik melding er lagt fram, og det er første gang en slik bred gjennomgang diskuteres her i Stortinget. Gjennom denne meldingen har vi fått en omfattende og solid tilstandsbeskrivelse av norsk arbeidsliv, som har bred støtte hos partene i arbeidslivet, og Stortinget er invitert til en debatt om grunnleggende forhold og utfordringer i norsk arbeidsliv.

Meldingen viser tydelig at den overordnede tilstanden i

norsk arbeidsliv er god. Slik også komiteen har merket seg, skårer vi høyt i internasjonale arbeidsmiljøundersøkelser, og en stadig mindre andel arbeidstakere eksponeres for negative arbeidsmiljøbelastninger på de fleste områder.

Dette gode arbeidslivet har ikke kommet av seg selv. Det er et resultat av godt og hardt arbeid gjennom generasjoner fra den norske fagbevegelsen, et godt samarbeid mellom partene i norsk arbeidsliv og myndighetene, kombinert med en balansert arbeidsmiljølov. Jeg er glad for at komiteen peker på at partssamarbeidet i norsk arbeidsliv er av stor verdi både for samfunnet i sin helhet, for arbeidsforholdene og produktiviteten i virksomhetene samt for medvirkning og innflytelse for den enkelte arbeidstaker.

Det gode arbeidslivet må vi passe på, og vi må verne om det hver eneste dag.

Tilstandsbeskrivelsen identifiserer likevel noen hovedutfordringer som er viktig både for enkeltmennesket og for samfunnet. Disse er kort sagt et høyt sykefravær og utstøting på den ene siden og useriøsitet og sosial dumping på den andre. I tillegg vil jeg nevne økende utfordringer ved bruk av innleie.

Dessverre er det slik at deler av arbeidslivet er preget av høyt sykefravær og mange som blir uføre, f.eks. innenfor helse- og omsorgssektoren og transportsektoren. Dette har vi tatt tak i ikke minst gjennom en mer effektiv IA-avtale, og vi begynner heldigvis å se resultater. Sykefraværet har gått betydelig ned.

Det er også slik at enkelte bransjer, f.eks. rengjøringsbransjen og restaurantbransjen, preges av mange useriøse virksomheter og sosial dumping. Dette skal jeg komme tilbake til straks.

Så er det utfordringene knyttet til vikarbyråer og innleie. Dette er jo et tema for neste punkt på dagsordenen i dag, men jeg vil også her benytte anledningen til å understreke at regjeringen har fremmet en solid pakke som skal sikre at innleide behandles på en god måte, og ikke minst at de behandles på samme måte som andre arbeidstakere. Dette er et godt eksempel på regjeringens vilje til å arbeide for gode arbeidsforhold, ikke minst i bransjer der behovene er større enn ellers.

Regjeringen har arbeidet med sosial dumping siden regjeringsskiftet i 2005. Vi har fremmet og gjennomført to handlingsplaner mot sosial dumping. En rekke tiltak er fremmet, vedtatt og iverksatt med – ifølge evalueringen fra Fafo – god effekt. Samtidig har arbeidet med sosial dumping vist at dårlige arbeidsforhold ikke er noe bare arbeidsinnvandrere opplever. I deler av norsk arbeidsliv ser vi en urovekkende utvikling, og smitteeffekten fra de store delene av arbeidslivet hvor det er særlig graverende forhold, er overhengende og må følges nøye.

Derfor er jeg for det første tilfreds med at flertallet i komiteen understreker hvor viktig partssamarbeidet er, hvor viktig det er med sterke organisasjoner på både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, og hvor viktig samspillet med partene i arbeidslivet er for å finne treffsikre tiltak. Det gjelder ikke minst for regjeringens forslag om å involvere partene sterkere i arbeidet for anstendige vilkår i enkelte utsatte bransjer. Vi kaller det treparts bransjeprogrammer. Det er større mulighet for at vi klarer å rydde

opp sammen med partene, enn dersom myndighetene står alene.

For det andre vil regjeringen styrke tilsynene. Regjeringen har styrket Arbeidstilsynets budsjett flere år på rad, og tilsynene gjør en meget god jobb i arbeidet for gode arbeidsforhold.

Men offentlige tilsyn alene er ikke nok – derfor var handlingsplanen mot sosial dumping nødvendig. Derfor er forslagene i meldingen om bransjesamarbeid og det å se på at også konsernledelse og franchisegivere må vurdere arbeidsmiljøkonsekvenser for virksomhetene nedover i sine kjeder, nødvendig. Derfor må vi videreføre til dels kontroversielle ordninger som solidaransvar, innsynsrett og regionale verneombud. Og derfor vil regjeringen også se på hvordan vi kan ta bedre tak i alvorlig arbeidsmiljøkriminalitet.

Regjeringen har i denne meldingen signalisert at dagens lovverk stort sett er godt nok til å verne arbeidstakerne. Et unntak er grov arbeidsmiljøkriminalitet. Arbeidstilsynet erfarer at gjentatte tilsyn og pålegg ikke alltid har tilstrekkelig effekt. For å bøte på dette har regjeringen foreslått å gi Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på regelverket. Det vil bidra til å effektivisere håndhevingen av loven. I tillegg vil vi, med støtte i denne sal, sette i gang en bred og helhetlig utredning av oppfølgingen av alvorlige brudd på allmenngjøringsloven og arbeidsmiljøloven. Behovet for økte straffer vil være ett av temaene. Dette er en viktig videreføring av regjeringens arbeid for gode arbeidsforhold og ikke minst en oppfølging av arbeidet mot useriøsitet og sosial dumping.

Jeg vil legge litt ekstra vekt på den delen av meldingen som omhandler petroleumsvirksomheten. Det er betryggende å konstatere at HMS-tilstanden i norsk petroleumsvirksomhet i all hovedsak er god. Siden forrige petroleumsmelding er det bl.a. gjennomført viktige forbedringsprosjekter på kjemikalieområdet, samtidig som det er startet opp et forbedringsprosjekt for å redusere eksponering for støy. Det er imidlertid også noen områder hvor næringen utfordres til å forsterke sin forebyggende innsats. Det gjelder særlig gasslekkasjer og brønnskrollhendelser. Det er gledelig å se at tallene for RNNP 2011, som ble lagt fram i april i år, viser en betydelig forbedring på begge områder.

Under dette punktet på dagsordenen drøfter vi også et representantforslag om å nedsette et offentlig utvalg for å utrede minstelønn. Jeg registrerer at hele komiteen, inkludert Fremskrittspartiet, er skeptisk til å lovfeste minstelønn, og at komiteen understreker prinsippet om at lønnsfastsettelsen bør skje som et resultat av forhandlinger mellom partene. Kun Fremskrittspartiet er for at det skal settes ned et offentlig utvalg som skal utrede et slikt alternativ.

Regjeringen er som sagt opptatt av at det fortsatt er utfordringer i norsk arbeidsliv, særlig knyttet til utenlandske arbeidstakeres lønns- og arbeidsvilkår. I denne sammenhengen er debatten om minstelønn og allmenngjøring av tariffavtaler viktig. Som framholdt i mitt svar til komiteen 10. februar 2012 mener jeg at allmenngjøringsordningen

er en bedre og mer treffsikker ordning enn en generell minstelønn. Allmenngjøringsordningen, som i realiteten er en bransjevis minstelønnsordning, er basert på partenes ansvar for lønnsdannelsen. Som evalueringen av regjeringens tiltak mot sosial dumping har vist, er det fortsatt grunn til å diskutere sider ved vår norske allmenngjøringsordning for å sikre at den er tilstrekkelig effektiv. Jeg har derfor tatt initiativ til en nasjonal konferanse i høst om resultatene av evalueringen, hvor allmenngjøringsordningen blir et sentralt tema.

Avslutningsvis vil jeg takke komiteen for en grundig behandling av meldingen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [10:50:23]: Statsråden nemnde sjølv kor viktig det er å ha eit lågt sjukefråvær, og ikkje minst å ha gode tiltak når det gjeld det. Men det er ein «sjuk» forskjell, vil eg påstå, noko forskinga også viser: Menn blir sjuke av jobben, kvinner blir sjuke av heimen. Ønsker statsråden ei endring i denne stabile utviklinga, eventuelt med kva tiltak?

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [10:50:55]: Det er ikkje riktig at vi vet at kvinner blir syke av hjemmet. Vi vet at kvinners sykefravær er markant høyer enn menns, men vi vet ikkje helt årsaken. Det er veldig sammensatt, og det er veldig mye sprik i den forskningen. Det jeg i hvert fall ikkje tror er medisinen, er å legge opp til et arbeidsliv der kvinner skal ta med seg sin omsorgsforpliktelse inn i arbeidslivet – fordi vi sier at det er så vanskelig for kvinner å kombinere pass av barn med et normalt arbeidsliv, så vi skal legge opp til en turnus- og arbeidslivsordning hvor man kan gjøre begge deler. Det er likestilling som er det viktigste virkemidlet for å sørge for at kvinner kan kombinere arbeid med det å være hjemme og være gode foreldre på lik linje med far.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [10:51:50]: Det var en glede for komiteen å behandle meldingen grundig. Det var også en veldig grundig melding, om enn kanskje litt tynnere når det gjelder konkrete forslag, men sånn er det jo ofte når man sitter i regjering.

Mitt spørsmål er: Statsråden understreket at Arbeidstilsynet hadde en veldig avgjørende rolle. Høyre har i veldig mange år nå styrket Arbeidstilsynet med ekstra midler. Det er nå én ting. Noe av utfordringen er at Arbeidstilsynets oppgave er å følge arbeidsmiljøloven, mens en del av dem, la oss kalle dem de useriøse aktørene i deler av det norske arbeidslivet, må avsløres gjennom å gå inn i regnskap og utbetalinger, gjerne på tvers av landegrenser. Der vet vi at Arbeidstilsynet mangler både mandat og kompetanse, og det kan være veldig vanskelig å få til koordineringen mellom de offentlige organene.

Mitt spørsmål er todelt: Vil statsråden vurdere å omorganisere Arbeidstilsynet, eventuelt gi dem flere fullmakter? Punkt to: Hvis ikke – hvordan kan man få koordineringen til å bli bedre i dag for å avsløre useriøse aktører?

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [10:52:59]: Jeg er glad for at representanten er opptatt av å styrke Arbeidstilsynet, i likhet med det regjeringen har gjort. Jeg er også veldig glad for at representanten gjennom forslaget sitt innser at Arbeidstilsynet alene ikke vil kunne rette opp i alle de forholdene som vi ser i deler av norsk arbeidsliv.

Det jeg ikke er så glad for, er at representanten begynner å snakke om en omorganisering av Arbeidstilsynet istedenfor å se på den utrolig viktige rollen fagbevegelsen har i dette. Det er på en måte arbeidstakerorganisasjonene som sitter helt nedpå bedriftene. De forslagene vi foreslår bl.a. i tiltakspakken mot sosial dumping, og som høyresiden ikke stemmer for, er jo nettopp å utstyre fagbevegelsen, som sitter nærmest problemene, med virkemidler.

Så har jeg sagt at vi skal gå gjennom hele holdnings-systemet når det gjelder norsk arbeidsliv. Da vil de poengene som representanten tar opp når det gjelder hvordan Arbeidstilsynet jobber, selvfølgelig også være en del av det.

Robert Eriksson (FrP) [10:54:09]: I de siste to årene, og spesielt i 2011, har det vært en stor debatt knyttet til brudd på arbeidstidsbestemmelser, spesielt rettet mot offentlig sektor.

La meg få lov til bare å ta tre eksempler: Vi kan ta Moss kommune, med ordfører fra Arbeiderpartiet, som ble anmeldt av Arbeidstilsynet for grove og langvarige brudd på arbeidstidsbestemmelsene, Lillehammer, styrt av Arbeiderpartiet, som ble anmeldt for 7 006 brudd på arbeidsmiljøloven, og Trondheim, styrt av Arbeiderpartiet, som ble anmeldt for 26 100 brudd. I tillegg ser vi at det er en betydelig økning av anmeldelser også i sykehussektoren, der enkelte leger og ansatte sier at det har blitt såpass alvorlig nå at man velger å slutte i jobben sin.

Mener statsråden at vi ser et bilde av et brutaliserende arbeidsliv innenfor offentlig sektor, spesielt i pleie- og omsorgssektoren, eller er det et bevis på at lovens bestemmelser er utgått, og at man trenger mer fleksibilitet?

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [10:55:14]: Alle brudd på arbeidsmiljøloven er uakseptable, enten det gjelder Høyre-kommuner eller Arbeiderparti-kommuner – bare så vi er enige om det.

Hvis vi skal diskutere disse tingene, må vi gjøre det ordentlig. De fleste av disse bruddene vi snakker om, har ikke vært brudd på arbeidsmiljøloven, det har vært brudd på tariffavtaler. Det gjelder i det store og det hele, f.eks. disse bruddene som var fremme i Trondheim. Det er en stor forskjell. Det handler om at arbeidsmiljøloven gir rom for disse tingene, men man har ikke brukt lovens rammer på en god måte.

Jeg skal være den første til å si at vi kanskje må bli bedre til å informere godt om hvordan loven skal brukes, men jeg mener at hvis man hadde brukt loven, ville de fleste av disse bruddene ikke funnet sted. De bruddene som virkelig var på arbeidsmiljøloven, tror jeg at representanten – hvis han hadde gått inn i dem, som jeg har gjort – også ville vært enig i er så grove at ingen ville ønske å endre arbeidsmiljøloven slik at de hadde blitt legalisert.

Dette er mye mer komplisert enn det framstilles som. Disse bruddene er i hovedsak ikke på loven, men på tariff-avtalene.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:56:29]: Jeg tror vi kan være enige om at det å endre arbeidsmiljøloven bare på grunn av brudd ikke er en god vei å gå. Der er jeg helt enig med statsråden.

Så vil jeg si at jeg egentlig oppfatter statsråden – ikke nødvendigvis i denne saken, men i andre saker – som en pragmatisk statsråd som er opptatt av gode løsninger. Et av de områdene der det burde vært åpning for å endre på arbeidsmiljøloven, gjelder alternativ turnus. Eksempler som vi har blitt kjent med, og som har vært oppe flere ganger, er særlig innen helse eller barnevern, der en ser at brukerne blir mer fornøyde, det er færre personer å forholde seg til, lavere sykefravær, flere hele stillinger osv. Det er ønsket på arbeidsplassen, men statsråden vil ikke gi muligheten til å kunne avtale lokalt.

Så ser vi gjennom lønnsoppgjøret nå at statsråd Rigmor Aasrud har prøvd å presse på sånn at hun bl.a. når det gjelder barnevernsinstitusjoner, ønsker å få det til sånn at det gjennom tariff blir avtalt at man kan skape enighet lokalt. Da må jeg bare innrømme at det ser ut til at vår politikk, som visstnok er veldig brutaliserende, er helt ok for Rigmor Aasrud. Hva er poenget – hvorfor skal statsråden bekjempe sånne symbolsaker?

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [10:57:37]: Jeg mener at det er veldig viktig med alternative turnuser. Derfor har vi det i veldig stor grad, og vi vet at de sentrale organisasjonene i 19 av 20 tilfeller derfor gir dispensasjon til alternative turnuser.

Arbeidstid og turnuser er veldig vanskelige spørsmål, fordi det handler om lønn og kompensasjon, og fritid. Jeg vet at i dag er en samlet fagbevegelse, arbeidstakerorganisasjonene – alle sammen – imot å endre disse tingene. Jeg vet at dette i det store og hele fungerer bra i dag. Derfor er jeg pragmatisk når jeg sier: Jeg ønsker ikke å lage uro i norsk arbeidsliv når jeg ser at dette fungerer.

Men jeg ser også at for høyresiden har dette blitt et prinsipp. Det er ikke dokumentert at dette ikke fungerer veldig bra i dag. Når man snakker om lokal kontra sentral, handler det om å ta fra de sentrale den myndigheten de har i dag, som er viktig, og gi dem den lokalt. Faktisk er det slik i dag at en del organisasjoner har det i sitt vedtektsverk at det må vedtas sentralt. Da må det en lovendring til, hvor man må ta fra de sentrale den myndigheten til å bestemme hvem som skal bestemme. Det vil ikke jeg.

Trine Skei Grande (V) [10:58:55]: I dag har vi snakket om at det er viktig å ha faste ansettelser, at uten faste ansettelser er det vanskelig å få lån – det er vanskelig å planlegge framtida si. Det er også viktig for å unngå dette brutale arbeidslivet. Men det er sånn at statsrådens egne ansatte er regulert innenfor tjenestemannsloven. I den loven § 3, nr. 2, står det at man kan ansette en tjenestemann midlertidig når det trengs for «et bestemt tidsrom eller for å utføre et bestemt oppdrag».

Mener statsråden at dette er brutalt? Hvis ikke – kan hun forklare meg hvorfor en sånn regel er brutal hvis den kommer i privat sektor?

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [10:59:44]: Jeg synes vi skal være litt forsiktige med å bruke ordet «bruttalt» på den litt ironiske måten, for norsk arbeidsliv er jo i det store og hele veldig, veldig bra. Men jeg tror vi skal være klar over at det er en del folk som jobber under forhold som vi i denne salen aldri ser. Det er en del mennesker som jobber under ekstreme forhold også i Norge. Jeg sier ikke at norsk arbeidsliv generelt er brutalt, men vi skal ha med oss at det er et bilde som er veldig lite i tråd med hvordan vi forventer at norsk arbeidsliv skal være.

Så er mitt poeng at det er umulig å sammenligne staten og det private her. Reglene om midlertidighet og det stillingsvernet som ligger i staten, er kommet til gjennom en lang historie, og det er et veldig sterkt stillingsvern knyttet til den midlertidigheten en har. Jeg tror ikke de som ønsker å likestille staten og det private her, ønsker å overføre helheten i det statlige over til det private, men en kan ikke ta det ene og ikke det andre. Det jeg opplever at opposisjonen sier, er at vi skal ha midlertidighetsbestemmelsen, men vi skal ikke ha stillingsvernet som er knyttet (presidenten klubber) til det oppsigelsesvernet. Da sier man ja takk ... (Presidenten klubber igjen.)

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Steinar Gullvåg (A) [11:01:16]: Siden regjeringsskiftet i 2005 er det skapt 300 000 nye arbeidsplasser her i landet, to tredjedeler av dem i privat sektor. I løpet av dette året venter sysselsettingen å vokse med 1,6 pst., altså 40 000 flere sysselsatte. Veksten fortsetter inn i neste år, med mindre uroen i de internasjonale finansmarkedene skulle snu opp ned på alle prognoser. Dette er kjennetegnet og forutsetningen for et godt og dynamisk arbeidsliv.

Til tross for et høyt kostnadsnivå, til tross for gode velferdsordninger – eller kanskje nettopp derfor – har vi et konkurransedyktig næringsliv og et velfungerende, velorganisert og svært produktivt arbeidsliv. Norske arbeidstakere er nesten 50 pst. mer produktive enn gjennomsnittlig i EU-landene. Nyere forskning viser at gode velferdsordninger faktisk er en konkurransefordel og en viktig årsak til at vi klarer oss så godt sammenlignet med andre land i Europa. Gode arbeidsforhold fremmer god helse, høy produktivitet, læringsvilkår og kompetanse hos arbeidstakerne og er ofte en forutsetning for verdiskaping og innovasjon i næringslivet. Jeg vil mene at endringsviljen – for ikke å si endringsevnen – er en viktig årsak til vår suksess.

Norsk arbeidsliv har vært og er i endring. Endringene påvirker oss alle, ikke bare på jobben, men også på fritida. Nye jobber skapes, eksisterende jobber endrer innhold, og noen jobber forsvinner. Omløpshastigheten eller levetida til bedrifter i amerikansk servicenæring er fem år i gjennomsnitt. Jeg har ikke tilsvarende tall for denne typen bedrifter i Norge, men jeg tror ikke vi ligger særlig langt etter. Og 70 pst. av de jobbene som om 20 år skal gi arbeid til dagens seksåringer, er ikke skapt ennå. Dessuten må de som

vokser opp i dag, belage seg på å bytte arbeid flere ganger i løpet av sitt yrkesaktive liv. Etter hvert blir det mer og mer sjelden at arbeidstakere tildeles gullklokke for lang og tro tjeneste i en og samme bedrift.

Offentlig sektor står ikke tilbake for privat sektor på dette feltet. Se bare på de omfattende omstillingene som har foregått i kommunesektoren og i de store statsetatene i løpet av de siste årene! Så er vi – og blir vi – mer og mer avhengig av å bytte eller fornye kunnskap og kompetanse for å kunne fungere i et stadig mer krevende og kunnskapsbasert arbeidsliv. Mye av dette skjer i bedriftene, fordi det er i bedriftenes egeninteresse å utvikle egne arbeidstakere, og fordi kunnskaps- og kompetanseoppbyggingen er avgjørende for bedriftenes konkurranseevne. Klokke bedriftsledere satser på å utvikle egne ansatte.

Etterspørselen etter kompetent arbeidskraft vil bare øke. Tiltakene internasjonalisering, nyskaping og teknologiutvikling bidrar ytterligere til dette, og det faktum at vi blir flere eldre som stadig stiller høyere kvalitetskrav til offentlige tjenester, krever også økt kompetanse.

Regjeringen peker helt riktig på nødvendigheten av en kontinuerlig kompetanseutvikling og læring i arbeidslivet og mener det er helt avgjørende at det legges til rette for dette. Jeg tror dette vil vise seg å bli en av de store utfordringene i norsk arbeidsliv de neste årene, og jeg er forbauset over at ikke flere er opptatt av videre- og etterutdanning. Her er skolen og lærerne et nyttig unntak, nettopp fordi en skole i endring krever lærere med oppdatert kunnskap og kompetanse. Når fagbevegelsen har forsøkt å reise dette spørsmålet i diskusjoner med arbeidsgiverne, blir de gjerne møtt med velment forståelse. Alle erkjenner behovet for en etter- og videreutdanningsreform i norsk arbeidsliv, men samtalen strander som regel når det kommer til det punkt at regningen skal gjøres opp. Like fullt erkjenner partene i arbeidslivet at vi trenger en arbeidslivsreform som systematisk utvikler arbeidstakernes kunnskap og kompetanse.

Høy yrkesdeltakelse er en forutsetning for vår velferd. Det er ikke bare oljen, men vår felles arbeidsinnsats som skaper verdiene i samfunnet, og som gir det økonomiske grunnlaget for velferdsordningene. Derfor er vi opptatt av et inkluderende arbeidsliv som også har plass til dem som ikke kan yte full arbeidsinnsats. Jeg synes det er flott at Askers beste bakeri er en arbeidsmarkedsbedrift med funksjonshemmede arbeidstakere, og at vi kan opprettholde nærbutikker i Distrikts-Norge gjennom arbeidsmarkedstiltak. Og herlige Sørvangen Næringspark på Konnerud utenfor Drammen, som også gir funksjonshemmede arbeidstakere arbeid, er en viktig del av lokalt næringsliv.

Robert Eriksson (FrP) [11:06:33] (komiteens leder): La meg aller først få lov til å gi ros til regjeringen for å ha lagt frem en arbeidslivsmelding, og dette er første gang vi får oss forelagt en slik arbeidslivsmelding. Det tror jeg Stortinget har godt av – jeg tror vi alle sammen har godt av – å diskutere dette. Jeg håper at man følger opp med jevnlige arbeidslivsmeldinger i årene fremover, for det er viktig at man også i det politiske miljøet kan diskutere de utfordringene som arbeidslivet står overfor.

Fremskrittspartiet ønsker et trygt og fleksibelt arbeidsliv med plass til alle sammen – m.a.o.: Vi vil ha et familievennlig arbeidsliv. Hva skal et slikt arbeidsliv bygge på? Jo, det skal bygge på fleksibilitet og forutsigbarhet, på nye krav til kompetanse, som vi må ta inn over oss, på et inkluderende arbeidsliv med plikter og muligheter for alle og på et godt arbeidsmiljø basert på anstendighet og likeverd.

Vi har i debatten så langt hatt diskusjoner om: Hvor skal grensene gå? Er det ikke fleksibelt nok? Hvem det er fleksibelt for, kan man stille spørsmål om – og det er også stilt. Jeg registrerte at representanten fra SV i replikkordvekslingen til Høyres Torbjørn Røe Isaksen lurte på: Hvor skulle grensene gå, og hva er grensen for det brutaliserende arbeidsliv? La meg da minne om at arbeidsmiljølovens bestemmelser er fleksible for noen. I de organiserte bedriftene som har en tariffavtale, og der man er organisert, har man innenfor arbeidstidsbestemmelsene faktisk mulighet til – hvis tillitsvalgte godkjenner det – å kunne arbeide inntil 16 timer innenfor 24 timer og maksimalt 54 timer i uken. Det er helt greit hvis det er tillitsvalgte som godkjenner det. Da er det ikke brutaliserende. Da er det ikke et problem for helse eller sikkerhet. De tillitsvalgte er i større grad enn Arbeidstilsynet kompetente til å foreta den avgjørelsen, ifølge representanter fra Arbeiderpartiet. Det er en retorikk jeg ikke helt klarer å skjønne, og det er en retorikk jeg ikke helt klarer å forstå. Jeg har tillit til og tro på at Arbeidstilsynet er i stand til å ivareta alle arbeidernes interesser.

Fremskrittspartiet er opptatt av alle arbeiderne, uavhengig av om man er organisert eller ikke, uavhengig av om man er ansatt i en bedrift som er organisert eller ikke.

La meg også ta noen eksempler på hvorfor det kanskje er nødvendig med fleksibilitet i dagens arbeidsmiljølov, også når det gjelder arbeidstidsbestemmelser. La oss ta innvandreren Ali, som jobber på en bensinstasjon eller i en kiosk hver søndag. Han er muslim. Men så får han seg f.eks. jobb i kommunen, og han slutter i jobben. Trine går inn. Hun er norsk og kristen, og hun kan ikke jobbe hver søndag. Hvorfor skal vi ha bestemmelser i arbeidsmiljøloven som bestemmer når folk skal kunne ta ut den fridagen? Er det ikke nok å ha en ytteramme som bestemmer at du skal ha så og så mye fri, og så er det opp til den enkelte selv å få lov til å bestemme når man skal ta ut den fritiden? Eller ta f.eks. en fotballkommentator, når vi nå går inn i EM i fotball – som sikkert mange vil være interessert i i tiden som kommer. Øyvind Alsaker, som er en glimrende fotballkommentator, kan kommentere 52 kamper i året på lørdager. Men hvis ikke de fagorganiserte godkjenner det, kan han ikke kommentere tre fotballkamper tre søndager på rad. Det er da i strid med arbeidsmiljølovens bestemmelser.

Dette er bare enkle eksempler som viser at man har behov for å kunne foreta endringer, finne mer fleksible løsninger. Eller når vi samtidig i et familievennlig perspektiv ser at nesten halvparten av ungene som vokser opp i dag, vokser opp med skilte foreldre. Jeg vet – uten å snakke for verken meg selv eller min syke mor – at det er mange familier som sliter med å få tiden til å gå i hop, f.eks. der den ene jobber i turnus ute i Nordsjøen, og der den andre job-

ber i helsevesenet. Hvordan skal vi få samværet med unge til å fungere? Hvordan skal vi få fleksibiliteten til å gå opp, og hvordan skal vi få mest mulig kvalitetstid?

Jeg mener at det vil være naturlig å sette seg ned og se på hvordan vi skal få til dette, slik at det blir mer familievennlig for den enkelte familie, for den enkelte arbeidstaker og for arbeidslivet. Jeg synes det er synd at ikke regjeringen har tatt inn over seg disse utfordringene i arbeidslivsmeldingen. Jeg skulle gjerne ha ønsket at man hadde gått nærmere inn og sett på betydningen av at vi har en overgang fra et industrisamfunn til et tjenestesamfunn og konsekvensene av det. Yngre yrkestakeres forventninger til karriere og fleksibilitet i arbeidslivet er ikke drøftet i meldingen, registrerer jeg. Utviklingen i retning av flere seniorer og eldre i arbeidslivet vil også etter Fremskrittspartiets skjønn utfordre organisering og regulering av arbeidslivet. Det er momenter som man ikke har tatt inn over seg i arbeidslivsmeldingen, og som jeg gjerne skulle ønske hadde vært med.

Derfor mener Fremskrittspartiet at det for første gang er viktig å få satt ned en arbeidstidskommisjon som kan se helheten, skaffe mer fleksibilitet, for etter mitt skjønn står vi overfor tre viktige utfordringer. Vi trenger mer arbeidskraft i Norge fremover. Hvordan skal vi klare å få til et arbeidsliv som utløser mer arbeidskraft, både på kort og på lang sikt? Hvordan skal vi sikre at vi øker andelen heltidsstillinger og sikre at virksomhetenes behov for drift ivaretas, samtidig som arbeidstiden bedre kan tilpasses den enkelte familie og arbeidstaker?

Det er hovedgrunnen for at Fremskrittspartiet ønsker en arbeidstidskommisjon. Vi sier ikke at vi skal endre på de bestemmelsene som er i arbeidsmiljølovens yttergrenser i dag, for jeg tror at yttergrensene i arbeidsmiljøloven og rammene der er gode trygghets- og vernegrenser som skal bevares. Men hvordan skal vi klare å få mer fleksibilitet på dette området?

Tidligere statsråd fra Arbeiderpartiet, Jørgen Kosmo, var godt i gang med den tenkningen – godt i gang med det arbeidet. Jeg synes det er synd at det har stoppet opp. Jeg skulle så gjerne ha ønsket at også den sittende regjeringen hadde tatt tak i det som Kosmo var i gang med. Men vi fremmer iallfall forslaget og mener at det er fornuftig å se videre på det.

Avslutningsvis har jeg lyst til – selv om tiden går fort – å si litt om vårt representantforslag knyttet til minstelønn. Jeg erkjenner at det kan være utfordrende å skulle innføre en minstelønn, med hensyn til både trepartssamarbeidet, lønnsdannelser og hvem som skal bestemme. Jeg erkjenner at det kan være utfordringer knyttet til det. Men derfor mener vi også at det bør utredes om det kan være et alternativ til å bekjempe sosial dumping. Når Arbeiderpartiets representant Trettebergstuen innledet i dag med å si at høyresiden i kampen mot sosial dumping ikke var villig til å tenke nytt, vil jeg si at vi er villige til å se på nye virkemidler. Minstelønn er et eksempel på hva som kan være et nyttig virkemiddel, så man bør iallfall utrede det for å se om det kan være bra for å forhindre mer sosial dumping og skape mer anstendige arbeidsvilkår for alle ansatte, også utenlandske ansatte.

Fremskrittspartiet er av den klare oppfatning at utenlandske arbeidere skal gis anstendig lønn og arbeidsvilkår på linje med norske arbeidstakere. Kanskje kan – som sagt – minstelønn være noe som kan forhindre sosial dumping.

Jeg har vært ute på mange arbeidsplasser, snakket med tillitsvalgte, snakket med ansatte og snakket med ledelse, snakket med også innleid arbeidskraft, som sier til meg at det er vanskelig å forholde seg til de mange ulike tariffavtalene i dag. Det er en jungel av tariffavtaler som vi ikke helt klarer å holde oversikt over, og det er vanskelig å kontrollere, rapporterer tillitsvalgte tilbake til meg, i kampen mot sosial dumping. De tillitsvalgte sier at det kunne kanskje ha vært enklere hvis vi hadde hatt en minstelønnsstandard å gå ut fra og likt for hele arbeidslivet. Derfor synes jeg det er synd at man ikke velger å utrede det.

Helt avslutningsvis: Jeg registrerer av replikkvekslingen med statsråden at det ikke var så alvorlige brudd som hadde skjedd i Trondheim. Men 49 pst., ifølge kontrollutvalgets rapport i mars 2012, skyldes brudd på arbeidstidsbestemmelsene for ansatte i stillinger mellom 20 og 40 pst. Jeg ser at statsråden rister på hodet, men hun kan få kopi av utredningen og protokollen fra kontrollutvalget i Trondheim. Da vil hun se at det er det som er tilfellet. Men jeg registrerer at statsråden underkjenner rapporten fra kontrollutvalget i Trondheim.

Sylvi Graham (H) [11:16:55]: Norsk arbeidsliv er, som de fleste har understreket her i dag, i all hovedsak godt – for dem som er innenfor. Dessverre er det fortsatt mange som er utenfor. Og andelen er økende. Selv om vi stort sett skal bruke dagen – og gjør det – på å diskutere forholdene for dem som er innenfor, vil jeg også gjerne få sagt noe om den store gruppen som av forskjellige grunner står utenfor arbeidslivet.

Regjeringen bruker enhver anledning til å skryte av hvor mange jobber som er blitt skapt i Norge i løpet av deres regjeringsperiode. Flere hundre tusen nye jobber blir det snakket om, hvorav de fleste er blitt skapt i det private.

Vel, alt har sin forklaring, og sysselsettingsveksten har kun holdt tritt med befolkningsveksten, og knapt nok det. Andelen sysselsatte her i landet har stått på stedet hvil eller falt, litt avhengig av hvordan man måler det. For eksempel har andelen sysselsatte mellom 15 og 66 år gått ned fra 74,5 pst. i 2005 til 73,9 pst. i 2011. Og ikke nok med det: Veksten i antall sysselsatte i privat sektor økte kun i de første par årene etter at denne regjeringen hadde tatt over en økonomi fra oss som gikk så det suste i 2005. Det er fristende her atter å sitere Arne Strand i Dagsavisen, som kalte dette «dekket bord».

Siden 2008 har den sysselsettingsveksten vi har sett, kommet utelukkende i offentlig sektor, mens den har falt i alle andre sektorer. Dette er ikke tall jeg har funnet på selv, dette er hentet rett fra regjeringens eget nasjonalbudsjett.

Jeg vil understreke: Sysselsettingen i Norge er fortsatt høy, og fortsatt er andelen sysselsatte blant de høyeste i verden, og det er Høyre svært glad for. Men denne regjeringen fremstiller det gjerne som om de har enestående «track

record» når det gjelder jobbskaping, og det er direkte villedende.

For selv om sysselsettingen er høy, er de som står utenfor arbeidslivet, altså mange, og de blir flere. Heldigvis er ikke situasjonen så dramatisk som den kunne ha vært: Andelen på helserelaterte ordninger hadde en jevn og høy stigning gjennom 1980- og 1990-tallet, fram til trenden ble brutt under Bondevik II-regjeringen.

Men selv om regjeringen ofte påstår noe annet, har andelen årsverk som går tapt på grunn av helserelaterte ytelser, økt i deres regjeringstid. Bakgrunnen for forvirringen er gjerne den at ordninger endres og blir vanskelig sammenlignbare over tid, og at en del ordninger er graderte.

Heldigvis har Nav nettopp kommet med en rapport som sammenstiller ordningene og tallene på en forbilliglig måte. Og tallenes tale er klar: Andelen årsverk som er tapt som følge av helserelaterte ytelser, har økt siden 2005. Jeg understreker at det er andelen det her er snakk om – kontrollert for befolkningsvekst, gradering av ytelse og alle slags regelendringer som vi politikere finner på.

Det er et paradoks at dette skjer i verdens rikeste land, der vi ser en stadig bedring av folkehelsen, forlenget levealder og stadig høyere utdanningsnivå. Særlig bekymringsverdig er økningen blant de unge. I gruppen mellom 20 og 24 år har andelen årsverk tapt økt med over 14 pst., og vi har sett av de siste tallene at avgangen til uføretrygd er høyere enn noen gang.

Det er en dyp tragedie for de unge menneskene det gjelder, å falle ut av arbeidsmarkedet på den måten. De vil ha et helt annet liv økonomisk og sosialt – et liv som statistisk sett også kan være betydelig kortere – enn det deres venner i jobb har. Det er få ting som er viktigere på vårt felt enn å hjelpe denne gruppen over i en yrkeskarriere. Dette må statsråden ta tak i, og ikke gjemme seg bak misvisende tall og at «flere er i jobb enn noen gang». For det skulle jo også bare mangle nå når vi er blitt 5 millioner mennesker.

Det som kanskje smerter meg mest, er nedgangen i funksjonshemmedes jobbmuligheter. Andelen funksjonshemmede i jobb har gått ned fra 44,3 pst. da vår regjering gikk av, til 42,3 pst. nå – en nedgang på 4,5 pst.

Bare for noen få dager siden hadde jeg besøk av en gruppe unge funksjonshemmede som viste en film og fortalte om hvordan det er å være ung og funksjonshemmet i dagens samfunn. Det var en sterk opplevelse. Vi hørte og så bl.a. en historie om en sterkt funksjonshemmet ung mann som etter utallige forsøk var blitt tilbudt en jobb, men etter mange måneder der han forgjeves hadde forsøkt å få de tilretteleggingsmidlene han hadde krav på fra Nav, måtte oppleve å se at arbeidsgiveren måtte finne en annen. Den unge mannen var nå på uføretrygd, og fikk ikke bidra til verken samfunnet eller statskassen på den måten han så gjerne ville. Det er nettopp slike historier vi for all del må unngå.

- Det er nettopp derfor Høyre har ønsket å satse stort på arbeidstrening i vårt alternative budsjett.
- Det er derfor vi vil gjøre ordningen med arbeids- og utdanningsreiser og funksjonsassistentordningen permanent.
- Det er derfor vi i vårt alternative reviderte nasjonalbud-

sjett satset mer enn regjeringen på sekretærhjelp for blinde og tolkehjelp for døve.

- Det er derfor vi vil ha en grønt kort-ordning som gjør tilretteleggingsgarantien mye mer reell enn i dag.
- Det er derfor Høyre applauderer NHO når de nå setter i gang sitt «Ringer i vannet»-prosjekt for å få flere inn i arbeidslivet.
- Det er derfor Høyre ivrer for at staten og det offentlige skal gå foran med å inkludere dem som har noen ekstra behov.

Som sagt behandler vi i dag en stortingsmelding som beskriver et arbeidsliv som stort sett er veldig bra for dem som er innenfor. Men jeg vil vi skal huske på at det ikke er nok. Arbeidslivet må også være mest mulig åpent for dem som til enhver tid står utenfor. Terskelen inn må være lav, og tiltakene vi gjennomfører for denne gruppen, må være målrettede, treffsikre og effektive. Det må vi ikke glemme i denne debatten her i dag. Dette er ikke nødvendigvis lett, og denne appellen må også sendes ut til næringslivet selv. Det snakket vi også om i denne sal i en interpellasjonsdebatt i går.

Jeg vil også kort kommentere forslaget som Fremskrittspartiet har fremmet om å utrede minstelønn som et virkemiddel i kampen mot sosial dumping. Sosial dumping er en trussel mot et trygt og godt arbeidsliv, og vi vil diskutere det mer i detalj i denne sal senere i dag. Høyre er – og har hele tiden vært – villig til å se med et åpent sinn på alle slags forslag som har som mål å bekjempe dumping i arbeidslivet. De fleste forslag har vi da også stemt for, som min kollega Røe Isaksen nevnte tidligere i dag. Vi ser også med åpent sinn på dette forslaget fra Fremskrittspartiet, men vi har kommet fram til at virkemidlet minstelønn nok uansett ikke er aktuelt for oss å støtte i dagens situasjon, og vi ser derfor heller ikke behovet for en slik utredning som forslagsstillerne ber om.

Vi opplever vel at det går mot Høyres ryggmargsrefleks å skulle ha en politisk satt lønn. Lønn mener vi er noe som i all hovedsak bør avtales mellom frie parter i et fritt arbeidsmarked, og ikke bestemmes i Stortinget. Høyre vil derfor stemme mot dette forslaget i dag.

Kari Henriksen (A) [11:25:22]: I dag er det en god dag. Det er en god dag for arbeidsfolk. Arbeiderpartiet har hele tida vært opptatt av arbeidslinja og arbeidsfolks kår. Sammen med fagbevegelsen har vi skapt et arbeidsliv som er blant de beste i verden.

Å tilrettelegge balansen mellom det lokale, nasjonale og globale arbeidsmarkedet, mellom det frie marked og politisk styring, mellom innbyggernes behov for et arbeid som passer for dem, et arbeidsliv som kombinerer utfordringene knyttet til at man skal kunne ha et sivil liv med familie, venner og fritid samtidig med at man har et arbeid som gir en lønn å leve av, er viktig for Arbeiderpartiet. Derfor står ikke arbeidslivspolitikken alene. Den henger sammen med familiepolitikken, den økonomiske politikken og ikke minst med fordelingspolitikken.

Regjeringens politikk balanserer disse momentene. De forskjellige partiene har nok samme målsetting på mange områder, men virkemidlene er svært forskjellige. Både

Høyres og Fremskrittspartiets ledere har gitt garantier om at hvis de kommer til makten, skal vi ha et annet samfunn. Vi skiller nemlig lag på vesentlige punkter som er avgjørende for samfunnets evne til å inkludere flere, gjøre arbeidslivet trygt og forutsigbart for alle og skape et arbeidsliv der vi kan stå i arbeid lenger.

Arbeid og næringsvirksomhet er for Arbeiderpartiet ikke bare et spørsmål om marked og skattenivå. Det er et spørsmål om markedets forutsetning for velferdsproduksjonen. Derfor er måten denne regjeringen styrer Norge på, en suksess. Næringslivet gis muligheter til å skape, og fellesskapet kan fordele verdier som kommer alle til gode. Politikken sikrer arbeidsfolk trygghet, forutsigbare regler, og arbeidet er sikkert.

Medbestemmelse og delaktighet er veien å gå. Jeg var på et møte med næringslivsledere i energi-, prosess- og teknologibransjen i høst, og som dere vet, er det veldig utsatte bransjer vi snakker om. En av dem som holdt innlegg, sa at det var to ting som hadde gjort Norge verdensledende: små lønnsforskjeller og høy kompetanse hos alle arbeidere. Dette er et resultat av virkemidler kjempet fram i en felles kamp mellom arbeiderbevegelsen og fagbevegelsen: medbestemmelse, innflytelse, delaktighet og eierskap. Det er gode verdier å bygge et samfunn og et arbeidsliv på.

Høyre og Torbjørn Røe Isaksen konstruerer i dagens debatt sitt eget motargument, at venstresiden snakker om et «brutalisert» arbeidsliv. Ja, når posisjonen ikke gir dem gode argumenter, og når alle piler viser at det stadig går bedre, er det kanskje nødvendig selv å skape sin egen motstandsretorikk. Men før var det verre. Da var snakket om brutalisering mye tydeligere. For det er riktig at ikke bare deler av venstresiden, men nesten hele, og i hvert fall alt av fagbevegelse, sto samlet bak opplevelsen av at arbeidslivet var brutalisert etter fire år med Bondevik II-regjeringen. Heldigvis vant vi valget og fikk reversert det denne regjeringen hadde innført av arbeidsfiendtlig politikk.

Hva skiller oss så i dag? Jo, Høyre prøver å framstille seg som det myke arbeidspartiet, og de snakker om milde oppmykninger i arbeidsmiljøloven. Milde? Disse virkemidlene er ikke milde. Vi er uenige om vesentlige virkemidler – arbeidstidsbestemmelser, midlertidige stillinger, skattepolitikk og den økonomiske politikken generelt. Dette vil skade arbeidsfolk, tilsynenes rolle og råderett over sanksjonsmidler, skattefradrag for fagforeningskontingenten og ikke minst de kanskje mest virksomme tiltakene: innsynsrett og solidaransvar. Der skiller vi lag.

Retten til heltid er viktig for Arbeiderpartiet, og det er en sak Vest-Agder Arbeiderparti har jobbet med i mange år. Der skiller vi også lag.

Høyre og Fremskrittspartiet argumenterer for at det er viktig å ha midlertidige stillinger og små stillinger, fordi det er bra for flere som er i gråsonen med hensyn til arbeidslivet. Men selv ikke med det utgangspunktet finner de å kunne sikre dem fortrinnsrett.

Så har jeg noen kommentarer til Høyres representant Sylvi Graham, som pekte på to forhold i sitt forrige innlegg. Det ene var at sysselsettingsprosenten går ned. Den går altså opp. Så var det snakk om at det ikke var nedgang i antall personer som er utenfor arbeidsliv-

vet. Det er det faktisk. Det finnes undersøkelser som viser dette.

I innstillingen står komiteen samlet når det gjelder å intensivere arbeidet mot vold og trusler på arbeidsplassen. Det er veldig bra, og det er et viktig tiltak. Dette handler om utfordringer som har ført til sykmeldinger og langvarig fravær fra arbeidslivet. Det er bra at komiteen står felles om dette, og det er veldig bra at regjeringen har lagt fram forslag om å forbedre og intensivere arbeidet også på dette området.

Tove Linnea Brandvik (A) [11:30:48]: Meld. St. 29 handler også om petroleumssektoren, som har en veldig sterk og viktig rolle i Norge.

I Soria Moria-erklæringen fra 2005 slår regjeringen fast at HMS-nivået for petroleumssektoren skal være verdensledende, intet mindre. Dette er en sektor som får veldig stor oppmerksomhet fra politisk ledelse. Vi har tilsynsansvaret for helse, miljø og sikkerhet, som ble overført til Petroleumstilsynet i 2004. Tilsynet skal følge opp at aktørene holder et høyt nivå når det gjelder helse, miljø, sikkerhet og beredskap, slik at de kan bidra til å skape størst mulig verdier for samfunnet. De skal arbeide etter prinsippene om medvirkning og samarbeid.

I Innst. 333 S skriver Fremskrittspartiet at de «mener at det ligger et effektiviseringspotensial i en sammenslåing av Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet, slik at man samler fagkompetansen på ett sted».

Regjeringspartiene er uenig i dette. Vi mener at det er viktig med et eget tilsyn for petroleumssektoren for å sikre sterk faglig kompetanse innenfor de særlige HMS-områdene næringen har. Vårt funksjonsbaserte regelverk stiller veldig store krav til høy kompetanse hos de som forvalter tilsynsansvaret.

Jeg vil kort bemerke at man i denne runden har vurdert og funnet at EUs forordning om petroleumssektoren ikke er EØS-relevant for Norge, og man viser til utenriksministerens redegjørelse om relevante EØS-spørsmål 8. mai 2012. Den forordningen kom som et resultat av Europakommisjonens arbeid med oppfølgingen etter ulykken i Mexicogolfen i april 2010.

Organiseringen av tilsynsoppgavene og det tette samarbeidet med aktørene sikrer kontinuerlig forbedring og læring på tvers i organisasjonene.

I meldingen varsler regjeringen en bred gjennomgang av tilsynsstrategi og HMS-regelverket i petroleumssektoren. Man vil med det sikre en grundig gjennomgang, og det er et omfattende tiltak.

Det har vært registrert flere nestenulykker, og vi erfarer en sterk endring i aktørbildet innenfor næringen. Vi har forlenget levetid og økt bruk av ny teknologi. Samlet sett er det god sikkerhet i norsk petroleumssektor, men flere nestenhendelser og alvorlige ulykker, både internasjonalt og nasjonalt, viser behovet for gjennomgangen vi har varslet. Den vil rettes spesielt mot strategier, prioriteringer og bruken av virkemidler for tilsynet i det arbeidet. Vi legger vekt på utformingen av regelverket for å sikre at det forblir funksjonsbasert, og vi vil vurdere andre eventuelle behov for reguleringer på andre områder.

Det ble satt i kraft et nytt regelverk for HMS i petroleumssektoren for offshore og nærmere angitte landanlegg i januar 2011. Det funksjonelle regelverket setter veldig store krav til oppnåelse, uten å spesifisere hvordan de konkrete løsningene skal være. Det setter krav til næringen og til tilsynsområdet.

Dette bygger også på trepartssamarbeidet, som er avgjørende for å nå målet om å være verdensledende innen HMS. Eksempler på vellykket samhandling er hydrokarbonprosjektet, Sikkerhetsforum, Regelverksforum og Risikonivå i norsk petroleumssektor, som er en egen måling. Det blir derfor viktig at Petroleumstilsynet og myndighetene forsikrer seg om at framtidige aktører forstår de forventningene som organiseringen og aktiv deltagelse i partssamarbeidet faktisk medfører.

Som sagt; landanleggene er en del av dette tilsynsområdet. Min hjemkommune har Mongstad-raffineriet som en stor, regional og nasjonal aktør, hvor de i tillegg til sikkerheten til de ansatte ved anlegget, altså individet, også forholder seg til lokale, regionale og globale utfordringer. En stor del av investeringskostnadene som er gjort ved raffineriet, er investeringer i ulike HMS-tiltak. Disse viser seg ikke nødvendigvis direkte igjen på bunnlinjen i form av overskudd, men de begrenser miljøutfordringene globalt.

Anlegget er stort, komplisert og har mange integrerte prosesser, også mot offshore. Jeg vil f.eks. påpeke at strømkabelen som ble bygd på Mongstad og lagt ut til den nye Gjøa-plattformen, bidrar til å redusere utslippene av CO₂ med 200 000 tonn i året. Det er et enøktiltak som vises igjen på globalt nivå.

Blant tiltakene har de også VOC-gjenvinningsanlegget, kraftvarmeverket, NO_x-renseanlegget og svovelrenseanlegget. De har brukt flere hundre millioner de siste årene i ekstrainsats på å fornye og sørge for at risikoen reduseres lokalt. De har et lavt sykefravær og en aktiv holdning til IA-arbeidet.

Til slutt vil jeg påpeke at HMS-resultat er ferskvare. Derfor vil jeg anbefale speiderbevegelsens motto som motto for denne næringen: Alltid beredt, alltid beredt.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Thor Erik Forsberg (A) [11:36:04] (ordfører for sak nr. 3): Det er en gledens dag når vi kan legge fram en slik tilstandsrapport om norsk arbeidsliv. Utgangspunktet finner vi egentlig tilbake fra da fagforeningene startet Arbeiderpartiet i 1887, med et program på bare fire punkter. Tre av disse punktene dreide seg om retten til å streike, allmenn stemmerett og kampen for normalarbeidsdagen. Det siste var et krav vi fikk gjennomslag for i 1919, etter at man hadde gått i demonstrasjonstog over hele verden for å sikre at man skulle kunne kombinere nettopp arbeid og familie. På plakaten sto det: åtte timer arbeid, åtte timer fritid, åtte timer hvile.

Dette dreier seg i bunn og grunn om å ha en jobb som man kan leve av og med. Det å sikre en rettferdig inntektsutvikling er en kjerneoppgave for den rød-grønne regjeringen.

Komiteen har også hatt til behandling et representantforslag fra Fremskrittspartiet, Dokument 8:6 S for 2011–2012, om å innføre en nasjonal minstelønn. Det store flertallet synes det er en dårlig idé. Vi frykter – på bakgrunn av de erfaringene vi har bl.a. fra Europa og USA – at dette vil kunne bli et permanent lavtlønnsstak. I dag er det sånn at lønnsutviklingen, også for de uorganiserte i arbeidslivet, i stor grad lener seg mot tariffavtalene som de organiserte har kjempet fram. Vi frykter at en utvikling med innføring av nasjonal minstelønn kan føre til at inntektsutviklingen for noen av de mest utsatte i arbeidslivet kan bli betraktelig dårligere. Uansett kan vi ikke skape en ordning hvor arbeidstakere er nødt til å være avhengige av et stortingsvalg hvert fjerde år for å kunne få bedre lønns- og arbeidsvilkår.

Den rød-grønne regjeringens svar er en bedre allmenngjøringsordning. Den har vært fantastisk viktig for å redusere og bekjempe sosial dumping. Dette sikrer at det er partene i arbeidslivet som faktisk har ansvaret for lønnsdannelsen, for vi kan ikke ha en minstelønn som er totalt uavhengig av bransjer. Det må den enkelte bransje, og inntektsevnen der, også ta hensyn til.

Høyresiden har stemt for en del av disse tiltakene, som er en samlepakke for å bekjempe sosial dumping, men man har samtidig stemt ned de mest virkningsfulle, som solidaransvar og innsynsrett for tillitsvalgte.

Allmenngjøringsordningen, den ordningen vi i dag har for å allmenngjøre tariffavtaler, er ikke perfekt. Det er også store utfordringer med den enorme arbeidsinnvandringen til Norge, som utfordrer vår lønnsmodell. Derfor er jeg glad for at statsråden tar tak i dette og annonserer at vi skal ha en nasjonal konferanse til høsten. Særlig viktig blir det å se på dokumentasjonskravet som ligger der for å få allmenngjort tariffavtaler i dag.

Jeg synes det er noe spesielt hvordan Høyre i dag har forsøkt å pynte på sin egen historie og ta et eierskap til den arbeidslivsmeldingen som nå er lagt fram. Man kan i det minste forvente at representantene snakker sant. I en replikkordveksling her tidligere mellom representantene Torbjørn Røe Isaksen og Anette Trettebergstuen sa representanten Røe Isaksen at Høyre hadde stemt for at man skulle sikre norske lønns- og arbeidsvilkår ved offentlige anskaffelser. Den som går tilbake til stortingsprotokollen, ser at Høyre sto sammen med Venstre og Fremskrittspartiet om at man heller skal ha en naturlig konkurranse om lønn, og har altså ikke vært med på å gi noen bidrag for å sikre respekten for ærlig, hardt arbeid.

Vi har skapt 300 000 nye arbeidsplasser siden vi tok over i 2005, men like viktig som antallet nye arbeidsplasser vi skaper, er kvaliteten på disse arbeidsplassene. Arbeidsmiljøloven er faktisk en dynamisk og moderne lov. Fra rød-grønn side kan vi forsikre de borgerlige om at det ikke vil være stillstand, men en kontinuerlig utvikling til beste for norsk arbeidsliv og den viktigste ressursen vi har, nemlig norske arbeidstakere.

To korte poenger som jeg synes er viktige, og som merknadene også signaliserer at det er viktig å gripe fatt i, er ufrivillig deltid, det å få på plass en mertidsparagraf som er effektiv ved å sørge for at man får den stillingsprosenten man faktisk jobber, og at vi sikrer mer med-

virkning i arbeidslivet for dem som i dag er omfattet av franchise.

Laila Thorsen (A) [11:41:22]: Jeg vil legge vekt på den delen av meldingen som omhandler petroleumsvirksomheten.

Regjering og storting har tidligere sagt at petroleumssektoren skal være en foregangsnæring innenfor helse, miljø og sikkerhet. Næringen har vært i forkant når det gjelder å ivareta hensynet til sikkerhet og arbeidsmiljø, og har vært et forbilde for landbasert virksomhet. Selskaperes ry og omdømme har alltid vært en viktig faktor i vurderingen av framtidig aktivitet. Vi må ha et føre-var-prisipp som grunnleggende holdning – samt satsing på kvalitet og kunnskap.

I oppgangstider er det veldig viktig å ha fokus på helse, miljø og sikkerhet. Da har vi økte aktiviteter, gjerne mange flere prosjekter, og det kan melde seg tidspress og fokus på kortsiktig fortjeneste. I nedgangstider vil vi ha redusert eksponering, press på kostnader og sikkerhetsmarginer, og det kan være svikt i motivasjonen.

Vi må uansett hele tiden ha fokus på kontinuerlig forbedring. Ingen aktivitet i petroleumsnæringen kan foregå uten risiko, men risikoen kan styres. Det er et ufravikelig mål at det ikke skal skje dødsulykker i petroleumsnæringen. I 2011 var det ingen dødsulykker.

Et internasjonalt samarbeid i et langsiktig perspektiv vil kunne bidra til gode sikkerhetsmessige resultater. Dette er en internasjonal næring av natur, og mekanismene er at de forskjellige lands myndigheter gjennom utveksling av erfaringer og drøfting av regelverkskrav og metoder for myndighetsutøvelse framstår som mest mulig samordnet overfor næringen.

Som statsråden pekte på i sitt innlegg, er det bl.a. gjennomført et viktig forbedringsprosjekt på kjemikalieområdet, samtidig som det er startet opp et forbedringsprosjekt for å redusere eksponering for støy.

Det er imidlertid også noen områder hvor næringen utfordres til å forsterke sin forebyggende innsats. Dette gjelder særlig i forhold til gasslekkasjer og brønnkontrollhendelser. Tall viser her en betydelig forbedring, og at dette går i rett retning.

Organisering av tilsynsoppgaver og det tette samarbeidet med aktørene er veldig viktig for å sikre at arbeidet med helse, miljø og sikkerhet gir kontinuerlig forbedring, læring og utvikling. Regjeringen varsler i meldingen en bred gjennomgang av tilsynsstrategi og HMS-regelverk for sektoren. Nestenulykker, både internasjonalt og nasjonalt, viser at petroleumsnæringen har et stort risikopotensial. Om vi ser tilbake, bl.a. på «Alexander Kielland»-ulykken og flere store ulykker som har vært, er dette en næring der det får utrolig store konsekvenser om noe skjer. Her har en også sett at det har vært en serie mindre faktorer som til slutt har utløst de store katastrofene.

Den kunnskapen som finnes om storulykker og hendelser med storulykkespotensial, viser at årsakene i begrenset grad skyldes teknologien. Det skyldes ofte først og fremst selskapers og menneskers evne til å styre den risikoen som en står overfor. Det er derfor uhyre viktig at selskape-

nes ledelse har kunnskap om risiko, kan identifisere disse, håndtere dem og ta dem med videre i hele organisasjonen.

Sikkerhetsnivået i norsk petroleumsvirksomhet er i utgangspunktet høyt. Så ser jeg det ikke sånn at nivået opprettholdes av seg selv når en først har nådd det. Når ulykker skjer, tenker jeg det er viktig å granske hendelsene. Jeg tenker at gransking er et godt virkemiddel for å innhente kunnskap om hva som utløser alvorlige hendelser, og for å skape oppmerksomhet om utløsende mekanismer – både teknologiske, organisatoriske og menneskelige. Gransking gir læring, og det vil kunne bidra til at tilsvarende hendelser ikke skjer igjen. Med bakgrunn i den spesielle posisjonen olje- og gassindustrien har i samfunnet vårt, er det her viktig med full åpenhet, og systematiserte, gode tilsyn.

Martin Kolberg (A) [11:46:35]: Fra flere talere er det framhevet noe jeg slutter meg til: Dette er en viktig og historisk dag, først og fremst fordi vår regjering og statsråden har lagt fram for Stortinget en melding som viser at regjeringen og det rød-grønne flertallet virkelig tar – la meg kalle det – et samfunnsmessig statlig ansvar for at arbeidslivet i Norge skal være godt organisert. Det er av stor betydning for mange mennesker, det er av stor betydning for Norge som stat, og det er av stor betydning for næringslivets verdiskaping.

Så er det historisk av en annen grunn. Jeg undres når jeg sitter og hører på opposisjonens innlegg, der de nå lovpriser den norske arbeidslivsorganiseringen. Det spørsmålet Stortinget bør stille seg, er om en nå endelig er kommet dit i norsk historie at høyrepartiene spesielt nå aksepterer nødvendigheten av trepartssamarbeidet og statens engasjement og ansvar for arbeidslivet. Jeg skulle gjerne hørt at representanter fra høyrepartiene i løpet av debatten kom hit opp og virkelig sa dette, og dermed erkjente at den politiske filosofi som de har lagt til grunn gjennom mange, mange år når det gjelder dette, har vært en gal analyse, at de har tatt feil, og at det er nødvendig at de går over på et annet spor. Jeg skulle gjerne ønske at den erkjennelsen kom, slik at det kunne bli understreket en gang for alle at dette virkelig ble en historisk dag, i den forstand at Det norske storting faktisk sluttet opp om den linjen som Arbeiderpartiet har eksponert helt siden annen verdenskrig.

Jeg hører ikke det, og jeg er redd for at det er en undertekst her, som har et annet formål. Det gjenstår å se om representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet, før vi avslutter denne dagen, tar tak i den utfordringen jeg nå har lagt fram her i Stortinget. Men hvis det er en undertekst, er det selvfølgelig en stor utfordring. Representanten Røe Isaksen begynte sitt innlegg i dag med å henvise til det han kaller filosofisk tenkning innen arbeidslivspolitikken. Han forsøkte gjennom sitt innlegg å begrave noe som er et veldig viktig skille i alle moderne samfunn, nemlig motsetningen mellom arbeid og kapital. Det er en grunnleggende motsetning, i den forstand at det jo er vanlige folk – gode kolleger – i Norge og i hele Europa som trenger en sterk arbeidsmiljølovgivning for å beskytte sin mulighet til å bruke arbeidskraften sin på en god måte. Det er jo dette det handler om, og det er dette dagens debatt handler om. Hvis de ikke hadde hatt demokratiet og staten til å hjelpe seg, er det

ikke – som Røe Isaksen forsøker å si – slik at dette hadde gått bra, uansett. Det finnes ikke noe historisk eksempel på at dette hadde gått bra, uansett. Det går bare bra hvis politikken er sterk nok til å beskytte arbeidstakernes rettigheter på en slik måte at de kan opprettholde sin plass i samfunnet. Det er nemlig det dagens debatt handler om: Hvordan skal dette videreføres?

Taletiden strekker ikke til, men i denne sammenheng vil jeg si at jeg hører – særlig fra representanten Skei Grande, som nå ikke er til stede – et tonefall i forhold til fagbevegelsen som gjør at jeg kjenner det i kroppen. For hun prøver å prate vekk argumentene for dette, og de skal minske muligheten for å trekke fra for fagforeningskontingenten. Hvorfor i all verden driver opposisjonen med det? Det har jo bare ett svar: Det er et forsøk – ett av mange – på å redusere fagbevegelsens posisjon i samfunnet, ikke arbeidsgivernes.

De blir stående uten svar, selvfølgelig, og det er dette som er underteksten.

Tove Linnea Brandvik (A) [11:51:53]: Meld. St. 29 forteller historien om en nasjon som har skapt et trygt og godt arbeidsliv for nesten alle, med ryddige arbeidsbetingelser og sterk satsing fra partene på IA-avtalen. Vi ser tydelige effekter. Det er bedring å spore i arbeidslivet.

Men det er fremdeles utfordringer og oppgaver igjen som ikke er løst, så det er mer enn nok for oss – og framtidens – politikere å jobbe med.

Sysselsettingsgraden – som har vært tatt opp av andre representanter her i dag – har for mennesker med nedsatt funksjonsevne vært stabil over lang tid, men stabilt lav. Siste tall fra SSB er 42,3 pst. Det betyr at over halvparten ikke er i jobb. For å endre på dette har vi gjennomført flere tiltak. I forbindelse med budsjettet for 2012 – i siste budsjetttrunde – ble det vedtatt en jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne. Relativt mye har det historisk sett vært fokusert på individet og tiltak rettet mot enkeltpersonen. Både hjelpemidler, tilgjengelighet og kompetanseheving er viktige elementer for å lykkes i dette arbeidet. IA-avtalen ser vi nå tydelig effekten av, og vi mener at bakgrunnen for det er trepartssamarbeidet.

Trepartssamarbeidet krever aktivt eierskap og bidrag fra alle parter. Min følelse er at så langt har for mye vært rettet mot individet og mot myndighetene, med ulike tiltak for arbeidsgiver og arbeidstaker. Men eierskapet, hvor lå det?

Nå er jeg virkelig klar for å rose arbeidsgiversiden, og det er virkelig kjekt å gjøre det. Vi merker en endring i engasjementet, i eierskapet og i oppmerksomheten. Tidligere har debatten vært preget av krav om tiltak, beskrivelse av utfordringen og vanskelighetene, men nå reiser man seg opp og gir tydelig beskjed og tilbakemelding.

Jeg henviser til prosjektet som NHO Service nå har startet opp, som heter Ringer i vannet, et prosjekt som satser på at så mange som mulig av NHOs 21 000 medlemsbedrifter skal engasjere seg i attføringsarbeid. Bedriftene skal i større grad enn før få dekket sitt behov for arbeidskraft gjennom rekruttering fra attføringsbedrifter. Dette er

et sitat fra brosjyren som NHO har utarbeidet for prosjektet. De skriver:

«15.000 nordmenn er på «sitt livs viktigste reise» for å få jobb etter praksis i attføringsbedriftene. 4.000 av dem har nådd målet og fått en fast jobb i 2011. Målet med «Ringer i vannet» er å mangedoble antallet som får fast jobb. Vi vil se et næringsliv med NHO i spissen som vil og kan ta enda flere folk i bruk.»

De har begynt å endre holdningene sine. Derfor tror jeg at prosjektet og utformingen av dette kanskje er en ny vei å gå. Eierskapet må ligge hos dem som skal ta imot. Det kan ikke ligge hos bare myndighetene og individene.

Det er kjekt å kunne levere skryt. Det er gledelig å kunne gjøre det. Men jeg kan love dere at vi skal følge veldig tett med på at dette prosjektet faktisk leverer de resultatene vi tenker at det skal ha.

Så kommer jeg til en liten digresjon når det gjelder debatten tidligere i dag. Det har vært ymtet frampå om at vi åpner for midlertidighet for folk med nedsatt funksjonsevne i forbindelse med at lønnstilskudd brukes som en mulighet for dem som går på arbeidsavklaringspenger, AAP. Jeg bare utfordrer opposisjonen til å være med på en liten tankekrekke: Arbeidsavklaringspenger er vi alle sammen enige om skal være en midlertidig ytelse – veien til noe annet. Alle tiltak vi legger inn i den perioden, er av midlertidig karakter. Hvis vi skal utvide dette med flere alternative tiltak i den perioden, er vi da enige om at de også nødvendigvis må være midlertidige, og at det ikke er en utvidelse av bruken av midlertidighet for denne gruppen generelt? Det tror jeg faktisk er veldig viktig at denne salen er enig om, for det er to svært ulike måter å tenke på.

Så skal jeg referere til en sak som spinner litt i media i dag. «Norske Talenter» på TV 2 er det mange som ser på. Morten Luthche bruker respirator og sitter i elektrisk rullestol – den er relativt tung faktisk, den veier nærmere 200 kg. Men han har lært seg fint å snakke og synge – det har vært en hobby som Morten har hatt hele livet. Det fungerer fint med respirator. Han kommer gjennom første runde i programmet og inviteres til neste runde for opptak. Så kommer han og får svar fra «Norske Talenter» at dessverre, Christiania Teater er ikke tilgjengelig, det er ikke mulig å få rullestolen inn, så han kan ikke delta videre. Det jeg reagerer på i dag, er svaret fra Christiania Teater. For å si det sånn: Jeg har forståelse for Christiania Teater og TV 2s utfordringer – men likevel. De svarer: Dette er et «verneverdig gammelt bygg mhp tilgjengelighet» – og det aksepterer vi. Og videre: «Dette har ikke vært en problemstilling tidligere.» Vel, da vil jeg si til alle landets arbeidsgivere og alle som har bygg som er utilgjengelige: Det kommer en rullestolbruker til et bygg nær deg.

Vigdis Giltun (FrP) [11:57:19]: Som det har vært sagt tidligere her i dag av mange, er det ønskelig for de fleste å ha et fast arbeid. En forutsigbar livssituasjon med en fast arbeidsplass og inntekt gir trygghet og også bedre muligheter til å skaffe seg bolig, lån osv. Det er også viktig for bedriftene å ha fast ansatte for å sikre kompetansen og for å kunne være konkurransedyktige. Så det er bred enighet om at alle de som egentlig ønsker det, kanskje så raskt som

mulig bør få fast arbeid, selv om vi også har veldig behov for midlertidig ansatte i mange virksomheter.

Nå er det ikke sånn at alle bedrifter har like stor forutsigbarhet i forhold til oppdragsmengden sin. Der virker det som om regjeringen har veldig liten forståelse. Vi bor i et land med veldig varierende temperaturer og årstider og veldig lite forutsigbarhet i forhold til når ulike arbeidsoppgaver kan gjøres. Jeg har blitt kontaktet av bedrifter som er ganske fortvilet når de må permittere sine ansatte, og de får beskjed om at de ikke får dagpenger – de må sies opp.

Det er en masse typer bedrifter i dette land som driver med anleggsvirksomhet, med byggevirksomhet og hotellvirksomhet. Det har vært rusinstitusjoner som har mistet oppdrag, osv. Det er private aktører som ikke har den samme forutsigbarhet som det offentlige, som faktisk er nødt til å si opp ansatte og ansette på nytt – og kanskje gjenta dette flere ganger på grunn av at de som er ansatt, skal få utbetalt dagpenger.

Det er grunnen til at Fremskrittspartiet tar opp et forslag hvor vi ber regjeringen legge fram for Stortinget en gjennomgang av reglene for permittering sett opp mot dagpengeutbetalingen.

Det kan ikke være sånn at en del ansatte i samfunnet vårt som utfører viktige samfunnsoppgaver, som vi alle er avhengig av – det er bygg- og anleggsvirksomhet, det er servicevirksomhet osv. – som ikke har den samme forutsigbarhet som f.eks. det man har i det offentlige, sies opp, altså mister de kompetansen. Det er ikke lett å legge inn anbud i ny konkurranse om arbeid når man ikke vet om man har arbeidstakere som kan stille opp og gjøre jobben, for de er jo da nødt til å søke ny jobb igjen.

Dette er et system som ikke er bra. Arbeidstakere må faktisk kunne få en forutsigbarhet også. De må i det minste kunne vite om de blir ansatt på en arbeidsplass hvor de har rett på dagpenger under permittering. Det vet de ikke i dag, og det vet heller ikke arbeidsgiverne. Det er noe de får vite først når de er i den situasjonen, og kommer til Nav. Dette har jeg tatt opp med statsråden tidligere, uten at det virker som om statsråden har noen interesse av å se på problemet. Nav kaller det sesongarbeid. Men da har vi jammen, med de sesongene vi har, mange typer sesongarbeid i dette landet. Arbeidet må utføres, og av hensyn til både bedriftenes forutsigbarhet og konkurransekraft og ansatte som jobber innenfor disse yrkene, ber Fremskrittspartiet om at det blir sett på disse reglene. Det håper vi å få støtte for i dag.

Det er, som mange har sagt, altfor mange som står utenfor arbeidslivet. De tiltakene som iverksettes i dag, er ikke gode nok. Vi får utallige henvendelser, senest fikk jeg en i går kveld, fra personer som skal hjelpes av Nav, og som blir så fortvilet over systemet at de nærmest blir suicidale. Dette er ikke overdrivelse. De kommer inn og tror de skal bli hjulpet til å få en jobb – de har en skade og en plage som gjør at de har veldig begrensede muligheter til å ta jobber. Da mener jeg det første de skal møte, er arbeidsavklaring – ikke et jobbsøkerkurs. Et 61 år gammelt menneske ble satt på jobbsøkerkurs sammen med ungdommer som ikke hadde vært ute i arbeidslivet, for å fortelle om – jeg holdt på å si – livet sitt. Dette gjør folk deprimeret. Det må

nå bli orden på de tiltakene som blir iverksatt, slik at folk raskt kommer i arbeid eller får en rask avklaring av hvorvidt de i det hele tatt skal kunne jobbe. Hvis de ikke skal kunne jobbe, hvis de er for syke til å jobbe, har de ikke noe på et jobbsøkerkurs å gjøre. Det er kanskje ikke der man setter eldre mennesker, heller, som det stadig nå blir flere av som ikke får muligheten til å komme i jobb.

Jeg synes regjeringen er veldig flink til å tale for å styrke fagforeningene, den er veldig flink til å sikre offentlige arbeidsplassers rettigheter, men den er ikke på langt nær så flink til å se hvilken forutsigbarhet og hvilken mulighet vårt næringsliv trenger, eller hva arbeidstakere som ikke er ansatt i det offentlige, eller som ikke har fagforeningsmedlemskap, burde ha rett til i et samfunn.

Det er ikke regjeringen som har skapt alle de nye arbeidsplassene. Man får heller spørre hvor mange arbeidsplasser regjeringen har nedlagt de siste årene.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kjersti Toppe (Sp) [12:02:38]: Det er viktig og prisverdig at regjeringa har lagt fram ei melding til Stortinget som inviterer til drøfting av grunnleggjande forhold og utfordringar i det norske arbeidslivet. Det er i meldinga lagt tydeleg vekt på helse-, miljø- og sikkerheitsarbeidet. Slik sett er denne meldinga også ei viktig helsepolitisk sak. Vi veit at helse er viktig for å klara å arbeida. Men arbeidet er òg viktig for helse. Tilknytting til arbeidslivet er ein viktig faktor for god helse.

Eg vil rette merksemda mot eit tema som eg synest det er lite fokusert på i meldinga og i merknadene frå komiteen, nemleg behovet for å styrkja rusmiddelførebygginga i arbeidslivet. Først og fremst gjeld dette alkohol. Nyare forskning viser at alkoholbruken i stor grad er blitt ein del av arbeidslivet. Vi drikk stadig meir i gråsona mellom jobb og fritid. Det verkar inn på jobbprestasjonen og fører til høgt sjukefråvær. Forsking tyder på at den auken i alkoholforbruk blant vaksne som vi har sett dei siste åra, langt på veg er knytt opp mot nettopp gråsoner i arbeidslivet. Helsedirektoratets undersøking frå 2012 om drikkemønsteret i norsk arbeidsliv viser ein trend som vi må ta på alvor. Nesten kvar fjerde yrkesutøvar drikk alkohol for å roa ned etter stress på jobben. Meir enn kvar tredje yrkesaktive drikk alkohol ein til to dagar i veka. Toppleiarar drikk enda oftare: Nærmare halvparten av toppleiarane drikk alkohol ein til to dagar i veka, og kvar femte drikk alkohol tre til fem dagar i veka.

Dette viser behovet for å reflektera omkring den nye alkoholkulturen som i stor grad viser seg knytt til arbeidslivet.

Det er bekymringsfullt at rusproblem i arbeidslivet kan utvikla seg over mange år utan at nokon grip inn. Både kollegaer og leiarar dekkjer over og kamuflerer. Det trengst kompetanseheving blant arbeidslivets leiarar og tilsette om alkoholbruk, skadeleg bruk og det å vera avhengig. Metodar for dette må implementerast i det norske arbeidslivet.

Slik innsats vil lønna seg. Dei årlege kostnadene for arbeidslivet og samfunnet som følgje av tilsettes alkoholforbruk er anslått til så mykje som 11–12 mrd. kr. Sjølv om

det er storforbrukarane som har høgast risiko, er kostnadene for arbeidslivet i størst grad knytte til dei moderate forbrukarane fordi dei er mange fleire. Likevel snakkar vi ikkje så mykje om det.

Alkoholforbruket slår direkte ut på sjukefråværet. Undersøkingar anslår at ein auke i alkoholforbruket på éin liter per innbyggjar fører til 113 pst. auke i sjukefråværet blant menn, og at 30 pst. av korttidsfråværet og 15 pst. av langtidsfråværet kan vera alkoholrelatert. Det viser litt av omfanget og konsekvensen alkoholforbruket har for sjukefråværet og det norske arbeidslivet.

Helsedirektoratet har i vår lansert kampanjen Hvite uker. Målet er å få nordmenn til å tenkja gjennom sine eigne alkoholvanar.

Eg vil gi ros til arbeidsminister Hanne Inger Bjurstrøm som sjølv deltok og i den samanhengen stod fram i media og bad alle vurdere kva skade eigen alkoholbruk gjer for arbeidsinnsatsen og medmenneska. Det var eit viktig signal frå arbeidsministeren på eit underkommunisert og tabulagt område.

Svein Flåtten (H) [12:05:58]: Det moderne nærings- og arbeidsliv trenger mer fleksibilitet, og det vil Høyre åpne for i en moderat form.

Jeg tror at arbeidslivet i vesentlig utstrekning ikke er slik som saksordføreren beskriver i en replikkveksling med representanten Røe Isaksen, nemlig at Høyres ønske om mer fleksibilitet bunner i et ønske om at arbeidsgiverne skal kunne presse mer ubekvem arbeidstid over på arbeidstakerne. Det er utrolig lenge siden det var mulig i særlig utstrekning å presse noen ubekvemmeligheter på moderne arbeidstakere. Man skal ha hatt et meget distansert forhold til norsk arbeidsliv for å tro at det er slik det fungerer.

Det er rett og slett ikke «de» og «oss» i norsk arbeidsliv lenger. Det er «vi», og det må det være. Det er det store «vi» som gjør at vi tross et altfor høyt kostnadsnivå kan fortsette å være produktive og konkurrere i et internasjonalt marked. Det er det samfunnet, det samarbeidet, som er fundert på en stor fleksibilitet mellom arbeidstakere og arbeidsgivere. Den finnes i mange andre ting som ikke har med arbeidsmiljøloven å gjøre – i det felles mål som man har på hver enkel bedrift: økt konkurransekraft, økt lønnsomhet og tryggere arbeidsplasser.

Det forundrer meg derfor at man i forhold til det felles politiske ønsket om økt sysselsetting, økt konkurransekraft og økt og forbedret grunnlag for velferdssamfunnet ser seg tjent med å konstruere den type motsetninger som regjeringspartiene gjør her i dag.

Det etterspørres fleksibilitet av moderne arbeidstakere. Mens Europa skjelver i sine økonomiske sammenføyninger, er vi helt nødt til å opprettholde konkurransekraften. Jeg synes regjeringspartiene skal sette seg ned og tenke litt over hvilken mistillit de egentlig viser arbeidstakere og arbeidsgivere gjennom sin nærmest militante holdning med hensyn til å avvise enhver form for fleksibilitet som kan bidra til å øke denne konkurransekraften.

La meg bare til slutt avlegge en visitt til representanten Kolberg, som snakker om at Høyre ikke aksepterer trepartssamarbeidet. Det gjør vi. Det gjorde vi under Bon-

devik II-regjeringen, og det har vi gjort under tidligere regjeringer. Trepartssamarbeidet består etter min oppfatning av staten, på den ene siden, og arbeidstakerne og arbeidsgiverne. Men i et balansert forhold skal alle delta på den samme måten, og ingen skal ha en ekstra inngangsbillett til å komme inn i de lukkede rom, slik det for øyeblikket fungerer. Det er i hvert fall det man hører fra arbeidstakerorganisasjoner, særlig de som står litt lenger unna regjeringen enn det de mest fremtredende gjør.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:09:15]: Jeg må først begynne med å si at det er veldig interessant når en har et par innlegg fra andre komiteer, både et godt innlegg fra Senterpartiet og nå et innlegg fra Høyre i næringskomiteen. Det viser to viktige aspekter – helsebiten og alkohol, som representanten Toppe bringer inn, og behovet for å skape arbeidsplasser for å trygge norsk konkurransekraft og fordi en trenger å skape jobber for i det hele tatt å kunne inkludere flere mennesker.

Men jeg tok ordet fordi det i debatten fort blir et svart-hvitt-bilde, der det de rød-grønne har, blir rosenrødt, og hvis opposisjonspolitikken blir vedtatt, så vil det føre til «vonde ting». Dette har jeg behov for å motsi. I Kristelig Folkeparti er vi opptatt av et velferdssamfunn. Vi ønsker å bygge samfunnet nedenfra og ta utgangspunkt i det enkelte mennesket. Vi er opptatt av å styrke fellesskapene, og da er det innforstått familie, det er de frivillige og det er staten – altså det offentlige og kommunene.

Men når en snakker om «den norske modellen», er det helt riktig at trepartssamarbeidet er avgjørende, men det er også noen andre aspekter her som er viktige. Kristelig Folkeparti har alltid vært opptatt av trepartssamarbeidet, fordi det er med på å trygge de gode arbeidsplassene, fordi de ansatte har viktige innspill. Det er også viktig å lytte til arbeidsgiverne, fordi en trenger at det skapes arbeidsplasser.

Så er det to poenger som jeg er opptatt av. Det ene er at en lytter til begge parter. Jeg synes egentlig dette kapitlet som mangler på spekteret, er litt interessant. Jeg kan fullt ut respektere at regjeringspartiene ikke ønsker å gjøre noen endring i dagens arbeidsmiljølov – så viser jeg til mine kommentarer rundt dette – men jeg synes likevel det hadde fortjent en drøftelse. Så kan godt konklusjonen være at alt er perfekt akkurat slik det er i dag. Men Kristelig Folkepartis standpunkt – det vi har landet på, etter å ha gått grundig igjennom høringsuttalelser og diskutert dette – er at det er behov for en liten modernisering. Det vil være alternativ turnus, noe jeg fremdeles ikke kan forstå at den ene ministeren er veldig opptatt av å gjennomføre i tariffen, mens den andre ministeren er veldig opptatt av at det ikke vil føre til bedring av arbeidslivet.

Det andre poenget er at hvis vi skal inkludere flere, trenger vi en politikk for inkluderende arbeidsliv. Men jeg mener at også midlertidige ansettelser er en vei inn. Når SV angriper meg gang på gang, klarer jeg ikke la være å vise til Klassekampen i går, der SV lyste ut seks forskjellige stillinger til stortingsgruppa, og der fire av stillingene er vikariater. Det er ikke noe feil med det, og det viser for det første SVs behov for å få inn midlertidig arbeidskraft, og for det andre er jeg ganske sikker på at de fire som er

så heldige å få lov til å jobbe i SVs stortingsgruppe, sannsynligvis vil vise at de er dyktige folk og forhåpentligvis få faste ansettelser i neste omgang.

Steinar Gullvåg (A) [12:12:42]: Jeg skal ikke gjøre noe forsøk på å forsvare SV, men jeg har bare lyst til å si at på visse tidspunkt kan det faktisk være tryggest med midlertidige ansettelser.

Arbeidsmarkedsbedriftene – i alt sitt mangfold, så forskjellige som de er – er en illustrasjon på sammenhengen mellom arbeidsmarkedspolitikk og næringspolitikk. Det er både fordi de rehabiliterer arbeidstakere som har mistet arbeidsevnen, og leverer dem tilbake til arbeidslivet, og også fordi de gir arbeidstilbud til mennesker som ikke henger med i et ordinært arbeidsliv. De er dessuten en viktig del av lokalt næringsliv; mange av disse bedriftene er respekterte medlemmer av lokale næringsforeninger.

Norsk tiltaksindustri – for det er egentlig det vi snakker om – med en omsetning på godt over 7 mrd. kr bidrar til å gi begrepet «arbeid til alle» et konkret innhold. Når jeg tar til orde for en bedre koordinering av virkemidlene i arbeidsmarkeds- og næringspolitikken, er det fordi endringer/omstrukturering/omstilling i næringslivet, som pågår til stadighet, og som er helt nødvendig – og da inkluderer jeg offentlig virksomhet – ofte skaper utrygghet og frykt blant arbeidstakerne. Undersøkelser viser at arbeidstakere med høy kompetanse går inn i slike prosesser med større selvtillit enn arbeidstakere med lavere utdanning og med lavere kompetanse. Så er det også de siste som gjennomgående har mest å tape ved slike prosesser, og det står ikke til å nekte at omstruktureringer og omstillingsprosesser er årsak til utstøting fra arbeidslivet.

Også her ser vi at kunnskap og kompetanse er svaret på de utfordringene vi møter. Vi vet samtidig at dette er en kilde til uførhet – simpelthen fordi det ikke finnes arbeidstilbud til dem som blir arbeidsledige. Mangelen på arbeidstilbud, eller rettere sagt mangelen på tilrettelagte arbeidsplasser, er en viktig årsak til uføretrygging. Mange av de uføre som ønsker seg tilbake til det ordinære arbeidslivet, finner ikke de arbeidsplassene de har behov for, selv om de er egnet til å ha dem. Vi står, tror jeg, overfor et behov for en holdningsendring i arbeidslivet, slik at også arbeidsgiverne nå er villige til å skape arbeidsplasser, legge til rette for arbeidsplasser for mennesker som i utgangspunktet står noe lenger fra arbeidslivet enn vanlige folk.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [12:16:00]: Kravet om at offentlige anbudprosesser skal følge norske lønns- og arbeidskravsvilkår, er et resultat av ILO-konvensjon nr. 94. Etter hva jeg har klart å finne ut, ble det innført for statlige anbudprosesser av Samarbeidsregjeringen – vi hadde ikke flertall, men da var det sikkert andre som stemte for – i juni 2005. Høyre har helhjertet støttet at dette også skal gjelde for kommunale anbudprosesser. Så er det etablert.

Så har jeg lyst til å avlegge representanten Kolberg en visitt, for han sier at Høyre nærmest skal gjøre botsgang for arbeidslivspolitikken sin de siste 70 årene. Det synes jeg ikke det er noen grunn til i det hele tatt, og det skul-

le bare mangle at vi skulle unnskyldte oss fordi vi ikke liker på Arbeiderpartiets karikatur av Høyre. Jeg synes også det er en ganske merkelig påstand at trepartssamarbeidet nærmest er noe Arbeiderpartiet har oppfunnet og opprettholdt alene. Den kanskje viktigste milepælen i norsk arbeidsliv var hovedavtalen i 1935. Den kom på plass mellom partene i arbeidslivet, og var en viktig anerkjennelse av arbeidstakerorganisasjonene – i og for seg også fra statens side, men først og fremst fra arbeidsgivernes. Den kom på plass halvannen uke før Johan Nygaardsvolds regjering tiltrådte i mars 1935. Selvfølgelig hadde arbeiderbevegelsen en viktig rolle der, men at det var Arbeiderpartiets kreasjon, det stemmer rett og slett ikke. Om årene fra 1945 fram til Kings Bay-ulykken og Jon Lyng-regjeringen i 1963 kan kalles trepartssamarbeidets gullår – det som normalt blant historikere blir kalt ettpartistaten – kan også diskuteres. Det er klart at trepartssamarbeidet ble utviklet også i de årene. Men så fortsatte det med Borten-regjeringen fra 1965 til 1971. Det fortsatte under Willoch-regjeringen og den utvidede Willoch-regjeringen fra 1980 til 1986, det fortsatte også under Syse-regjeringen, og det fortsatte da også under Bondevik II-regjeringen. Faktisk er det slik at hvis man ser på de siste åtte årene, kom det som er blitt kalt det mest alvorlige angrepet mot trepartssamarbeidet, i 2006, fra denne regjeringen. Det var da Stoltenberg-regjeringen, den rød-grønne regjeringen, ensidig ønsket å bryte IA-avtalen og endre reglene for sykelønnsordningen i Norge, og fikk både Gerd-Liv Valla og arbeidsgiversiden på nakken. Snarere er jo den diskusjonen vi har i dag, en diskusjon om hvordan trepartssamarbeidet skal bli reelt. Da er det avgjørende, det forutsetter – som representanten Svein Flåtten fra Høyre sa her på talerstolen – at man lytter både til arbeidstakerne og til arbeidsgiversiden. De signalene som kommer fra norske arbeidsgivere i dag, fra næringslivet, er at de ikke blir lyttet til. Det forutsetter også at man hører på alle arbeidstakerorganisasjoner. Ja, LO er stor, og det gjør også at den fortjener innflytelse, selvfølgelig. Men nesten 50 pst. av norske arbeidstakere er organisert utenfor LO. De fortjener også å bli lyttet til. Det melder de tilbake i dag at de ikke blir, i tilstrekkelig grad.

Anette Trettebergstuen (A) [12:19:12]: Jeg registrerer at representanten Isaksen må ti år tilbake for å finne eksempler på at Arbeiderpartiet ikke har lyttet til arbeidsorganisasjonene. Vi har eksempler fra dagens debatt og voteringen som snart kommer, på at høyresiden heller ikke gjør det.

Vi har rekordhøy sysselsetting, skapt 300 000 flere arbeidsplasser, samtidig som vi har styrket arbeidstakernes rettigheter. Vi har ført en aktiv kamp mot sosial dumping, og vi troner samtidig i toppen av de indeksene som sier noe om hvor det er godt å drive næringsliv. Vi har en arbeidsmiljølovgivning som sikrer fleksibilitet og trygghet samtidig. Det er dette høyresiden nå vil eksperimentere med. Det opposisjonen her i dag er enig om, er, bekymringsfullt nok, mer midlertidighet, en forskyvning i maktforholdene i arbeidslivet – mer makt til arbeidsgivers hender på bekostning av arbeidstakers – og ikke minst en fortsatt motstand mot å føre en aktiv kamp mot sosial dumping. Men

det opposisjonen ikke er enig om, er minst like bekymringsfullt. Alt dette gir grunn til å advare sterkt mot at de noen gang skal få muligheten til å forhandle fram en ny arbeidslivspolitik, for den arbeidslivspolitikken vil ikke ligge i skjæringspunktet mellom Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti. Nei, tvert imot. Den politikken vil ligge i skjæringspunktet mellom Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. I sum tror jeg også debatten og forslagene som ligger i innstillingen i dag, viser at det vil føre til et drastisk endret arbeidsliv.

Det har blitt framsatt mange påstander om arbeidstidsordningene under dagens debatt. Ingen av de eksemplene opposisjonen har trukket fram, verken i dag eller i den offentlige debatten ellers, er loven til hinder for i dag. Bruker man lovens muligheter, gir det ikke slike tullete utslag som åpenbart virker urimelige. Loven er fleksibel og gir muligheter til å jobbe fleksibelt. Arbeiderpartiet er opptatt av at det skal være sånn. Vi sier ikke at noe er hugget i stein, vi endrer gjerne på ting dersom det er til beste for arbeidstakerne. Derfor har vi nå sagt at vi ser på den tidsperioden man kan få unntak fra arbeidstidsreglene for, vi ser på om den kanskje kan utvides. Vi er villige til å gjøre forbedringer. Men vi vil aldri gå inn på opposisjonens banehalvdel og ta fra tillitsvalgte retten til å si nei. Jeg ber representanten Flåtten sette seg inn i sitt eget partis merknader til meldingen, for det er i realiteten det som er forskjellen mellom opposisjonen og posisjonen.

Martin Kolberg (A) [12:21:59]: En diskusjon mellom representanten Røe Isaksen og meg om historien har sikkert begrenset interesse for Stortinget. Men: 1935 og 1936 – ja, men etter arbeiderkamp og streiker, ikke før, og etter tydelig motstand fra høyresiden i norsk politikk den gangen. Det går det ikke an å omskrive, det går ikke an å snakke seg rundt. Det er et faktum. Det var først da det skjedde. Å prøve å ta det til inntekt for seg – på halvannen ukes distanse – taler for seg selv og faller selvfølgelig på sin notoriske urimelighet.

Så til påstanden om at regjeringspartiene, Arbeiderpartiet, er servile når det gjelder lovgivning og forståelsen av utviklingen av norsk arbeidsliv. Det sies fra alt kompetent hold – det er ikke fra Youngstorget eller fra Arbeiderpartiets utredningsavdeling, men fra OECD – at norsk arbeidsliv er blant Europas mest fleksible. Det er det som er sannheten. Sannheten er at arbeidslivslovgivningen, slik den er i dag, gir rom for alt det opposisjonen påstår ikke er sant. De forsøker å tegne et bilde av norsk arbeidsliv som et servilt arbeidsliv som trenger justeringer og liberalisering, mens dagens organisering er det som har gitt norsk næringsliv – dette til representanten Flåtten – den største verdiskaping og fortjeneste i hele Europa i etterkrigshistorien. Det er det som er sant. Heller ikke det er det jeg som sier. Flåtten kan lese OECD-rapportene, så vil han se at det er jeg som har rett når det gjelder de offisielle statistikkene og tallene.

Så analysene er igjen feil. Hvis det er slik at representanten Flåtten eller representanten Røe Isaksen, eller hvem det måtte være, er så veldig opptatt av å høre på alle innenfor fagbevegelsen – som jeg er, og som jeg kunne brukt

masse tid på her, hvis det hadde vært rom for det – hvorfor stemmer de ikke i samsvar med det i neste sak, om solidaransvar, som hele den norske fagbevegelsen ber om, hvis de lytter så veldig nøye? Men det gjør de ikke. Det er ikke sant. Det er det motsatte som skjer. De ønsker seg denne fleksibiliteten fordi man skal presse norsk fagbevegelses autoritet ut av bildet og overlate det lokalt, enda 95 pst. av alle dispensasjoner – og fleksibilitet – blir innvilget. Det finnes ikke én sannhet i at dette hindrer norsk fleksibilitet i arbeidslivet. Nei, det er ikke vi som er ideologiske på dette feltet – det er høyresidens ønske om å drive arbeidslivet inn i en liberalistisk utvikling. Det er det denne saken handler om.

Robert Eriksson (FrP) [12:25:19]: Representanten Kolberg utfordret representanter fra høyresiden tidligere i dag. Han pekte på at det var en historisk dag. Så vidt jeg vet, har ingen på det Kolberg omtaler som høyresiden i norsk politikk, noen gang gått imot trepartssamarbeidet eller foreslått å avvike det – ikke én eneste gang. Det historiske i så henseende må jo være at Kolberg nå har oppdaget at det er bred enighet blant alle politiske partier om at vi står bak trepartssamarbeidet.

Representantene Trettebergstuen og Kolberg sier at man har full fleksibilitet i loven i dag. Men fleksibiliteten er ikke til for alle. Fleksibiliteten er full for dem som er organisert. De har særbestemmelser i arbeidsmiljøloven og kan gjøre unntak. De kan forhandle seg frem. Jeg ønsker å anerkjenne alle norske arbeidstakere, gi dem den samme friheten og myndigheten, og gi dem de samme mulighetene til å forhandle seg frem til like løsninger.

Min utfordring går tilbake til representanten Kolberg: Vil han anerkjenne hele det norske arbeidslivet? Anerkjenner han alle norske arbeidstakere? Anerkjenner han retten til å være uorganisert på like vilkår som man anerkjenner retten til å være organisert? Det gjør nemlig Fremskrittspartiet. Eller er det slik å forstå at representanten Kolberg og Arbeiderpartiet kun anerkjenner deler av norsk arbeidsliv, mens resten får seile sin egen sjø og ikke har behov for de samme lovene og reglene? Fremskrittspartiet er ganske tydelig på det. Vi ønsker de samme vernereglene for alle ansatte i Norge. Vi ønsker å anerkjenne retten til å være uorganisert på lik linje med retten til å være organisert. Vi anerkjenner organisasjonsfriheten. Vi anerkjenner og mener at alle skal ha den samme fleksibiliteten. Det er viktig for Fremskrittspartiet.

Så har jeg bare lyst til å si at Fremskrittspartiet har og vil ha dialog med alle ulike fagforeninger. Vi føler at vi har god dialog med mange som er på arbeidsplassene. Det vil vi ikke slutte å ha.

Så vil jeg bare til slutt si at når det gjelder Venstres forslag, vil Fremskrittspartiet støtte forslagene nr. 7, 8 og 9.

Ingrid Heggø (A) [12:28:25]: Arbeid for alle er den viktigaste målsetjinga for den raud-grøne regjeringa. Det er sagt ganske mange gonger her i dag, og det er like sant, sjølv om eg seier det ein gong til. Det er òg all mogleg grunn til å vera stolt over den låge arbeidsløysa som vi har i Noreg.

Men det betyr ikkje at vi ikkje har utfordringar, som fleire her har peika på – ufrivillig deltid, fleire trygda inn i arbeidslivet og sosial dumping er nokre av utfordringane eg vil snakka meir om.

Det er faktisk første gong det vert lagt fram ei melding til Stortinget om arbeidsforhold, arbeidsmiljø og tryggleik i norsk arbeidsliv. Dette vert sjølvsagt gjort av ei raud-grøn regjering. Meldinga understrekar kor viktig det er med eit godt og anstendig arbeidsliv, og at dette er ein føresetnad for den norske velferdsmodellen.

Eg vil ta for meg nokre av områda som vert omtala her, først mellombels tilsetjing. Før eg kom inn på Stortinget, jobba eg 20 år i bank. Det første spørsmålet eg stilte til kunden, var faktisk: Har du fast jobb? Var svaret nei, vart samtalen ganske kort – det vart ikkje noko lån til eigen heim eller til andre ting. Dette har ikkje endra seg. Høgre trur at vi får fleire i jobb viss det vert lettare med mellombels tilsetjing. Korleis forklarar ein då at Noreg med sitt sterke stillingsvern, og med faste tilsetjingar, er heilt på topp når det gjeld sysselsetjing?

Mellombels tilsetjing er økonomisk utrygt. Mellombels tilsetjing gir mindre moglegheiter for kvalifisering og til å stilla krav til helse, miljø og sikkerheit. Mellombels tilsetjing er umoderne og er med på å brutalisera arbeidslivet ytterlegare. Så skal meir mellombels tilsetjing auka konkurransekrafta, sa representanten Flåtten i sitt innlegg. Korleis forklarar då Høgre at Noreg klatrar på barometeret vedrørende konkurransekraft, frå 13. til 8. plass i år? Det viser jo nettopp det same som ei «Doing business»-undersøking; at Noreg er eit godt land å driva næringsverksemd i, og at vi har god konkurransekraft.

Det verkar som det er ei eller anna form for semje i salen om at høg organisasjonsgrad er bra. Eg er framleis litt usikker etter innlegget frå Framstegspartiet. Men i Stortinget har vi handsama ei rekkje forslag frå Høgre og Framstegspartiet om skatteincentiv, som er alfa og omega i alle andre samanhengar enn når det gjeld å få opp organisasjonsgraden. Skatteincentiv er ei rettsbasert ordning og ikkje alltid det rette verktøyet, men om ein vil at alle skal organiserast, er dette faktisk eit godt verktøy. Da kan det vanskeleg tolkast annleis enn at det å gi incentiv til at fleire organiserer seg, ikkje er ønskeleg frå Høgre og Framstegspartiet.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:31:31]: Jeg synes debatten egentlig viser at vi er enige om veldig mye, og så diskuterer vi de små tingene som man er uenig i. Når Kristelig Folkeparti ønsker en endring, er det fordi vi oppriktig mener at det er behov for det.

Kolberg er opptatt av at det er stor fleksibilitet i Norge. Det er det, men det er samtidig også mange som ønsker større fleksibilitet når det gjelder å kunne jobbe mer i noen

perioder. Jeg synes eksemplet med det arbeiderpartistyrte Forsvarsdepartementet, der en hadde behov for litt mer arbeidskraft fordi man skulle legge fram en langtidsplan, burde vært mulig å løse på andre måter. Hvis noen skal kjenne arbeidsmiljøloven, så tenker jeg departementene er de første. Men bruddene alene er ikke nok selv om loven brytes hundretusenvis av ganger, men behovene er så store.

Så vil jeg bare si at når det gjelder trepartssamarbeidet, betyr ikke det at en kun skal lytte til arbeidsgiverne eller kun til arbeidstakerne. Mitt poeng med det glemte kapitlet er at jeg hadde forventet at en i hvert fall hadde lyttet til arbeidsgiverne, omtalt det, og så eventuelt landet på en konklusjon, som var noe annet enn det som arbeidsgiverne ønsket.

Presidenten: Representanten Martin Kolberg har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Martin Kolberg (A) [12:32:40]: Jeg bare merker meg og tar til etterretning at ingen representanter fra opposisjonen forklarer dette angrepet på norsk fagbevegelse når det gjelder fratrekk av fagforeningskontingenten og den sviktende logikk med tanke på arbeidsgiverne – det taler for seg selv. Den politiske katt er egentlig ute av sekken gjennom det som er foreslått der, og som de står ved. Det noterer jeg bare.

Det andre jeg vil si bare veldig kort, er: Anerkjenner Martin Kolberg hele det norske arbeidsliv? Med fare for at presidenten dunker, vil jeg si: Har du hørt på maken? For norsk fagbevegelse – den samlede norske fagbevegelse – har skapt gode arbeidsvilkår for hele det norske arbeidslivet. Hvis vi får flere fagorganiserte, styrker det alle. Innholdet i trepartssamarbeidet handler nemlig om at det ville gitt et lovmessig innhold på en slik måte at norske arbeidstakere er beskyttet. (Presidenten klubber) Det er det dette handler om, og vi kommer tilbake til det i neste sak.

Presidenten: Presidenten banker bare på grunn av tiden, ikke for bruk av uttrykk – i hvert fall her.

Representanten Steinar Gullvåg har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Steinar Gullvåg (A) [12:34:05]: Jeg har lyst til å fortsette der representanten Kolberg slapp, for det er tydelig at representanten Eriksson ikke har skjönt innholdet i trepartssamarbeidet, når han slipper katta ut av sekken og forteller oss at det er hans omsut for de uorganiserte – for gratispassasjerene – i norsk arbeidsliv, som er hans agenda. Vi vet jo egentlig fra før at Fremskrittspartiet går til angrep på AFP-ordningen, som er framforhandlet av de fagorganiserte, med arbeidsgiverne og med myndighetene. Vi vet at Fremskrittspartiet går til angrep på IA-avtalen for å gå ærend for gratispassasjerene i arbeidslivet.

Thor Erik Forsberg (A) [12:35:13]: Arbeiderpartiet er opptatt av alle landets arbeidstakere. Vi har et spesielt forhold til LO, som er historisk begrunnet, men som

også gjør seg like gjeldende i dag. Det er ikke til splitelse for at vi også har et godt samarbeid med de andre arbeidstakerorganisasjonene.

Jeg må si at jeg stusser når Robert Eriksson gjør det til noe høyverdig ikke å være organisert. Det å ha et godt organisert arbeidsliv er forutsetningen for at vi skal sikre medvirkning og rettigheter. Arbeidstakerorganisasjonene gjør en fantastisk jobb med å skolere sine medlemmer for å kunne ta vare på de rettighetene man har. Det blir helt feil å stille opp et skille, at arbeidstakerorganisasjonene ikke også tar et ansvar utover sine egne medlemsrekker. Det gjør man i kampen for full sysselsetting og i kampen mot sosial dumping. Det handler ikke først og fremst om egne medlemmer, men det som kommer utenfra, og som først og fremst rammer dem som ikke er organisert.

Respekt for trepartssamarbeid: Da synes jeg det faktisk er ganske spesielt at man også kan lese i avisene, i den tiden vi har vært inne i med streik i offentlig sektor, hvor lederen av arbeids- og sosialkomiteen bruker veldig mye krutt til å undergrave streikegrunnlaget til de ansatte i offentlig sektor. Det skal vi selvfølgelig ha full respekt for.

Grunnen til at vi merker så godt konsekvensene av streik i offentlig sektor, er også at de gjør en fantasisk viktig jobb. Men for at norske arbeidstakere kan styrke sin egen lønnsutvikling, kan ha en rettferdig fordeling av den verdiskapingen vi i fellesskap får til, og sikre at vi får et arbeidsliv som er godt og trygt, og som tar vare på helsen til folk, trenger vi faktisk å oppmuntre flere til å organisere seg.

Når Robert Eriksson trekker fram retten til ikke å være organisert, hvorfor adresserer man ikke da frykten for å organisere seg, som er i enkelte bransjer, blant enkelte arbeidstakere – særlig blant utenlandske arbeidstakere? De trenger en oppmuntring fra oss. Det synes jeg Fremskrittspartiet er lite med på å bidra til.

Den kilen som Civita og de borgerlige partiene prøver å få inn når det gjelder LO, de andre arbeidstakerorganisasjonene og regjeringen, tror jeg ikke de kommer til å lykkes med. Jeg tror at alle arbeidstakerorganisasjonene ser konsekvensene av en eventuell regjering bestående av Høyre og Fremskrittspartiet. Det er ikke en regjering som vil lytte til fagbevegelsen.

Presidenten: Representanten Robert Eriksson har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Robert Eriksson (FrP) [12:38:07]: Jeg skal være lytende kjapp.

Når det gjelder streiken, som representanten Forsberg var inne på: Jeg bare registrerer hva Jan Davidsen har sagt i media – og tidligere LO-leder Yngve Hågensen. Jeg registrerer at flere mener at denne streiken var totalt unødvendig – at den rett og slett skyldes at det var dårlig håndtert fra regjeringens side.

Så må jeg få lov til å si: Jeg blir ganske opprørt når representanten Gullvåg får lov til å stå på talerstolen i denne salen og presentere løgn. Fremskrittspartiet har alltid støttet IA-avtalen. Fremskrittspartiet har gått inn for AFP til

alle. Og ikke nok med det – man kaller det «gratispassasjer». Jeg synes det er å gå veldig langt.

Nei, Fremskrittspartiet – og jeg – vil gjerne motivere folk til å organisere seg. Men jeg har også respekt for enkeltindividets frihet til selv å bestemme hva man vil. Selv om enkeltindividet vil ta beslutninger som jeg ikke er enig i, har jeg respekt for enkeltindividets frihet til å ta de beslutningene. Det er det dette handler om, men som jeg registrerer at venstresiden i norsk politikk ikke vil anerkjenne.

Anette Trettebergstuen (A) [12:39:17]: Det er ingen tvil om at undertonen i Fremskrittspartiets politikk, slik vi ser den i innstillinger og i vedtak her i Stortinget, og også i retorikken ute i det offentlige rom, bærer preg av en undertone, som sier at fagbevegelsen definitivt har for mye makt og for mye innflytelse. For Fremskrittspartiet er det tilsynelatende et problem at folk er med i et interessefellesskap og på den måten sammen oppnår bedre lønns- og arbeidsvilkår enn det de ville gjort alene.

Det er historieløst å kjempe imot noe slikt. Det er historieløst ikke bare i forhold til hele den norske modellen og de gode resultatene som den har skapt, det er også historieløst overfor alle de fagorganiserte, som hver eneste dag gjør en jobb som har skapt disse resultatene.

Derfor er ikke Fremskrittspartiets angrep her i Stortinget på det organiserte arbeidslivet – gjennom å ville svekke fradragsrettigheten, gjennom å åpne opp for mer midlertidighet, gjennom å stemme imot tiltak mot sosial dumping – overraskende. Det er ikke bare et angrep på god politikk som har gitt resultater. Det er ikke bare et angrep på fagbevegelsens hardt framkjempede rettigheter, det er et angrep på oss alle og på det norske samfunnet på den måten vi kjenner det – godt samfunn, høy sysselsetting, god velferdsstat, høy grad av fleksibilitet. Det er dette Fremskrittspartiet i realiteten kjemper imot når de velger å se på fagbevegelsens makt som et problem.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 2 og 3.

Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 4 og 5 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 4 [12:41:34]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven mv. (Innst. 326 L (2011–2012), jf. Prop. 74 L (2011–2012))

Sak nr. 5 [12:41:48]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2008/104/EF om vikararbeid (vikarbyrådirektivet) (Innst. 325 S (2011–2012), jf. Prop. 69 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg av medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på tallerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:42:00] (ordfører for sakene): Vi behandler nå to viktige saker, to saker som det har vært knyttet mye oppmerksomhet til. Sakene gjelder implementeringen av vikarbyrådirektivet og tiltak for å følge opp dette.

Først vil jeg få lov til å takke mine kollegaer i komiteen for en ryddig og god prosess for å komme fram til innstillingene.

Jeg vil starte med noen kommentarer knyttet til vikarbyrådirektivet. Direktivet ble vedtatt i EU allerede høsten 2008. Fristen for å gjennomføre direktivet i EU var egentlig 5. desember 2011. For å hindre at Norge forsinker ikrafttreddelsen av beslutningen om innlemmelse av direktivet i EØS-avtalen, fremmes det forslag om at Stortinget gir sitt samtykke før EØS-komiteen treffer sin beslutning. Da vil det ikke være nødvendig for Norge å ta forbehold om konstitusjonelle prosedyrer ved beslutning i EØS-komiteen.

Dersom den endelige beslutningen i EØS-komiteen skulle avvike vesentlig fra det utkastet som er lagt fram i proposisjonen, vil saken bli fremmet for Stortinget på nytt.

Formålet med direktivet er å øke beskyttelsen av ansatte i bemanningsbyråer og anerkjenne bemanningsbyråenes plass i arbeidsmarkedet. Direktivet er blitt kjempet fram av fagbevegelsen i Europa, nettopp fordi det styrker de ansatte i bemanningsbyråene gjennom likebehandlingsprinsippet. Likebehandlingen betyr at innleide arbeidstakere skal få de samme arbeids- og ansettelsesvilkår som de arbeidstakerne som er ansatt direkte av innleier.

Direktivet anses også som EØS-relevant, da dette dreier seg om en av de fire frihetene. For mange av oss er dette også et viktig argument for å gå inn for direktivet, da EØS-avtalen er viktig for å unngå et eventuelt EU-medlemskap.

Komiteens flertall – Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti – støtter at Norge implementerer direktivet, mens SV og Senterpartiet ønsker å bruke reservasjonsretten. De argumenterer også for at man kan sikre likebehandling uten å måtte implementere direktivet. Jeg regner med at de kommer til å utbrodere sitt syn.

Det er altså et stort flertall i Stortinget som i dag gir sin tilslutning til implementeringen. Det gjøres på bakgrunn

av at vi ønsker likebehandlingen, og at vi er opptatt av å anerkjenne bemanningsbyråenes plass i arbeidsmarkedet. Samtidig har det vært viktig for komiteen å understreke at vi legger til grunn at dagens regler om innleie og midlertidige ansettelser kan beholdes slik de er i arbeidsmiljøloven i dag. Hovedregelen i norsk arbeidsliv skal være faste ansettelser. Det er etter komitéflertallets syn og utallige juridiske utredningers syn ingen grunn til å måtte endre lovverket på bakgrunn av vikarbyrådirektivet.

Gjennomføringen av direktivet nødvendiggjør noen lovendringer. De kommer i den andre saken vi nå diskuterer, og den blir gjerne kalt tiltakspakken. Her kommer regjeringen med forslag som gjelder likebehandling av arbeidstakere som er utleid fra bemanningsforetak, samt en rekke tiltak for å sikre etterlevelse av dette.

En samlet komité støtter innføring av likebehandlingsprinsippet. Etter komiteens høring oppsto det en uenighet om hvorvidt lønnsbegrepet er presisert godt nok i proposisjonen. Her mener flertallet, med regjeringspartiene, at det er godt nok presisert, mens opposisjonen ønsker en presisering for å sikre at lønnsbegrepet er enkelt å forstå for ansatte, utleier og innleier, slik at vi unngår at det blir konflikter.

Men komiteen står også sammen om en anerkjennelse av bemanningsbransjen, og vi peker på at likebehandlingen vil sikre at man unngår konkurranse på lønns- og arbeidsvilkår. Da sikrer vi at useriøse aktører blir presset ut, og vi kan unngå sosial dumping.

Fremskrittspartiet har gått mot de fleste andre tiltakene, og jeg regner med at deres medlemmer vil redegjøre for det. Kristelig Folkeparti og Høyre har valgt å støtte de tiltakene vi mener er gode, samtidig som vi også går imot flere, fordi vi mener det er tiltak som det ikke foreligger dokumentasjon på er nødvendige for å ivareta likebehandlingsprinsippet. Her er det vel på tide å presisere at jeg har tatt av saksordførerhatten.

Kristelig Folkeparti opplever at flere av tiltakene bærer vel så mye preg av markeringsbehov, som at de har en reell begrunnelse. Kristelig Folkeparti støtter nemlig bruk av allmenngjøring, herunder solidaransvar, innsynsrett og opplysningsplikt når dette er tilstrekkelig begrunnet. Vi er for tiltak som går på reelle problem.

En forutsetning for allmenngjøring av tariffavtaler er at det foreligger særlig tungtveiende allmenne hensyn og at det er klart dokumenterte behov. Allmenngjorte tariffavtaler får direkte anvendelse på bemanningsbedrifter, som betyr at solidaransvar allerede er innført på områder der dette skulle være nødvendig. Vi har heller ikke fått dokumentert at bemanningsbedriftene er vesentlig forskjellig fra andre virksomheter når det gjelder ryddighet rundt lønnsutbetaling, og kan dermed heller ikke se at det er dokumentert tilstrekkelig behov for innføring av solidaransvar knyttet til likebehandlingsprinsippet.

Kristelig Folkeparti har også ønsket at det skal være rom for unntak fra likebehandlingsprinsippet når det blir inngått sentrale tariffavtaler mellom arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner, noe direktivet åpner for. Dette ble foreslått av regjeringen i høringsrunden høsten 2010, men jeg registrerer at denne muligheten til unntak

ble tatt ut – det på tross av at Unio, YS, Akademikerne og NHO i ulik grad støttet unntak fra likebehandlingsprinsippet i høringsrunden. De eneste som gikk klart imot, var LO. Jeg skal ikke drive for mye polemikk på akkurat det, men det kan virke som at den knipen regjeringen kom i da LO snudde i sin støtte til vikarbyrådirektivet, førte til at flere tiltak måtte innføres.

Det underlige er at forslagene ble begrunnet av regjeringen i høringen med at en adgang til å gjøre unntak fra likebehandlingsprinsippet ville medføre reell fleksibilitet for arbeidslivets parter, samtidig som bransjevisse unntak ikke fører til ulike lønns- og arbeidsvilkår i samme bransje for utleide arbeidstakere. Videre ble det pekt på at dette er et område som egner seg for avtale mellom partene.

Vi mener at Norge, dersom man ikke velger å ta inn en unntaksregel, frasier seg selvråderett i arbeidslivsspørsmål. Dette er å undergrave den norske modellen som vi diskuterte i stad, med samarbeid mellom fagforeningene og arbeidsgiverforeningene for å utvikle arbeidslivet. Det er ingen grunn til å frykte at sentrale tariffavtaler skulle undergrave arbeidstakernes rettigheter. I stedet ville det gitt flere ansatte i bemanningsbransjen muligheten til lønn mellom oppdragene, og det ville gitt rom for praktiske tilpasninger som sikrer bedre kontroll og etterlevelse.

Kristelig Folkeparti er opptatt av et arbeidsliv som er preget av gode arbeidsforhold, fast ansettelse, ordnet arbeidstid, fleksibilitet og et godt arbeidsmiljø. Vi ønsker kamp mot sosial dumping og useriøsitet, og vi vil hindre at lovverket uthules eller unngås gjennom f.eks. underentrepriser.

Men bemanningsbransjen vil fortsatt spille en viktig rolle for å ha et velfungerende arbeidsmarked. Innleie gjør det mulig å tilpasse seg svingninger i behovet for arbeidskraft, og til å dekke opp midlertidig fravær blant de ansatte. Derfor er Kristelig Folkeparti, i likhet med bransjen, opptatt av at bemanningsbransjen er seriøs. Bemanningsbyrå er også en viktig vei inn i arbeidslivet for noen arbeidstakere, og kan gi arbeidssøkende som ellers har vanskelig for å få en fot inn i arbeidsmarkedet, en sjanse til å få prøve seg. Ifølge NHO Services medlemsundersøkelse fra 2011–2012 oppgir de ansatte at de fleste var arbeidsledige eller studenter før de begynte i et bemanningsbyrå. Den viktigste begrunnelsen for å arbeide i bransjen er nettopp at det er en god inngangsport til arbeidslivet. Jeg registrerte også at 72 pst. av de ansatte sier de er godt fornøyd med arbeidet i bemanningsbransjen, at de jobber heltid og har jobbet mindre enn ett år i bransjen.

Jeg opplever dessverre at denne saken har blitt mer en symbolsak for regjeringspartiene. Kristelig Folkeparti er konstruktiv, og vi stemmer derfor for de gode tiltakene som ligger her i dag, og vi er villig til å ta i bruk flere tiltak, men de skal da være skikkelig begrunnet.

Til slutt vil jeg ta opp igjen det forslaget som Kristelig Folkeparti står sammen med Fremskrittspartiet og Høyre om i innstillingen.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Anette Trettebergstuen (A) [12:51:49]: Kampen for et godt, trygt og anstendig arbeidsliv er langt fra over. Arbeidslivet møter stadig nye utfordringer som gjør at vi må tenke annerledes og nytt, og finne nye virkemidler, ikke bare for å bevare det anstendige arbeidslivet, men for å videreutvikle, styrke og forbedre det, og for å få flere grupper inn i det. Det har alltid vært Arbeiderpartiets mål i arbeidslivspolitikken.

Innlemmingen av vikarbyrådirektivet og innføringen av tiltakspakken her i dag handler nettopp om det. Det er et av flere verktøy mot sosial dumping og for bedre rettigheter for flere arbeidstakere. Sammen med den kraftfulle tiltakspakken regjeringen nå har lagt fram, tar vi i dag nye skritt på veien mot et bedre arbeidsliv. Vi ønsker ikke at det skal være lønnsomt å leie inn underbetalt, uorganisert arbeidskraft til virksomheter i Norge. Vi ser i dag at arbeidstakere som leies inn, ofte ikke har like gode lønns- og arbeidsvilkår som dem med fast ansettelse i innleievirksomheten. Direktivet er et bidrag til å komme denne utfordringen til livs. Vikarer skal ha like gode lønns- og arbeidsvilkår som de ellers ville hatt hvis de hadde hatt fast ansettelse i virksomheten.

Direktivet er kjempet fram av europeisk fagbevegelse mot liberalistiske krefter på høyresiden i EU, som mente at direktivet ville gi for gode vilkår til arbeidstakere. Arbeiderpartiet er helt på linje med europeisk fagbevegelse i denne saken.

Ved innføringen av direktivet svekkes vikarbyråenes mulighet til å konkurrere med lavere lønn og dårligere vilkår. På den måten kan også direktivet bidra til å begrense bruken av vikarer og omfanget av useriøse vikarbyråer. Det er den useriøse delen av bransjen vi vil til livs, ikke hele bransjen, åpenbart.

Vi vil ha en mer seriøs bransje, som ikke undergraver hovedregelen og bunnplanken i det norske arbeidslivet: faste og direkte ansettelser og likebehandling på lønns- og arbeidsvilkår. Den norske arbeidsmiljøloven, som i dag sikrer dette, skal bevares. Med Arbeiderpartiet ved roret vil det aldri bli fritt fram for midlertidighet eller innleie av arbeidskraft. Vikardirektivet vil heller ikke gi økt bruk av vikarer. Direktivet gir klare regler for når land kan begrense bruken, ja, til og med også forby bruken av innleie.

Det er en realitet at også denne saken vi nå behandler, tydelig viser de politiske forskjellene mellom regjeringspartiene og opposisjonen. Etter god gammel vane og tradisjon stemmer høyresiden i dag igjen mot kraftfulle, gode virkemidler mot sosial dumping, for likebehandling, og for en mer seriøs bemanningsbransje. Å si nei til solidaransvar, innsynsrett og drøftingsplikt vitner om en opposisjon som ikke tar problemene på alvor, og som ikke vil sikre at likebehandlingsprinsippet realiseres. At innleiebedriften blir solidarisk ansvarlig for at vikaren får den lønnen og den behandlingen den har krav på, eller at tillitsvalgte skal få innsynsrett i vilkårene til vikarene, det skulle jo bare mangle! Det handler om å sikre at likebehandlingen faktisk skjer. Dette er de enkleste og mest virkningsfulle virkemidlene. Hvorfor opposisjonen er så redd for at fagforeninger og tillitsvalgte skal få gjøre jobben sin med nye virkemidler, får de selv svare på. Hele innstillingen er i

så måte en stor mistillitserklæring til tillitsmannsapparatet rundt omkring. Det er nok et bevis på at høyresiden ikke er villig til å bekjempe sosial dumping med de tiltakene som virker.

For Arbeiderpartiet er kampen mot sosial dumping mer enn pynt i festtaler. Vi vet at den kampen krever omfattende grep og regulering i et europeisk arbeidsmarked. Derfor sier vi ja til direktivet i kombinasjon med tiltakspakken, fordi dette til sammen vil føre til et bedre arbeidsliv for flere.

Robert Eriksson (FrP) [12:56:29] (komiteens leder): Fremskrittspartiet er veldig glad for at vi nå har fått saken om vikarbyrådirektivet til Stortinget. Som saksordføreren var inne på, og som også representanten Trettebergstuen sa i sitt innlegg, har dette vært en sak som har pågått lenge i Europa. De første vedtakene for å få det på plass kom allerede i 2008.

Fremskrittspartiet er opptatt av å ha et seriøst og vel-fungerende arbeidsliv, der også bemanningsbransjen blir å betrakte som en fullt ut integrert del av arbeidslivet. Vi anerkjenner bemanningsbransjen fullt og helt som en likeverdig aktør, som alle andre aktører i norsk arbeidsliv. Jeg synes også det er interessant i den forstand å se hvordan den norske debatten har utviklet seg, spesielt den siste tiden og det siste året, for Fremskrittspartiet har hele tiden støttet helt og fullt opp om, og som jeg forstår Arbeiderpartiet har gjort, en samlet europeisk fagbevegelses krav om å få likebehandling mellom dem som er ansatt i bemanningsbyråene, de som er innleid gjennom dem, og dem som er ansatt i innleiefirmaer.

Da er det også interessant å merke seg LOs høringsuttalelse 7. desember 2010, hvor man skriver bl.a. at

«LO vil videre peke på at formuleringene i direktivets artikkel 1 – anvendelsesområde og artikkel 3 – definisjoner ytterligere underbygger at § 14-12 kan beholdes.»

«§ 14-12 kan beholdes» – det har også vært viktig for Fremskrittspartiet at arbeidsmiljøloven § 14-12 skal være noe man i denne forsamlingen har råderett over og bestemmer det politiske innholdet i.

Så kan vi som ulike politiske partier i denne salen være uenige om hva som skal være innholdet i den paragrafen, men vi er i alle fall veldig opptatt av at det skal være vi i denne salen som tar disse beslutningene. Vi har derfor valgt å forholde oss til LOs høringsuttalelse fra 7. desember 2010, og har lagt den til grunn i vår tilnærming også når vi behandler denne saken.

Så kjenner vi alle i ettertid til hva som har skjedd i Norge, og at man har gått bort fra det standpunktet i den norske fagbevegelsen, noe jeg synes er synd, men desto mer gledelig at vi har en regjering som har holdt fast på å beholde disse viktige likebehandlingsprinsippene mellom dem som er ansatt i vikarbyrå, og dem som er fast ansatt i ordinære bedrifter.

Jeg har lyst til å sitere statsminister Jens Stoltenbergs uttalelser til NTB, datert 15. februar 2012, hvor han sier:

«det er et paradoks at fagbevegelsen i Europa er for

direktivet og at det omtales som en seier, mens det er motsatt i Norge.

Men slik er det i politikken. Det må vi håndtere.»

Og som han sier videre:

«Vi som er for direktivet, er jo det fordi vi mener det styrker vikarenes rettigheter.»

Vel talt – og mer enig med statsminister Stoltenberg kan jeg ikke bli i denne saken! For å oppsummere: Jeg tror det også er et klart uttrykk for Fremskrittspartiets oppfatning. Vi går for direktivet.

Så har jeg bare lyst til å si noen få ord om tiltakspakken og om hvorfor vi går imot store deler av den. Det er fordi direktivet, mener vi, ivaretar likebehandlingen.

Når det gjelder allmenngjøring, har vi – i samsvar med den debatten vi hadde tidligere – et eget forslag der vi også ønsker å utrede andre ting når det gjelder allmenngjøringsprinsippet.

Når det gjelder utvidet solidaransvar, går vi imot. Jeg synes det som kommer fra regjeringen, det forslaget som foreligger, er uklart. Slik som jeg oppfatter det, betyr det nærmest at det er kunden som blir ansvarlig for den ansatte – i større grad enn den som har ansatt. Det synes jeg blir et feil prinsipp. For å ta et veldig enkelt eksempel: Hvis jeg skal springe ned til Narvesen og kjøpe meg en eske snus, er det jeg som kunde som nærmest skal bli ansvarliggjort for om den bak kassen får den lønnen som vedkommende fortjener. Det synes jeg blir et for stort ansvar å pålegge meg som kunde. Derfor går vi imot det.

Når det gjelder innsynsretten, er det ikke slik at Fremskrittspartiet prinsipielt er imot at tillitsvalgte skal kunne ha innsyn i avtaler med innleid arbeidskraft. Men jeg har snakket med mange tillitsvalgte i bedrifter som sier til meg at dette er noe av det vanskeligste en gir seg inn på, nettopp fordi det er en jungel av ulike tariffavtaler, det er vanskelig å holde oversikt. Som en tillitsvalgt sa til meg: Fordi jeg i min bedrift blir tillitsvalgt i Fellesforbundet, har jeg ikke i kraft av å ha det vervet dermed spesialkompetanse til å gå inn og gjøre de riktige beslutningene i forhold som jeg har rett til innsyn i. Det er et signal som jeg velger å lytte til, og jeg ønsker å gå imot de foreslåtte innstramningene på det området. Jeg mener ikke at det viktigste instrumentet for dette er å privatisere tilsynsordningene. Er det noe vi ikke skal privatisere, er det tilsynsordningene. Her synes jeg det er viktig at vi heller bygger opp om Arbeidstilsynet og Petroleumsstilsynet som tilsynsmyndigheter, som bør ha kompetansen og fagansvaret for å gå inn og drive tilsyn og sikre at man har riktige og gode arbeidsavtaler. Det er i hvert fall Fremskrittspartiets utgangspunkt for at vi stemmer imot det meste av tiltakspakken.

Til slutt kan jeg gi beskjed om at vi stemmer for § 14–12 a andre og tredje ledd. Det samme vil gjelde de øvrige kapitlene i tjenestemannsloven. De øvrige går vi imot.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [13:03:55]: Denne presidenten var strengere med å sette i gang klokken raskt enn tidligere presidenter har vært, men det går bra.

Dette har vært en kontroversiell sak – til dels. Samtidig er det verdt å merke seg at det er et veldig bredt flertall på Stortinget som nå går inn for å innføre det såkalte

vikarbyrådirektivet i norsk lov. Utgangspunktet for Høyre når vi støtter det, er ikke først og fremst at dette er et EØS-direktiv. Det er en annen diskusjon, og Høyre har gjennom interne diskusjoner tidligere vist at det også er mulig å diskutere EØS-direktiver i Høyre. Utgangspunktet er at det er et godt og rimelig prinsipp.

Det er altså sånn at vikarbyråer, bemanningsbyråer, fyller en viktig rolle i nær sagt ethvert arbeidsliv. Det er sånn at mange bedrifter, partier, organisasjoner og offentlige etater av og til vil ha behov for å ta inn folk på midlertidige kontrakter, eller i hvert fall å ta inn folk midlertidig. I dag er reglene i praksis sånn at det er fullt mulig å betale mindre når du leier inn en person, enn det du gjør for vedkommende hvis han eller hun hadde vært ansatt i virksomheten. Prinsipielt kan man godt diskutere det opp og ned i mente. Men det som er åpenbart, er at faren ved en sånn politikk selvfølgelig er at det blir mer attraktivt å ha folk som vikarer eller å ha folk fra bemanningsbransjen, og at det dermed er med på å underminere prinsippet om at man skal ha fast ansettelse. Det andre er at selv om de store aktørene er seriøse, har det i bemanningsbransjen også vært enkelte aktører som har vært det vi må kunne kalle useriøse. Det vi ønsker å oppnå, er veldig enkelt. Vi ønsker å gjøre livet lettere for dem som følger loven, dem som er anstendige arbeidsgivere, og dem som har skikkelige vilkår og leier inn på ordentlige vilkår, og så ønsker vi å gjøre det vanskeligere for dem som er useriøse.

Jeg synes at noe av kritikken mot vikarbyrådirektivet har vært veldig merkelig. Det er veldig rart, nettopp fordi likebehandlingsprinsippet, isolert sett i hvert fall, vil gjøre det dyrere for mange å leie inn enn i dag. Det må også være et godt prinsipp for dem som er mer skeptiske enn Høyre til bemanningsbyråene.

Jeg har også lyst til å understreke at deler av debatten har inneholdt beskrivelser av bemanningsbyråene som jeg mener er sterkt overdrevet. Det er altså ikke sånn at det jevnt over hersker villvest-tilstander i norsk bemanningsbransje, selv om jeg igjen sier at det finnes noen useriøse aktører. Det er heller ikke sånn at det i utgangspunktet er mindre bra å være ansatt i et bemanningsbyrå. Det er også verdt å få med seg at tall fra bemanningsbransjen selv viser at veldig mange av dem som starter yrkeskarrieren i bemanningsbransjen, går videre til fast jobb. Det er altså for mange en mulighet til å komme seg inn i arbeidslivet. Dette er rett og slett en måte å organisere – rydde opp – på, samtidig som det er et håndslag til de seriøse delene av bransjen.

Under behandlingen har det også vært viktig for Høyre å understreke at vi også legger regjeringens lovforståelse til grunn, dvs. at vi legger ikke til grunn at EUs vikarbyrådirektiv i seg selv skal innebære en endring av arbeidsmiljøloven. Det har vært et viktig signal å sende også utad, ikke minst til dem som har vært skeptiske til vikarbyrådirektivet.

Når det gjelder tiltakspakken som har kommet fra regjeringen, slutter jeg meg fullt og helt til de betraktningene som saksordfører Kjell Ingolf Ropstad fra Kristelig Folkeparti hadde. Jeg vil bare understreke igjen at flere av virkemidlene man bruker her, innføres på en annen måte enn

når de kommer i allmenngjorte områder – i allmenngjorte områder har man en allmenngjøringsnemnd, og man har et strengt dokumentasjonskrav. Her er man føre var – man innfører virkemidler som mange oppfatter som ganske radikale og drastiske, men uten at man har dokumentert og hatt en skikkelig prosess på dem. Man har altså ikke tydeliggjort hvorfor de trengs, eller dokumentert det.

Dette er også et lite apropos til diskusjonen om trepartssamarbeid som vi hadde tidligere i dag, for det er verdt å merke seg at store deler av arbeidslivet og næringslivet er veldig kritiske til mange av disse tiltakene. Man kan selvfølgelig velge å se bort fra det og ignorere innspillene fra næringslivet. Man kan velge å avfeie det som «bare» arbeidsgiverinnspill, men det vil i så fall være et alvorlig brudd med tankegangen bak trepartssamarbeidet, som ikke er at man skal være enig om ett og alt – hvis det var tilfellet, ville jo Arbeiderpartiet gått imot vikarbyrådirektivet, som en samlet norsk fagbevegelse også er imot – men som er at man lytter til innspill og forsøker å finne en balanse mellom forskjellige interesser.

Helt til slutt vil jeg bare understreke at Høyre under voteringen kommer til å stemme for de delene av tiltakspakken som vi mener er viktige, som vi mener trengs, og som vi mener er godtgjort, samtidig som vi kommer til å stemme imot de få punktene som vi ikke støtter i denne omgang.

Audun Lysbakken (SV) [13:09:43]: Fast ansettelse skal være grunnsteinen i vårt regulerte arbeidsliv. Derfor er det å hindre en utvikling mot et løsarbeidersamfunn preget av mer midlertidighet i ulike deler av arbeidslivet et svært viktig mål for SV og også et svært viktig mål, heldigvis, for den rød-grønne regjeringen.

Vi ser i dag at midlertidighet og undergraving av fleres mulighet til å få fast ansettelse er noe som kan drives fram fra to hold. Det ene er høyresiden i Norge, som ønsker å endre lover og regler som i dag sikrer viktige rettigheter i arbeidslivet. Det andre er fra EUs side, som gjennom både direktiver og avgjørelser ved domstolen systematisk har endret maktforholdene i deler av europeisk arbeidsliv de siste årene. Det er viktig å være bevisst på begge de to farene for det regulerte norske arbeidslivet og sette i verk tiltak som beskytter oss mot det.

Et løsarbeidersamfunn må vi unngå først og fremst av hensyn til tryggheten for den enkelte. Fast ansettelse og muligheten til den forutsigbarheten det gir, er en forutsetning for trygghet for hus, hjem og jobb, som noen av partiene i denne salen hadde som slagord for noen år tilbake. Det er vanskelig å få lån til å kjøpe hus hvis man ikke har fast jobb. Det er vanskelig å planlegge for fremtiden. Men det er også et spørsmål om makt – om maktbalansen på den enkelte arbeidsplass og maktbalansen i samfunnet vårt mellom ulike samfunnskrefter.

Det er riktig at europeisk fagbevegelse har kjempet for både likebehandling for vikarer og europeiske regler på dette området. Men det er også riktig at lovverket i ulike europeiske land er svært forskjellig. På tirsdag var det en fanemarkering foran Stortinget der svært mange fagforeninger og -forbund var møtt opp for å gi en siste appell

til Stortinget om ikke å implementere vikarbyrådirektivet i EØS-avtalen. Det var tillitsvalgte fra byggeplasser, verfts-industri, tjenestesektoren og offentlig sektor. En bred allianse i norsk fagbevegelse har stått bak det kravet, og SV er helt på linje med norsk fagbevegelse i denne saken.

Det ble sagt av en av høyresidens talere tidligere i dag at dette var blitt en symbolsak for fagbevegelsen. Jeg tror vi skal passe oss for å bruke den type begreper om dem som står aller nærmest til å se konsekvensene av den politikk vi vedtar i denne sal på dette området. Den veldig tydelige motstanden fra de tillitsvalgte i ulike deler av fagbevegelsen gjør i hvert fall sterkt inntrykk på SV. Vi er opptatt av det samme som de andre partiene er opptatt av – at vi skal ha likebehandling av vikarene, bedre rettigheter for vikarene. Det ville det også være mulig for oss ensidig å innføre i norsk lovverk uten direktivet.

Jeg registrerer at flertallet i denne sal legger til grunn at direktivet ikke medfører noe behov for å endre arbeidsmiljøloven på noen negativ måte. Jeg håper at flertallet har rett i det. Jeg mener likevel det er viktig at vi søker å la flest mulig viktige spørsmål i dette samfunnet være spørsmål vi har mulighet til å påvirke politisk, og ikke spørsmål som vi først og fremst overlater til jussen. Vi vet at det både fra bekymrede deler av fagbevegelsen og fra enkelte på arbeidsgiversiden har vært antydning at direktivet kan brukes til å svekke arbeidsmiljøloven på et svært viktig punkt, nemlig det som knytter seg til at midlertidige ansettelser skal være knyttet til midlertidige oppgaver. SVs utgangspunkt er at vi ikke skal gi anledning til å prøve det rettslig, at vi skal velge den linjen som innebærer null risiko, og det er å si nei til direktivet.

Vi er svært glade for den tiltakspakken som vi i dag vedtar. Vi registrerer Høyres motstand mot deler av den, som viser at det er stor forskjell på den nye retorikken på høyresiden og den politikken de faktisk står for. I tillegg skulle vi ønske at vi hadde flere med oss i vårt nei til vikarbyrådirektivet. I tråd med SVs syn i regjering vil SVs gruppe gå imot innlemmelse i EØS-avtalen av vikarbyrådirektivet.

Arne Bergsvåg (Sp) [13:15:09]: Arbeidslivspolitikken er avgjerende for norsk samfunnsutvikling og velferdssystem. For Senterpartiet er det derfor grunnleggende at ein så viktig del av folk sine liv skal bli handtert av norsk folkestyre og ikke underlagt ei dynamisk rettsutvikling innanfor EØS-avtalen. Vikarbyrådirektivet utfordrar viktige prinsipp i dagens arbeidsmiljølov og bidreg til at det blir stilt spørsmål ved dei tiltaka regjeringa ønskjer å innføra for å sikra eit rettferdig og ordna arbeidsliv.

Vi i Senterpartiet er opptekne av at fast tilsetjing skal vera hovudregelen i norsk arbeidsliv og av å unngå auka innslag av mellombelse tilsetjingar. Direktivet utfordrar dette samfunnssynet. Senterpartiet er oppmerksom på at direktivet kan gi vikarar i arbeidslivet auka rettar innan nokre område. Men desse positive sidene ved direktivet står Noreg likevel fritt til å implementera gjennom norsk lovgiving, og det er såleis ikkje eit sjølvstendig argument for å innføra direktivet.

Vikarbyrådirektivet vil verka ulikt i land med ulik lov-

giving på området. Ei samanlikning mellom land når det gjeld reaksjonar frå fagrørsla på direktivet, er derfor ikkje ein god målestokk på korleis direktivet vil kunna slå inn i norsk arbeidsliv. I andre land kor inn- og utlegget allerede er liberalisert, vil naturleg nok dette direktivet bli sett på som eit gode og likebehandla vikarar med fast tilsette. Dette betyr ikkje automatisk at direktivet vil styrkja arbeidstakarane sine rettar i Noreg.

Tilhengarar av direktivet meiner at det vil betra vikarane sine rettar på nokre område. Senterpartiet meiner det skal vera opp til det norske demokratiet å styra det norske arbeidslivet. I saka om endringane i arbeidsmiljølova og tenestemannslova vil Senterpartiet, som det går fram av våre eigne merknader, påpeika at likebehandling av vikartilsette og innleigde arbeidstakarar kan bli vedteke uavhengig av tilslutning til vikarbyrådirektivet.

Eit velfungerande arbeidsliv med tryggleik for eigen jobb er ikkje berre eit gode for arbeidstakarane. Det er etter Senterpartiet si meining også ein betydeleg styrke for dei norske arbeidsgivarane. For Senterpartiet er det også viktig å påpeika at direktivet ikkje er eit framforhandla resultat mellom partane, men ein tekst som i all hovudsak inneheld det same direktivet som EU-kommisjonen føreslo i 2002, og som det den gongen ikkje blei einigheit om, og som òg i dag ei samla, eller i alle fall ei brei, fagrørsla har gått imot.

Det er òg lagt ved ei tiltakspakke som har mange tiltak i seg som vil bidra til å styrkja vikarane sine rettar. Dette vil Senterpartiet sjølv sagt støtta. Men Senterpartiet har etter ei samla vurdering kome til at me ikkje vil gi vår tilslutning til tilråding og samtykkje til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtalens direktiv om vikarbyrå.

Trine Skei Grande (V) [13:19:00]: Venstre støtter innføringa av vikarbyrådirektivet – faktisk med stor entusiasme. Jeg tror at dette er et av de viktige grepene for antidumping med tanke på arbeidsplasser og arbeidskraft. Jeg mener det er et grunnleggende prinsipp, som det er viktig å holde på, at man skal ha like vilkår og like rettigheter i arbeidsmarkedet.

Jeg mener det hender at det kommer både pålegg og direktiver fra EU som er unødvendige – noen av dem er også feil. Men dette er åpenbart et område som EU bør regulere. Hvis vi som EØS-medlemmer skal ønske oss direktiver som vi bør være like på i Europa, er det nettopp av denne typen. Dette er av den typen direktiv som sikrer like rettigheter for arbeidstakere, og som sikrer at vi ikke får et ulikt arbeidsmarked i hele Europa.

Vi har fremmet en rekke forslag i denne saken som egentlig angår sak nr. 2, som jeg argumenterte for i sak nr. 2, men som jeg gjerne vil fremme under behandlingen av denne saka.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [13:20:40]: Det er grunn til å ønske velkommen et rammeverk som skal sikre lønns- og arbeidsvilkårene til innleide arbeidstakere. Ved

å innlemme vikarbyrådirektivet i EØS-avtalen vil et felleuropeisk likebehandlingsprinsipp gjelde også i Norge. Det mener jeg er viktig.

Sider ved vikarbyrådirektivet har vært omstridt i norsk debatt. Mange har ment at Norge bør reservere seg mot direktivet. Det skyldes ikke at man er imot de rettighetene som direktivet gir, men frykt for at Norge kan bli tvunget til å endre reglene om innleie og midlertidige ansettelser. Spørsmålet rører ved grunnleggende rettigheter som fagbevegelsen og politiske partier på venstresiden alltid har kjempet for: retten til faste ansettelser og forutsigbarhet for arbeid og inntekt.

Jeg mener at det er godt grunnlag for å si at de norske reglene om innleie kan beholdes. Det legges til grunn som en uttrykkelig forutsetning for lovendringene, at de gjeldende reglene for inn- og utleie av arbeidskraft kan videreføres. Regjeringen vil dessuten tydelig markere sin politikk og sine ambisjoner for norsk arbeidsliv når saken skal behandles i EØS-komiteen.

Bemanningsbransjen har en rolle å spille i det norske arbeidsmarkedet. Innleie av arbeidstakere kan gi virksomhetene en mulighet til å tilpasse seg de største variasjonene i arbeidskraftbehovet. Det kan dekke opp for midlertidig fravær på grunn av permisjoner. Alternativet til innleie kan lett bli overtidspress, forskjøvet arbeidstid og bruk av ringevikarer. Dagens regelverk legger til rette for at bemanningsbyråene har en slik rolle. Dette forutsetter at bemanningsbransjen er seriøs, og at omfanget av innleie ikke undergraver et arbeidsmarked som er klart dominert av faste stillinger. Vi ser en uheldig utvikling i enkelte sektorer i retning av færre faste ansettelser. Dette skyldes flere forhold, ikke bare adgangen til innleie. Vi vil holde skarpt øye med denne utviklingen.

Opposisjonen har kritisert at vi ikke foreslår å lovfeste at partene kan avtale unntak fra likebehandlingsprinsippet i tariffavtale. Jeg mener det ikke er behov for et slikt unntak i dag, da det ikke er synliggjort et konkret behov. Vi har i stedet foreslått en forskriftshjemmel til å fastsette unntak.

Det følger av vikarbyrådirektivet at det må etableres ordninger som sikrer at reglene etterleves. I proposisjonen er det lagt fram en rekke forslag som skal bidra til nettopp slik etterlevelse.

Regjeringen foreslår at innleier skal gi bemanningsforetaket de opplysninger som er nødvendige for å kunne ivareta kravet om likebehandling. Bemanningsforetaket skal gi sine egne ansatte opplysninger om grunnlaget for lønns- og arbeidsvilkårene.

Regjeringen har videre foreslått en innsynsrett for de tillitsvalgte hos innleier, slik at de skal kunne drøfte spørsmålet med arbeidsgiver og påvirke i riktig retning.

Et viktig tiltak er også forslaget om at innleievirksomheten skal være solidarisk ansvarlig for lønn, feriepengar mv. sammen med bemanningsforetaket. Slikt ansvar vil motivere til å velge bemanningsforetak som driver seriøst og ordentlig, og til å følge opp dette så lenge oppdraget pågår.

Motstanden mot vikarbyrådirektivet i fagbevegelsen bunner i en bredere uro for en utvikling mot færre faste, direkte ansettelser i norsk arbeidsliv. Man frykter en ut-

vikling mot et løsarbeidersamfunn. Dette handler om mye mer enn vikarbyråansatte, men også om midlertidig individuelle ansatte, ringevikarer, økt bruk av underentreprenører, kontraktører osv. Denne bredere uroen tar regjeringen på stort alvor, og utviklingen her vil være førende for den videre innsatsen for et godt og anstendig arbeidsliv i Norge.

Regjeringen har lagt fram et forslag som vil gi vikarbyråansatte bedre lønns- og arbeidsvilkår, og en solid tiltakspakke som bidrar til å sikre disse vilkårene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:24:55]: Jeg tror statsråden og Kristelig Folkeparti er enige om at solidaransvar, innsynsrett og opplysningsplikt er ganske inngripende tiltak, men det er tiltak som det vil være nødvendig å gjennomføre for å unngå sosial dumping når det er påvist. Allmenngjøringen gjelder i de bransjene der det er bevist, og der det har vært til grundig behandling og en så har funnet ut at det er nødvendig.

Kan statsråden gi noen eksempler eller noe dokumentasjon som viser at det er grunnlag for at det skal gjelde for hele bemanningsbransjen?

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [13:25:34]: Vi ser en foruroligende utvikling innenfor en del sektorer når det gjelder bruk av vikarer, utover det som helt klart er lovlig bruk av vikarer. Så har vi mange dårlige eksempler på bruk av vikarer. Jeg tror vi er enige om at vi har hatt mange uheldige saker som er veldig skremmende for utviklingen. Derfor har vi ønsket å innføre solidaransvar knyttet til denne bransjen. Vi ønsker å være helt sikre på at når man etter spør å bruke vikarer, sørger man for også å passe på at de som leverer vikarer, leverer godt og riktig. Solidaransvar, rund baut, med vikarbransjen vil medføre at innkjøpere av vikartjenester har et særlig oppvakt blikk – for å si det slik – og en særlig handlingsplikt for å sørge for at de kjøper tjenester av de seriøse. For det er ikke mangel på useriøse vikarbyråer. Selv om hovedvekten selvfølgelig er bra, er det ikke mangel på det – for å si det slik.

Robert Eriksson (FrP) [13:26:51]: Jeg registrerer at i høringsnotatene – i alle fall på høringen – foreslår regjeringen å lovfeste en unntaksbestemmelse. Så hører jeg statsråden fra talerstolen i dag si at det ikke var synliggjort noe behov for å lovfeste det. Da høringen var over, registrerte jeg at både Unio, NHO, YS og Akademikerne ikke hadde noen innsigelser mot en slik lovfesting. Hva er det som har gjort at regjeringen har gått bort fra det? Skyldes det enkelte høringsuttalelser, eller er det ny informasjon som statsråden kunne ha gitt om hvorfor hun mener at det ikke er synliggjort, og at den problemstillingen som de så i utgangspunktet, ikke lenger er til stede?

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [13:27:40]: Bakgrunnen er, slik det også ble sagt, at det ikke er synliggjort noe nevneverdig behov. Det lå jo i det som var ute på høring, at det er partene som blir enige om dette. Vi ser ikke

at det er noe stort behov for dette nå, men vi er tydelige på at det er en forskriftshjemmel. Er behovet der, er det adgang til å bruke den forskriftshjemmelen. Jeg opplever ikke dette som en stor, dramatisk forskjell i forhold til det som egentlig lå i høringsrunden.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:28:09]: Jeg ønsker å følge opp svaret fra i stad, for jeg var egentlig ikke helt fornøyd. Det er fordi jeg mener at enigheten om at det er ganske inngripende tiltak, tilsier at det skal være gode argumenter for og god dokumentasjon på at det skal tas i bruk.

Så langt jeg kjenner arbeidslivet, er det i det store og hele veldig bra. Så er det i noen bransjer, særlig, noen useriøse aktører. Likebehandlingsprinsippet skal, i alle fall forhåpentligvis, luke vekk de useriøse som nettopp bruker lønn og arbeidsforhold som ett tiltak for at de skal være billigere. Derfor tenker jeg og Kristelig Folkeparti at ja, vi er villige til å ta i bruk tiltakene når det er nødvendig, men grunnen til at vi går imot det på et generelt grunnlag i dag, er nettopp at vi ikke klarer å se at det er bevist at det er useriøse aktører, groteske tilfeller, på sosial dumping på generelt grunnlag. Jeg tror heller ikke at det vil være bra for bransjen at en gjennomfører generelt. Derfor savner jeg mer dokumentasjon eller eksempler som gjør det nødvendig å ta det i bruk så drastisk som regjeringen ønsker.

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [13:29:16]: Jeg tror ikke det er uparlamentarisk når jeg ikke sier det til representanten, men sier det mer om et syn: Jeg tror det er naivt å tro at vi rund baut har en vikarbransje som alltid opptrer skikkelig. Jeg kan gi mange eksempler på det motsatte, men jeg tror det absolutt viktigste er at vi vet for lite om det, fordi vi ser at når det gjelder vikarer, er det en utstrakt bruk av arbeidskraft som kommer utenfra, som ikke vet noe om rettighetene sine, og som ikke har noen forutsetning for å kunne håndheve rettighetene sine. Derfor er vi opptatt av å lage en pakke rundt de arbeidstakerne. Det tror jeg det er veldig viktig å gjøre. Så er poenget at for de seriøse, ordentlige arbeidsgiverne i Norge er ikke dette noe problem. De kjøper inn tjenestene av de vikarbyråene som vi vet er gode, og de ser aldri noe behov for disse reglene. For dem er det et konkurransefortrinn at vi nå sørger for at de useriøse ikke tjener på å være useriøse.

Jeg forstår ikke bekymringen. Jeg mener at det er mye viktigere å være føre var – i den grad det er føre var. Jeg tror problemet er der allerede.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:30:28]: Jeg kan være enig med statsråden i at det er en fordel for de seriøse aktørene – de store, seriøse aktørene. Utfordringen blir jo hvis du har et mindre selskap, for da er det ikke sikkert at man stoler på at du har likviditet nok til å leie inn. Derfor kan man få en veldig vridning i bransjen.

Jeg er opptatt av å luke ut de useriøse aktørene. Statsråden kommer med *antakelser* – du sier at du «tror». Alle sier til Kristelig Folkeparti at det holder ikke å tro, du må vite. Det er det jeg er opptatt av. Når du gjennomfører et så

inngripende tiltak, holder det ikke å tro, men du må vite at det faktisk fungerer. Derfor er jeg for allmenngjøring.

Jeg skal ikke fortsette der – jeg ser jeg har litt tid igjen og vil tilbake til det som gikk på likebehandlingsprinsippet og unntaket. Hva er det som er grunnen til at ikke statsråden ønsker at flere skal kunne inngå avtaler om lønn mellom oppdrag, eller såkalt garantilønn? Det er en av de viktigste grunnene til at det burde være mulig at en i den enkelte bransje kan inngå avtaler mellom arbeidsgiver og arbeidstaker på en fornuftig måte.

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [13:31:29]: Jeg «tror» ikke, jeg *vet* at det er mye useriøsitet i vikarbransjen. Men jeg vet også at det er veldig mange gode, og jeg vet at fast ansettelse skal være hovedregelen i norsk rett. Skal man bruke vikarer, må man kjøpe det hos de seriøse. Jeg synes ikke det er snakk om konkurransevridning. Det handler om at nå orienterer man seg mot de seriøse, og her gir vi arbeidslivet et klart signal om at det skal de gjøre. For hvis de ikke gjør det, hvem skal betale kostnaden ved det? Skal arbeidstakeren, den innleide, ikke få lønnen sin? Eller skal vi legge ansvaret på dem som har muligheten til å kartlegge hvor de seriøse er? Og hvem skal jeg kjøpe av? Dette har en oppdragende effekt, som jeg mener er veldig viktig.

Jeg skjønner egentlig ikke hvorfor vi ikke kan være enige om dette, for vi har solidaransvar på andre områder. EU har nettopp, som de gjør i de nye pakkene sine, også vært klare på at solidaransvar er et viktig virkemiddel.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [13:32:39]: Jeg tror hele nøkkelen, som statsråden ikke synes helt å få fatt i, er: Jo, vi har den type virkemidler – solidaransvar, innsynsrett og den type ting – i de allmenngjorte områdene. Poenget er at der har vi også noe annet. Vi har en allmenngjøringsnemnd. Vi har et klart dokumentasjonskrav. Det er nå forslag om å svekke det dokumentasjonskravet, men jeg har foreløpig ikke hørt at regjeringen har sagt at de er for det. Og man har også tidsbegrensede tiltak. Det som er diskusjonen her, er at når man innfører noen av de samme virkemidlene, gjør man det uten at man går gjennom den prosessen som i hvert fall i en del tilfeller partene har blitt enige om skal være der. Det betyr at det er et brudd på tanken bak trepartssamarbeidet, nettopp fordi man har skapt urolighet og usikkerhet, og man går forbi de etablerte ordningene som er der, når man skal innføre den typen inngripende virkemidler.

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [13:33:41]: De ordningene vi har, skal vi ha.

Så hører jeg at alle i denne salen tar fram festtale sine og sier at det er så bra med vikarbyrådirektivet, for det sikrer likebehandling. Men det sikrer likebehandling på papiret. Vi må være sikre på at vi får en reell likebehandling av de gruppene vi nå ser rekrutteres særlig inn i vikarbransjen, for det er personer – jeg gjen- tar – som ikke alltid er særlig godt i stand til å ivareta seg selv, og kanskje heller ikke har interesse av å ivareta seg selv, fordi de er glad for å få en jobb. Men vi vil

ikke at Norge skal ha et arbeidsliv som framstår på den måten.

Jeg er enig i at dette er uvanlige virkemidler. Jeg har svart noe i Dagens Næringsliv om dette: Jeg ser at dette kan oppfattes som en inngripen i den alminnelige styringsretten for arbeidsgiver. Men på akkurat dette området – vikarbransjen – er vi ikke i det alminnelige arbeidslivet. Vi ser tendenser som er klart utenfor det som vi mener et alminnelig arbeidsliv skal være. Da sier vi: Sånn skal det være. For de seriøse er det helt uproblematisk. Men vi ønsker å markere at når det gjelder de useriøse, er det ikke arbeidstakerne som skal lide.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

Steinar Gullvåg (A) [13:35:15]: Bortsett fra at partiene ser noe ulikt på EØS-avtalen, er det så vidt jeg kan bedømme, to forhold som ligger til grunn for at vikarbyråmotstanderne anbefaler oss å bruke reservasjonsretten heller enn å slutte oss til direktivet. Det ene er frykten for at EFTA-domstolen mot formodning og etter klage fra norske arbeidsgivere skulle pålegge norske myndigheter å endre arbeidsmiljølovens bestemmelser om midlertidig ansettelse på innleie av arbeidskraft, dernest at vikarbyrådirektivet vil føre til økt bruk av vikarer og innleid arbeidskraft.

I likhet med de fleste andre har jeg registrert veksten i bemanningsbransjen de siste årene og utstrakt bruk av innleid arbeidskraft både i privat og offentlig sektor, altså før vi har implementert vikarbyrådirektivet. Mye tyder på at det til enhver tid er rundt 100 000 utenlandske arbeidstakere på korttidskontrakter i norsk arbeidsliv, vesentlig fra EØS-land i Øst-Europa. Det påstås at 40 pst. av alle som arbeider i byggeindustrien i Oslo-området, er innleide arbeidstakere. Det er hevet over tvil at mange av dem som kommer til Norge for å søke arbeid, tilbys langt dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn det som er vanlig her i landet, både i byggeindustrien og i andre bransjer.

Det er etter min oppfatning to grunner til at utleievirksomheten har grepet om seg, som gjør at mange norske bedrifter ser seg tjent med å benytte innleid arbeidskraft. Den ene er selvfølgelig at bedriftene på det viset kan kvitte seg med arbeidsgiveransvaret og de sosiale forpliktelsene som følger av det, og videre at det ofte er langt rimeligere å leie arbeidskraft enn å bruke egne ansatte, fordi lønningene i stor grad dumpes. Den andre er naturligvis vår misunnelsesverdige sysselsettingssituasjon med knapphet på arbeidskraft og rikelig tilgang på arbeidskraft fra andre EØS-land. Vi ser nå at tilgangen på billig arbeidskraft utenfra er en trussel mot norske lønns- og arbeidsvilkår og opparbeidede faglige rettigheter. Derfor har jeg ment – og mener fortsatt – at vikarbyrådirektivets likebehandlingskrav er godt nytt for norsk arbeidsliv, at de som leies inn, skal ha akkurat samme lønns- og arbeidsvilkår som fast ansatte, inkludert sosiale rettigheter. Det blir med andre ord mindre lønnsomt å leie arbeidskraft og mer lønnsomt å satse på egne ansatte. Følgelig skulle det også bli færre, ikke flere løsarbeidere i norsk arbeidsliv, samtidig som innleide arbeidstakere likestilles med fast ansatte.

Jeg erkjenner riktignok at det er hull i dette resonnementet, særlig ved bruk av vikarer i offentlig sektor, fordi pensjonsutgiftene er utelatt. I offentlig sektor utgjør pensjonsutgiftene 20–25 pst. av personalkostnadene. Det sier seg selv at bemanningsbyrå som ikke tilbyr sine ansatte tilsvarende pensjonsvilkår, dermed får en konkurransefordel. Jeg ser naturligvis at likebehandling av pensjon kan by på visse praktiske problemer, men ikke verre enn at det er løst innenfor sykepleien.

Jeg må tilstå at jeg er overrasket over den omfattende motstanden mot vikarbyrådirektivet i fagbevegelsen – overrasket fordi den etter mine begreper bygger på frykten for konsekvenser jeg ikke helt kan se. Det er ikke grunnlag for å hevde at EFTA-domstolen etter en eventuell klage fra norske arbeidsgivere vil pålegge oss å endre vårt lovverk som følge av et minimumsdirektiv. Vi skal ikke svekke norsk arbeidsmiljølovgivning, vi skal styrke den. Trusselen mot arbeidsmiljøloven utgjøres av de partiene som vil reversere flere av de tiltakene som vi vedtar i dag, dersom de får regjeringsmakt etter stortingsvalget neste år. Men likebehandlingsprinsippet står seg med direktivet.

Skulle vi så snudd, slik mange i fagbevegelsen krevde? Naturligvis ikke. Vi må gjøre det som vi mener er rett. Implementeringen av vikarbyrådirektivet handler også om vårt forhold til EU og EØS-avtalen, og jeg er redd mye av motstanden mot direktivet også er uttrykk for det. Rent bortsett fra at det har sin kostnad å benytte EØS-avtalens reservasjonsrett, tror jeg neppe det ville blitt forstått dersom Norge av alle skulle sagt nei til et direktiv som europeisk fagbevegelse har kjempet fram, og hvis hensikt er å sikre vikarer og innleide samme vilkår som fast ansatte.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [13:40:34]: Samfunnet vårt er faktisk blitt avhengig av bemanningsbransjen, men då ein bransje som er seriøs og velfungerande på lik linje med andre aktørar i arbeidslivet. Bransjen står i dag for meir enn 1 pst. av årsverka i Noreg. Bransjen står for effektiv levering av arbeidskraft i mange næringar, noko som er bra for landet, arbeidslivet og arbeidstakarane. Mange unge startar arbeidslivet sitt gjennom eit vikarbyrå – dette for å finna ut kva ein ønskjer og vil vidare. Nokre blir verande i vikarbyrå, fordi dette livet faktisk passar dei best med tanke på arbeidsmengda, fleksibilitet og nye arbeidsplassar, som gir auka kompetanse om ulike arbeidsgivarar. Og det er ein god del som er fast tilsette i vikarbyrå i dag – det skjer faktisk.

Det har vore fleire oppslag i media der ein har avdekt uverdige arbeidsforhold i bemanningsbransjen, noko som igjen har ført til avsløringar av like grov karakter både hos desse og i det offentlege. Det har no vore ei storstilt opprydding i dette, og det er nesten slik at vi håpar at no skin det av alt.

Vikarar og andre arbeidstakarar skal ha dei same arbeidsvilkåra. Det er vi opptekne av òg. Likevel er det slik at vikarbyrådirektivet vil gi enda høgare status og anerkjennning av vikarbyråa både hos arbeidsgivar, arbeidstakar og

bestillar, noko som er bra og svært viktig. Som statsministeren òg har sagt – det har vore mykje skryt av statsministeren i dag, men vi skal skryta når det er grunn til det – vi som er for direktivet, er jo det fordi vi meiner at det styrkjer rettane til vikarane.

I dagens Noreg, som står på sidelinja i forhold til dei store arbeidsutfordringane i delar av Europa, vil ei innføring av direktivet vere med og gi til kjenne ei støtte til ei felles einigheit som er ein viktig reiskap i kampen for arbeidstakarar over heile Europa, noko eg faktisk trudde var viktig også for dei partia som i dag stemmer mot dette.

Framstegspartiet ønskjer eit anstendig arbeidsliv, som også inkluderer bemanningsbyråa. Derfor støttar vi vikarbyrådirektivet.

Sylvi Graham (H) [13:42:59]: Det er ikke egentlig sosial dumping som er hoveddebatten her i dag. Det er bemanningsbransjen og dens vilkår.

Som min partifelle Røe Isaksen sa det fra denne talerstol for noen minutter siden, er bemanningsbransjen en viktig aktør i det norske arbeidslivet og bidrar til nødvendig fleksibilitet ved å kunne skaffe til veie kompetent arbeidskraft på kort tid.

Det er bra at vi nå får på plass likebehandling mellom fast ansatte og vikarer, og det er bra at Stortinget i dag gir arbeidslivet de virkemidlene som er nødvendige for å sette dette ut i praksis. Men når jeg leser proposisjonen og deler av innstillingen, og hører en del av dem som har tatt ordet hittil i denne saken, skulle man tro at bemanningsbransjen var stappfull av snusk, at norske bemanningselskaper knapt gjorde annet enn å pønske ut hvordan de på verst mulig måte kunne utnytte sine arbeidstakere. Selvsagt er det ikke slik, verken i bemanningsbransjen eller i andre deler av arbeidslivet. Finnes det unntak? Ja, selvsagt gjør det det, og i noen bransjer er det flere unntak enn i andre. Men det kan synes som om det regjeringspartiene gjør, er nærmest å skjære alle over én kam. De snakker ned norske arbeidsgivere generelt, og norsk bemanningsbransje spesielt. Men i komiteens innstilling er det slått fast at målet med implementeringen av vikarbyrådirektivet er å sikre likebehandling av ansatte i bemanningsbransjen og å anerkjenne bemanningsbyråer som arbeidsgivere.

I utgangspunktet – eller i hovedvekt, som statsråden vel formulerte det nettopp – er også bemanningsbransjen en seriøs aktør. Vårt mål er å styrke denne og gjøre livet så vanskelig som mulig for de useriøse unntakene, og gjøre det lettere å bruke de seriøse. Skulle det vise seg at bransjen som sådan fikk store problemer med dette, har vi allmenngjøringsinstituttet til nettopp denne typen situasjoner. Da kunne sterkere virkemidler være legitimt å ta generelt i bruk. Men på samme måte som at vi ikke arresterer folk som ikke har gjort noe, for å være føre var, bør vi heller ikke ta i bruk de sterkeste virkemidlene vi har i arbeidslivet, mot en bransje hvor sosial dumping ikke er sannsynliggjort.

På den bakgrunn vil jeg gjerne forklare hvorfor Høyre her velger å stemme som vi gjør i denne saken. Høyre støtter likebehandlingsprinsippet – det skal det ikke være noen tvil om. Vi støtter at det skal omfatte ikke bare lønn,

men også arbeidstid, pauser, ferie og fridager osv. Vi støtter også at innleier skal få ansvaret for at innleides arbeidstid ikke overstiger lovens rammer, siden det er innleier som ofte er den med størst direkte innvirkning på dette fra dag til dag.

Det er også nødvendig, for at likebehandlingsprinsippet skal kunne følges, at innleier har plikt til å opplyse bemanningsbyrået om sine lønns- og arbeidsvilkår, slik at de er i stand til å betale sine ansatte den lønnen som likebehandlingsprinsippet tilsier at de skal ha.

Det er også rimelig at den innleide selv skal kunne få dokumentert at arbeidsgiver følger likebehandlingsprinsippet.

Alt dette forutsetter selvfølgelig at man har strenge regler for taushetsplikt.

Det vi reagerer på og derfor vil stemme imot, er de ekstraordinære tiltakene som iverksettes, til tross for at det ikke finnes holdepunkter for at dette generelt er en bransje som preges av useriøsitet og sosial dumping. Man innfører solidaransvar, som innebærer at innleier kan stå ansvarlig for noe som ikke er rett, uten at man selv har gjort noe galt. Det er et ekstraordinært tiltak som ikke finnes noe annet sted i arbeidslivet, utenfor de allmenngjorte bransjene. I de allmenngjorte bransjene er det innført først etter at man har dokumentert omfattende sosial dumping, mens her er det gjort før.

Bemanningselskaper blir nødt til å blottlegge seg, ikke for tillitsvalgte i sin egen bedrift, men for tillitsvalgte fra helt andre bedrifter. Det er et annet tiltak som vi ikke ser utenfor de allmenngjorte bransjene.

Høyre er dessuten kritisk til drøftingsplikten, som vi ser på som et unødvendig inngrep i bedriftenes styringsrett.

I tillegg er Høyre opptatt av at de unntaksforordningene som med god grunn er innbakt i direktivet, tas i bruk. Man er i en helt annen situasjon som arbeidstaker dersom man har garantilønn mellom oppdrag. Høyre mener derfor at man kunne tatt i bruk unntaksbestemmelsen for denne gruppen – selvsagt med en rimelig definisjon av begrepet om garantilønn.

Til slutt: Høyre er også opptatt av å videreføre trepartsmodellen, og mener derfor at det er viktig å legge til rette for at landsomfattende organisasjoner kan forhandle fram løsninger som oppfyller hovedhensikten med loven. Vi må stole såpass på våre landsomfattende organisasjoner at vi kan overlate detaljene til dem.

Kari Henriksen (A) [13:48:13]: I dag skal vi debattere to saker som handler om vikar- og utleiebransjen.

Jeg vil kommentere representanten Grahams innlegg, som peker på at det er vanskelig å skille mellom de seriøse og de useriøse, og at vi når vi nå vil gjøre noen tiltak, skjærer alle over én kam. Det er ikke riktig. Disse tiltakene kommer i stand nettopp fordi det har vært en ganske stor andel av de useriøse som utnytter arbeidsfolk. Først skjedde dette andre steder i Europa, så kom det til Norge. Derfor var det behov for tiltak. Andelen økte, fagbevegelsen ga tydelige signaler om at her var det problemer, og det krever at man gjør noe.

Det er riktig at inn- og utleie av arbeidskraft er lovlig,

og at selskapene som driver med dette, er kommet for å bli i Norge. Med veksten i denne bransjen kommer også veksten i sosial dumping. Det er erfaringen, og derfor må vi ta grep.

Min venninne ble oppsagt under finanskrisen – midt i livet, med hus, bil og regninger som skulle betales. Selv om hun svarte på den ene annonsen etter den andre, resulterte det ikke i arbeid. Det ble besøk på arbeidsplasser og reiser fram og tilbake til enkelte intervjuer. Etter hvert ble løsningsen vikarbyrå. Ganske raskt fikk hun vikariater: Én måned her, tre måneder der, ett år et annet sted. Mer usikkert og mer uforutsigbart enn fast arbeid, men arbeidet var en god bekreftelse på hennes faglige dyktighet, og hun traff andre folk, og ikke minst fikk hun lønn – ikke som før riktignok, men lønn. Det viste seg at hun først etter 750 timer som ansatt de siste 12 måneder fikk betaling for bevegelige helligdager. For henne betydde det at månedene mars, april og mai ble ganske trange økonomisk.

Vikarer utnyttes. Noen arbeidsgivere følger ikke de spillereglene som finnes i dag, og vikarer er ofte i en desperat situasjon. De vet at de har svakere stillingsvern, de vet at de er mer utsatt for urettferdighet, men de må ha en inntekt. Det er et svært skjevt maktforhold mellom den enkelte vikar og de fleste arbeidsgivere. Hoveddelen av arbeidsgiverne er likevel redelige, og de håndterer vikarene på en god måte. Likevel er det arbeidsgivere som ikke opptrer på en god måte, og som rett og slett bevisst og utnyttende holder på med sosial dumping. Det kan vi ikke være bekjent av i Norge i 2012.

Arbeiderpartiet tar bekymringene, som statsråden redegjorde veldig godt for, og som fagbevegelsen har påpekt, på alvor. Likevel er vi kommet til at vikarbyrådirektivet kan implementeres. Vi er sikre på at arbeidsmiljølovens bestemmelser kan gjelde, og det er også en absolutt forutsetning for vårt ja til å implementere direktivet.

Det har vært et omfattende og klart og tydelig offentlig ordskifte om denne saken. Nå skal vi samle oss om de viktige verdiene som arbeiderbevegelsen og regjeringspartiene har felles: Likeverdige forhold for ansatte, ingen utnyttning av arbeidsfolk, et trygt arbeidsmiljø og en lønn som er til å leve av.

For Arbeiderpartiet har alltid – og vil alltid – faste ansettelser være regelen. For Arbeiderpartiet er et godt partssamarbeid regelen. Vi vil ha et godt og anstendig arbeidsliv, og derfor legger vi fram disse tre viktige sakene: Arbeidslivsmeldingen, tiltakspakken og vikarbyrådirektivet. Dette er gode rammeverk som skal gis innhold.

Tiltakspakkens virkemidler vil gjøre likebehandlingen reell og vil gi partene ansvar for å følge dette opp. Tiltakene skal ikke bli sovende lovbestemmelser. Tiltakene skal sikre etterlevelse av likebehandlingsprinsippet. Solidaransvar er et treffsikkert og effektivt virkemiddel for å sikre likebehandling. Innsynsretten sikrer åpenhet og mulighet til kontroll og bygger på tillitsvalgtsystemet vi har.

Disse virkemidlene betakker Høyre og Fremskrittspartiet seg for å innføre. En kan lure på om det er et svar på den milde og moderate arbeidslivspolitikken som Høyre argumenterer for, eller om det er en forsmak på det samme svaret som Høyres Ansgar Gabrielsen hadde – siden vi er i det

historiske hjørnet – da fagbevegelsen og venstresiden virkelig med store ord, under Bondevik II-regjeringen, snakket om brutalisering av arbeidslivet: at det ikke var flere verktøy i verktøykassa.

Høyre sier vi står stille i arbeidslivspolitikken. Nei, vi går framover. Vi innfører i dag virkemidler som ikke setter arbeidstakere i Norge i den posisjon at de enkelt kan utnyttes. Denne fornyingen og forbedringen er nok et tegn på at vi følger med i tiden, og at vi tar på alvor de truslene arbeidstakere i Norge står overfor. Arbeiderpartiet vil nå nøye følge opp resultatene og innføringen av dette.

Tove Linnea Brandvik (A) [13:53:39]: Å gå på jobben er faktisk utrolig kjekt. Vi har etter hvert fått dokumentasjon som sier at det er bra for helsa også. Det virker til og med bedre enn en god del medisin, så dette tenker jeg at vi skal slå ring om, alle sammen. Kanskje kan vi få ned noen helsekostnader?

Heldigvis er hovedregelen i norsk arbeidsliv at når vi går på jobben, er det i faste former: Vi har fast jobb og faste tider, og det er regulert. Men for noen kan det være uforutsigbart. De er vikarer. Fastheten og tryggheten i forhold til når man skal på jobb, og hvilken jobb man skal utøve, er ikke like enkel. Men jeg tror at til og med for dem er det helsebringende å være på jobb.

Selv om hovedregelen er faste stillinger, vil samfunnet vårt også framover være avhengig av vikarer. Offentlig og privat sektor kan faktisk ikke å gå rundt uten at vi klarer å sette inn trykket de gangene et eller annet har blitt en utfordring, det kan f.eks. være sykdom og svangerskapspermisjoner. Men rammene rundt det å være vikar er nødt til å være klare og tydelige.

Vi har brukt trepartssamarbeidet for å sikre at de rammene vi har for arbeidstakerne, skal utvikles av dem som er direkte berørt, og at myndighetene overvåker det. Utfordringen til vikarbransjen er gjennomstrømningen av ansatte, at de som jobber som vikarer, gjør det over relativt korte perioder, eventuelt på ulike arbeidsplasser. Det betyr at det er vanskelig å få til den jobben som handler om medbestemmelse, vernetjenester, oppfølging av helse, miljø og sikkerhet – den direkte kontakten og dialogen man skal ha med arbeidsgiver.

På arbeidsgiversiden derimot er det relativt få, store byrå som er veldig godt organisert. Det er en annen ubalanse på dette området. Det betyr at vi er nødt til å jobbe for å sikre at disse ansatte kanskje har et sterkere vern rundt sin arbeidsdag, sine arbeidsforhold, sine lønnsbetingelser, enn det andre i det norske arbeidslivet har. Derfor innfører vi en tiltakspakke som er enda mer kraftfull, som virker enda sterkere enn den gjør for andre deler av norsk næringsliv.

De fleste av oss forholder oss til vikarer på ulike tidspunkt – i barnehagen, på skolen, på sykehjemmet. Ringevikarene eller de vikarbyråansatte bidrar, som jeg sa tidligere, til at samfunnet vårt faktisk går rundt, og at det fungerer.

Vikarbyrådirektivet sørger for at vi ansvarliggjør arbeidsgiversiden mye mer enn det man har hatt som tradisjon fram til nå. Likebehandling av innleiebedriftenes egne ansatte skaper bedre arbeidsvilkår, og solidaransvaret gir

bedre sikkerhet for inntekten. Disse tiltakene skal, som jeg sa, sikre at arbeidsforholdene er gode.

Men alle her i salen har hørt historier om innleide arbeidstakere som jobber altfor lange vakter, med svært lav betaling, uten tilstrekkelig HMS-opplæring eller oppfølging. Dette er uakseptabelt, og det er derfor vi gjør disse tiltakene og denne jobben.

Men vi er nødt til å utfordre partene på én ting til: Jeg startet med å si at det er vanskelig og krevende å holde organisasjonskravene for de ansatte oppe i denne bransjen. Den utfordringen sender jeg til de fagorganiserte rundt omkring i landet. Ta ansvar! Det er en god del som går til sin aller første jobb, og det er da de kanskje kan aller minst om lovene og reglene i arbeidslivet. De trenger virkelig fagbevegelsen og de fagorganisertes støtte for å sikre at deres hverdag blir god, at lønnen kommer til rett tid, og at de kan få en god start på sin yrkeskarriere.

Thor Erik Forsberg (A) [13:57:51]: Vi ser en økonomisk situasjon i Europa med massearbeidsledighet og de-regulering av arbeidsmarkeder, der midlertidige ansettelser brer om seg. Om vi går til et land som Tyskland, vil vi se at nesten annenhver arbeidsplass som blir skapt, er av midlertidig karakter. Den bekymringen som er ute i fagbevegelsen for hva dette også kan bety for vårt arbeidsliv, er høyst reell. Den bekymringen som fagbevegelsen gir uttrykk for, skal vi lytte nøye til, for de er ute i felten, der hvor virkeligheten er.

Dette dreier seg om maktbalansen i det norske arbeidslivet, selve bunnplanken: Hvordan skal vi regulere dette med faste ansettelser?

Jeg har gått en lang vei før jeg i dag slutter meg til dette vedtaket. Det som har vært avgjørende for meg, er den brede, fullstendige tiltakspakken som regjeringen har foreslått, i samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene, og den erklæringen som vi samtidig gir, om at norske arbeidslivsbestemmelser kan bestå.

Likebehandling mellom vikarer og fast ansatte er viktig, riktig og bra. EUs vikarbyrådirektiv gjør at vi får et bredt flertall i denne salen for et fantastisk viktig prinsipp: Lik lønn for likt arbeid. Men det hjelper ikke bare å vedta hyggelige, velmente prinsipper hvis vi ikke har verktøyet vi trenger for å sette dem ut i livet. De vikarene og innleide som er ute i det norske arbeidsmarkedet, opplever ulike arbeidssituasjoner. Noen er hos seriøse arbeidsgivere, andre ikke. Den massive arbeidsinnvandringen vi har – som er fantastisk bra, og som gjør at vi får løst oppgaver i samfunnet som vi ellers ikke ville få gjort – er en stor utfordring for hele den norske arbeidslivsmodellen. Det er også manglende kunnskap om hvilke rettigheter man har, at man står i et arbeidsforhold der maktbalansen har tippet grovt over til arbeidsgiver, særlig hvis man ikke engang snakker det samme språket. Ved at høyresiden her i dag avviser solidaransvar og innsynsrett, uthuler man egentlig muligheten for at likebehandlingsprinsippet kommer ut i det virkelige liv. Jeg ser ikke dette som dramatiske virkemidler. Hvordan skal vi klare å avdekke forskjellsbehandling, hvis vi ikke samarbeider med de tillitsvalgte, som har muligheten til å sjekke det opp på den

arbeidsplassen de selv er? Hvorfor er det sånn at høyresiden egentlig inviterer til at de useriøse kan fortsette som før, fordi man ikke er villig til å ta i bruk virkemidler som strammer opp de bedriftene som kanskje ikke er like seriøse?

Både solidaransvar og innsynsrett er helt vesentlig for at dette skal bli en virkelighet ute. Det er sagt mange ord i en opphetet debatt ute om denne saken.

Jeg vil gi litt ros til mine partikolleger i arbeids- og sosialfraksjonen og til arbeidsminister Hanne Inger Bjurstrøm, og jeg vil si veldig tydelig at det er ingen grunn til å så tvil om deres integritet. I dag står vi sammen i kampen for framtidens arbeidsliv. De rød-grønne står sammen, og sammen med arbeidstakerorganisasjonene kan vi møte de enorme utfordringene som faktisk venter oss i tiden framover.

Det er uløste spørsmål – f.eks. pensjon, som er viktig for offentlig sektor, og som vi er nødt til å jobbe videre med. Pensjon er en vesentlig del av pakken for offentlig ansatte.

Men jeg vil også gi uttrykk for at det ikke bare handler om lønn og arbeidsvilkår. Det handler faktisk om hele bransjer, som f.eks. byggebransjen, som nå opplever mangel på lærlinginntak, og som sliter med å få nok fagfolk. Vi kan ikke stille oss i den situasjonen at når arbeidsinnvandrerne drar, står vi tilbake uten fagfolk. Det dreier dette seg også om.

Martin Kolberg (A) [14:03:14]: Det er et veldig viktig sosialdemokratisk bidrag regjeringen og statsråd Bjurstrøm i dag legger fram for Stortinget, og som vi har til behandling. Det handler om både direktivet og det som kalles tiltakspakken.

Vi har hatt debatt i mange timer i dag, der vi har debattert arbeidslivets organisering og nødvendigheten og viktigheten av den. Jeg viser til det og kommer ikke tilbake til det her nå.

Jeg er glad for at det er bred enighet i Stortinget i dag om at denne stabiliteten som vi har hatt i norsk arbeidsliv, kan trues av misbruk av vikarer. Jeg understreker uttrykket «misbruk», for det er selvsagt slik at ethvert moderne, dynamisk arbeidsliv må ha vikarer, og vikarene spiller en viktig rolle i et moderne arbeidsliv. Det er en selvsagt ting å si, men jeg sier det likevel: Det er ingen som tenker tanken å forby vikarbyråer og deres virksomhet. Det er en lovlig virksomhet, og i mange sammenhenger er det en fornuftig virksomhet. Det er ikke slik at vi som er fra Arbeiderpartiet, mener at den bransjen entydig er – for å bruke en representants ord – en snuskete bransje. Nei, den preges av mye seriøsitet, men den har også veldig mange utfordrende trekk.

Det jeg forundres litt over i denne diskusjonen – og jeg har fulgt den tett gjennom mange år og på mange måter – er ikke bare hva høyrepartiene sier her i salen, men det er hvordan NHO plasserer seg i forhold til direktivet, og hvilke argumenter de bruker. Jeg forstår ikke at NHO ikke forstår at også de vil være en tapende part hvis man ikke får kontroll med den utviklingen vi ser i deler av arbeidslivet, knyttet til bruken av vikarer. Det vil virkelig undergrave

trepartssamarbeidet – som har vært et gjennomgangstema i denne diskusjonen i dag – men det vil også undergrave NHOs posisjon. Useriøse arbeidsgivere er det jo ingen som er tjent med, i alle fall ikke NHO, for de representerer absolutt den seriøse delen av norsk arbeidsliv. Det tror jeg alle er enige om. Hvis de utfordres, er det klart at de også vil bli undergravd. Jeg vil fra denne talerstolen si – det er vel kanskje ingen som hører på meg i denne sammenhengen, men de bør notere seg det likevel – at de bør virkelig se faren og skjønne at vi er i samme båt når det gjelder håndteringen av det seriøse arbeidslivet i framtiden hvis man ikke greier å håndtere denne utviklingen.

Så har jeg fra mitt ståsted – som det noen ganger heter – veldig behov for også å si veldig tydelig at vi kan ikke akseptere misbruk av vikarer på noen måte. Dette er noe som er et nasjonalt fenomen, men det er jo også et internasjonalt fenomen. Arbeidslivet internasjonaliseres mer og mer, og dem vi kan kalle utenlandsk arbeidskraft, er de som er mest utsatt i disse relasjonene. Jeg merker meg at det er mange som prater på samme måten som jeg gjør nå, som bruker de samme argumentene og har den samme forståelse og analyse, men som likevel mener at vi ikke trenger direktivet – at dette kan vi ta nasjonalt. Helt formelt er jo det selvfølgelig riktig, det er klart. Men sett fra mitt partis ståsted har vi ansvar for den internasjonale utviklingen. Ingen må tro at vi greier å håndtere dette bare nasjonalt, hvis det ikke blir håndtert internasjonalt. Det man har gjort innenfor EU på dette området, er i så måte veldig bra. Det er fint at det er flertall i Stortinget for å slutte seg til dette.

Det siste jeg skal si, er at vi har jo sett det som ligger i de spesielle tiltakspakkene, tilleggspakkene, og der handler det først og fremst om solidaransvar – et fantastisk vedtak som Stortinget kommer til å gjøre om en time eller to. Det er virkelig å skape en arbeidsmiljølovgivning som følger med i tiden, som tar utfordringen, og som er nødvendig for at vi skal greie å følge opp intensjonene i direktivet på en god og riktig måte.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Frøydis Elisabeth Sund (SV) [14:08:35]: Vi behandler i dag bl.a. vikarbyrådirektivet. Som de fleste andre representanter som har vært her oppe, mener man det er positivt for Norge. Den vurderingen er SV uenig i, sammen med en samlet fagbevegelse.

La meg først slå fast: SV er enig i vedtaket om likebehandling av innleide og fast ansatte. Det er viktig for et godt norsk arbeidsliv. Men likebehandling og den gode tiltakspakken kan vi vedta uten å måtte støtte vikarbyrådirektivet, dvs. uten å måtte støtte det vi anser som negativt, nemlig intensjonene som ligger i direktivet, om at det er ønskelig å fremme og utvide muligheten for innleie og vikararbeid utover det som i dag er tillatt. SV mener at den norske modellen, som legger fast ansettelse til grunn, er viktig for stabilitet, for kvalitet og for medbestemmelse på arbeidsplassen.

Likebehandling av innleide og fast ansatte er viktig. Livet som ansatt i et bemanningsbyrå er ikke en dans på

rosen. Det er uforutsigbart, og det er ustabilt. Det er ikke ålreit ikke å vite når man skal på jobb, eller når man får jobb. Det er ikke ålreit ikke å kunne planlegge verken hverdag, familieliv eller fritid – og ikke å kunne planlegge jobben engang.

Når de såkalte bemanningsbyråene, som vil selge sine tjenester, reklamerer med at de kan tilby arbeidskraft på to timers varsel, er det faktisk personer som «er» disse tjenestene. Det er personer som meg og mange andre, som nærmest må kunne slippe alt de har i hendene, og løpe dit vikarbyrået eller bemanningsbyrået ber dem om å løpe. Personene trenger penger, og de er avhengig av å få lønn på lønningsdagen. Men det er ikke like all right å si hjemme: Sorry jenta mi, jeg kan ikke følge deg på fotballkampen i kveld. Sorry venner, jeg kan ikke være med i kveld, for nå har jeg fått en vakt, vikarbyrået har fått arbeidskraften jeg kan tilby, og det er i dag. Jeg må bare løpe, for jeg vet ikke når jeg får neste vakt.

Det er mange samfunnsmessige og faglige grunner til å si nei til vikarbyrådirektivet. Det er også mange likestillingshensyn, og jeg vil nevne tre. Noen av de mest utsatte bransjene som kan bli hardest rammet, er tunge kvinnearbeidsplasser. Det er bl.a. renholds- og serviceyrker. Flere av de kvinnedominerte bransjene har svært lav organiseringsgrad. Det betyr at for arbeidstakere som allerede i dag er veldig utsatt, blir det ikke bedre med ytterligere sveking av lov- og avtaleverk. Deltid er også ofte et omfattende problem innenfor disse bransjene. Med økt bruk av vikarer blir det vanskeligere å sette inn de gode tiltakene for mer helhet.

Jeg er redd for at NHO gjør det de har varslet, og vil fremme arbeidsmiljøloven for EU-domstolen, og det vil ikke være bra for norsk arbeidsliv.

Kjersti Toppe (Sp) [14:11:56]: I vikarbyrådirektivets artikkel 4 nr. 1 heiter det:

«Forbud mot og restriksjoner i anvendelsen av vikararbeide kan kun begrunnes i allmenne hensyn til især beskyttelse av vikaransatte og krav til sunnhet og sikkerhet på arbeidsplassen eller i behovet for å sikre et velfungerende arbeidsmarked og forebygge misbruk.»

Etter Advokatforeningen, NHO og ei rekke andre si oppfatning tilseier ikkje «allmenne hensyn» at regelverket i arbeidsmiljølova § 14-12 kan haldast ved lag. I arbeidsmiljølova står det bl.a. at fast tilsetjing skal vera hovudregelen i norsk arbeidsliv, og at vikarar, innleigde og mellombels arbeidskraft berre skal brukast i spesielle tilfelle. Med direktivet blir det opp til EU-domstolen og ikkje Stortinget å avgjera om Noreg kan behalda fast tilsetjing som norm i arbeidslivet.

Vikarbyrådirektivet er ein del av EU sin politikk for ein grensekryssande arbeidsmarknad i Europa. I mange yrke merkar folk presset på lønns- og arbeidsvilkår. Heilt sidan Blaalid-utvalet oppheva restriksjonar mot å driva utleige av arbeidskraft i Noreg på slutten av 1990-talet, har sterke krefter i Noreg arbeidd på lag med EU for å endra maktforholda i arbeidslivet. I dag er det større og veksande inntektsforskjellar enn det var før, mellom dei som tener minst, og dei som tener mest. Samtidig bruker vi som na-

sjon altfor mykje pengar. Samla sett lever vi over evne, samtidig som stadig fleire får for lite av fellesskapen sine ressursar.

Eit samfunn der fleire må ta mellombels arbeid, vil gi færre myndige menneske. Det vil ramma unge som skal inn på bustadmarknaden, og forsterka ein allereie urovekkjande høg gjeldsandel i hushaldningane.

Det raud-grønne prosjektet sitt viktigaste mål er å slå ring om Fellesskaps-Noreg. Bondevik II-regjeringa ville oppheva arbeidsmiljølova sitt forbod mot mellombelse tilsetjingar. Den raud-grønne regjeringa kom til makta og stoppa planane. Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen sa i 2005 at å oppheva dei restriksjonane vi har i lovverket mot mellombelse tilsetjingar, vil gi eit A-lag og eit B-lag, kor svake grupper hamnar på B-laget. Vårt raud-grønne forsvar av arbeidsmiljølova var solidaritet.

Å godta vikarbyrådirektivet er å liberalisera arbeidsmarknaden etter ein usolidarisk lest som vi raud-grønne sjølv sette ein stoppar for då vi vann valet i 2005.

Tilhengarane av direktivet meiner det vil betra vikarar sine rettar på nokre område. Senterpartiet meiner det skal vera opp til det norske demokratiet å styra det norske arbeidslivet. Når det er behov for å betra vikarane sine rettar, bør Noreg sørgja for at det blir gjort. Vi kan ikkje sitja og venta på at solidariteten skal komma frå Brussel.

Ingrid Heggø (A) [14:15:01]: Det har vore veldig mange gode innlegg her i dag. Eg vil spesielt dra fram representanten Trettebergstuen sitt innlegg, som eg synest var veldig poengtert og veldig godt.

Arbeiderpartiet er oppteke av å slå ring rundt arbeidstakarane sine rettar – det er noko som alle veit. Derfor reverserte vi dei borgarlege sine framlegg til svekking av arbeidsmiljølova då vi overtok i 2005.

Vikarbyrådirektivet vil bidra til orden i ein bransje som ofte er prega av dårlege lønns- og arbeidsvilkår. Det er faktisk så mange som 100 000 norske og utanlandske arbeidstakarar som er tilsette i denne bransjen.

Formålet er – som mange her har sagt – likebehandling, der den innleigde eller vikaren minst skal ha same lønns- og arbeidsvilkår som han/ho som ville vore tilsett i bedrifta.

Så er representantane i salen usamde om verknadene av innføring av direktivet. Etter mitt syn vil lønna i vikarbyrå gå opp, sidan dei må betala det same som om personen var tilsett i bedrifta. Då ville fleire bedrifter automatisk velja å tilsetja sjølve i staden for å nyttiggjera seg eit vikarbyrå.

Men så må eg tilstå at utan tilleggskrava ville eg ha vore svært skeptisk til implementering av direktivet i det heile.

Tiltakspakken er kraftige og gode verkemiddel som høgresida i dag stemmer ned. Eg skal gå litt inn på tiltaka:

- Innføring av solidaransvar. Det vil seia at innleigar har solidarisk ansvar for vikarbyrået si plikt til å betala lik lønn. Ja, det er Arbeiderpartiet heilt for.
- Lovfesta at også innleigar har ansvaret for den innleigde si arbeidstid. Ja, det er Arbeiderpartiet heilt for.
- Drøftingsplikt for innleigeverksemda med dei tillitsvalde om innleige. Ja, det er eit godt forslag.

- Opplysningsplikt om lønns- og arbeidsvilkår mellom innleigar, vikarbyrået og vikarbyråtilsette. Ja, det er eit godt forslag.
- Kollektiv søksrett skal vurderast. Vikarbyråregisteret skal evaluerast i 2012.
- Innsynsrett for tillitsvalde i innleigeverksemda. Alt dette er gode tiltak.

Som dei fleste har fått med seg, har det vore diskusjon mellom delar av arbeidstakarorganisasjonane og Arbeiderpartiet om innføring av dette direktivet, men ikkje over tiltakspakken – der er vi 100 pst. same. Tiltakspakken var faktisk i si tid eit krav frå LO si side.

Den største trusselen mot arbeidstakarane sine rettar er faktisk om vi får ei regjering sett saman av Høgre og Framstegspartiet i 2013, ikkje implementering av dette direktivet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 4 og 5.

S a k n r. 6 [14:18:00]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i plan- og bygningsloven (Innst. 357 L (2011–2012), jf. Prop. 91 L (2011–2012))

Presidenten: Saksordføreren er ikke til stede i salen og skal da sannsynligvis ikke ha ordet. Dermed gir presidenten ordet til representanten Hilde Magnusson.

Hilde Magnusson (A) [14:18:42]: Innstillingen fra komiteen er enstemmig, med unntak av Fremskrittspartiet, som har fremmet seks forslag som sikkert representanten Hagesæter tar opp i sitt innlegg.

Arbeiderpartiet er enig i at det er bra at det kommer endringer i byggesaksdelen i plan- og bygningsloven. Endringene vil føre til at det blir mindre strenge tekniske krav til tiltak på eksisterende bygg enn på bygg som er helt nye.

Vi ser på det som fornuftig, for mange av de tekniske kravene til nye bygg vil rett og slett ikke være mulig å gjennomføre på eksisterende bygg. De vil ikke ha noen virkning totalt sett, eller de vil være uforholdsmessig dyre.

Kravene i byggeteknisk forskrift har endret seg betydelig over tid, og for eldre bygg er det store forskjeller i de opprinnelige kvalitetskravene og de kravene som stilles i dag. Det gjelder ikke minst kravene til energieffektivitet, tilgjengelighet og brann.

Dagens lov gir kommunene adgang til å godkjenne et tiltak selv om det ikke oppfyller alle tekniske krav. Vi ønsker at unntaksbestemmelsene skal bli enkle å praktisere for kommunene, og at det praktiseres likt. Derfor bør reglene for dette presiseres i en forskrift.

Jeg vil fra regjeringspartienes side presisere et par ting som vi også har tatt med i merknaden.

De skjønsmessige vilkårene som er oppstilt i unntaksbestemmelsene, må alle være oppfylt dersom tillatelse til tiltaket skal gis. De tre tiltakene er altså kumulative.

Det må ikke medføre uforholdsmessige kostnader å

oppfylle dagens krav: at tiltaket er forsvarlig for å sikre hensiktsmessig bruk, og at tiltaket er nødvendig for å sikre hensiktsmessig bruk. Alle disse kriteriene må altså være oppfylt.

Dette er skjønnsomme vilkår som vil bli presisert i forskriften.

Jeg tenker at dette kan føre til utfordringer når det gjelder lovens krav til universell utforming. Departementet har ikke fullt ut fulgt innspillene fra Norges Handikapforbund i at kravene om universell utforming og tilgjengelighet i TEK 10 ikke under noen omstendigheter skal fravikes.

Lovforslaget peker på at unntaket fra tilgjengelighetskravet og universell utforming kun skal skje der kravene har liten hensikt, eller det er uforholdsmessig kostnads-krevende å følge dem.

Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet presiserer at dette siste må ses i sammenheng med annen lovgivning når det gjelder universell utforming, nemlig lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, og at det skal lages en forskrift til lovforslaget vi behandler i dag som skal presisere dette punktet. Det skal her ikke legges vekt på en ren lønnsomhetsvurdering.

Jeg vil til slutt understreke at det er bra vi gjør endringer, slik at lovverket vårt ikke virker urimelig.

I den situasjonen vi er i i forhold til boligbygging, og det behov for boliger vi har, er det også bra at disse endringene kommer. Jeg håper dette kan være et bidrag til økt tilgang på boliger i eksisterende bygg som kan rehabiliteres eller bygges om.

Presidenten: Presidenten registrerer at saksordføreren er i salen. Ønsker Michael Tetzschner ordet?

Michael Tetzschner (H) [14:22:03] (ordfører for saken): Det er utmerket når Stortinget ligger foran sin timeplan. Det kan jo komme som en overraskelse, selv på en saksordfører som har gledet seg veldig til denne saken.

Dette er en sak som ikke har avstedkommet de store forskjeller og utdypning av motsetninger i komiteen. Slik sett kunne vi bare latt saken passere. Men jeg synes at saken gir anledning til ettertanke på et par punkter.

For det første er den nåværende plan- og bygningsloven rykende fersk, og man får allerede, etter drøye to år, et behov for å justere plan- og bygningsbestemmelsene til den praktiske virkelighet. Nå er det utmerket at man gjør dette, men for noen av oss er det samtidig et symptom på – med hensyn til det samlede regelverket som gjelder arealdisponering, og også det mer bygningstekniske, som denne saken dreier seg om – at man etter hvert har kommet i den situasjonen at det beste blir det godes fiende. Man ønsker – og i politikken har man lett for å tro – at man gjennom lovverket kan lovfeste ideelle tilstander.

Så viser det seg at disse byggeforskriftene ikke er så glimrende når det gjelder tiltak som retter seg mot eksisterende bebyggelse, og så gjør departementet den vurderingen, som vi deler, at man må ta utgangspunkt i den virkeligheten som er, og man må altså lempe litt på kravene – og det er i grunnen dette det gjelder – og det vil altså si at man kan fravike de ideelle bygningstekniske bestemmelse-

ne hvis man står i fare for ikke å få utnyttet restbebyggelsen på en god måte. Dette handler altså både om et forsvarlighetskriterium og et nødvendighetskriterium, samtidig som disse tekniske forskriftene også kan påføre huseieren, eller den som står for tiltaket, uforholdsmessige kostnader ved å oppfylle dagens tekniske krav.

Jeg tillater meg å bringe forsamlingens erindring over på at man i et lignende tilfelle måtte gjøre et lignende tilbaketog. Da tenker jeg på den oppmykingen som kom fra regjeringen også når det gjaldt de ideelle krav, nemlig universell utforming – kravet om absolutt tilgjengelighet – som også uten unntak skulle gjøres gjeldende for studentboligene. Der var det slik at når studentsamskipnadene kunne påvise at dette medførte store kostnader og faktisk ville hindre en del studentboliger i å bli tilgjengelig for studentene, var man så fornuftig at man kom tilbake med en 20 pst.-regel, der man hadde hatt en 100 pst.-regel.

Jeg tror det kommer mer av dette. Så i denne saken – som kanskje ikke skulle innby til den store revolusjonen av bygningstekniske forskrifter eller planverket ellers – vil vi fra vår side si at vi ser denne saken som et symptom på at man har gått for langt i å detaljregulere gjennom lover og forskrifter, slik at det alminnelige, praktiske hverdagsliv ikke kan utnytte de boligressursene vi har. Vi lever i en tid der vi burde være mer opptatt av at man kan utnytte de samlede boligressursene og passe på at man ikke stiller så ideelle krav at boliger, eller bygninger, går ut av bruk fordi det blir uforholdsmessig dyrt å oppfylle de ideelle krav.

Vi har jo en bedriftskultur her i huset for ikke å støtte forslag man egentlig kunne tenke seg å støtte. Det fine ved det er at det ikke behøver å tolkes i det vide og brede når man da ikke slutter seg til alle forslag. Men fra Høyres side har vi kommet til at vi godt kan stemme for de tre første forslagene fra Fremskrittspartiet når saken kommer frem til votering. Vi vil da altså ikke stemme for forslagene nr. 4, 5 og 6, og det syvende er jo et prosessforslag. Dermed har jeg klargjort Høyres syn på saken.

Jeg vil også rette en takk til representanten Magnusson, som trådte inn i saksordførerenes sted på en utmerket måte.

Gjermund Hagesæter (FrP) [14:27:21]: No har jo både representanten Magnusson og saksordføreren hatt ordet, og som det er blitt sagt, er det jo ikke noka ueinighet i sjølve saka.

Framstegspartiet er også enig i den saka som er innstilt. Vi meiner jo at det som er foreslått frå departementet, er eit skritt i riktig retning, men det er eit altfor lite skritt. Bakgrunnen for dette er at plan- og bygningsloven er altfor komplisert, han er altfor detaljrik, og derfor må ein gjere retrett på enkelte område når ein ser korleis dette slår ut i praksis. Som sagt synest vi det er bra at ein rettar opp noko, men dette er altfor lite.

Det som er problemet med plan- og bygningsloven, er som sagt at han er altfor detaljrik – vi har òg forskrifter, vi har òg rundskriv – som gjer at dette blir håplaus å praktisere. Loven blir vanskeleg å forstå, det er mange detaljar som skal følgjast, og det vil naturlegvis medføre at det blir bygd færre og langt dyrare bustader

enn dersom vi hadde hatt ein enklare plan- og bygningslov.

No er vi i den situasjonen at prisane på bustadmarknaden er rekordhøge. Det blir også bygd altfor få bustader rundt omkring i landet, spesielt i dei tettbygde strøka. Ei av årsakene til det, er den detaljrikdommen og den detaljstyringa som storting og regjering har føreteke av kommunane, men også at det blir for vanskeleg for byggherrar å praktisere alle dei reglane som blir føreslått.

Derfor har vi nokre forslag som vi i utgangspunktet stod aleine om i innstillinga frå komiteen, nemleg at vi ønskjer å forenkle og liberalisere, og vi vil også omskrive heile plan- og bygningsloven, slik at han blir enklare å forstå og lettare å praktisere. Vi er heilt overbeviste om – og det trur eg for så vidt alle saman er einige i – at viss vi hadde gjort det, ville vi fått bygd fleire bustader, og vi ville også fått ned kostnaden på dei produserte bustadene.

Eg vil jo seie at eg er veldig glad for at Høgre også følger oss, i alle fall på dei tre første forslaga våre. Det synest vi er veldig positivt og veldig fornuftig. Så håpar eg at det kan vere endå fleire enn Høgre som sluttar seg til det. Det får vi jo sjå no når fleire har ordet, og når vi kjem til votering.

Avslutningsvis vil eg formelt fremje dei forslaga som Framstegspartiet står bak – også dei som Høgre slutta seg til no nettopp.

Presidenten: Representanten Gjermund Hagesæter har tatt opp de forslagene han refererte til.

Heidi Greni (Sp) [14:30:44]: Denne saken gjelder to endringsforslag til byggesaksdelen i plan- og bygningsloven. Det ene gjelder mer lempelige tekniske krav til tiltak på eksisterende bygg i forhold til når hele bygget er nytt. Det andre gjelder kommunenes rettslige kompetanse til å tillate et tiltak som ikke oppfyller alle tekniske krav som vanligvis stilles til et tiltak, og hvilke skjønnsmomenter det skal legges vekt på når kommunen tillater unntak fra kravene.

Når det gjelder nybygg, medfører kravet til universell utforming svært små merkostnader, anslagsvis 1–2 pst. Prisoppgangen på bolig skyldes derfor ikke kravet til universell utforming, det skyldes markedssituasjonen. For gamle bygg vil det ofte være så fordyrende at tiltaket i det hele tatt ikke blir satt i gang. Jeg er glad for at disse endringene kommer, og selv om det er forholdsvis begrensede endringer, er det absolutt endringer som peker i rett retning.

Forskriften legger opp til unntak fra kravet om universell utforming og tilgjengelighet der byggverket i praksis ellers ikke ville ha blitt ombygd, eller der kostnadene ved å gjøre bygget universelt utformet og tilgjengelig ville være så store at tiltaket i praksis ikke ville bli igangsatt. Forslagene innebærer at man i større grad enn i dag kan få unntak fra tekniske krav. Det vil føre til at urimelig kostbare krav faller bort, og sikrer at gamle hus pusses opp og blir brukt, framfor å bli stående tomme eller bare brukt til f.eks. ekstra lagerplass. Økt rehabilitering av eldre hus vil gi oss en mer energiøkonomisk bygningsmasse. Et absolutt krav

som det på ingen måte kan gjøres unntak for, er kravet til sikkerhet – dvs. brannsikring og konstruksjonssikkerhet.

Selv om jeg har stor forståelse for Norges Handikapforbunds krav om at de ikke ønsker unntak, mener jeg det er riktig å åpne for det ved ombygging av eksisterende bygg. Endringene vil føre til at flere gamle bygg oppgraderes, og standarden på disse byggene vil heves, også standarden når det gjelder universell utforming. Det er da heller ikke noe særlig hjelp i at et nytt tilbygg er rullestoltilpasset, hvis inngangspartiet og resten av huset uansett ikke er tilgjengelig for rullestolbrukere.

For at det skal kunne gis unntak, må disse tre kriteriene være oppfylt:

- Det må medføre uforholdsmessige kostnader å oppfylle dagens tekniske krav.
- Bruksendringen/ombyggingen må være forsvarlig for å sikre hensiktsmessig bruk.
- Bruksendringen/ombyggingen må være nødvendig for å sikre hensiktsmessig bruk.

Unntak fra tilgjengelighetskrav og kravet til universell utforming skal kun skje der kravene har liten hensikt, eller det vil være uforholdsmessig kostnadskrevende å følge dem.

Jeg er òg glad for at regelverket gjøres klarere når det gjelder bygging i fareområder. Selv om det i et område innføres forbud mot oppføring av nye bygg på grunn av økt fare for skred eller flom, er det ingen logikk i at de som fortsatt bor – aldeles lovlig – i eksisterende boliger i området, ikke kan bygge seg en veranda eller f.eks. en carport. Dette er dessverre en veldig relevant problemstilling i min hjemkommune Holtålen, der vi har fått nye flomkart etter storflommen i fjor høst.

Jeg og Senterpartiet håper disse endringene vil sette fart i rehabiliteringen av gamle bygg, og at òg flere vil finne det interessant å legge til rette for utleiemuligheter i egen bolig. Det ville ha vært kjærkomment i et presset leiemarked.

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:35:04]: I proposisjonen som vert behandla i dag, foreslår ein heimlar for forskrifter i plan- og bygningslova § 31-2 som skal gjelde ved tiltak på eksisterande byggverk.

Det kan vere uklart kva for reglar som gjeld når nokon ynskjer å byggje om huset sitt. Dei tekniske krava passar ikkje alltid, sidan dei primært er laga for nybygg. Eit sentralt føremål med proposisjonen er å få heimlar for forskrifter som skal syte for at krava berre slår inn om dei har ein reell effekt for byggverket og ikkje er for kostnadskrevjande. Generelt skal lovendringa medverke til ei smidigare haldning til arbeid på eksisterande bygg. Reglane vil i hovudsak klargjere og presisere gjeldande tolkingar og praktisering av lova.

Etter plan- og bygningslova § 31-2 fyrste ledd gjeld alle krav for nybygg også for arbeid som må gjerast på eksisterande byggverk. Framlegget til eit nytt femte ledd i § 31-2 gir heimel for forskrifter, slik at me kan tilpasse tekniske krav til arbeid på eksisterande byggverk. Utgangspunktet må vere at krava skal fylle ein funksjon og ha ein effekt. Energikrav skal ved utbetring og mindre tilbygg medføre at

byggverket vert meir energieffektivt. Forskriftene skal òg ta omsyn til at tekniske krav ikkje skal medføre urimelege kostnader.

Etter framlegg til endring i den same paragrafen, i fjerde ledd, kan kommunen gi unntak frå tekniske krav etter ei konkret vurdering. Etter gjeldande plan- og bygningslov kan kommunane gi byggjeløyve sjølv om ikkje alle tekniske krav er oppfylte. Føresetnaden er då at det er uforholdsmessige kostnader ved å oppfylle krava, at arbeidet er forsvarleg, og at endringa er naudsynt for å sikre tenleg bruk. Framlegget til endring i fjerde ledd vil opne for forskrifter som presiserer innhaldet i desse omgrepa.

Forskrifta til den nye heimelen i fjerde ledd vil òg presisere eit unntak som skal sikre at standarden på eksisterande byggverk i område som er utsette for fare, vert vareteken. Det er eit viktig poeng, som òg talaren før meg presiserte. Kommunane vil få høve til å tillate tiltak i fareutsette område. Dette kan vere viktig for å sikre at dei som bur der, får oppretthalde ein god standard på bustaden, sjølv om ein ikkje kan tillate nye hus. Eg håpar at det vil avklåre ein del spørsmål som kommunane har hatt på dette området.

Forskrifter etter dei nye heimlane vil vere viktige for huseigarane, ved å hindre unødvendige og fordyrande krav når byggverka skal rehabiliterast. Dei vil òg vere viktige for å få rehabilitert byggmassen i Noreg, ved å syte for at ikkje unødige fordyrande krav hindrar ei slik nødvendig rehabilitering.

Samla meiner eg desse heimlane gir grunnlag for klårare rammer for ei tenleg utnytting av den eksisterande byggmassen, utan at viktige omsyn til den einskilde og samfunnet vert sette til side.

Representanten Tetzschner meiner eg går for langt i å regulere i forskrifter kva som vert uttrykt som «ideelle krav». Eg meiner det er regjeringa til ære at me etter at lovverket har teke til å gjelde, følgjer nøye med og set i verk dei tiltaka og endringane som er nødvendige og som ein ser, gjennom praksisen i kommunane, er nødvendige, for å få ei smidigare handtering og forenkling av regelverket og dermed syte for at dei som skal bruke regelverket, både kommunane og dei som søker om tiltak, får ein enklare kvardag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [14:38:56]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i helseregisterloven mv. (opprettelse av nasjonal kjernejournal m.m.) (Innst. 348 L (2011–2012), jf. Prop. 89 L (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [14:40:05] (ordfører for saken): Regjeringen har lagt fram et forslag til lovendring som hjemler etablering av nasjonal kjernejournal. Det er tverrpolitisk enighet om viktigheten av å få på plass et slikt verktøy som kan bidra til økt pasientsikkerhet gjennom å gi rask tilgang på korrekt og oppdatert informasjon om pasienten.

Innføring av nasjonal kjernejournal vil være et omfattende prosjekt som vil måtte gå gjennom flere faser. Flere land har prøvd ut ulike kjernejournalløsninger, og enkelte land har i dag landsdekkende løsninger i drift. En kjernejournal skal ikke erstatte den ordinære journalføringen, men være et oppslagsverk, et behandlingsregister, hvor et utvalg av opplysningssett hentet fra ulike kilder skal kunne sammenstilles og gjøres tilgjengelig for det helsepersonell som har behov for tilgang på slike opplysninger i utførelsen av sitt arbeid.

Det er hevet over enhver tvil at et godt og oppdatert register vil ha stor nytte for helsepersonell i behandlingen og således komme pasienten til gode. Alle er nok enige om at hvis de en dag skulle ha behov for øyeblikkelig hjelp, er det viktig at det helsepersonell som tar imot deg, har tilgang til kritisk informasjon om deg, som f. eks. medikamentbruk, allergier osv.

Utfordringen med det lovforslaget regjeringen har lagt fram, er at det kun er en rammelov som skal etableres, dvs. at departementet får meget vide fullmakter til å definere vesentlige forhold gjennom forskrift. Fremskrittspartiet er meget skeptisk til en slik framgangsmåte. Vi snakker her om et register som er personidentifiserbart, og som skal inneholde de mest sensitive medisinske opplysningene om den enkelte, all kontakt vedkommende har hatt med det norske helsevesen. Når det er den til enhver tid sittende regjering som får ansvaret for å definere formålet med registeret, hvem som skal ha databehandlersansvaret, om registeret skal være samtykkebasert eller ikke og hvem som skal ha tilgang til opplysningene i registeret, mener Fremskrittspartiet at Stortinget som lovgivende forsamling gir fra seg altfor mye makt – makt som kan gå på personvernet løs.

Regjeringen hevder at de i forskrift vil regulere at ikke opplysninger i kjernejournalen skal kunne utleveres til arbeidsgivere, til forsikringsselskaper eller til påtalemyndighet eller domstol, selv om den registrerte samtykker. Utfordringen er at en slik forskrift kan endres av en ny regjering i løpet av relativt kort tid. Fremskrittspartiet ønsker at slike begrensninger skal nedfelles i lovteksten, slik at det vil bli behov for en lovendringsprosess hvis formål og innhold og bruk av data skal endres. I denne prosessen må det så foretas en konkret vurdering av nytteverdi opp mot ulemper sett i forhold til personvernet. Regjeringen vil åpne opp for forskning på opplysningene i kjernejournalen. Fremskrittspartiet ser at det kan være en vesentlig nytteverdi knyttet til å utlede anonymisert statistikk fra

kjernejournalen, f.eks. for å følge behandlingskjeder. Vi er imidlertid av den oppfatning at det i en piloteringsfase ikke er hensiktsmessig å åpne opp for forskning. Opplysningene i kjernejournalen skal hentes fra en rekke ulike registre med ulik datakvalitet. Det i seg selv tilsier at det er en redusert nytteverdi i å åpne for forskning på kjernejournaldata fra første dag. Fremskrittspartiet mener derfor at regjeringen må komme tilbake til Stortinget etter at piloteringsarbeidet er over, og systemet er klart for implementering på landsbasis. Først da vet en noe om hvilke data som er tilgjengelig i kjernejournalen. Vi vet også hvilke data som ligger i diverse andre primærkilder og således vil være underlagt de regler som gjelder om samtykke og forhåndsvurdering av De regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Det største og vesentligste stridstema i denne saken er utvilsomt om det skal kreves samtykke fra pasienten til å etablere en kjernejournal for vedkommende. Regjeringspartiene legger opp til at det ikke skal kreves samtykke, men kun være en reservasjonsrett. Til gjengjeld sier regjeringen at det skal kreves samtykke fra pasienten for å se på datasettene i kjernejournalen. Men også her vil det kunne gjøres unntak fra samtykke i f.eks. en øyeblikkelig hjelp-situasjon. Fremskrittspartiet mener dette er en litt bakvendt tilnærming. Hvis det stilles krav om samtykke ved opprettelsen av kjernejournalen, kan dette samtykket også innebære at medisinsk personell med tjenstlig behov får adgang til de nødvendige opplysningene. Fremskrittspartiet er bekymret for at regjeringen med sin flertallsmakt nå presser gjennom etableringen av kjernejournal med så vesentlige svakheter i forhold til personvernet og sikkerheten at det kan føre til en voksende motvilje og skepsis blant befolkningen, som gjør at prosjektet med etablering av kjernejournal ikke lykkes. Det ville være synd.

Med dette vil jeg ta opp de forslagene som Fremskrittspartiet er med på å fremme i saken.

Presidenten: Representanten Jon Jæger Gåsvatn har tatt opp de forslag han refererte til.

Tove Karoline Knutsen (A) [14:44:54]: Stortinget får i dag anledning til å gjøre et viktig vedtak; å opprette nasjonal kjernejournal. En kjernejournal, slik den er foreslått innrettet, skal fungere som et sentralt virksomhetsovergrepene behandlingsrettet helseregister, foreslått hjemlet i en ny § 6 d i helseregisterloven. Loven skal gi overordnede rammer for kjernejournalen, hvor bl.a. viktige spørsmål knyttet til formål, samtykke og reservasjon blir omtalt.

Det er brei enighet i Stortinget om at vi skal etablere nasjonal kjernejournal. Kjernejournalen vil bli svært viktig for pasientbehandlingen i framtida. I dag er det slik at dersom en blir akutt syk, og dette skjer på et helt annet sted enn der man vanligvis holder til og har sin fastlege, finnes det ingen mulighet for behandlende helsepersonell å hente ut nødvendig informasjon om den syke. I gitte situasjoner kan det faktisk være snakk om opplysninger som er avgjørende for liv eller død. Kjernejournalen vil også være viktig når pasienter skal behandles på tvers av nivåer og foretak i helsesektoren.

Kjernejournalen vil innholde basisinformasjon som er avgjørende for å kunne gi øyeblikkelig hjelp, som f.eks. oppdatert legemiddeloversikt, kritisk informasjon om allergier, implantater og andre forhold som kan ha betydning for å gi god og riktig behandling. Departementet foreslår at nasjonal kjernejournal skal kunne etableres uten samtykke fra pasienten, basert på en reservasjonsrett. Det er regjeringspartiene enige i. Jeg er også glad for at Høyre, faktisk, støtter oss i dette. En ordning med reservasjonsrett vil både tjene kjernejournalens formål og ta hensyn til den enkeltes råderett over egne helseopplysninger. Med reservasjonsrett menes at den enkelte kan motsette seg at helseopplysninger om vedkommende registreres og behandles i helseregisteret. I den forbindelse er det viktig at ordninga med reservasjonsrett blir godt informert om, og at konsekvensen for den som velger å stå utenfor, også blir gjort kjent.

Så vil jeg understreke at selve bruken av nasjonal kjernejournal som hovedregel skal basere seg på samtykke, og at regler for samtykkekompetanse skal utarbeides på bakgrunn av gjeldende regelverk. Forslaget tar til orde for at Kongen i statsråd kan fastsette unntak fra kravet om samtykke når det er nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp. Dette vil primært gjelde helsepersonell, som vanligvis har tilgang til journalopplysninger og legemiddeldata, herunder den akuttmedisinske kjede, spesialisthelsetjenesten, fastlegene og pleie- og omsorgstjenesten. Pasienten vil imidlertid ha rett til å motsette seg slik tilgang, som også helsepersonelloven beskriver. Dersom ytterligere grupper innenfor helsesektoren skal gis tilgang til kjernejournalen, skal dette skje ut fra eksplisitt samtykke.

Hovedformålet med nasjonal kjernejournal er bedre pasientbehandling, men i likhet med departementet ønsker ikke regjeringspartiene et forbud mot å bruke opplysninger fra kjernejournalen til forskning. Gode, relevante data er viktig for forskninga, noe som igjen kan gi bedre pasientbehandling. Det stilles strenge krav til helseforskning, med samtykke som hovedregel, og med grundig forhåndsvurdering av de ulike forskningsinitiativene av De regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

En god og helhetlig IKT-struktur er viktig for å kunne ivareta pasientsikkerhet og den enkeltes personvern. Regjeringa har allerede gjort et omfattende arbeid når det gjelder e-helse i Norge, med bl.a. elektroniske resepter, samt forbedring og digitalisering av helseregistrene. Jeg er glad for at det skal stilles høye krav til informasjonssikkerhet og tilgangskontroll i forbindelse med opprettelse av nasjonal kjernejournal.

Departementet foreslår flere tiltak for å ivareta konfidensialitet, integritet, tilgjengelighet og kvalitet. Det skal også gis nærmere bestemmelser i forskrift om drift, behandling av helseopplysninger, hvem som er databehandlingsansvarlig, regler om sletting, tilgang og tilgangskontroll samt pasientens rettigheter.

Så er det et mål at den enkelte på sikt bør få muligheten til å motta et automatisk elektronisk varsel hvis deres kjernejournal åpnes av helsepersonell. Dette er en praktisk og hensiktsmessig oppfølging av kravet om at pasienter skal ha rett til innsyn i logg over åpninger av egen kjernejournal.

Etablering av en nasjonal kjernejournal vil både kunne bidra til bedre og sikrere pasientbehandling og samtidig større effektivitet. På sikt vil det også kunne innebære betydelige kostnads- og ressursbesparelser i en stor og krevende helsesektor.

Bent Høie (H) [14:49:57] (komiteens leder): Først vil jeg vise til saksordførers innlegg og si at Høyre deler de fleste av hans vurderinger. Den saken som vi har til behandling i dag, gjelder lovregulering av muligheten for å innføre et system som jeg tror de fleste norske pasienter tror allerede eksisterer i norsk helsevesen, nemlig at en har tilgang til viktig informasjon om pasienten, f.eks. ved akuttinnleggelse. Det er ikke tilfellet, og derfor tror jeg mange pasienter også blir overrasket når de oppdager dette.

Saken vi har til behandling i dag, er derfor viktig, fordi en legger lovgrunnlag for et bedre og sikrere helsevesen der pasientinformasjon vil være en viktig del av det å trygge pasientsikkerheten. Men dette reiser selvfølgelig også en del utfordringer knyttet til personvernsspørsmål. På mange måter ble personvernet tidligere sikret gjennom bl.a. lovforbud mot informasjon på tvers av juridiske enheter. Den gangen var tanken i all hovedsak å begrense tilgangen til hele pasientarkivet. Nå har på mange måter den teknologiske utviklingen gjort at en er nødt til å tenke nytt når det gjelder personvern, ikke minst knyttet til de teknologiske mulighetene som man nå har til å beskytte hver enkelt pasients informasjon mot innsyn, samtidig som muligheten for å få tilgang til informasjonen er til stede når det er livsviktig.

Derfor er vi fra Høyres side glad for at en samlet komité i merknadene f.eks. sier at på sikt må det være et mål at alle pasienter får elektronisk melding om når helsepersonell har vært inne og sett på pasientens kjernejournal. På den måten vil hver enkelt pasient kunne passe på at ikke naboer, familie eller andre snoker i pasientens journaler eller informasjon.

Loven innebærer allikevel ganske mange vanskelige avveininger. Den vanskeligste avveiningen for Høyres del har vært det som er den største uenigheten i saken, nemlig avveiningen om hvorvidt kjernejournalen skal basere seg på en reservasjonsrett eller et samtykke. Vårt utgangspunkt ville selvfølgelig vært samtykke, som er det som gir best personvern.

Samtykke vil imidlertid kreve at alle de pasientene kjernejournalen skal omfatte, på en eller annen måte har kontakt med helsevesenet for å få mulighet til å velge aktivt å komme inn i kjernejournalen. Det vil i realiteten innebære at kjernejournalen ikke vil fungere som virkemiddel for helsevesenet på veldig mange år. Da vil også interessen blant helsepersonell som skal bruke kjernejournalen, veldig fort synke med hensyn til nettopp å bruke den. Vi er redd for at samtykkekravet i realiteten vil innebære at det kanskje ikke noensinne vil være mulig å få en operativ kjernejournal – i hvert fall ikke på veldig lang tid.

Derfor har vi endt opp med at vi støtter forslaget om å basere kjernejournalen på en reservasjonsrett, men en reservasjonsrett der vi også er veldig tydelige på at pasiente-

ne må få god og tilstrekkelig informasjon, og få mulighet til å reservere seg fra å delta i kjernejournalen.

Det er også veldig viktig å trekke fram at det er et pilotprosjekt som nå skal igangsettes. Vi ser fornuften i at pilotprosjektet har et nasjonalt lovverk i bunnen. Men vi deler selvfølgelig saksordførers innvendinger, at det er altfor mye også i denne perioden som overlates til forskriftsarbeid, som er helt vesentlige spørsmål knyttet til kjernejournalen.

For Høyres del er det helt klart at når pilotperioden er over, er vi nødt til å ha en betydelig grundigere gjennomgang av hva som skal være personvernenssyn knyttet til dette. Ikke minst en del av de forholdene som regjeringen nå legger opp til skal forskriftsfestes, bør implementeres i lov.

Laila Dāvøy (KrF) [14:55:14]: Jeg vil først vise til saksordførers innlegg, som jeg er helt enig i og slutter meg til.

Innføring av nasjonal kjernejournal er et viktig tiltak for å effektivisere og trygge pasientbehandlingen. Slik det er nå, f.eks., skyldes 5–10 pst. av innleggelsene på indremedisinsk avdeling feil bruk av medisiner. Dette får ikke bare alvorlige konsekvenser for den enkelte pasient, det er også dårlig ressursbruk på samfunnsnivå. En forutsetning for nasjonal kjernejournal er at den inneholder få og korrekte opplysninger. Som flere høringsinstanser har påpekt, bør kun nødvendig og relevant informasjon inkluderes.

Regjeringen foreslår at nasjonal kjernejournal skal etableres for alle landets borgere, med reservasjonsmulighet. Det skal være samtykke til bruk av opplysningene, som flere har vært inne på. Regjeringen hevder at det i praksis ikke vil være mulig å innføre kjernejournalløsningen etter hensikten, om man ikke velger reservasjonsrett fremfor samtykke. Dette er et viktig argument, men flere tunge høringsinstanser tar likevel til orde for aktivt samtykke i stedet for reservasjon, herunder Legeforeningen, Psykologforeningen og Datatilsynet.

Kristelig Folkeparti mener at selv om det skal kreves samtykke til bruk av opplysninger i kjernejournalen, er dette ikke godt nok. Dette begrunner vi i at det foreligger en rekke unntak fra det å spørre pasienter om samtykke. Blant annet skal alt helsepersonell, både i spesialisthelsetjenesten og i primærhelsetjenesten, med tjenstlige behov få tilgang til kjernejournal uten å måtte gå veien om samtykke. Sett i lys av Samhandlingsreformens profesjonsnøytralitet vil potensielt et høyt antall helsepersonell ha en såkalt behandlingsmessig rett til innsyn i kjernejournal. Jeg mener at dette er en trussel mot personvernet. Kun de yrkesgrupper som har direkte behov for å kjenne til pasientens medikamenter og allergier og ha oversikt over tidligere sykdommer, bør ha innsyn i kjernejournal. Om man hadde lovfestet at enkelte yrkesgrupper, f.eks. leger, sykepleiere, farmasøyter og tannleger, har innsynsrett, hadde Kristelig Folkeparti sett det som mindre problematisk å innføre reservasjonsrett fremfor samtykke. Det må være tungtveiende faglige grunner til at man som helsepersonell skal ha innsynsrett i kjernejournal.

Det er også et poeng at kjernejournalen ifølge regje-

ringen sannsynligvis kommer til å inneholde svært omfattende opplysninger. Flere høringsinstanser påpeker at den kan bli for omfattende. Hvilke dataopplysninger som til sist skal lagres, er ennå uklart, det vil regjeringen håndtere gjennom forskrift.

En reservasjonsbasert løsning vil nok gi de mest ressurssterke anledning til å sperre og reservere seg fra bruk av kjernejournal. De som derimot ofte trenger det mest, og som ofte trenger hjelp fra mange helseprofesjoner, vil ikke ha samme mulighet til å sette seg inn i hva kjernejournal innebærer for dem, og dermed kunne ta et reelt valg. Slik kjernejournalløsningen nå er skissert, må derfor Kristelig Folkeparti gå inn for en samtykkebasert løsning.

Dersom et mindre antall helsepersonell hadde fått tilgang til kjernejournalen og den hadde fått et snevrere innhold, kunne også Kristelig Folkeparti vært enig i reservasjonsrett. I dette tilfellet er det hensynet til den medisinske forsvarlighet når det gjelder pasienten, og pasientens personvern som må veie tyngst, ikke hensynet til helsepersonell.

Underveis i behandlingen av dette i komiteen har jeg gang på gang prøvd å få regjeringspartiene til å avklare: Hva mener de med personell med «tjenstlige behov» – i en kommunesektor der vi i dag har profesjonsnøytralitet, og der mange med tjenstlige behov kanskje også vil være personell uten formell utdanning eller uten autorisasjon? Jeg har ennå ikke fått svar. Og det er ikke én gang jeg har spurt, men flere.

Når så mye av loven er uklar og de fleste områder skal forskriftsfestes, og når vi likevel skal gjennomgå en piloteringsfase, er det for meg helt uforståelig at regjeringen går imot opposisjonens forslag om å komme tilbake til Stortinget med en ny sak etter piloteringsperioden. Å ekskludere Stortingets store mindretall i en så viktig sak er etter min mening både uklokt og arrogant, og jeg vil be helseministeren om at hun tenker seg om og ser på dette på nytt. Det er også i høyeste grad usikkert om man har gode nok IT-løsninger som kan ivareta de teknologiske og personvernsmessige utfordringene som kjernejournalen vil by på.

D a g f i n n H ø y b r å t e n hadde her overtatt presidentplassen.

Borghild Tenden (V) [15:00:20]: Bare en kort stemmeforklaring: Venstre har lenge vært positiv til utviklingen av en såkalt kjernejournal, hvor livsnødvendige opplysninger kan registreres. Venstre har like lenge vært opptatt av at opprettelsen av en slik journal rammes inn, slik at det klart fremgår at det kun er livsnødvendige opplysninger som registreres.

Venstre mener det er helt avgjørende at den enkelte pasient selv har kontroll på hvilke opplysninger som utveksles og registreres. Venstre støtter derfor forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, om at helseopplysninger bare kan registreres og behandles i en kjernejournal etter samtykke fra den registrerte. Jeg vil understreke at en kjernejournal vil kunne inneholde svært sensitive opplysninger, og at det kan være mange som vil få tilgang til denne journalen. For Venstre er det da selvsagt at

det må foreligge samtykke for å opprette en kjernejournal.

Jeg vil også varsle at Venstre kommer til å støtte forslagene nr. 1, 2 og 3, og at vi støtter opposisjonspartiernes begrunnelse for disse forslagene, uten å gå nærmere inn på det.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:01:42]: Jeg synes det er positivt at alle partiene i Stortinget slutter seg til at det skal etableres en kjernejournal.

Regjeringen foreslår nå en ny bestemmelse i helseregisterloven som hjemler etablering av nasjonal kjernejournal. Forslaget vil øke pasientsikkerheten ved å gi bedre beslutningsgrunnlag for helsehjelp og forhindre skade på pasienten som følge av f.eks. feilmedisinering. Nasjonal kjernejournal skal bidra til å dekke behovet for rask og sikker tilgang til korrekt og oppdatert informasjon i helse- og omsorgssektoren.

Etablering av nasjonal kjernejournal er et stort prosjekt som vil måtte utvikles i flere faser. Det tas sikte på at første fase vil være tilgjengelig i løpet av 2013.

Flere land har prøvd ut løsninger med kjernejournal. Landene har valgt ulike tilnærminger og innfallsvinkler. Løsningene er, etter min oppfatning, ikke direkte anvendbare i Norge, men erfaringene er verdifulle også for vårt arbeid.

Nasjonal kjernejournal vil innebære at helsepersonell gis tilgang til et begrenset sett nødvendige og relevante helseopplysninger som er sammenstilt av ulike datakilder. Bare helsepersonell med tjenstlige behov skal ha direkte elektronisk tilgang til systemet, uten hinder av virksomhetsgrenser. Opplysningene skal også være tilgjengelige for pasienten.

Kjernejournalen skal ikke inneholde pasientens komplette sykehistorie. Den skal heller ikke erstatte den ordinære pasientjournalen. Kjernejournalen vil likevel gi helsepersonell et vesentlig bedre informasjonsgrunnlag ved ikke-planlagte kontakter med helsetjenesten. Den vil også komme til nytte i flere planlagte pasientforløp.

Ivaretagelse av pasientrettigheter og personvern står sentralt i forslaget. Kjernejournalen etableres uten krav om samtykke fra pasienten. Likevel vil deltakelse være frivillig ved at pasienten får rett til å reservere seg. Det gis ikke anledning til å reservere seg mot at enkeltopplysninger inngår i journalen – dette av hensyn til pasientsikkerheten. Men det åpnes for at hele journalen eller enkeltopplysninger kan sperres mot innsyn. Etter min mening vil reservasjonsretten og muligheten for å sperre enkeltopplysninger mot innsyn ivareta hensynet til den enkeltes selvbestemmelsesrett på en god måte.

Kjernejournalen må oppleves som et nyttig verktøy med relevant og nødvendig informasjon. Det er kun helsepersonell som har en aktuell behandlingsrelasjon til pasienten, som kan gis tilgang til opplysninger i kjernejournalen. Selve bruken av opplysningene skal, som hovedregel, baseres på samtykke fra den enkelte pasient. Det er imidlertid foreslått en hjemmel for å gi bestemmelser om unntak i forskrift.

Helseregisterloven gir den som er registrert, rett til inn-

syn i opplysninger om seg selv. Pasienten har også rett til innsyn i logg. Den samme retten til innsyn er foreslått også å gjelde pasienter med kjernejournal.

Opplysningene i nasjonal kjernejournal vil i all hovedsak speile primærkilden. Dersom den registrerte ønsker å rette eller slette opplysninger i kjernejournalen, må dette som hovedregel gjøres i primærkilden. Kongen i statsråd kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om etablering, drift og behandling av helseopplysninger, også om rett til sperring av opplysninger.

Det foreslås å forskriftsfeste enkelte særlige begrensninger i adgangen til bruk. Dette gjelder bl.a. arbeidsgivere og forsikringsselskap. Det er imidlertid ikke foreslått et forbud mot å bruke opplysningene i forskningsøyemed. Forskning er en viktig samfunnsinteresse som kan resultere i bedre helsehjelp. Slik virksomhet er strengt regulert bl.a. i helseforskningsloven. Hovedregelen er krav om samtykke fra den enkelte og forhåndsgodkjenning fra Den regionale komité for medisinsk og helsefaglig forsknings-etikk.

Etablering av nasjonal kjernejournal er et viktig tiltak for å bedre pasientsikkerheten i Norge, og i ytterste konsekvens redde liv. Samlet sett gir forslaget pasientene mulighet til selv å kontrollere egne helseopplysninger og ivareta selvbestemmelsesretten på en god måte.

Jeg er glad for at et flertall i komiteen støtter regjeringens forslag til lovgrunnlag for å etablere en slik kjernejournal.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [15:06:29]: Fremskrittspartiet vil at jeg som person skal kunne gi mitt samtykke til å opprette og bruke data i en kjernejournal mens jeg er frisk og oppegående. Regjeringspartiene vil at først når jeg f.eks. ligger på en bære og er syk, med store smerter, skal jeg samtykke til at helsepersonell får tilgang til mine helseopplysninger.

Mener helseministeren at dette er en fornuftig løsning når det gjelder såkalt informert samtykke? Ville ikke helseministeren selv heller foretrekke å gi sitt samtykke mens hun er frisk og oppegående?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:06:58]: Jeg mener at det forslaget vi legger frem, er det mest fornuftige med tanke på å oppnå det man ønsker å oppnå med en kjernejournal. Jeg synes på en måte at problemstillingen blir satt litt på hodet, for det er jo slik at disse opplysningene bygger på opplysninger som ligger i den enkeltes pasientjournal, enten den ligger hos en fastlege, eller den ligger på et sykehus. Det er ikke nye opplysninger, det er sammenstillingen av dem, og det er bare de mest nødvendige opplysningene som i sin ytterste konsekvens skal kunne gjøre at du kan redde liv, som skal samles i kjernejournalen.

Sonja Irene Sjøli (H) [15:07:48]: Høyre støtter at nasjonal kjernejournal starter som et pilotprosjekt før den etableres som et nasjonalt program. Det er imidlertid en del

uavklarte spørsmål; det gjelder innholdet i kjernejournalen, opplysninger, drift, unntak fra samtykke, pasientrettigheter osv., som flere har vært inne på. Regjeringen legger opp til at en rekke viktige beslutninger om omfang og organisering skal forskriftsfestes. Dette burde etter vår mening vært gjort gjennom vedtak i Stortinget.

Opposisjonspartiene har fremmet et forslag som slår fast at vi anser proposisjonen som midlertidig lovverk i forbindelse med piloteringen. Jeg vil spørre om ikke helseministeren vil komme tilbake med en sak til Stortinget om en permanent lovendring etter at piloteringsperioden er fullført og evaluert.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:08:48]: Den bestemmelsen i helseregisterloven som forelås her, er en bestemmelse vi mener alvor med.

Så er det slik at vi understreker at en del ting skal ut i forskrift. Den forskriften skal på bred høring og gir grunnlag for alle til å gi tilbakemeldinger.

Så vil jeg også si at dette er et så stort prosjekt at det er helt naturlig å melde tilbake til Stortinget om hvordan dette går. Det er ikke noe problem å melde tilbake på egnet måte, men å komme med et nytt lovforslag, ja, det gjør vi hvis vi mener at loven må endres. Men denne loven mener vi at vi har jobbet så mye med, og vi er så sikre på at dette er riktig. Her er det mange land som har gått foran oss. Vi er egentlig ute i siste liten når det gjelder å få på plass en kjernejournal, som er særdeles viktig for pasientene i Norge.

Laila Dāvøy (KrF) [15:09:55]: Som jeg sa i innlegget mitt, har jeg flere ganger prøvd å få avklart – fordi det ikke er nedfelt i proposisjonen – hva man mener med «helsepersonell med tjenstlig behov».

Det siste som ble skrevet inn i innstillingen som et svar, ble det sagt, var følgende fra regjeringsfraksjonen:

«Flertallet vil understreke at det bare er helsepersonell med tjenstlig behov ved ytelse av helsehjelp som kan gis tilgang til kjernejournalen, og at det bare kan gis tilgang til nødvendige og relevante helseopplysninger.» Det var omtrent det samme som sto i proposisjonen.

Mitt spørsmål er: Hvem vil man definere i forskriften til å ha tjenstlig behov i primærhelsetjenesten, f.eks.?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:10:40]: I primærhelsetjenesten vil det f.eks. være en fastlege. Det kan være en sykehjemslege, og det kan selvfølgelig være en styrer og en sykepleier på et sykehjem.

Jeg lyttet med interesse til Laila Dāvøys innlegg, og jeg forsto det slik at bare det var leger og sykepleiere, ville det være greit, men ikke andre typer pleiere.

Laila Dāvøy (KrF) [15:11:04]: Nei, det sa jeg ikke.

Statsråd Anne Grete Strøm-Erichsen [15:11:05]: Ok, da har jeg misforstått – beklager!

Poenget er at når det er snakk om tjenstlige behov, gjelder det dem som har et direkte ansvar eller relasjon – akkurat som for en pasientjournal, den legger man heller ikke åpen for alle og enhver. Det gjelder

dem som har et behov for å gå inn i pasientjournalen.

Når vi ser på hva kjernejournalen faktisk kan gjøre for pasientsikkerheten, ikke minst ved legemiddelhåndtering, ved allergier eller forhold man må vite om ved en eventuell behandling på et akutt-mottak, er dette et veldig viktig forslag.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Kjersti Toppe (Sp) [15:12:02]: Eg hadde lyst til å ha ordet, sjølv om eg kom seint.

Det er ei veldig viktig sak som Stortinget behandlar i dag, ved at vi skal etablere ein nasjonal kjernejournal. Formålet er først og fremst pasientsikkerheit. Det er eit tema som helse- og omsorgskomiteen har vore oppteken av i dei tre åra eg har sete på Stortinget.

I helsesektoren har ein ofte behov for rask og riktig informasjon om pasientane. Ein nasjonal kjernejournal vil bidra til å dekkja det behovet. Alle partia er samde om behovet for ein kjernejournal, men det er diskusjon og usemje om utforming og premissane for bruken.

Senterpartiet meiner det er viktig at kjernejournalen vil innehalda avgrensa sett vesentlege helseopplysningar, slik som proposisjonen legg opp til. Medikamentbruk er det viktigaste å ta tak i først. Oversikt over medikamentbruk må vera eit sentralt element i kjernejournalen. Enkelte høyringsinstansar, som Den norske legeforening og Kompetansesenter for IT i helse- og sosialsektoren meiner at dette er faktisk det viktigaste for pasientsikkerheita.

Det er ein ting som er verre enn manglande medikamentliste, og det er feil medikamentliste. Det viktige er at medisinfolysningane som kjem inn i kjernejournalen, blir ajourførte og aktuelle, og så korrekte som mogleg.

Eg les i proposisjonen at det første steget blir å henta ut informasjon om medikament ut frå medisin som er skrive ut og/eller henta på apotek. Det viktige er at vidare utvikling av kjernejournalen må bli å streva etter at medikamentlista mest mogleg tilsvarar det pasienten faktisk brukar av medikament kvar dag, og ikkje berre kva som er skrive ut og/eller henta ut på apotek.

Opposisjonen kritiserer at lovforslaget ikkje er tydeleg nok på innhald og opplysningar i journalen. Eg synest at proposisjonen lagar gode rammer for det som sidan i detalj skal skrivast inn i forskrift. Kritisk informasjon er i proposisjonen beskriven som informasjon som i ein gitt situasjon vil kunna ha avgjerande betydning for val av helsehjelp, og om slik manglar, kan det føra til fare for feilbehandling eller forseinka behandling. Eksempel er helsehjelp som er kontraindisert – alvorlege allergiske reaksjonar, implantat, andre kritiske opplysningar om tilstandar som kan medføre medvitsreduksjon, eller akutte, alvorlege forverringar, kjende medfødde sjukdommar, eller om pasienten er inne i ein kritisk behandlingsprosess. Kontakt med helsetenesta skal også inngå i kjernejournalen.

Forslaget skal ikkje innehalda pasientens komplette sjukehistorie. Det er eit viktig prinsipp at kjernejournalen skal innehalda eit utval av viktige opplysningar og skilja seg tydeleg frå den vanlege pasientjournalen. Dette mei-

ner eg òg er tydeleg i det som er lagt fram i lovforslaget.

Senterpartiet støttar altså at ordninga skal vera frivillig, utan krav til samtykke, men at den enkelte har rett til å reservera seg mot behandling av helseopplysningar i registeret. I kjernejournalen skal det òg gå tydeleg fram om ein person har reservert seg, og eg er glad for at fleirtalet i komiteen støttar dette synet.

Til neste år er det varsla at regjeringa både skal leggja fram ei stortingsmelding om IKT i helsevesenet og ei stortingsmelding om kvalitet og pasientsikkerheit. Oppretting av nasjonal kjernejournal er etter mitt syn eit grunnleggjande grep og på mange måtar ei plattform for begge desse viktige helsesakene som regjeringa skal fremja til neste år.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:16:15]

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om endringar i helseregisterlova mv. (etablering av Norsk helsearkiv m.m.) (Innst. 351 L (2011–2012), jf. Prop. 99 L (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledninger til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tove Karoline Knutsen får ordet på vegne av sakens ordfører, Audun Lysbakken, som er opptatt på annet hold.

Tove Karoline Knutsen (A) [15:17:07]: Det er brei oppslutning om å etablere et nasjonalt helsearkiv. Behovet er helt klart betydelig. Kartlegginga som er gjort av papirbaserte pasientjournaler, viste at disse samlet sett utgjør ca. 175 000 hyllemeter, i tillegg til annet materiale som film, video og lydopptak.

Til tross for at det foregår en viss digitalisering, er det et betydelig materiale vi her har, som må sikres forsvarlig oppvaring. Materialet kan også bli viktig for medisinsk forskning i tida framover. Det betyr at vi også må sørge for at de personvernmessige hensynene er godt ivaretatt, som de jo skal være når det forskes på helseregistre og denne type informasjon og materiale.

Norsk arkivlovgivning pålegger offentlige arkiver å avhende arkivert materiale. Forslaget som her foreligger, går ut på at både pasientdokumentasjon fra offentlig spesialisthelsetjeneste og private helseinstitusjoner skal avleveres til det foreslåtte nye helsearkivet. Dette vil bli organisert som en del av det statlige Arkivverket og underlagt Riksarki-

varen som forvaltningsmyndighet. Dette innebærer at dokumentene i helseregisterarkivet på samme måte som annen taushetsbelagt materiale som er underlagt Arkivverket, vil bli oppbevart i lokaler som er egnet for oppbevaring av slikt materiale, og hjemlet i det lovverket som gjelder på arkivområdet.

Det er foreslått at det papirbaserte materialet i Norsk helsearkiv må krypteres. Jeg har stor forståelse for at dette ikke er et forslag i proposisjonen. Det vil være en så krevende oppgave å kryptere dette papirbaserte materialet at den ressursbruken som måtte settes inn, må kunne betraktes som ganske uhensiktsmessig og nærmest umulig.

Jeg har stor tillit til at det lovverket som gjelder for taushetsbelagt materiale, som det jo er mye av i det materialet som Arkivverket ivaretar, også vil bli ivare tatt på beste måte når det gjelder det materialet vi her snakker om, som skal inn under Norsk helsearkiv.

Bent Høie (H) [15:19:55] (komiteens leder): Denne saken omhandler både etablering av Norsk helsearkiv og lovregulering av kryptering knyttet til helseregistrene i loven.

Det er helt klart at det er et stort behov for god sikkerhet rundt eldre, bevaringsverdige pasientarkiv, som i hovedsak omfatter døde pasienter. Men det betyr ikke at dette er arkivmateriale som det ikke er knyttet personsensitiv informasjon til, tvert imot. I dette arkivmaterialet vil det ikke bare finnes personsensitiv informasjon om døde pasienter, men også i høyeste grad om mennesker som lever i dag, gjennom at dette arkivmaterialet bl.a. inneholder informasjon om arvelige sykdommer, overgrep, familiehistorier – mange typer informasjon som fortsatt er sensitiv for mennesker som lever i dag. Dette er en betydelig forbedring av sikkerheten rundt denne type pasientinformasjon ved at en samler den på ett trygt sted istedenfor å ha ulik oppvaring på ulike steder.

Loven omfatter også spørsmålet som har vært en stor sak i Stortinget, bl.a. gjennom en høring i kontrollkomiteen knyttet til forståelsen av Stortingets vedtak om kryptering av helseregistre. Det som loven i dag gjør, er på mange måter å stadfeste det som var Helsedepartementet og regjeringens tolkning av Stortingets vedtak. Høyre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Venstre er fortsatt uenige i dette. Vi mener at det er behov for å ha som hovedregel at personidentifiserbar informasjon skal krypteres separat. Men vi ser også at dette gir en del praktiske utfordringer knyttet til at en del av de eksisterende helseregistrene er papirbasert, og at det vil ta tid før en får dette digitalisert. Vi har derfor et forslag som baserer seg på KITHs innspill i høringsrunden, nemlig at hovedregelen blir at dette skal være kryptert separat, men at det gis en forskriftshjemmel for et tidsbegrenset unntak som også kan gjelde fram til det papirbaserte materialet er digitalisert.

Så er det en del spørsmål som har dukket opp i det siste knyttet til § 8 a og Norsk helsearkiv, om at det der ikke er tilsvarende krav til kryptering, heller ikke av arkivnøkkelene. Venstre har delt ut et forslag som kommer til å bli fremmet som reiser denne problemstillingen. Datatilsynet har også i høringsrunden gitt veldig klart uttrykk for at

de mener at personvern hensyn knyttet til etableringen av et nasjonalt helsearkiv ikke er tilstrekkelig utredet. Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet deler denne bekymringen. Vi ser at det kan settes spørsmålsteget ved hvorfor ikke arkivnøkkelene til Norsk helsearkiv også skal ha et krypteringskrav. Dette har vi imidlertid fått for dårlig tid til å gå inn i, fordi det er informasjon som vi er blitt oppmerksom på i det siste. Vi er i hvert fall veldig opp-tatt av at når en ser en utvikling framover der Norsk helsearkiv selvfølgelig også i framtiden vil måtte inneholde betydelige mengder elektroniske opplysninger etter hvert som det er den type opplysninger som vil bli flyttet over til Norsk helsearkiv, vil det oppstå et behov for en diskusjon om hvordan vi kan sikre tilgangen til dette bedre. Derfor mener vi at regjeringen bør komme tilbake til Stortinget med informasjon om hvordan en skal ivareta hensynet til personvernet når en utarbeider forskrifter til § 8 a, bl.a. en konkret vurdering av behovet for kryptering av arkivnøkkelene til dette arkivet også for å oppnå en god nok sikring av denne typen informasjon, som selv om den er historisk, inneholder veldig sensitiv informasjon om både døde og levende mennesker.

Presidenten: Presidenten antar at representanten Bent Høie har til hensikt å ta opp forslaget som er tatt inn i innstillingen. – Da er det notert.

Laila Dāvøy (KrF) [15:25:06]: Kristelig Folkeparti er enig i etableringen av Norsk helsearkiv. Det er viktig. Jeg vil også vise til representanten Høies gjennomgang av forslag nr. 1, som Kristelig Folkeparti støtter, så jeg tar ikke det opp igjen.

Jeg har lyst til å vise til noe av det som Datatilsynet i sin høringsuttalelse til nytt helsearkiv skriver om at det ikke skal være kryptert. De sier bl.a. at helsearkivet vil stå for en enorm datafangst av sensitive opplysninger uten at man skal kunne gi sitt samtykke. Det skal oppbevares sensitive opplysninger. Det kan være psykiatriske diagnoser, genetisk informasjon. Det er uheldig for personvernet at man gjennom staten skal ha så mye kunnskap samlet på ett sted. Når det gjelder f.eks. lagring av genetisk informasjon, sier det bl.a. at dette ikke bare gir detaljert informasjon om den som er registrert i arkivet, men også om pasientenes etterfølgere, og at dette kan gi genetiske opplysninger over generasjoner.

Av den grunn er vi høyst usikre på om det er godt nok bare å få saken tilbake til Stortinget, noe vi også støtter fra Kristelig Folkepartis side, og som også representanten Bent Høie var inne på – at regjeringen må komme tilbake og vise til hvordan personvernet blir ivare tatt i fremtiden. Derfor har Kristelig Folkeparti tenkt å støtte Venstres forslag i dag. Den kanskje viktigste bakgrunnen for at jeg ønsker at vi skal gjøre det, er spørsmålet om hva dette arkivet vil være i fremtiden. Det vet vi lite om. Det skal i alle fall til å begynne med inneholde pasientopplysninger hovedsakelig fra personer som er døde, men vi vet faktisk ikke hva det kommer til å være i fremtiden. Av den grunn mener jeg vi skal være føre var og gå til en kryptering, og så ønsker jeg at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med

en sak. Forslaget vil dessverre bli nedstemt, men alternativt mener jeg at regjeringen absolutt bør komme tilbake til denne saken.

Borghild Tenden (V) [15:27:43]: I den proposisjonen som vi nå behandler, har regjeringen benyttet anledningen til å klarlegge hvordan de tolker krypteringskravet i helseregisterloven § 8 tredje ledd. Jeg vil derfor først si noen ord om kryptert lagring.

Å flytte kravet fra § 8 til § 16 har vi ingen mening om, men Venstre er uenig i departementets forståelse av kravet om kryptering. Kryptering ble vedtatt i forbindelse med opprettelsen av Norsk pasientregister på bakgrunn av «de betydelige personvernmessige ulempene et personidentifiserbart register innebærer». Venstre mener i likhet med de øvrige opposisjonspartiene at personvernet ikke ivaretas dersom ikke de personidentifiserende opplysningene lagres og krypteres separat. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har gjentatte ganger spurt statsråden om hvordan hun forstår § 8 tredje ledd. Statsråden har svart at det etter ordlyden i § 8 tredje ledd må legges til grunn at kravet om kryptering kun gjelder ved lagring og ikke ved annen behandling av helseopplysningene i de aktuelle registrene.

Venstre har hele tiden ment at dette har vært en underlig lovforståelse og en betydelig svekkelse av krypteringskravet. Det er jo ikke bare lagring som innebærer en personvernutfordring, men vel så mye bruken av registrene. Venstre er derfor skuffet over at stortingsflertallet gir sin tilslutning til Helsedepartementets forståelse av hvordan pasientopplysningene må krypteres. Venstre mener, som representanten Dávøy, at Datatilsynets lovforståelse stemmer bedre med det som gjennom Stortingets behandling ble vedtatt i 2007. Venstre kommer derfor til å støtte forslag nr. 1, om at direkte personidentifiserende kjennetegn lagres kryptert og atskilt fra de andre registeropplysningene.

Jeg vil så si noen ord om Norsk helsearkiv. Venstre slutter seg også til at det etableres et nasjonalt helsearkiv. Det er positivt at pasientarkiv fra spesialisthelsetjenesten skal lagres forsvarlig. I proposisjonen kan vi lese at den pasientdokumentasjonen som skal avleveres til Norsk helsearkiv, må lagres systematisk, slik at opplysninger om hver enkelt kan finnes igjen. Dette innebærer en samling av pasientdokumentasjon hos Norsk helsearkiv som vil bli et helseregister. Det står helt klart i proposisjonen.

Venstre mener at personidentifiserbare opplysninger skal lagres kryptert i helseregistre. Det mener vi også for helsearkivet. Venstre har derfor fremmet et forslag i salen som innebærer at personidentifiserbare opplysninger skal lagres kryptert i helsearkivet. Grunnen til at vi fremmer dette forslaget, er at vi mener personvernutfordringene knyttet til et nasjonalt helsearkiv ikke er tilstrekkelig belyst i proposisjonen. Proposisjonen legger opp til at helsearkivet skal bli personidentifiserbart. Venstre mener det må legges opp til en bedre sikring av sensitive opplysninger, noe som gjøres best gjennom å kryptere identiteten.

Jeg synes det er underlig at proposisjonen ikke nevner at det har vært kritikk mot høringsforslaget. I punktet om høringsinstansenes syn, punkt 3.2.3, er det kun tre

høringsinstanser som er nevnt, og alle var positive til forslaget. Jeg vil gjøre salen oppmerksom på at Datatilsynet kom med krass kritikk av at det lagres så mye sensitiv informasjon om døde personer på ett sted. Jeg har ikke tid til å gå grundigere inn på dette, men jeg oppfordrer representantene til å gå inn på Datatilsynets hjemmeside for å lese mer.

Representantene Bent Høie og Laila Dávøy tok i sine innlegg opp at regjeringen på egnet måte må komme tilbake til Stortinget med informasjon om hvordan dette skal ivaretas når de utarbeider forskriftene om helsearkivet. Det er jeg selvsagt enig i. Jeg håper at regjeringen da også vil se på muligheten for kryptering av registeret til Norsk helsearkiv. Selv om saksordføreren sier at dette er krevende og nærmest umulig, tar jeg opp Venstres forslag som er omdelt i salen. Jeg er glad for Kristelig Folkepartis støtte.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden har tatt opp forslaget hun refererte til.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:32:52]: Gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 2010 ble det vedtatt å etablere et nasjonalt helsearkiv. Helsearkivet skal sikre forsvarlig oppbevaring og tilgjengeliggjøring av eldre, bevaringsverdige pasientarkiv fra spesialisthelsetjenesten. Norsk helsearkiv vil bli organisert som en egen enhet innenfor det statlige Arkivverket – som omfatter Riksarkivet, statsarkivene og Samisk arkiv. Det er behov for et regelverk som tar hensyn til spesielle utfordringer knyttet til bevaring av arkivmateriale fra spesialisthelsetjenesten.

Arkivverket har bred erfaring med bevaring og sikring av sensitivt arkivmateriale, herunder materiale av betydning for rikets sikkerhet fra Forsvaret. For dette materialet gjelder det ikke noe krav om kryptering. Helsearkivet vil inneholde store mengder pasientdokumentasjon om døde personer, typisk papirjournaler. Utgangspunktet for dette arkivet er 175 000 hyllemeter. I materialet finnes et utall enkeltdokumenter med navn og fødselsnummer. Det lar seg ikke gjøre å kryptere disse papirdokumentene.

Det at vi nå bygger et eget bygg for å ta vare på dette materialet, er en betydelig forbedring av dokumentssikkerheten. Jeg har tillit til at Arkivverket vil sørge for sikker oppbevaring, gode systemer og rutiner for tilgang til opplysninger i helsearkivet, slik helseregisterloven forutsetter. Det vil bli gitt en forskrift om helsearkivet, hvor personvern hensyn og informasjonssikkerhet vil bli godt ivaretatt. I Prop. 99 L for 2011–2012 foreslår regjeringen nødvendige lovendringer i forbindelse med etablering av helsearkivet. Jeg viser til at en samlet helse- og omsorgskomite støtter de foreslåtte lovendringene.

Alle pasienter har rett til innsyn i pasientjournalen sin. Ingen skal være bekymret for at journalen deres kommer på avveie. Statens helsetilsyn skrev i oktober 2010 til departementet at en del pasienter ikke har fått innsyn i pasientjournalen sin fordi helsepersonellet som har ført journalene, har fått tilbakekalt autorisasjonen. Regelverket må innrettes slik at en sikrer at alle pasienter kan få innsyn i journalene sine, og at journalene håndteres forsvarlig.

Dette må også gjelde når helsepersonell har fått tilbakekalt eller suspendert autorisasjonen, lisensen eller spesialistgodkjennelsen sin. Statens helsetilsyn må få hjemmel til å pålegge denne gruppen helsepersonell å levere inn pasientjournalarkivet til Fylkesmannen. Regelverket bør åpne for at disse pasientjournalarkivene kan deponeres i Norsk helsearkiv etter en tid. Helsearkivet vil være svært godt rustet til å forvalte slikt materiale.

Helsetilsynet bør kunne gi pålegg om at pasientjournalarkiv blir levert direkte til helsearkivet, dersom dette er hensiktsmessig. Videre bør departementet kunne gi nærmere regler, bl.a. om vilkår for å gi pålegg om innlevering i forskrift, dersom det skulle være nødvendig. Regjeringen foreslår i Prop. 99 L for 2011–2012 en ny § 62 a i helsepersonelloven om dette. Jeg viser til at en samlet helse- og omsorgskomite støtter forslaget.

Det er et krav i helseregisterloven § 8 tredje ledd at direkte personidentifiserende kjennetegn skal lagres kryptert i nærmere angitte sentrale helseregistre. Departementet og Datatilsynet har ulik oppfatning av innholdet i dette kravet. Derfor varslet jeg under stortingsbehandlingen av Innst. 338 S for 2009–2010 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen et lovforslag som presiserer hvordan dette kravet skal forstås. Proposisjonen presiserer at personidentifiserende kjennetegn ikke må skilles fra andre registeropplysninger og krypteres separat. Videre presiseres det at kravet om kryptert lagring er et sikkerhetskrav – ikke et krav om registerform. Det foreslås å flytte dette kravet fra helseregisterloven § 8 til § 16. Denne bestemmelsen regulerer det ansvaret som databehandlingsansvarlige og databehandlere har for at informasjonssikkerheten er tilfredsstillende når helseopplysninger blir behandlet.

Personvern hensynet skal ivaretas når helseopplysninger behandles. Kravet om kryptert lagring er et minimumskrav som må anses å være oppfylt dersom direkte personidentifiserende kjennetegn blir kryptert og lagret – enten separat eller sammen med andre registeropplysninger.

Kravet om kryptert lagring må ses i sammenheng med den totale informasjonssikkerheten og tas med i vurderingen av om denne er tilfredsstillende. Dette vil gå tydeligere frem når kravet flyttes fra helseregisterloven § 8 til § 16.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Arne Olsen (FrP) [15:38:05]: Fremskrittspartiets syn og forslaget er jo godt ivaretatt i representanten Høies innlegg. Men i innlegget til Høie ble det også gitt uttrykk for en skepsis og et spørsmål til statsråden om hun vil – som hun vanligvis svarer når hun får spørsmål – følge situasjonen nøye. Spørsmålet er også om hun vil komme tilbake til Stortinget med tanke på forskrifter som skal utarbeides.

Vi vet at helseopplysninger som kommer til å bli tilført dette arkivet, vil en gang i fremtiden i større og større grad bli digitale – altså ikke bare være på papir. Det øker også mulighetene for kryptering. Spørsmålet blir da om statsråden vil følge denne situasjonen nøye og komme tilbake til Stortinget når disse forskriftene skal lages.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:38:58]: Jeg merker meg at i begge disse sakene ønsker Stortinget sakene tilbake. Jeg tar det på fullt alvor når jeg fremmer saker for Stortinget – og ser ikke noe behov for å komme tilbake til Stortinget med det. Men jeg er jo selvfølgelig alltid opptatt av at Stortinget skal få den informasjonen som Stortinget ønsker – og på egnet måte.

Når det gjelder denne saken og den saken om kryptering, er det saker jeg selv har varslet, for de formuleringene som var i § 8 i helseregisterloven, om kravet til at personidentifiserbare opplysninger skulle lagres kryptert, har skapt uklarhet. Det mener jeg at jeg har klargjort i dette forslaget. Jeg kan ikke presisere det på noen annen måte. Jeg ser at opposisjonen er uenig i dette og mener at man bør lagre separat.

Bent Høie (H) [15:40:08]: En del av helseregistrene er også papirbaserte, altså de som er ramset opp i § 8 tredje ledd. Det er jo en av grunnene til at regjeringen går inn for at kravet om kryptering kun skal gjelde registre. Det er også situasjonen for nasjonalt helsearkiv, at det er papirbasert. Hva er da bakgrunnen for at regjeringen ikke foreslår at registeret til nasjonalt helsearkiv skal være kryptert?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:40:43]: Nasjonalt helsearkiv vil ha noen registre, som representanten Høie sier, med en form for arkivnøkkel og tilgang til spesiell dokumentasjon, angivelse og kanskje en aggregert informasjon om den enkelte journal. Det er ikke noe problem å lagre dette kryptert, men det blir veldig uhåndterbart hvis man skal ha dette kryptert når man holder på å jobbe med det.

Kryptering er blitt gjort til det store sikkerhetsspørsmålet i Stortinget, sånn opplever jeg det, med tanke på den store oppmerksomheten dette har fått. Man må jo se på dette som ett av flere sikkerhetstiltak når det gjelder arkiv eller register. Jeg vil si at det aller, aller viktigste er at disse arkivene ikke ligger og flyter rundt i hele landet, men at de blir samlet på ett sted, at de blir forsvarlig ivaretatt i nytt bygg, og at det stilles strenge krav til personvern og sikkerhet med tanke på lagringen.

Laila Dāvøy (KrF) [15:41:49]: Jeg er enig med statsråden i at det er viktig at gamle arkiv som kanskje ligger rundt omkring, blir samlet. Jeg kan allikevel ikke forstå at man ikke kan gå for å kryptere selve registeret til arkivet.

Men mine spørsmål går på noe annet. Hvordan vil dette arkivet bli utviklet? Vil det senere f.eks. bli avlevert nyere journaler, kanskje digitaliserte journaler senere? Og i så fall, når man har samlet dette gamle materialet: Vil det blir brukt videre på en annen måte? Vil det i så fall medføre at vi får en sak tilbake om eventuelt personvern og kryptering på en annen måte?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:42:31]: Jeg vil gjenta at saken om kryptering er blitt gjort til det store sikkerhetspoenget i Stortinget. Det er det ikke. Det er bare ett av mange flere tiltak. Det er veldig viktig å se på hvordan sikkerheten er ivaretatt når det gjel-

der tilgangskontroll og adgangskontroll. Hvilke opplysninger skal den enkelte ha tilgang til generelt? – Nå snakker jeg generelt om helseregistre. Det som er viktig her, er at den totale pakken og hele strukturen i helsearkivet, måten det er etablert på, måten det er innrettet på når det gjelder arkivlov, og alle andre sikkerhetstiltak som går inn på helseregisterloven, er gjort på en forsvarlig måte.

Til kryptering i seg selv: Da måtte det jo bare være når det var lagret. Det kan man sikkert få til, men hvis man skal ha en online tilgang, vil det ikke være mulig.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [15:43:43]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold og Torgeir Trældal om å skille markedsregulatorrollen og markedsaktørrollen i matvaresektoren (Innst. 327 S (2011–2012), jf. Dokument 8:66 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Steinar Reiten (KrF) [15:44:49] (ordfører for saken): I denne saken har Stortinget til behandling et representantforslag fra Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold og Torgeir Trældal om å skille markedsregulatorrollen og markedsaktørrollen i matvaresektoren.

Forslagsstillerne mener at dagens markedsreguleringsystem gir markedsaktørene TINE, Nortura og Norske Felleskjøp muligheter til å utnytte markedsreguleringen til egen fordel så lenge markedsregulator også er en kommersiell aktør i markedet.

Forslagsstillerne mener videre at dette motvirker reell konkurranse ved omsetning av landbruksprodukter og matvarer, og de ønsker gjennom sitt forslag å stille alle aktører likt i dette markedet. For å oppnå dette ønsker de å overføre markedsregulatorfunksjonen fra TINE, Nortura og Norske Felleskjøp til Statens landbruksforvaltning som et uavhengig organ.

Forslagsstillerne ber også om at regjeringen foretar en gjennomgang av markedsreguleringsordningene for å evaluere hvordan disse innvirker på alle aktører i verdikjeden, og at regjeringen kommer med endringsforslag som skal sikre lik konkurranse.

Et flertall bestående av alle partier utenom Fremskrittspartiet viser til at det i jordbruksavtalen er fastsatt at TINE,

Nortura og Norske Felleskjøp skal være markedsregulatorer for henholdsvis melk, kjøtt/egg og korn. Dette skal sikre produsenter av landbruksprodukter stabil avsetning og stabile priser. Samtidig skal markedsreguleringen sikre stabil forsyning og tilnærmet lik pris til forbrukerne.

Det samme flertallet påpeker at det påhviler regulator et betydelig ansvar for å følge med på svingninger i markedet, slik at markedet balanserer og forbrukerne blir betjent på en god måte.

Et annet flertall, bestående av SV, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, mener at nåværende markedsordninger også framover skal være et sentralt verktøy i landbrukspolitikken. Dette flertallet vil videreføre ansvars- og arbeidsfordelingen mellom myndigheter og næring når det gjelder finansiering, styring og drifting av markedsordningene.

Videre mener dette flertallet at Omsetningsrådet med sin kontrollvirksomhet og fastsettelse av rammer for markedsregulatorenes virksomhet sikrer at markedsreguleringen skjer på en måte som påvirker konkurranseforholdene minst mulig. Slik dette flertallet ser det, er markedsregulators ansvar og praksis klart regulert gjennom lov, forskrifter og jordbruksavtalen.

På dette grunnlaget foreslår et flertall bestående av SV, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti at representantforslaget ikke blir bifalt.

Samvirkemodellen for omsetning av matvarer fra land og hav har sine røtter helt tilbake til 1920-tallet. Etter første verdenskrig falt prisene på landbruksvarer sterkt, samtidig som paripolitikken til Norges Bank skapte deflasjon og økt realverdi på opptatte lån.

Resultatet for norsk landbruk ble katastrofalt. På leverandørsiden var det en alles kamp mot alle for å få solgt varene, noe som ytterligere bidro til å presse prisene ned og forsterke krisen for landbruket. Bøndene greide ikke å betjene lånene, og resultatet ble at svært mange gårdsbruk ble solgt på tvangsauksjon.

Loven med det gammelmodige navnet som forslagsstillerne henviste til, var myndighetenes tiltak for å få slutt på elendigheten.

I 1936 ble lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvarer vedtatt. Bøndene fikk statens godkjennelse til å organisere seg i samvirker, og de fikk dermed forutsigbare og stabile rammebetingelser for produksjon og omsetning. Det betydde i sin tur et løft for hele næringen ut av et håpløst økonomisk uføre. Siden da har landbrukssamvirkene og fiskernes salgslag vært selve fundamentet for primærnæringene våre og dermed også en viktig forutsetning for bosetting og verdiskaping ute i distriktene.

Det kan virke besnærende å rive alt dette ned med et pennestrøk for å sikre forbrukerne mat til noe lavere pris. Jeg vil bruke denne anledningen til å understreke at Kristelig Folkeparti ikke kan støtte slike politiske grep. For oss er det viktig å sikre fortsatt bosetting i distriktene og et stabilt og forutsigbart inntektsgrunnlag for norske bønder og fiskere.

Tidligere denne uken sa Kristelig Folkeparti klart ifra om at vi fortsatt ønsker at fiskesalgslagene skal være på fiskernes hender. Nå sender vi et like klart signal om at vi

fortsett ønsker landbrukssamvirkene som markedsregulatorer og markedsaktører, for å sikre bøndene skikkelig betaling for produktene sine og for å sikre norske kunder mat av høy kvalitet til en gunstig pris.

Arne L. Haugen (A) [15:49:30]: Jeg vil takke saksordføreren for en ryddig prosess og for en grei redegjørelse her i salen, som jeg i hovedsak slutter meg til.

Hvordan markedsreguleringen skal foregå, og hvem som skal ivareta den, har vært tema i ulike sammenhenger gjennom det siste året. Slik jeg forstår forslagsstillerne, mener de at regulatorene har mulighet til å utnytte sin posisjon til egen fordel.

Regjeringspartienes og Kristelig Folkepartis holdning til disse spørsmålene ble klargjort i behandlingen av landbruksmeldingen, bl.a. gjennom et felles vedtak der vi sa ifra om at vi ville videreføre samvirkets rolle som forvalter av markedsordningene. Vi mener det er en meget hensiktsmessig og kostnadseffektiv ordning. Dette er nærmere omtalt i våre flertallsmerknader til de enkelte sektorer for jordbruksråvarer.

Intensjonen med modellen er å sikre avsetning av produkter fra bønder i hele landet til forutsigbare priser og sikre tilgang til norske råvarer for både næringsmiddelindustri og forbrukerne – til glede for industrien og forbrukerne.

Omsetningsloven gir klare rammer for hvordan markedsreguleringen skal foregå, og den hjemler innkreving av omsetningsavgiften som kreves inn fra primærprodusenten, og som dekker kostnadene knyttet til tiltakene, for å hindre overskudd i markedet og utjevne sesongmessige svingninger i tilbud og etterspørsel. Det er Omsetningsrådet som er ansvarlig for markedsreguleringen, som krever inn avgiften og har kompetansen til å forvalte disse midlene til reguleringsformål.

Det er primærprodusenten som betaler. Rådet krever inn avgiften og forvalter midlene. Av og til kan det høres ut som om det er markedsregulatorene som håndterer dette etter eget for godtbeffinnende. Det er det altså ikke.

Men det påhviler regulatoren et stort ansvar med å følge med på svingninger i markedet, slik at dette balanseres og forbrukerne betjenes på en god måte. Vi så sist vinter at dette ikke ble taklet godt nok. Det er ikke bra, men jeg er trygg på at det nå er tatt tak for å unngå uheldige episoder for ettertiden.

Jeg mener at dette systemet er tilrettelagt slik at kompensasjon for å gjennomføre reguleringstiltak bare går til dette og ikke skal komme regulatorens forretningsvirksomhet til gode. Alt dette er det meget grundig redegjort for i statsrådets brev til komiteen.

Av innstillingen går det fram at Høyre og Fremskrittspartiet ser behov for en viss markedsregulering. Det er etter mitt syn en altfor defensiv tilnærming til problemstillingen. Markedsreguleringen er et meget viktig tiltak og et helt sentralt virkemiddel for at vi skal kunne ha en vel fungerende verdikjede med akseptabel lønnsomhet i hele kjeden.

Så sier Høyre og Fremskrittspartiet at markedsreguleringen er et samfunnsoppgjør som må utføres på en kon-

kurransenøytral og kostnadseffektiv måte. Ja, kan man tenke seg en mer kostnadseffektiv markedsregulering enn at primærprodusenten selv bærer kostnadene? I det må det ligge et incitament til planlegging av produksjonen, slik at store reguleringskostnader unngås. Det må da være bra, tenker jeg.

Torgeir Trældal (FrP) [15:53:55]: Fremskrittspartiet er av den oppfatning at dagens markedsreguleringssystem gir markedsregulatorene, TINE, Nortura og Norske Felleskjøp, en mulighet til å utnytte markedsreguleringen til egen fordel så lenge markedsregulator også er en kommersiell aktør i markedet.

TINE SA er markedsregulator i melkesektoren. TINE opererer innenfor alle nivåer av verdikjeden for meieri-produkter, fra innsamling av råmelk fra bonde til kjøp og salg av de fleste typer meieriprodukter. Flere av de konkurrerende meieriprodusentene er avhengige av å kjøpe råvarer fra konkurrenten TINE. I 2004 ble det foretatt en deling av TINEs råvarehåndtering og industrivirksomhet. Det er TINE Råvare som har ansvaret for innsamling av råmelk fra melkeprodusentene og sørger for leveranser til industrien på ikke-diskriminerende vilkår.

Konkurransesituasjonen innenfor meierisektoren er svak, med TINE SA som en dominerende aktør i samtlige kjerneområder i meieriproduksjonen. For å skape en virksom konkurranse i meierisektoren er det nødvendig at aktører får kjøpe leveranser av råmelk på like markedsmessige vilkår som TINEs egen foredlingsbedrift. Et alternativ som vil fjerne mye av problemet med konkurransevidning, er et fullstendig skille mellom TINE Råvare og TINE Industri. Dette vil fjerne TINE-konsernets incentiver og muligheter til å krysssubsidere mellom råvare- og industrimarkedet. Dagens ordning med et administrativt og regnskapsmessig skille er ikke tilstrekkelig for å få til mer like konkurranseforhold mellom foredlingsaktørene. En mellomløsning som i stor grad vil løse konkurransevidningsproblemene, er å skape både et juridisk og reelt eierskille mellom markedsregulatorene og TINE Industri. Det vil også fjerne TINEs incentiver til å krysssubsidere mellom råvare- og industrimarkedet.

Nortura er markedsregulator i egg- og kjøttsektoren. Nortura hadde i 2010 65 pst. av eggmarkedet, 50 pst. av fjørfemarkedet, 30 pst. av markedet for ferskt/bearbeidet kjøtt og 70 pst. av markedet for kjøttvarer med høy bearbeidingsgrad, som pølser og pålegg.

Vi mener at det er på tide å få gjort noe med konkurransevidningsproblemene mellom Nortura og frittstående aktører innenfor egg- og kjøttproduksjon, slik at man i framtiden unngår det samfunnsøkonomiske tapet denne konkurransebegrensningen gir. En mellomløsning som i stor grad vil løse konkurransevidningsproblemet, er også å skape et juridisk skille mellom markedsregulator og Nortura. Dette kan gjøres ved at dagens markedsreguleringsoppgaver som Nortura i dag gjør, skilles ut i et eget selskap som eies og drives av det offentlige, eller at reguleringsoppgavene overføres til Statens landbruksforvaltning.

Jeg vil også minne om at regulatoren mottar 35 mill. kr over jordbruksoppgjøret for å regulere. Så det er ikke

bare rett når man sier at det er aktørene selv som betaler.

Vi kunne også lese i Nationen 18. april i år at Nortura har mistet markedsandeler til sine konkurrenter. Der uttalte styreleder i Nortura:

«Nedgangen fører òg til at vi nærmar oss eit nivå der det blir vanskeleg å utøve rolla vår som marknadsregulator.»

Her innrømmer man på en måte selv at man har litt problemer med å gjøre denne jobben.

Markedsreguleringen for korn består av mottaksplikt på korn og oljefrø fra alle kornprodusenter, forsyningsplikt på reguleringsvare til alle produsenter av matmel og kraftfôr, å utarbeide prognoser for produksjon og etterspørsel etter norsk korn, å foreslå importkvoter samt gjennomføre avsetningstiltak. Norske Felleskjøp er tildelt ansvaret som markedsregulator for korn.

Fremskrittspartiet mener at det er nødvendig med en viss regulering av markedsbalansen for jordbruksprodukter, men jeg vil også understreke at markedsreguleringen slik den i dag er innrettet, er konkurransevridende mellom aktørene i foredlingssektoren ved at den er tillagt bare en av aktørene, nemlig samvirket.

Dagens markedsreguleringsordning kan gi forvalterne av reguleringsordningen et annet innsyn i markedet enn andre ved at de kan opptre både som kommersiell aktør og som regulator. Det betyr bl.a. at styret i de store samvirkeforetakene, som også er forretningsmessig ansvarlig for resultatene, kan ha et unikt innsyn i markedsutsiktene og balansen, samtidig som de har myndighet til tidsmessig og strategisk å velge reguleringsstrategier og regulerings tiltak.

Vi vil understreke at markedsreguleringen er et samfunnsoppdrag hvor utvelgelsen til å utføre oppdraget må baseres mer på et kostnadseffektivt og konkurransenøytralt standpunkt enn på hvem som er eiere av det selskapet som skal utføre oppdraget.

Vi konstaterer også at dagens ordning gir et ulikt konkurranseforhold mellom markedsaktørene, noe som kan medføre en konkurransevridning, som til slutt kan gå ut over pris og tilbud til forbrukerne.

Fremskrittspartiet er av den formening at markedsreguleringen bør utøves av en uavhengig regulator, og at det derfor i første omgang bør nedsettes et uavhengig utvalg som kan gjennomgå de forskjellige reguleringsordninger, deres finansiering og funksjoner og fremme forslag til en nyordning hvor alle markedsaktører kan delta og få samme markedsinformasjon og samme innflytelse på gjennomføringen av ordningen.

Jeg vil med dette ta opp de forslag som vi har fremmet alene eller sammen med andre.

Presidenten: Representanten Torgeir Trældal har tatt opp de forslag som han refererte til.

Svein Flåtten (H) [15:59:25]: Bare noen få bemerkninger, særlig til Arne L. Haugens innlegg, for det forklarer også litt vår posisjon. Når Haugen og Arbeiderpartiet sier at dette handler om hvordan markedsregulering skal

foregå, og hvem som skal gjøre det, har jeg ofte et inntrykk av at det handler mest om det siste og mindre om det første, altså hvem som skal gjøre det. Det er jo det som ligger til grunn for vårt forslag, nemlig å gå inn og se på hvordan dette virker, om det er riktig i markedet, og om aktørene er tjent med dette.

Så påstår også Haugen, slik jeg oppfatter det, at vi har sagt at dette gir dagens forvaltere av markedsreguleringen et annet innsyn. Det sier vi ikke, det står i merknadene her at det «kan gi» forvalterne et annet innsyn. Det er hele saken, det at man er usikker på om det kan gi noen et annet innsyn i markedsutsiktene og i markedsbalansen, samtidig som man både tidsmessig og strategisk har muligheten til å velge reguleringsstrategier og regulerings tiltak – selv sagt til beste for det man er satt til å forvalte, men kanskje også med et sideblikk på hvordan det slår ut for ens egen virksomhet.

Så er det ikke slik at opposisjonen er helt uformuende i å forstå hvordan dette fungerer. Vi er klar over at bøndene betaler dette, vi er klar over at det er regulert av Omsetningsrådet. Vi er også klar over hvem som bestemmer i Omsetningsrådet.

Så spør Haugen til slutt, nokså sangvinsk – dette er ikke noen kritikk av Haugens innlegg, men det passet så godt med mitt eget innlegg å kommentere disse sakene som han tok opp – kan man tenke seg noe mer rasjonelt enn at landbruket selv regulerer dette? Nei, kanskje ikke, men det vet vi ikke. Det er nettopp derfor vi har fremmet dette forslaget, der vi ønsker en gjennomgang av hvordan disse reguleringsordningene fungerer for hele verdikjeden, og at man eventuelt fremmer forslag til endringer som tar hensyn til forbrukerne og til å fremme lik konkurranse og motvirke ulike maktforhold mellom aktørene i næringen.

Det er et poeng – og det er jeg helt enig med Arne L. Haugen i – at vi har hatt smørkriser, vi har hatt oppregulering av melkekvoter i vinter på grunn av mangel på melk. Nå meldes det at markedsregulator igjen ønsker å få hevet kvotene. Jeg har ingenting imot det, men det sier meg én ting, og det er at det blir stadig mer uoversiktlig i dette markedet. Man greier bare å se noen måneder frem, så må det nye tiltak til. Da kan jo spørsmålet f.eks. være: Har vi en regulator som går inn og ser på de mer fundamentale, underliggende forhold i markedet, ikke bare den melken som skal komme om litt? Hva kommer til å skje på ganske lang sikt? Slike ting kunne komme frem hvis vi fikk en slik gjennomgang som vi spør om. Det ville være, tror jeg, noe som også regjeringen kanskje ville være tjent med. Kanskje fikk vi de svarene som regjeringen ønsker, kanskje fikk vi noe annet, og så var man ferdig med den diskusjonen.

Nå hviler det en usikkerhet rundt dette. Jeg tror ikke vi har sett det siste av usikkerheter fra markedsreguleringen. Det vil komme mer, og vårt forslag, som nå blir nedstemt, tror jeg vil bli ganske aktualisert etter hvert som tiden går.

Statsråd Lars Peder Brekk [16:04:08]: Jeg vil innledningsvis understreke at markedsreguleringsrollen er klart regulert av Omsetningsrådet og gjennom jordbruksavtalen. Regulerings tiltakene og bruken av midler til disse er kont-

rollert av Statens landbruksforvaltning som sekretariat for rådet.

Jordbruket bærer selv det økonomiske ansvaret for overproduksjon og finansierer selv markedsreguleringen gjennom innbetaling av omsetningsavgift.

Relativt små overskudd av jordbruksprodukter kan gi stor reduksjon i pris, og da til et nivå langt under de målpri-sene Stortinget har fastsatt. Overskudd av jordbruksvarer kan også utløse behov for å kreve inn økt omsetningsavgift fra produsentene.

Når jordbruket bærer det økonomiske ansvaret ved overproduksjon, må næringen også ha virkemidler som kan balansere markedet. Å ha dette ansvaret gir jordbruket et sterkt incentiv til å holde markedene i balanse.

I dagens markedsregulering balanseres markedene gjennom å påvirke omfanget av både produksjon og etter-spørsel. Dette gjør markedsregulatorne ved å sette inn tiltak for å justere produksjonen og tilpasse prisene til produsent og engrosmarkedet. Pristilpasningen gjennomføres med grunnlag i løpende langsiktig prognosearbeid. Dermed kan man redusere faren for at det oppstår store vareoverskudd, og med det oppnå vesentlig mindre risiko for pristap og høye reguleringskostnader.

For at markedsregulator slik skal kunne påvirke prisfastsettingen, må også markedsregulator være en del av varestrømmen for de aktuelle produktene. Å legge markedsreguleringsansvaret til f.eks. Statens landbruksforvaltning vil derfor ikke gi en bedre løsning enn den vi har i dag.

Det er viktig å understreke at markedsregulering ikke kun er passivt å ta imot overskuddsvare og legge dette inn på lager, noe som vil gi en svært kostbar regulering. Jeg vil i den sammenheng peke på erfaringene fra EU, hvor myndighetene for flere produksjonssektorer i lang tid garanterte en minstepris. Det systemet ga store vareoverskudd på myndighetenes hånd med store kostnader til lagerhold mv. Et slikt system mener jeg sterkt at vi ikke er tjent med. Det er et system som ligner på det representantene Bredvold, Nesvik og Trældal foreslår.

Også Høyre og Fremskrittspartiet mener at vi trenger en viss regulering av markedsbalansen. Men dersom nåværende regulering fjernes, mener Høyre og Fremskrittspartiet da at vi skal velge en kostbar regulering på statens hånd og belaste skattebetalerne med utgiftene? Det spørsmålet må vi få lov til å stille.

Høyre og Fremskrittspartiet begrunner noe av sin skepsis til dagens ordning med at forvalterne av reguleringsordningen kan få et annet innsyn i markedet enn andre markedsaktører. Jeg er enig i at informasjonsskjevhet kan gi opphav til konkurransevridning. Men det er forskriftsfestet at landbrukssamvirkene har opplysningsplikt om all informasjon de erverver i kraft av reguleringsansvaret, og jeg har ikke registrert mye støy om etterlevingen av den bestemmelsen. Faktisk er det slik at andre aktørers innsikt kan bli større enn den ville vært uten de store aktørenes opplysningsplikt.

For øvrig kan jeg konstatere at et eventuelt forslag om å avvike markedsreguleringen, vil kunne gå hånd i hånd med at Høyre og Fremskrittspartiet går bort fra målet om landbruk over hele landet, siden også mottaksplikten, som

sikrer avsetning for jordbruksvarer over hele landet, må avvikles dersom dagens markedsregulering oppheves.

Regjeringen ser på markedsreguleringen som et bærende element i norsk landbrukspolitikk for at jordbruket skal oppnå avtalte priser, for å stabilisere markedet for jordbruksprodukter og for å bidra til et landbruk over hele landet.

Det er klart at dagens organisering gir aktørene ulike roller når det gjelder råvareleddet, men la det være klart at jeg forutsetter at reguleringen skal virke konkurransenøytralt på industrileddet, alle samvirkenes rettigheter og plikter sett under ett, mottaks-, forsynings- og informasjonsplikten. Meg bekjent har ingen gjennomgang konkludert med at slik konkurransevridning foreligger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Trældal (FrP) [16:08:41]: To ganger i løpet av desember måned la man fram forslag om å øke kvotene på melk, fordi vi har en del millioner liter melk for lite i dette landet. Men regjeringen går inn for et opplegg hvor 95 pst. av alle brukene får være med på økningen på 3 pst., mens de resterende 5 pst. av brukene, som i dag har en kvote på 400 000 liter, ikke får lov til å være med på det.

Mitt spørsmål til statsråden blir da: Tror statsråden at man klarer å få nok melk når man ikke lar de store være med og løfte produksjonen? De har tross alt volum. Mener statsråden at det er rettferdig at man gir noen rett til å øke kvoten, mens andre ikke får det? Kan statsråden garantere at vi får nok melk i landet?

Statsråd Lars Peder Brekk [16:09:43]: La meg først få understreke at det spørsmålet som representanten Trældal her stiller, ikke har med markedsreguleringen å gjøre, men det har med kvoteordningene å gjøre.

Når det gjelder spørsmålet om å øke kvotene, er det TINE som har foreslått det, og det skal vurderes og bestemmes litt senere. Konklusjonen på det vil bli kjent senere denne måneden.

Når det gjelder spørsmålet om kvotenivå, er reglene slik at enkeltbruk har en maksimal kvote på 400 000 liter, samdriftsbrukene har en maksimal kvote på 750 000 liter. Jeg forutsetter selvsagt at det regelverket må stå på plass, uavhengig av eventuelle endringer i spørsmålet om å øke kvotene for å dekke behovet i markedet. Hvis man skulle gjøre endringer på det, må det være i samråd med næringens organisasjoner. Utover det er det TINE, som er markedsregulator, som har ansvaret for å sørge for at vi har nok melk, og at vi gjennomfører tiltak som sørger for det.

Torgeir Trældal (FrP) [16:10:51]: Jeg vil tilbake til det jeg spurte statsråden om, for han svarte ikke på spørsmålet.

Det er ikke rettferdig at 95 pst. av brukene, som er småbruk, skal få lov til å øke kvoten med 3 pst., som først ble gjort ved nyttår, og så 3 nye pst., hvis det går gjennom nå. De brukene som er igjen, som er bruk som har en kvote på 400 000 liter, får ikke lov til å gjøre det.

Dette er et system som gjør at noen får, mens andre ikke

får. De store brukene får altså ikke muligheten til å få inn mer inntekter, men de små brukene får øke sine inntekter. Dette er helt urettferdig.

Spørsmålet som jeg igjen stiller statsråden, er: Når man har problemer med å få inn melk, og TINE sier de mangler 30 millioner liter melk, hvordan klarer man å få nok melk hvis man ikke lar de store, som har volumet, være med og løfte?

Statsråd Lars Peder Brekk [16:11:53]: Som sagt – dette har ingenting med markedsregulering å gjøre, det har med kvoteordninger å gjøre.

Når det gjelder kvoteordninger, er det fastsatt et øvre produksjonstak – for enkeltbruk 400 000 liter og for samdriftsbruk 750 000 liter. Det er nedfelt i forskriftsverket. Det er avtalt med jordbruksavtalepartene. Hvis det skal endres, må det tas opp med jordbruksavtalepartene. Det er gjennom det samarbeidet man finner løsninger på det.

Når det gjelder hvorvidt man klarer å dekke de behovene som finnes i markedet, er det opp til TINE, som markedsregulator, å sørge for, gjennom de forslagene som kommer der. Jeg forventer selvsagt at de forslagene som kommer opp, vil ivareta de behovene som er i markedet.

Svein Flåtten (H) [16:12:49]: Statsråden spør ofte i disse sammenhenger om markedsreguleringen: Hva mener Høyre at vi skal ha i stedet? Ja, det er det som vi har fremmet forslag om her: at noen kan gå gjennom og se hva vi skal ha i stedet, slik at han er klar over det. Ønsker han å vite det, kan han få sine folk til å stemme for forslaget.

I brevet som han har sendt komiteen, gjentar han det som han sa i innlegget sitt: Markedsreguleringen er regulert av Omsetningsrådet og gjennom jordbruksavtalen osv. Dette har vi hørt veldig mange ganger, og det er vi veldig klar over. Men mener statsråden, på alvor, at dette er reguleringer, forskrifter og lover som overhodet ikke kan endres på, hvis det skulle bli aktuelt? Eller at det i hvert fall tar like lang tid som å endre på Grunnloven her i huset?

Statsråd Lars Peder Brekk [16:13:50]: La meg være den første til å si at jeg har hørt at partiet Høyre ved representanten Flåtten har sagt at vi ønsker å undersøke denne saken og se om det finnes alternative løsninger – så er det også sagt fra min side.

Det er selvsagt også slik at forskrifter og regelverk som er i henhold til jordbruksavtalen og i henhold til Stortingets vedtak mv., kan endres. La det være sagt. Det som er mitt poeng, er at systemet vi har i dag, hvor jordbruket selv har en viktig rolle når det gjelder markedsreguleringen, er et godt system. Det er et godt system som gjør at vi får en effektiv og billig markedsregulering, og det sørger for at vi unngår overproduksjon, med lave kostnader for bonden.

Det skal også virke konkurransenøytralt, noe som jeg har opplevd som et av ankepunktene, og som understrekes gjennom forslaget og behandlingen i Stortinget.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Michael Tetzschner (H) [16:15:07]: Ville det vært naturlig å overlate til DNB å fastsette landets styringsrente? Selvsagt ikke. Selv om jeg kan gå med på at det er mer naturlig at DNB gjør det, enn at Hol Sparebank gjør det, er det allikevel ikke en naturlig oppgave for en konkurrent i et marked å fastsette rammebetingelsene for medkonkurrenter.

TINE er en dominerende markedsaktør. Både innen ost og smør har de en markedsandel på over 50 pst. Det spørsmålet vi må interessere oss for, er om landbruksmyndighetene gjennom de fullmaktene de gir TINE, opprettholder og utbygger TINEs markedsdominans. Konkurrentene har i hvert fall ikke tillit til at regulatorrollen holdes atskilt fra TINEs andre, og mer kommersielle, interesser. Da mener jeg at Stortinget bør ha en plikt til å overveie andre organisasjonsformer enn dagens, som er egnet til å utbre mistillit til systemet.

Selv om det var slik at denne mistilliten skulle være fullstendig ubegrunnet, er det et selvstendig poeng å velge en robust organisering som nettopp kan underbygge tilliten til at de beslutninger som tas når det gjelder markedsregulering, helt ut er konkurrentnøytrale.

Etter mitt syn må systemet legges om slik at markedsreguleringen skjer etter armlengdes avstand-prinsippet. Reguleringene må være transparente, og konkurrentene må gis rimelig innsyn. I dag er det slik at TINE bestemmer prisen på melk til sine konkurrenter. TINE innkalkulerer en avkastning av egenkapital i prisgrunnlaget for den prisen som de forlanger av konkurrerende, private leverandører. Det er rett og slett ikke rettferdig, og det gir ikke like konkurransebetingelser.

I sitt brev til komiteen, på s. 6 første spalte i innstillingen hvor statsråden går mer inn på forsvaret for markedsreguleringer generelt, sier han noe interessant:

«Jeg vil videre understreke at reguleringstiltakene (...) er noe som hele bransjen nyter godt av, både for produsentnivå og for senere ledd i matkjeden. Dette gjennom større grad av stabilitet og forutsigbarhet i markedet, som gjør det mulig å drive planmessig omsetning av varer, med minst mulig ekstrakostnader.»

Det er jo mange bransjer som kunne tenke seg forutsigbare priser, bare de var høye nok, og at man kunne planlegge sin markedsinnsats og slippe disse fluktuasjonene som markedet ofte gir. Det jeg kunne tenke meg å stille statsråden et spørsmål om, er: Hvorfor gjelder denne logikken landbruket og ikke dem som produserer f.eks. sko, penner, vesker eller sykler?

Torgeir Trældal (FrP) [16:18:10]: Jeg ønsker å kommentere det som statsråden sier. Han sier at det er skattebetalerne som må betale prisen hvis man finner en annen løsning. Men statsråden nevner ikke, som jeg også sa i mitt innlegg, at man i dag faktisk bruker 35 mill. kr av skattebetalernes penger over jordbruksavtalen til disse aktørene. Det bør statsråden, med all respekt, vite, for han er jo ansvarlig for den avtalen.

Så sier han også at hvis dette skjer, faller mottaksplikten bort. Det er ikke korrekt. Bare i dag har bl.a. Q-Meieriene mottaksplikt, og det samme har de private aktørene i

kjøttmarkedet. Så mottaksplikten er der i dag, uansett om man er avhengig av en regulator eller ikke. Det gir de andre aktørene, de private aktørene, en mulighet på lik linje med de andre. Men de har en ulempe, bl.a. når man har underproduksjon. Når man har underproduksjon på kjøtt, må man importere kjøtt. Og da kan Nortura sitte i markedet og bare ta seg av norsk kjøtt, mens de andre private aktørene må ta importert kjøtt til en pris som er omtrent den samme. Så der har de også en markedsfordel, fordi de kan selge norsk kjøtt og være sikker på at de til enhver tid har norsk kjøtt, mens de andre ikke får det kjøttet. Det så vi med hensyn til den problematikken som var i år da det var snakk om pinnekjøtt; da hadde Nortura en fordel fordi de kunne si at de leverte norsk kjøtt hele tiden.

Så her leverer markedsregulatoren noe som ikke er bra, og som går ut over de andre.

Så litt tilbake til dette med kvoter, som man henger seg opp i, og det spørsmålet som statsråden ikke svarte meg på. Det kan jo ikke være rett at man skal slippe til 95 pst., mens 5 pst. ikke får. Men det står helt i stil med den politikken som drives av regjeringen, for i dag er det altså kun 14 pst. som lever av landbruk, dvs. som har 100 pst. inntekt fra landbruk. 86 pst. har biinntekt for å klare å få det til. Det sier seg jo selv når bonden ikke får lov til å produsere nok til å leve av det, med en politikk som gjør at man holder unna de store brukene, og passer på at det bare er hobbybøndene som skal få lov å komme fram. Det er politikken til regjeringen. Derfor legges det ned tre bruk hver dag – 21 i uka og over 1 000 i året. Det har aldri vært nedlagt så mange bruk som med Senterpartiet og Brekk i regjering. Det viser jo at politikken har spilt fallitt.

Det er én næring som ikke er regulert, og det er pelsdyrnæringen, og det er den mest lønnsomme næringen nå. Den tjener mest penger, og den er ikke regulert.

Statsråd Lars Peder Brekk [16:21:23]: Det representanten Tetzschner tar opp, er konkurransesituasjonen i dette markedet. La meg da få understreke at regelverket for prisutjevningsordningen i markedsordningen for melk ble endret 1. juli 2007. Erfaringene med den nye ordningen skulle evalueres etter fem år, altså nå i 2012. Situasjonen i meierimarkedet den gangen var preget av uro, konflikt og rettssaker gjennom flere år, noe som var uheldig for alle aktører. Det ble da innført flere konkurransepolitiske tiltak i prisutjevningsordningen for melk, som bl.a. innebar differensierte avgifter for ulike aktører på området, der TINE er en dominerende aktør. Det ble endring i særskilt distribusjonstilskudd til Q-Meieriene, og det ble en videreføring av særskilt kapitalgodtgjørelse til Q-Meieriene.

Etter de endringene som ble gjennomført 1. juli 2007, har konfliktnivået blitt redusert, og aktørene i prisutjevningsordningen har sluttet opp om endringene som ble foretatt.

Det skal være en evaluering av denne konkurransepolitiske situasjonen nå i 2012. Det er Statens landbruksforvaltning, som er ansvarlig forvaltningsorgan for denne ordningen, som også har fått ansvaret for å gjennomføre evalueringen. SLF skal også benytte bransjeforum for meieriene som referansegruppe i arbeidet. Der er alle aktø-

rer representert. Konkurransetilsynet skal også være med i referansegruppen. I mandatet heter det at SLF skal evaluere de konkurransepolitiske tiltakene i prisutjevningsordningen for melk for å sikre en virksom konkurranse. Grunnlaget for evalueringen er de forutsetningene som lå til grunn ved endringene i 2007. I mandatet skal SLF kartlegge utviklingstrekkene i markedet, vurdere effektene av tiltakene som ble gjort, samt vurdere behov for og eventuelt foreslå endringer.

Så vi gjennomfører en evaluering av en betydelig endring som ble gjennomført i 2007. Den skal være nå, og aktørene skal selv få være med i evalueringen. Vi er opp-tatt av den konkurransepolitiske situasjonen, og vi er opp-tatt av at dette skal fungere etter forutsetningene, noe som gjør at en skal skille mellom industri og råvarer, og en skal la alle aktører ha en konkurransemessig situasjon som fungerer.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstilt:

I

Stortingets forretningsorden

Kapittel 1 Hvordan Stortinget konstituerer seg

§ 1 Konstituering etter stortingsvalg

Når Stortinget trer sammen etter et stortingsvalg, overtar etter anmodning presidenten i forrige storting midlertidig presidentstillingen. Er vedkommende ikke til stede, overtas etter anmodning presidentstillingen midlertidig av, i prioritert rekkefølge:

1. Den av det forrige stortings visepresidenter som rangerte høyest.
2. Den av de tilstedeværende representanter som lengst har vært medlem av Stortinget. Dersom to eller flere har vært medlemmer av Stortinget like lenge, har den fortrinnsrett som er eldst av år.

Presidenten foretar navneopprop og mottar representantenes og vararepresentantenes fullmakter. Stortingets reglement godkjennes. Meldte forfall og permisjonssøknader refereres og avgjøres.

Det velges en komité til å gjennomgå fullmaktene (fullmaktskomiteen). I fullmaktskomiteen skal gruppene så vidt mulig være forholdsmessig representert. Sammen med fullmaktene behandler komiteen innstillingen fra den forberedende fullmaktskomité. Inntil fullmaktene er godkjent, har representantene midlertidig sete og stemme.

Etter at innstillingen fra fullmaktskomiteen er ferdigbehandlet, velger Stortinget presidenter og sekretærer (jf. § 6).

Deretter erklærer presidenten Stortinget for lovlig konstituert og gir melding til Kongen om dette.

Ved omvalg og nye valgoppgjør som Stortinget påbyr etter valgloven §§ 13-3 og 14-1, skal fullmaktene prøves så snart som mulig.

§ 2 Konstituering av følgende storting i samme valgperiode

Når de følgende storting i samme valgperiode trer sammen, gjelder reglene om konstituering i § 1 første, annet, fjerde og femte ledd tilsvarende.

§ 3 Den forberedende fullmaktskomité

I siste stortingssesjon i valgperioden velger Stortinget, etter innstilling fra valgkomiteen, blant representantene en komité til foreløpig prøving av fullmaktene for representantene og vararepresentantene i det nye storting (den forberedende fullmaktskomité). Samtidig velger Stortinget også like mange vararepresentanter som representanter, og komiteens leder og nestleder. I komiteen bør partigruppene så vidt mulig være forholdsmessig representert.

Som sekretær for komiteen fungerer en tjenestemann i Stortingets administrasjon, etter nærmere bestemmelse av komiteen.

Den forberedende fullmaktskomité trer sammen etter innkalling fra lederen. Den skal så langt det er nødvendig gjennomgå og gjøre rede for innholdet av de dokumentene som i henhold til valgloven er innkommet til Stortinget, og for alle klager og ankenål som er sendt inn i rett tid, i den grad de angår fullmaktsavgjørelsene. Komiteen har på vegne av Stortinget fullmakt til å fremskaffe alle opplysninger som den finner nødvendig for dette.

For Stortinget trer sammen, skal den forberedende fullmaktskomité ha levert en foreløpig innstilling til Stortingets administrasjon om alle valg- og fullmaktsspørsmål som en må regne med kan få innvirkning på sammensetningen av det nye storting. Dagen før det nye storting trer sammen, slutter den forberedende fullmaktskomité å fungere.

Må den forberedende fullmaktskomité gi sin foreløpige innstilling om godkjenning eller forkastelse av fullmaktene før den ennå har rukket å fremskaffe nødvendige opplysninger om hver enkelt fullmakt, skal den i innstillingen gjøre særskilt rede for årsakene til forsinkelsen, samt når et endelig resultat kan foreligge.

Den foreløpige innstillingen og alle bilagene til den skal i registrert stand legges frem for fullmaktskomiteen i det nye storting straks denne komiteen trer sammen (jf. § 1). Innstillingen må ikke offentliggjøres av den forberedende fullmaktskomité.

§ 4 Representantenes plassering i stortingssalen

I stortingssalen tar representantene plass etter den alfabetiske rekkefølgen av valgdistriktene.

§ 5 Permisjon

Søknad om permisjon for representantene behandles av Stortinget etter innstilling av presidentskapet. Gjennom Stortingets administrasjon gis fungerende president melding om kortere forfall. Representanter som har hatt per-

misjon, skal melde seg til Stortingets administrasjon når de kommer tilbake.

Kapittel 2 Presidentene og sekretærene

§ 6 Valg av presidenter og sekretærer

Ved begynnelsen av et nytt storting velger Stortinget president, første visepresident, annen visepresident, tredje visepresident, fjerde visepresident, femte visepresident, sekretær og visesekretær.

Ved det første valget av Stortingets president og visepresidenter i valgperioden foregår avstemningene ved sedler uten underskrift. Ved senere valg i samme valgperiode foregår avstemningene etter § 58 første ledd bokstav a, med mindre vilkårene for avstemning ved sedler uten underskrift i § 58 første ledd bokstav d er oppfylt.

Ved valg av presidenter og sekretærer kreves vanlig flertall, dvs. over halvparten av de avgitte stemmene. Oppnår ingen av kandidatene slikt flertall ved første valg eller ved fritt omvalg, foretas bundet omvalg mellom de to kandidatene som har fått størst stemmetall, jf. § 59 annet ledd.

Dersom minst en femtedel av representantene sender skriftlig krav til presidenten om nytt valg av Stortingets president eller en visepresident, skal Stortinget foreta slikt valg.

§ 7 Stortingets presidentskap

Stortingets president og fem visepresidenter danner Stortingets presidentskap. Stortingets president er presidentskapets leder. Første visepresident er nestleder.

Presidentskapet er beslutningsdyktig når minst tre av medlemmene er til stede. På vegne av presidentskapet leder stortingspresidenten arbeidet i Stortinget. Når Stortinget ikke er samlet, kan stortingspresidenten treffe nødvendige avgjørelser som ellers tilligger presidentskapet.

§ 8 Presidentens, visepresidenters eller sekretærens forfall

Kan Stortingets president ikke utøve vervet på grunn av forfall, fungerer første visepresident som midlertidig stortingspresident. Får stortingspresidenten eller en av visepresidentene langvarig forfall, kan Stortinget velge midlertidig president for den tid fraværet varer.

Det kan velges midlertidig sekretær i stedet for en sekretær som får langvarig forfall.

§ 9 Ledelse av Stortingets møter

Stortingets president leder Stortingets møter. Stortingspresidenten kan overlate møteledelsen til en visepresident eller en midlertidig president som er valgt etter § 8 første ledd eller en settepresident som Stortinget har valgt for en kortere tid. Visepresident, midlertidig president og settepresident har som møteleder den samme myndighet som stortingspresidenten.

Visesekretæren kan fungere som midlertidig sekretær.

Den presidenten som leder møtet, kan ikke samtidig delta i debatten om en sak. En som har deltatt i debatten om en sak, kan ikke lede møtet under den videre debatten om saken.

Kapittel 3 Stortingets komiteer

§ 10 Valgkomiteen

Umiddelbart etter at Stortinget har konstituert seg, velges en valgkomité på 37 medlemmer. I den bør partigruppene så vidt mulig være forholdsmessig representert. Det bør også tas hensyn til en fordeling etter valgdistrikter. Valgkomiteen bestemmer hvordan Stortingets faste komiteer skal være sammensatt.

Valgkomiteen gir innstilling om alle valg som Stortinget gir den i oppdrag å forberede. Innstillingen skal gjøres ferdig snarest mulig etter at oppdraget er gitt.

Valgkomiteens medlemmer fungerer i hele valgperioden. I tilfelle av avgang erstattes vedkommende ved nytt valg snarest mulig.

Stortinget velger også varamedlemmer til valgkomiteen, etter prinsippene angitt i første ledd. Varamedlemmer innkalles ved ethvert forfall blant komiteens medlemmer.

§ 11 Stortingets faste komiteer

Stortinget kan når som helst beslutte å endre antall faste komiteer eller antall medlemmer av komiteene.

Hvis ikke Stortinget bestemmer noe annet, skal komiteene ha uforandret sammensetning på alle storting i samme valgperiode, med mindre partigruppene foreslår endringer som gjelder representanter fra egen gruppe eller avgang blant medlemmene gjør det nødvendig å foreta endringer.

§ 12 Stortingets fagkomiteer

Samtlige representanter unntatt Stortingets president fordeles på disse fagkomiteene:

1. Arbeids- og sosialkomiteen
2. Energi- og miljøkomiteen
3. Familie- og kulturkomiteen
4. Finanskomiteen
5. Helse- og omsorgskomiteen
6. Justiskomiteen
7. Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen
8. Kommunal- og forvaltningskomiteen
9. Kontroll- og konstitusjonskomiteen
10. Næringskomiteen
11. Transport- og kommunikasjonskomiteen
12. Utenriks- og forsvarskomiteen

§ 13 Sammensetning av fagkomiteene

Straks etter at valgkomiteen er nedsatt, oppnevner den medlemmene til Stortingets fagkomiteer.

Alle partigrupper skal ha medlem i kontroll- og konstitusjonskomiteen. For øvrig bør gruppene så langt som mulig være forholdsmessig representert i komiteene. Partigrupper som ikke har fått medlem i alle komiteer etter denne fordelingen, kan kreve at gruppens medlem i kontroll- og konstitusjonskomiteen også oppnevnes som medlem av en av de andre fagkomiteene. Valgkomiteen gir Stortinget trykt melding om oppnevnelser.

§ 14 Saksfordelingen mellom fagkomiteene

Hovedregelen for saksfordelingen mellom fagkomiteene er:

1. Arbeids- og sosialkomiteen: Saker om arbeidsmarked og arbeidsmiljø, arbeidsrettete ytelser, pensjoner, sosiale stønader og politikk overfor funksjonshemmede.
2. Energi- og miljøkomiteen: Saker om olje, energi, vassdrag, miljøvern og regional planlegging.
3. Familie- og kulturkomiteen: Saker om familie, barn og ungdom, likestilling mellom kvinner og menn, forbrukersaker og saker om kultur.
4. Finanskomiteen: Saker om økonomisk politikk, penge- og kredittpolitikk, finans- og kredittvesen, finansadministrasjon, rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner, skatter og avgifter til statskassen, statsgaranti ved eksport mv., folketrygdens inntekter, inntektspolitikk (unntatt jordbruksavtalen) og regnskaps- og revisjonslovgivning. Om behandlingen av statsbudsjettet og nasjonalbudsjettet vises til § 41.
5. Helse- og omsorgskomiteen: Saker om helsetjenester, pleie- og omsorgstjenester, folkehelsearbeid, rusmiddepolitikk og legemidler.
6. Justiskomiteen: Saker om rettsvesen, kriminalomsorg, politiet, sivile vernepliktige, andre justisformål, sivil beredskap, rettfærdsvederlag, alminnelig forvaltningslovgivning, straffelovgivning, prosesslovgivning og alminnelig sivillovgivning.
7. Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen: Saker om kirke, utdanning og forskning, herunder forskning for landbruk, fiskeri og næringsliv.
8. Kommunal- og forvaltningskomiteen: Saker om kommunal forvaltning, regional- og distriktspolitikk, innvandringspolitikk, boligforhold, bygningssaker, nasjonale minoriteter, samiske spørsmål unntatt reglene om valg til Sametinget, saker om organisering og virkeområde for statlig forvaltning, statens fellesadministrasjon, statlig personalpolitikk, herunder lønnsforhold, og partistøtte.
9. Kontroll- og konstitusjonskomiteen: Grunnlovssaker, valglovgivning og bevilgninger til Stortinget og til Det Kongelige Hus. Saker om Stortingets kontroll med forvaltningen, jf. § 15 første ledd. Saker der Stortinget skal ta stilling til hvorvidt konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende, herunder om Stortingets ansvarskommisjon skal anmodes om å foreta nødvendige undersøkelser for å klarlegge grunnlaget for slikt ansvar, jf. § 15 annet og tredje ledd og § 42. Komiteen skal også gjennomgå og gi innstilling til Stortinget om:
 - a) statsrådets protokoller mv., jf. Grunnloven § 75 bokstav f,
 - b) regjeringens årlige melding om oppfølgingen av stortingsvedtak som inneholder en anmodning til regjeringen, og om behandlingen av representantforslag som er vedtatt oversendt regjeringen til utredning og uttalelse,
 - c) dokumenter fra Riksrevisjonen, og andre saker om Riksrevisjonens virksomhet,
 - d) meldinger fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen, og andre saker om ombudsmannens virksomhet,
 - e) meldinger fra Ombudsmannsnemnda for Forsvaret og Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige,

- f) meldinger fra Stortingets kontrollutvalg for etterrettings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, og andre saker om utvalgets virksomhet, og
- g) rapporter fra Stortingets ansvarskommisjon og stortingsoppnevnte granskingskommisjoner.
- 10. Næringskomiteen: Saker om nærings-, industri- og handelsvirksomhet, skipsfart, statlig eierskapspolitikk, konkurranse- og prispolitikk, landbruk, jordbruksavtalen, matpolitikk, fiskeri, fangst, akvakultur og laksefiske.
- 11. Transport- og kommunikasjonskomiteen: Saker om innenlands transport, post, telekommunikasjoner, elektronisk kommunikasjon og oppgaver under Kystverket.
- 12. Utenriks- og forsvarskomiteen: Saker om utenrikske forhold, militært forsvar, utviklingshjelp, saker som angår norske interesser på Svalbard eller i andre polarområder og – i alminnelighet – saker som gjelder avtaler mellom den norske stat og andre stater eller internasjonale organisasjoner.

§ 15 Nærmere om kontroll- og konstitusjonskomiteen

En tredjedel av medlemmene i kontroll- og konstitusjonskomiteen kan beslutte at komiteen skal anmode en statsråd om å fremskaffe ønskete opplysninger om forhold som omfattes av Stortingets kontroll med forvaltningen. En tredjedel av komiteens medlemmer kan deretter beslutte at komiteen skal ta en sak om slik kontroll opp til behandling, og selv foreta ytterligere undersøkelser i forvaltningen som anses nødvendig for dette.

En tredjedel av medlemmene i kontroll- og konstitusjonskomiteen kan kreve at komiteen av eget tiltak skal ta en sak om eventuelt konstitusjonelt ansvar opp til behandling, jf. lov 5. februar 1932 nr. 1 om ansvar for handlinger som påtales ved Riksrett og lov 5. februar 1932 nr. 2 om rettergangsmåten i riksrettssaker.

Dersom kontroll- og konstitusjonskomiteen finner at forhold i en ekstern henvendelse vedrørende brudd på konstitusjonelle plikter ikke kan påtales ved riksrett, skal henvendelsen oversendes rette påtalemyndighet. Komiteen kan dessuten vedta at en henvendelse ikke skal fremlegges for Stortinget når de forholdene henvendelsen omhandler, åpenbart ikke kan føre til ansvar. Henvendelsen skal legges frem for Stortinget ved innstilling dersom en tredjedel av komiteens medlemmer krever det. Den som har fremmet henvendelsen, skal underrettes om utfallet av behandlingen.

Før andre komiteer avgir en innstilling der det fremmes forslag om at konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende eller forslag om at Stortingets ansvarskommisjon skal iverksette undersøkelser, skal utkast til innstilling fra vedkommende komité forelegges kontroll- og konstitusjonskomiteen til uttalelse.

En tredjedel av komiteens medlemmer kan kreve at det avholdes komitéhøring i kontroll saker. Som kontroll sak regnes alle saker som behandles av kontroll- og konstitusjonskomiteen, med unntak av saker som gjelder grunnlovsendring, bevilgninger eller valglovgivning.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen skal gi innstilling

til Stortinget om alle saker den tar opp til behandling. Komiteen avgjør i det enkelte tilfellet om den skal forelegge utkast til innstilling for berørte fagkomiteer til uttalelse før innstillingen avgis.

Komiteen fastsetter nærmere regler for sitt sekretariat, herunder om sekretariatets arbeidsoppgaver, og den bruk de enkelte medlemmene kan gjøre av det.

§ 16 Den utvidete utenriks- og forsvarskomité

I tillegg til komiteene nevnt i § 12, oppnevner valgkomiteen også en utvidet utenriks- og forsvarskomité.

Den utvidete utenriks- og forsvarskomité har til oppgave å drøfte med regjeringen viktige spørsmål vedrørende utenrikspolitikk, handelspolitikk, sikkerhetspolitikk og beredskap, herunder terrorberedskap. Slik drøftelse bør finne sted før viktige beslutninger fattes. I særlige tilfeller kan komiteen avgi innstilling til Stortinget.

Den utvidete utenriks- og forsvarskomité består av de ordinære medlemmene av utenriks- og forsvarskomiteen, Stortingets president og lederne i partigruppene (med mindre de allerede er medlemmer av komiteen). Valgkomiteen kan, etter anmodning fra en gruppe, oppnevne ytterligere medlemmer dersom den finner at hensynet til gruppens forholdsmessige representasjon tilsier det.

Stortingets første visepresident er varamedlem for Stortingets president, og nestlederne i partigruppene er varamedlemmer for lederne i partigruppene. Presidentskapet kan, etter anmodning fra vedkommende gruppe, bestemme at en vararepresentant som møter i utenriks- og forsvarskomiteen, skal møte også i den utvidete utenriks- og forsvarskomité.

Lederen kaller sammen komiteen når vedkommende mener det er nødvendig, eller når statsministeren, utenriksministeren eller en tredjedel av komitémedlemmene anmoder om det. Tilsvarende gjelder når forsvarsministeren anmoder om det i viktige beredskapsmessige spørsmål, eller når justisministeren anmoder om drøftelse av spørsmål vedrørende terrorberedskap.

Forhandlingene i den utvidete utenriks- og forsvarskomité skal holdes hemmelige, med mindre noe annet uttrykkelig bestemmes. Det samme gjelder for fellesmøter komiteen har med andre komiteer. Lederen kan bestemme at også innkallelsen til møtet skal være hemmelig.

En sak skal legges frem for Stortinget når minst seks komitémedlemmer krever det i et møte i den utvidete utenriks- og forsvarskomité hvor saken står på dagsordenen. Komiteen prøver om vilkårene for stortingsbehandling etter første punktum foreligger, og legger i så fall saken frem for presidentskapet. Komiteen kan beslutte å fortsette behandlingen av saken i samme møte eller i senere møte selv om det er fremsatt krav i samsvar med første punktum. Stortinget avgjør i møte for lukkede dører om behandlingen i Stortinget skal holdes for åpne eller lukkede dører. Behandlingen i Stortinget innledes med en redegjørelse av et regjeringsmedlem. Stortinget beslutter om debatt skal holdes umiddelbart etter redegjørelsen eller i et senere møte. Forslag fremsatt i forbindelse med Stortingets behandling av en slik sak kan ikke sendes til behandling i en komité.

§ 17 Europautvalget

Regjeringens konsultasjoner med Stortinget om saker som gjelder Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS-avtalen), herunder forslag om nye eller endrede rettsakter på et område som omfattes av EØS-avtalen, og saker som gjelder tilgrensende avtaler med Den europeiske union (EU), skal foregå med Europautvalget.

Europautvalget består av utenriks- og forsvarskomiteen og medlemmene av den norske delegasjonen til parlamentarikerkomiteen for EØS. Utenriks- og forsvarskomiteen eller dens leder kan dessuten beslutte at en eller flere andre komiteer skal delta ved bestemte konsultasjoner. Valgkomiteen oppnevner varamedlemmer for utenriks- og forsvarskomiteens medlemmer i Europautvalget. Varamedlemmene innkalles ved ethvert forfall. Valgkomiteen kan, etter anmodning fra vedkommende gruppe, likevel bestemme at en vararepresentant som møter i utenriks- og forsvarskomiteen, skal møte også i Europautvalget.

Lederen i utenriks- og forsvarskomiteen kaller sammen til konsultasjoner i Europautvalget når vedkommende mener det er nødvendig, eller når et regjeringsmedlem eller en tredjedel av utenriks- og forsvarskomiteens medlemmer anmoder om det.

Dokumenter som Europautvalget får tilsendt fra regjeringen, sendes også til vedkommende fagkomiteer. Komiteene kan be regjeringen om å få oversendt andre dokumenter som gjelder EU eller EØS-saker. Komiteene kan også stille skriftlige spørsmål til vedkommende regjeringsmedlem om slike saker, men kan ikke holde høring. En komité kan beslutte å avgi skriftlig uttalelse til Europautvalget om en sak som utvalget skal behandle. Komiteen avgjør om saksordfører skal velges for en slik sak. En skriftlig uttalelse fra en komité til Europautvalget er offentlig når den er avgitt, hvis ikke komiteen bestemmer noe annet.

Møtene i Europautvalget holdes for lukkede dører. Det samme gjelder fellesmøter utvalget har med andre komiteer. Referater av forhandlingene i utvalget er offentlige når de foreligger, hvis ikke utvalget bestemmer noe annet. Det er ikke adgang til å gjengi uttalelser som er gitt i et møte når referatet av forhandlingene i saken ikke er offentlig.

Saker som er brakt frem i Europautvalget, skal legges frem for Stortinget når utenriks- og forsvarskomiteen krever det i et møte i Europautvalget hvor saken står på dagsordenen. Stortinget avgjør for lukkede dører om møte i Stortinget for å behandle saken skal holdes for åpne eller lukkede dører. Bestemmelsene i § 16 syvende ledd annet til og med siste punktum gjelder tilsvarende.

§ 18 Særskilte komiteer

Finner Stortinget det nødvendig, kan det unntaksvis nedsette særskilte komiteer til å behandle en enkelt sak eller saker av et bestemt slag. Oppnevning til slike særskilte komiteer foretas av valgkomiteen, og så vidt mulig bør det unngås at oppnevningen fører til vanskeligheter for det ordinære komitéarbeidet.

§ 19 Granskingskommisjoner

Stortinget kan nedsette en granskingskomisjon til å klarlegge eller vurdere et tidligere faktisk begivenhetsforløp. Mandatet bør kun åpne for en vurdering av ansvarsforhold i den utstrekning Stortinget har behov for bistand til dette.

Forslag om å nedsette en granskingskomisjon skal behandles av kontroll- og konstitusjonskomiteen, eller av en særskilt komité som Stortinget oppnevner etter § 18. Kontroll- og konstitusjonskomiteen kan fremlegge slikt forslag på eget initiativ.

Stortinget fastsetter kommisjonens mandat, og de nærmere prosedyrene for dens arbeid. Det bør presiseres i hvilken grad kommisjonen skal være bundet av de generelle regler og retningslinjer som gjelder for offentlige granskingskommisjoner. Videre bør det vurderes om kommisjonen har behov for lovhjemmel for å sikre nødvendig tilgang til opplysninger og dokumenter.

En stortingsoppnevnt granskingskomisjon skal bestå av personer som har nødvendig faglig kompetanse og integritet. Kommisjonen utfører sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget.

Granskingskommisjonen rapporterer direkte til Stortinget. Rapporten skal være offentlig, med mindre særlige hensyn tilsier at den helt eller delvis bør være taushetsbelagt. Før Stortinget foretar den endelige vurderingen av rapporten, bør den oversendes regjeringen til skriftlig uttalelse.

Kapittel 4 Komiteenes arbeidsordning

§ 20 Valg av komitéledelse, innkalling, møteplikt mv.

Så snart komiteene er oppnevnt, trer hver enkelt av dem sammen og velger leder, første nestleder og annen nestleder. Melding om valgene sendes straks til Stortinget. Valg foretas på nytt hvert år i valgperioden, så snart det lar seg gjøre etter at Stortinget har konstituert seg.

Komiteens leder innkaller til møter i komiteen og leder forhandlingene der. Har lederen forfall, overtar første nestleder disse oppgaver. Har også første nestleder forfall, overtas oppgavene av annen nestleder.

En komité kan tre sammen også når Stortinget ikke er samlet. Stortingets administrasjon skal underrettes om slike komitéksamlinger.

Medlemmene har samme plikt til å møte i komiteen som til å møte i Stortinget. Forfall skal meldes til lederen.

Komiteene kan etter begrunnet søknad få presidentskapets samtykke til å nytte lønnet hjelp.

§ 21 Varamedlemmer

En vararepresentant som blir innkalt for en representant, trer inn som medlem av den komiteen som representanten sitter i, med mindre presidentskapet bestemmer noe annet. For valgkomiteen, den utvidete utenriks- og forsvarskomitee og Europautvalget gjelder likevel egne regler, jf. §§ 10, 16 og 17.

Har et komitémedlem forfall til en komitésamling når Stortinget ikke er samlet (jf. § 20 tredje ledd), og komitélederen finner å kunne godta forfallet, kan lederen innkal-

le vedkommende medlems vararepresentant. Det samme gjelder ved forfall til komitésamling når Stortinget er samlet, men ikke har møte, og det ikke har vært mulighet til å søke Stortinget om permisjon. § 5 tredje punktum gjelder tilsvarende.

§ 22 Oversendelse av saker til komiteene

Etter forslag av presidenten fordeler Stortinget til de faste komiteene alle saker som krever komitéforberedelse. I alminnelighet skal alle saker som skal forberedes av en komité, fordeles i henhold til saksfordelingen fastsatt i § 14. Etter forslag fra presidentskapet kan Stortinget fravike dette når praktiske grunner tilsier det.

Stortinget kan vedta at en sak først skal behandles av en komité og at denne komiteens utkast til innstilling deretter forelegges en annen komité til uttalelse før innstilling avgis. Stortinget kan også vedta at en sak først skal behandles av en komité og at denne komiteens utkast til innstilling sendes til en annen komité, som deretter avgir innstilling. Etter at en sak er oversendt til en komité, kan vedtak etter første eller annet punktum gjøres av presidentskapet.

Stortinget kan også beslutte at to faste komiteer skal forberede en sak i fellesskap. Som regel skal da saken behandles foreløpig av et fellesutvalg som har like mange medlemmer fra hver av komiteene. Ordføreren i saken velges innenfor dette utvalget.

Gjelder det større, ekstraordinære bevilgningssaker, kan Stortinget vedta at komitéinnstillingen om saken skal sendes til finanskomiteen, for at den kan uttale seg om den finansielle siden av innstillingen.

Når andre komiteer enn utenriks- og forsvarskomiteen behandler saker som berører norske utenrikske interesser eller norske interesser på Svalbard eller i andre polarområder, skal utkast til innstilling fra vedkommende komité forelegges utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstillingen avgis.

Saker som allerede er oversendt til en komité, kan fordeles på nytt ved beslutning av presidentskapet. Finner presidentskapet enstemmig at en sak ikke trenger å bli forberedt av noen komité, kan det selv gi innstilling i saken.

Komiteene kan ikke behandle andre saker enn de som er oversendt fra Stortinget, med de unntak som følger av denne forretningsorden.

§ 23 Fremdrift og avgivelsesfrist

Lederen skal så snart som mulig legge frem for komiteen alle saker som komiteen har mottatt fra Stortinget. Komiteen skal snarest mulig fastsette frist for å avgis innstilling og skal underrette Stortingets administrasjon om fristen. Komitélederen skal føre tilsyn med at fremdriften i arbeidet med sakene er i samsvar med de fastsatte fristene. Vedtak om utsettelse av en fastsatt avgivelsesfrist trenger samtykke av presidentskapet dersom utsettelsen vil medføre endring av behandlingsdatoen i det foreløpige langtidsprogrammet for Stortingets møter.

Et vedtak om tidspunkt for å avgis innstilling, herunder om frist for avgivelse, kan ved beslutning i samme møte av et mindretall på minst en tredjedel av komitémedlemmene bringes inn for presidentskapet til avgjørelse.

§ 24 Saksordfører

For hver sak som skal opp til behandling, velger komiteen blant sine medlemmer en ordfører, eller hvis det er reist krav om det, flere ordførere. Når en komité bare skal avgis uttalelse om en innstilling eller et utkast til innstilling som er utarbeidet av en annen komité, avgjør komiteen om saksordfører skal velges.

Ordføreren skal forberede saken for komiteen, og skal søke å fremskaffe de opplysningene og sette i verk de undersøkelsene som medlemmer av komiteen finner påkrevd. Ordføreren har ansvar for å utarbeide innstillingen, og skal underskrive den sammen med komitélederen.

Senest en uke før innstillingen skal avgis, kan saksordfører kreve at komiteen stiller bestemte skriftlige spørsmål til vedkommende regjeringsmedlem om en sak som er under behandling i komiteen.

§ 25 Komitémøter

Innkalling til møte i komiteen skal inneholde dagsorden og skal kunngjøres før møtet ved oppslag i stortingsbygningen.

Komiteens møter foregår for lukkede dører. Det er ikke adgang til å gjengi uttalelser som er gitt av andre komitémedlemmer i et lukket komitémøte.

En komité kan oppnevne utvalg av sine medlemmer til å forberede enkelte saker, men den endelige behandlingen av en sak må alltid foregå i samlet komité.

Et komitévedtak er gyldig når minst tre femtedeler av medlemmene har vært til stede og avgitt stemme.

§ 26 Komitéhøringer

Komiteen kan avholde høringer. Med høring menes et møte i komiteen der den mottar muntlige forklaringer fra personer som den selv anmoder om å komme, eller som søker om å få legge frem opplysninger for komiteen. Komiteen beslutter med vanlig flertall om høring skal avholdes og hvem som skal anmodes om å møte til høring. For kontroll- og konstitusjonskomiteen gjelder reglene i § 15. De innkalte møter frivillig og avgjør selv om de vil besvare komiteens spørsmål.

Spørsmålet om å avholde høring skal oppføres som en egen sak i innkallingen til et komitémøte. Bare saker som er til behandling i komiteen, og der det er valgt saksordfører, kan være gjenstand for høring. Har komiteen avslått et krav om høring som er fremsatt av et mindretall på minst en tredjedel av komitémedlemmene, kan mindretallet ved beslutning i samme møte bringe avslaget inn for presidentskapet til avgjørelse.

Komiteen kan etter søknad få presidentskapets samtykke til å dekke nødvendige utgifter for personer som deltar i en høring etter anmodning fra komiteen.

Komiteens høringer foregår for åpne dører. Komiteen kan likevel med vanlig flertall beslutte at høringen helt eller delvis skal foregå for lukkede dører. Et medlem av komiteen kan kreve at en åpen høring avbrytes for at komiteen skal behandle den videre fremdriften, herunder forslag om at høringen skal avsluttes eller fortsette for lukkede dører. Komiteen kan bare motta taushetsbelagte opplysninger for lukkede dører. Under åpen hø-

ring må komiteens medlemmer ikke gjengi eller vise til opplysninger underlagt lov- eller instruksfestet taushetsplikt.

Meningsutveksling mellom komitémedlemmene skal ikke finne sted under en åpen høring.

Under en åpen høring skal det finnes plasser for tilhørere. Antall tilhørere kan begrenses av plasshensyn. Tilhørere som opptrer forstyrrende, kan bortvises. Komiteen kan beslutte at det skal tas stenografisk referat fra en åpen kontrollhøring, jf. reglement for åpne kontrollhøringer, vedtatt av Stortinget. Beslutning om stenografisk referat fra andre høringer krever samtykke av presidentskapet. For øvrig kan komiteen beslutte at høringen skal tas opp på lyd-bånd. Komiteen kan beslutte at det ikke kan tas lyd- eller bildeopptak i en høring som for øvrig er åpen.

Åpne høringer skal kunngjøres senest 24 timer før høringen. I ekstraordinære tilfeller kan åpen høring kunngjøres med kortere varsel. Det er ikke adgang til å holde åpen kontrollhøring når det er møte i Stortinget, bortsett fra under den ordinære spørretimen.

Komiteen fastsetter selv den nærmere prosedyren for sine høringer, herunder fordeling av taletid, rekkefølge, og antall hoved- og oppfølgingsspørsmål. Åpne kontrollhøringer skal foregå etter et særskilt reglement som vedtas av Stortinget. Som kontrollhøring regnes høringer i kontroll-saker i kontroll- og konstitusjonskomiteen, og høringer i andre komiteer som har til formål å klarlegge eller vurdere et tidligere faktisk hendelsesforløp.

§ 27 Komitéreiser

Komiteen kan foreta reiser hvis den finner det påkrevd for sitt arbeid og presidentskapet har gitt sitt samtykke.

§ 28 Komiteenes protokoll og saksdokumenter

Komitéforhandlingene skal føres inn i en egen protokoll. Komiteens leder er ansvarlig for at det blir ført møteprotokoll, at saksdokumenter som er sendt til komiteen blir registrert, og at viktige dokumenter og bilag blir lagt i arkiv. Når hvert storting har endt sine forhandlinger, leveres komiteenes protokoller med tilhørende dokumenter til Stortingets arkiv.

Graderte dokumenter bringes til komitémedlemmenes kunnskap på komiteens møterom. Dokumenter gradert høyere enn *begrenset* eller *fortrolig* kan ikke tas med ut av møterommet, med mindre komiteen vedtar at det kan gjøres. Graderte dokumenter som tas med ut av møterommet, må oppbevares slik at de ikke er tilgjengelige for uvedkommende.

§ 29 Særlig om komiteenes behandling av representantforslag

Når et representantforslag er sendt til en komité, gir komiteen innstilling om det til Stortinget. Hvis komiteen finner at et representantforslag helt eller delvis bør imøtekommes og at saken egner seg for avgjørelse i Stortinget uten nærmere utredning, bør realitetsinnstilling avgis etter at statsråden har hatt anledning til å uttale seg. Er det behov for ytterligere utredning før realitetsstandpunkt tas,

bør komiteen gi innstilling om at forslaget oversendes regjeringen til utredning og uttalelse. Finner komiteen det utvilsomt at forslaget ikke fortjener Stortingets tilslutning, bør den uten videre fremme innstilling om at forslaget ikke bifalles.

§ 30 Komiteenes innstillinger til Stortinget

Komiteene skal gi Stortinget skriftlig innstilling. I særlige tilfeller kan det gis muntlig innstilling; i så fall må utkast til vedtak som hovedregel være omdelt på forhånd.

Alle innstillinger skal være så korte som mulig og i det vesentlige inneholde komiteens merknader. I innstillingene skal ikke trykkes opp igjen dokumenter som en like godt kan vise til. Hvis det i innstillingen unntaksvis er sitert fra trykte dokumenter, skal dette være tydelig angitt. Presidenten skal påse at disse bestemmelsene overholdes.

Komiteene skal sørge for at dokumenter og bilag som de har fått fra Stortinget, blir trykt i den utstrekning de finner det formålstjenlig.

Saker som hører sammen, skal så langt som mulig tas opp i én og samme innstilling. Når spesielle grunner tilsier det, og presidentskapet samtykker, kan en komité først avgi innstilling om en del av en sak, og senere avgi innstilling om resten av saken.

Forslag som omhandles og utformes i innstillingen, jf. § 39 første ledd, skal stilles opp summarisk og i nummerorden i et eget avsnitt i innstillingens premisser. Av oppstillingen skal det fremgå hvem som fremmer forslaget.

En innstilling kan inneholde utkast til lovvedtak i tilråding eller forslag bare når et lovforslag er grunnlag for innstillingen. En innstilling kan ikke inneholde både utkast til lovvedtak og utkast til stortingsvedtak i tilråding eller forslag, bortsett fra at en innstilling både kan inneholde utkast til lovvedtak og utkast til stortingsvedtak om anmodning til regjeringen. Med «stortingsvedtak» menes alle vedtak som ikke er lovvedtak.

Det er ikke tillatt å offentliggjøre en innstilling før den er endelig avgitt. En avgitt innstilling leveres snarest mulig til Stortingets administrasjon.

§ 31 Presidentskapets tilsyn med komiteenes avgivelsesfrister

Presidentskapet fører tilsyn med at komiteene fastsetter frister for avgivelse av innstillingene, at fristene passer inn i det foreløpige langtidsprogrammet for Stortingets møter, og at innstillingene blir avgitt i samsvar med fristene.

Presidentskapet kan innkalle komitélederne til møter om avgivelsesfristene og komiteenes arbeid med sakene. Etter at komitélederen har hatt anledning til å uttale seg, kan presidentskapet fastsette en annen avgivelsesfrist enn komiteen har gjort eller fastsette frist i en sak hvor komiteen ikke har gjort dette.

Skulle en innstilling fra en komité ikke være avgitt innen den fristen som er fastsatt, kan presidentskapet overføre saken til en annen komité eller føre saken opp på dagsordenen til behandling i Stortinget uten at innstilling foreligger.

Kapittel 5 Innkalling til og avvikling av Stortingets møter

§ 32 Innkalling til møter i Stortinget

Presidentskapet fastsetter når Stortinget skal møte.

Etter presidentskapets bestemmelse blir Stortinget innkalt til møte ved oppslag i stortingsbygningen og ved at innkallingen gjøres tilgjengelig for representantene i papirutgave eller elektronisk form senest 24 timer før møtet. Innkallingen skal inneholde dagsorden. I ekstraordinære tilfeller kan møte kalles sammen med kortere varsel. Det samme gjelder hvis dagsordenen bare omfatter referatsaker.

§ 33 Møter i Stortinget

Møter i Stortinget begynner som regel kl. 10.00 med unntak av fredager da møtene som regel begynner kl. 09.00. Presidentskapet kan beslutte at møtet etter vanlig kunngjøring skal avsluttes kl. 16.00, og settes på nytt kl. 18.00. Med Stortingets samtykke kan møtene vare ut over kl. 22.00.

Møte i Stortinget kan ikke settes før presidenten har forvissnet seg om at det er så mange representanter til stede som Grunnloven krever.

§ 34 Program for Stortingets møter

Senest fredag innen kl. 15.00 bør program for Stortingets arbeid i uken etter slås opp og gjøres tilgjengelig i papirutgave eller elektronisk form. Programmet skal opplyse om hvilke dager det skal holdes møter, når møtene skal begynne og om det er ventet kveldsmøte. Samtidig bør foreløpig saksliste for møtene slås opp og gjøres tilgjengelig i papirutgave eller elektronisk form.

I Stortingets møter blir sakene som hovedregel tatt opp etter den dagsordenen som presidenten har lagt frem.

Det kunngjorte ukeprogrammet som er omhandlet i første ledd første og annet punktum, og den dagsordenen som er kunngjort, må ikke fravikes uten at det er nødvendig. Vedtak om slikt fravik trenger vanlig flertall dersom forslaget er satt frem av presidenten, men to tredjedels flertall dersom det er satt frem av en representant. Akter presidenten å foreslå fravik, bør opplysninger om dette gis så snart som mulig.

Blir et møte ikke ferdig med dagsordenen, skal de sakene som står igjen, behandles først i neste møte eller føres opp på ny dagsorden. Saker som er utsatt til en fastsatt tid, bør likevel tas opp som bestemt.

§ 35 Møte for lukkede dører

Akter presidenten å foreslå at et møte skal holdes for lukkede dører, skal møtet settes og Stortinget ta stilling til dette for lukkede dører (jf. Grunnloven § 84).

Til møter for lukkede dører kan presidenten gi adgang for funksjonærer ved Stortingets administrasjon og for stortingsreferentene. Presidenten kan også tillate at enkelte av stortingsbetjentene under forhandlingene bringer nødvendige meldinger til presidenten eller en representant. Videre kan presidenten etter anmodning fra en statsråd innhente Stortingets samtykke til at embets- og tjenestemenn fra departementene får anledning til å være til stede under møtet.

Referat fra forhandlingene føres inn i en egen protokoll (jf. § 62), og både den og de referatkonseptene som finnes, skal i forsegle stand legges i arkivet.

Forhandlinger som er ført for lukkede dører, kan offentliggjøres dersom Stortinget gjør vedtak om det.

Presidentskapet kan gi tillatelse til å åpne en arkivert og forsegle sak fra et lukket møte.

§ 36 Avbrytelse av Stortingets forhandlinger i juni

Stortingets forhandlinger avbrytes senest tredje fredag i juni måned, med adgang for presidentskapet til i særlige tilfelle å utsette tidspunktet. Presidentskapet kan bestemme at Stortingets forhandlinger skal gjenopptas på et senere tidspunkt før neste storting trer sammen i samsvar med Grunnloven § 68.

Kapittel 6 Stortingets arbeidsordning

§ 37 Overbringelse og fremsettelse av proposisjoner og forslag

Overbringelse av kongelige proposisjoner og fremsettelse av grunnlovsforslag og representantforslag bør i alminnelighet skje ved begynnelsen eller slutten av et møte. Grunnlovsforslag og representantforslag innleveres til Stortingets administrasjon senest kl. 08.30 den dag forslaget skal fremsettes i møte.

Forslag og søknader skal som regel fremmes skriftlig, men må ikke være undertegnet av mer enn 10 representanter. Lovforslag skal være satt opp i lovs form.

Grunnlovsforslag og representantforslag, sammen med eventuell begrunnelse, skal snarest gjøres tilgjengelig for representantene i papirutgave eller elektronisk form.

Representantforslag kan tas tilbake ved at forslagsstileren melder dette skriftlig til Stortingets administrasjon og i tillegg muntlig til Stortinget. Grunnlovsforslag kan ikke tas tilbake etter at Stortinget har vedtatt at det skal trykkes og kunngjøres.

Når en sak er endelig avgjort, må den ikke bringes frem igjen eller tas opp på nytt i samme stortingssesjon. Er det påtrengende nødvendig, eller fremmer regjeringen proposisjon eller melding innenfor samme saksområde for Stortinget, kan Stortinget likevel fatte vedtak om at en sak tas opp til ny behandling, forutsatt at saken igjen blir komitébehandlet.

§ 38 Behandlingen av proposisjoner og forslag

Presidentskapet foreslår behandlingsmåten for de kongelige proposisjoner og meldinger samt representantforslag og søknader når de er kommet inn til Stortinget.

Når nye saker, herunder forslag, henstillinger og søknader, er referert, avgjør Stortinget om saken skal

- a) sendes til regjeringen uten realitetsvotering,
- b) sendes til en komité,
- c) legges ut til gjennomsyn for representantene i minst én dag og deretter føres opp på kartet til behandling,
- d) tas opp til avgjørelse straks hvis ikke presidenten eller en femtedel av de representantene som er til stede, motsetter seg dette,
- e) avvises eller ikke tas under behandling.

Finner presidenten at bestemte saker som skal refere-

res egner seg for avgjørelse i samme møte, bør presidenten føre dem opp særskilt på dagsordenen, med opplysning om at de vil bli foreslått behandlet straks.

Nye dokumenter i saker som alt er sendt til en komité, skal ikke regnes som særskilt sak, men sendes direkte til den komité som har saken, dersom ikke presidentskapet finner at saken bør refereres i Stortinget.

En representant kan innhente uttalelse fra vedkommende departement om et forslag, en søknad eller en henstilling som er vedtatt oversendt til regjeringen uten realitetsvotering.

§ 39 Forslag fremsatt under behandlingen av en sak

Forslag som er omhandlet og utformet i en komitéinnstilling, tas opp til avgjørelse sammen med innstillingen når forslagsstilleren krever det. Det samme gjelder andre forslag vedrørende samme sak når de er forhåndsvarslet ved innlevering til presidenten gjennom Stortingets administrasjon senest kl. 08.30 den dag saken skal behandles i Stortinget. Om slike forslag gjelder for øvrig de samme reglene som for forslag som utformes i innstillingen, jf. § 30 sjette ledd. Forslag om at konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende eller forslag om å iverksette undersøkelser som nevnt i § 42 første ledd, skal likevel sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen dersom forholdet ikke allerede har vært behandlet av eller forelagt for komiteen, jf. § 15 annet til fjerde ledd. I særlige tilfeller kan Stortinget med to tredjedels flertall vedta å sette bestemmelsene i første og annet punktum ut av kraft.

For behandling av forslag som fremsettes under en debatt, gjelder § 38 annet ledd tilsvarende. Det samme gjelder forslag som fremsettes i tilknytning til en debatt om en redegjørelse etter § 43 som avholdes i et senere møte.

§ 40 Særlig om behandling av lovforslag

Dersom Stortinget ved første gangs behandling av et lovforslag vedtar endringsforslag som ikke har vært komitébehandlet, skal komiteen som regel uttale seg om vedtaket før det behandles på nytt i Stortinget.

Når det under behandlingen av et lovforslag blir fremmet et forslag som inneholder en anmodning til regjeringen, skal forslaget som hovedregel behandles sammen med lovforslaget ved første gangs behandling av dette. Slike anmodningsforslag som forutsetter et bestemt resultat av behandlingen av lovforslaget, skal likevel føres opp på dagsordenen som egen sak til behandling etter at Stortinget har avsluttet behandlingen av lovforslaget. Det kan ikke fremsettes andre forslag under behandlingen av en slik sak.

Dersom et forslag vedrørende lovbehandling som fremsettes ved annen gangs behandling av et lovforslag, ikke er forhåndsvarslet ved innlevering til presidenten gjennom Stortingets administrasjon senest kl. 08.30 den dag saken skal behandles, kan presidenten eller en femtedel av de representantene som er til stede, motsette seg avstemning over forslaget.

§ 41 Behandlingen av statsbudsjett og nasjonalbudsjett Kongelig proposisjon om statsbudsjett for det påfølgende

budsjetåret legges frem for Stortinget innen seks dager etter Stortingets åpning, jf. § 8 i bevilgningsreglementet. Samtidig legges frem stortingsmelding om nasjonalbudsjettet.

Etter at den kongelige proposisjonen om statsbudsjettet er lagt frem for Stortinget, avgir presidentskapet innstilling om fordelingen av budsjettkapitlene på de enkelte komiteer og om rammeområder. Videre skal presidentskapet – etter at komitélederne har hatt anledning til å uttale seg – fastsette og kunngjøre fristene for avgivelse av budsjettinnstillingene og datoene for Stortingets behandling av dem.

Senest 20. november skal finanskomiteen avgi innstilling om nasjonalbudsjettet og statsbudsjettet, med forslag til rammevedtak for bevilgninger i samsvar med inndelingen i rammeområder fastsatt av Stortinget. Forslag til bevilgningsvedtak som utformes i innstillingen eller fremsettes ved behandlingen av den, skal inneholde beløp for alle rammer, og kan ikke gå under rammenivå. I Stortinget kan det ikke voteses særskilt over enkelte deler av et slikt forslag.

Finanskomiteen avgir samtidig innstilling vedrørende skatter og avgifter og rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner.

Stortinget skal behandle disse innstillingene innen en uke etter avgivelse. Stortingets rammevedtak er bindende for den etterfølgende budsjettbehandlingen samme år.

Deretter skal fagkomiteene avgi innstilling om bevilgninger innen de rammeområdene de er tildelt. Forslag til bevilgningsvedtak som utformes i en slik innstilling eller fremsettes ved behandlingen av den, skal omfatte alle kapitler og poster innenfor det enkelte rammeområde, og kan ikke fravike de rammene Stortinget har vedtatt. I Stortinget kan det ikke voteses særskilt over enkelte deler av et slikt forslag.

Fagkomiteenes budsjettinnstillinger skal behandles av Stortinget senest 15. desember. De budsjettvedtakene Stortinget gjør ved behandlingen av disse innstillingene, er endelige.

Eventuell kongelig samleproposisjon om endringer i statsbudsjettet legges frem senest 15. mai i budsjettåret, sammen med stortingsmelding om revidert nasjonalbudsjett. Finanskomiteen avgir innstilling om disse senest annen fredag i juni.

Ved behandling av endringer i statsbudsjettet i budsjettåret kan det ikke voteses særskilt over enkelte deler av et forslag, dersom forslagsstilleren motsetter seg dette.

§ 42 Behandlingen av saker om konstitusjonelt ansvar

Ved beslutning som krever tilslutning fra en tredjedel av representantene, kan Stortinget anmode Stortingets ansvarskommisjon om å iverksette undersøkelser for å klarlegge om det er grunnlag for å ta ut tiltale for riksstett i henhold til Grunnloven § 86, jf. lov 5. februar 1932 nr. 2 om rettergangsmåten i riksstettssaker kapittel 3. Dette gjelder likevel ikke dersom Stortinget i samme sak vedtar at det skal eller ikke skal tas ut tiltale mot den eller de personer undersøkelsene vil være rettet mot for de forhold som omfattes av anmodningen.

Når beslutning om tiltale for riksstret er fattet, handler kontroll- og konstitusjonskomiteen på Stortingets vegne under forberedelsen og utførelsen av saken.

§ 43 Muntlig redegjørelse for Stortinget fra et regjeringsmedlem

Med samtykke av Stortingets presidentskap kan et regjeringsmedlem gi en muntlig redegjørelse i et stortingsmøte. Så vidt mulig skal redegjørelsen føres opp på dagsordenen. Forsamlingen avgjør om redegjørelsen skal

- a) umiddelbart følges av en debatt,
- b) føres opp til behandling i et senere møte,
- c) sendes til en komité, eller
- d) vedlegges protokollen.

I en debatt som følger umiddelbart etter redegjørelsen, kan en representant fra hver av partigruppene – og vedkommende regjeringsmedlem – få ordet én gang i inntil fem minutter. Under en slik debatt kan det ikke fremsettes forslag. Ved avslutningen av en slik debatt avgjør forsamlingen om redegjørelsen skal vedlegges protokollen eller behandles videre etter første ledd bokstav b eller c.

§ 44 Tilgjengeliggjøring av innstillinger fra komiteene

Når en innstilling er avgitt av en komité, skal den snarest gjøres tilgjengelig for representantene i papirutgave eller elektronisk form. En innstilling kan ikke tas opp til behandling før 48 timer er gått etter at den ble gjort tilgjengelig for representantene. I spesielle tilfeller kan likevel Stortinget med vanlig flertall vedta at saken blir tatt opp før denne fristen.

§ 45 Oversikt over bebudete saker og saker til behandling

I oktober og januar hver stortingssesjon innhenter presidentskapet en oversikt over de proposisjoner og meldinger som regjeringen akter å fremme.

Presidentskapet sørger for at det fortløpende gjøres tilgjengelig for representantene en fortegnelse over alle saker som er tatt opp til behandling, med opplysning om når sakene er sendt vedkommende komité, om ordfører og når komiteene vil avgi innstilling.

§ 46 Saker som ikke blir ferdig behandlet i stortingssesjonen eller valgperioden

Kongelige proposisjoner til Stortinget som ikke er blitt ferdig behandlet av Stortinget i den valgperioden de ble overbrakt i stortingsmøte, kan av presidentskapet foreslås tatt under behandling i den nye valgperioden, etter at uttalelse er innhentet fra regjeringen. Tilsvarende gjelder kongelige meldinger til Stortinget som ikke er blitt ferdig behandlet av Stortinget i den valgperioden de ble referert i stortingsmøte.

Representantforslag og søknader som er fremsatt på et foregående storting i samme valgperiode, men ikke avgjort der, står fremdeles for tur til å bli behandlet, med mindre forslagsstilleren har tatt forbehold om det motsatte. Representantforslag som ikke er blitt ferdig behandlet i den valgperioden de ble fremsatt, bortfaller.

Dersom en komitéinnstilling ikke blir avgjort i Stor-

tinget innen stortingssesjonen er slutt, skal den tas opp til behandling i neste sesjon i samme valgperiode, uten ny komitébehandling. En innstilling som ikke er avgjort i Stortinget innen valgperioden er slutt, bortfaller.

Spørsmål og interpellasjoner som ikke er besvart innen valgperioden er slutt, bortfaller.

§ 47 Innkalling av personer til å møte for Stortinget

Når Stortinget mener det er nødvendig å innkalle noen til møte etter Grunnloven § 75 h, skal presidenten sørge for at det blir sendt innkalling til vedkommende.

Innkallingen skal uttrykkelig nevne den saken eller de sakene som Stortinget ønsker forklaringer om. Den skal også gjengi vedtaket om at den innkalte skal bekrefte sin forklaring med høytidelig forsikring. Den innkalte skal videre få gjenpart av de bestemmelsene som Stortinget har vedtatt som fremgangsmåte når noen innkalles etter Grunnloven § 75 h.

§ 48 Begjæring om utlevering av dokumenter

Når Stortinget mener det er nødvendig å begjære utlevert dokumenter etter Grunnloven § 75 f, treffes det vedtak om dette. Begjæringen kan gjelde ethvert dokument som er i regjeringens eller den underliggende forvaltningens besittelse, og som er utarbeidet eller innhentet som ledd i offentlig virksomhet. Presidenten sørger for at begjæringen blir oversendt til regjeringen, som deretter fremlegger dokumentene snarest mulig.

Kapittel 7 Debattene

§ 49 Talelister og begrensninger av debattiden

Ved innledningen av en debatt kan forsamlingen etter forslag fra presidenten vedta å begrense varigheten av debatten og fordele taletiden mellom gruppene. Et slikt vedtak medfører at den enkelte taler kan gis kortere taletid enn det som er fastsatt i § 50.

Saksordfører får i alminnelighet ordet først, deretter får talerne ordet i den rekkefølge de ber presidenten om det. I tilfelle flere ber om ordet samtidig, avgjør presidenten hvem av dem som skal tale først. Dersom gruppene har innlevert til presidenten gjennom Stortingets administrasjon lister over representanter som ønsker å delta i debatten, kan presidenten på dette grunnlag sette opp en liste over rekkefølgen av talerne. En taler fra hver partigruppe skal stå først på talerlisten.

Ingen taler må ha ordet mer enn to ganger under debatten om en sak, eller under hver del av debatten, dersom debatten er delt. Fra dette gjelder følgende unntak:

- a) Begrensningen gjelder ikke for saksordførere og den statsråd saken hører under. I alminnelige politiske debatter gjelder begrensningen ikke for statsministeren og lederne i partigruppene.
- b) Presidenten kan gi adgang til en kort merknad.
- c) Presidenten kan tillate at en taler fra hver partigruppe får ordet mer enn to ganger.
- d) Etter forslag av presidenten kan Stortinget vedta å gjøre unntak fra hovedregelen.

Stortinget kan vedta at debatten skal avsluttes før alle

inntegnede talere har hatt ordet («clôture»). Forslag om dette må være fremsatt av presidenten eller av ti representanter på tilsvarende måte som ved innskrenkning av taletiden. Forslaget må oppnå to tredjedels flertall for å bli vedtatt. Det blir holdt avstemning, etter at én taler har hatt høve til å tale for og én imot, én gang hver.

§ 50 Generelle begrensninger av taletiden

Taletiden må ikke overskride 30 minutter i første innlegg, ti minutter i annet innlegg og tre minutter i eventuelle følgende innlegg. En kort merknad er likevel begrenset til ett minutt. En muntlig redegjørelse av et regjeringsmedlem, jf. § 43, må ikke overskride én time. Etter forslag av presidenten kan Stortinget vedta lengre taletid.

Etter forslag av presidenten eller skriftlig forslag fra minst ti representanter kan Stortinget vedta kortere taletid, som ikke må settes under tre minutter. Etter forslag av presidenten kan det gjøres unntak for saksordførere, ledere i partigruppene og regjeringsmedlemmer.

§ 51 Replikker og svar på direkte spørsmål

Presidenten skal åpne adgang til replikkordskifte og ordne dette, dersom Stortinget ikke vedtar noe annet. Replikken skal ha tilknytning til vedkommende innlegg. Taletiden er ett minutt. Den hvis innlegg forårsaker replikker, kan svare på hvert enkelt av innleggene etter tur.

Hvis presidenten mener det kan være av betydning for det videre ordskifte, kan det tillates innlegg på høyst ett minutt utenfor tur for å gi adgang til i forbindelse med den siste talers innlegg å besvare direkte spørsmål eller rette en åpenbar misforståelse. En taler kan ved en slik anledning ikke få ordet mer enn to ganger.

§ 52 Spørsmål som tas opp ved møtets avslutning

Ved hvert møtes avslutning skal presidenten gi representantene anledning til å påpeke eventuelle feil ved saksbehandlingen.

Ved møtets avslutning kan det med presidentens samtykke også stilles spørsmål til presidentskapet eller regjeringsmedlemmer om saker som det av spesielle grunner er ønskelig å ta opp straks og som ikke hensiktsmessig kan reises på annen måte. Representanter som ønsker å gjøre dette, skal gi presidenten underretning i god tid før møtets slutt. Spørteren og den som svarer, har en taletid på inntil fem minutter. Etter svaret kan en representant fra hver av de andre partigruppene få ordet én gang i inntil tre minutter. Til slutt kan spørteren og den som har svart, få ordet én gang til i inntil tre minutter.

Det kan ikke fremsettes forslag under forhandlinger som omhandlet i annet ledd.

§ 53 Taleregler

Den som har ordet, retter talen til presidenten. Taleren bør holde seg strengt til den saken som er under debatt.

Sitater bør bare brukes i begrenset utstrekning. Det skal gå klart frem av innlegget når sitatet begynner og når det slutter, og taleren må angi hvor sitatet stammer fra.

Upassende eller fornærmelig atferd eller tale er ikke tillatt. Slik atferd eller tale skal påtales av presidenten.

§ 54 Opptreden under forhandlingene

Det er ikke tillatt å gi støyende uttrykk for misnøye eller bifall under forhandlingene.

§ 55 Regjeringsmedlemmers deltakelse i forhandlingene

Når regjeringsmedlemmer deltar i forhandlingene, har de – i samsvar med Grunnloven § 74 – samme rettigheter og forpliktelser etter forretningsordenen som representantene.

§ 56 Overtredelse av forretningsordenen

Dersom en representant setter seg ut over reglene i forretningsordenen, kan presidenten gi vedkommende en advarsel, som gjentas dersom det er nødvendig.

Hvis representanten likevel ikke retter seg etter forretningsordenen, setter presidenten under avstemning om vedkommende skal fratas ordet eller vises bort fra forhandlingene for dagen.

Kapittel 8 Avstemninger

§ 57 Organisering av voteringene

Når de talerne som har tegnet seg, har hatt ordet, erklærer presidenten debatten for avsluttet. Sakene blir tatt opp til avstemning ved slutten av dagens møte, hvis ikke Stortinget vedtar at en eller flere saker skal tas opp til avstemning på et tidligere tidspunkt.

Foreligger det i en sak flere forslag, skal presidenten sette hvert av dem under avstemning i logisk rekkefølge. Voteringsordningen må være oppgitt og godtatt på forhånd.

En representant som ikke er til stede i salen når presidenten erklærer at en sak er opptatt til votering, deltar ikke i avstemningen. De representantene som er til stede, må ikke forlate salen før voteringen er ferdig.

§ 58 Avstemningsmåter

Avstemningen ordnes på én av følgende måter:

- Ved at presidenten oppfordrer de representanter som er for eller imot et forslag, om å reise seg. Presidenten kan også la foreta kontravotering.
- Ved bruk av elektronisk voteringsanlegg.
- Ved navneopprop. Finner presidenten at det må være unødvendig med navneopprop, men en representant setter frem krav om opprop, avgjør Stortinget voteringsmåten uten debatt ved avstemning etter bokstav a eller b. Oppropet begynner med det valgdistriktet og den representanten hvis nummer er trukket ut ved loddtrekning på forhånd. Oppropet fortsetter etter representantenes rekkefølge.
- Ved sedler uten underskrift. Denne avstemningsmåten brukes bare ved valg og bare når det er fremmet flere forslag til samme verv, en tilstedeværende representant krever det eller forsamlingen vedtar det etter forslag av presidenten. De som stemmer, skal på seddelen skrive navnene på de personene de stemmer på og personlig legge seddelen i urnen. Stemmer noen på flere enn det skal velges, skal det eller de navnene som står sist på stemmeseddelen, ikke telles med.

Er det holdt avstemning som nevnt i første ledd bokstav a eller b, men presidenten eller en femtedel av dem som stemmer erklærer at utfallet ikke kan regnes for sikkert, skal det holdes ny avstemning etter første ledd bokstav b eller c.

§ 59 Krav til flertall ved avstemninger

Ved avstemning etter § 58 første ledd bokstav a, b eller c avgjøres saken ved vanlig stemmeflertall, dvs. over halvparten av avgitte stemmer, med mindre Stortinget har bestemt noe annet. Viser avstemningen like mange stemmer for og imot, gjør møtelederens stemme utslaget når Stortingets president er møteleder. Er en annen president møteleder, gjør møtelederens stemme utslaget dersom avstemningen gjelder hvordan saken skal behandles i Stortinget. Gjelder avstemningen innholdet i saken, medfører stemmelikhet at gyldig vedtak ikke er truffet, og behandlingen av saken fortsetter i et senere møte. Blir det stemmelikhet også ved den nye avstemningen, gjør møtelederens stemme utslaget.

Ved avstemning etter § 58 første ledd bokstav d er et relativt flertall, dvs. flere stemmer enn for noe annet forslag, avgjørende for utfallet av valget, dersom det ikke i lov eller reglement eller for det enkelte tilfelle er bestemt at det skal kreves mer enn halvparten av stemmene for at noen skal regnes for valgt. Dersom noen har levert blanke stemmesedler, skal disse sedlene tas med ved opptellingen når det gjelder å slå fast om Stortinget er beslutningsdyktig, men de skal ikke telle med ved selve stemmeoppgjøret. Den som da har flertall av de effektive stemmer, regnes for valgt. Dersom høyeste stemmetall ved avstemningen faller likt på flere, kan hver representant straks kreve ny avstemning mellom de kandidater som har oppnådd likt stemmetall. Kommer ingen med slikt krav, eller blir stemmetallet likt også ved ny avstemning, skal valget avgjøres ved loddtrekning.

§ 60 Krav om avstemning før møtet heves

Når en sak er satt under debatt, må ikke møtet heves før saken er avgjort ved avstemning, eller forsamlingen har vedtatt at forhandlingene skal utsettes.

Kapittel 9 Stortingets protokoller og ekspedering av sakene

§ 61 Stortingets protokoller

Presidenten autoriserer Stortingets forhandlingsprotokoll i to eksemplarer, det ene for saker som behandles for åpne dører, det andre for saker som behandles for lukkede dører. Sekretæren fører forhandlingsprotokollen, som underskrives av presidenten og sekretæren.

§ 62 Gjennomsyn og rettelser av protokollen

Etter hvert møte som har vært holdt for åpne dører, legges forhandlingsprotokollen ut til gjennomsyn i Stortingets administrasjon. Det samme gjøres etter møte for lukkede dører dersom Stortinget har vedtatt at forhandlingene kan offentliggjøres. Tar noen til motmæle mot protokolleringen, svarer presidenten på innvendingene, og deretter

avgjør Stortinget ved avstemning uten debatt om det skal gjøres rettelser i protokollen.

Protokoller fra møter for lukkede dører som ikke vedtas offentliggjort (jf. § 35 tredje ledd), leses opp og vedtas før møtet heves.

§ 63 Ekspedering av avgjorte saker

Når en sak er avgjort, utarbeider Stortingets administrasjon utkast til de nødvendige brev og påtegninger. Etter at presidenten har godtatt utkastet, blir saken ekspedert. Gjelder det adresser fra Stortinget til Kongen eller fremstillinger som ved særlige anledninger skal gi uttrykk for Stortingets ønsker og meninger, skal slike skriftstykker leses opp i utkast for Stortinget.

§ 64 Underskrift av vedtak

Presidenten underskriver lovvedtak som sendes Kongen til sanksjon. Det samme gjelder underretninger om andre vedtak. Vedtak om endringer i eller tillegg til Grunnloven skal underskrives av Stortingets president og sekretær.

§ 65 Underskrift av forhandlingsprotokollen

Når Stortinget har endt sine forhandlinger, skriver representantene under forhandlingsprotokollen. Deretter leveres protokollen med tilhørende dokumenter til Stortingets arkiv.

Kapittel 10 Interpellasjoner og spørsmål

§ 66 Interpellasjoner

En representant som ønsker å stille en interpellasjon til regjeringen eller et regjeringsmedlem, leverer den skriftlig til Stortingets presidentskap gjennom Stortingets administrasjon. Interpellasjonen skal være kort. Presidenten bør avvise interpellasjoner om

- noe som faller utenfor regjeringens ansvarsområde,
- saker som er under behandling i komiteene,
- saker som det er gitt innstilling om, men som ennå ikke er behandlet av Stortinget,
- saker som det allerede er innlevert interpellasjon eller spørsmål til spørretimen om, og som ennå ikke er besvart.

Presidenten kan også gripe inn mot formuleringer som nevnt i § 53 tredje ledd. Godtas interpellasjonen, gir presidenten meddelelse om den til vedkommende regjeringsmedlem.

Interpellasjonen skal besvares i Stortinget så snart som mulig og senest én måned etter at den ble stilt, med mindre presidentskapet samtykker i at den blir besvart på et senere tidspunkt. Den tid Stortinget ikke er samlet om sommeren, regnes ikke med i fristen.

Ved behandlingen i Stortinget får først interpellanten ordet i høyst ti minutter til å forklare innholdet av interpellasjonen. Dersom et regjeringsmedlem erklærer at det ikke vil bli gitt noe svar på interpellasjonen, er forhandlingene slutt med det.

Blir interpellasjonen besvart, har det regjeringsmedlemmet som svarer på interpellasjonen, en taletid på inntil ti minutter. Statsministeren og andre statsråder hvis depar-

tementer er berørt av interpellasjonen, kan også svare, med samme taletid.

I den etterfølgende debatten har først interpellanten og så regjeringsmedlemmet rett til ett innlegg hver, på inntil tre minutter. Deretter kan andre representanter få ordet én gang hver, med taletid på inntil fem minutter. Til slutt har interpellanten og regjeringsmedlemmet rett til ett innlegg på inntil tre minutter hver.

Behandlingen av interpellasjonen må ikke vare lenger enn én time og 30 minutter. Den taletiden som eventuelt er brukt av statsministeren og andre statsråder enn den interpellasjonen er rettet til, teller ikke med.

Det kan ikke fremsettes forslag i tilknytning til behandlingen av en interpellasjon.

§ 67 Spørsmål til presidentskapet

Spørsmål vedrørende arbeidet i Stortinget eller vedtak av presidentskapet leveres skriftlig til Stortingets president. Spørsmålet skal være kort. Svaret bør gis snarest mulig etter at spørsmålet er levert inn.

Når spørsmålet blir behandlet, har spørderen lov til å grunngi det nærmere i inntil fem minutter. Samme taletid har det medlemmet av presidentskapet som svarer på spørsmålet, men med Stortingets samtykke kan presidenten gi vedkommende anledning til å tale i inntil ti minutter. Dersom vedkommende medlem av presidentskapet erklærer at det ikke vil bli gitt noe svar på spørsmålet, er saken dermed ferdig.

Blir spørsmålet besvart, har spørderen og medlemmet av presidentskapet rett til å få ordet ytterligere en gang til innlegg på inntil tre minutter hver. Spørderen har da adgang til å stille et kort tilleggsspørsmål. Det kan ikke fremsettes forslag i tilknytning til et slikt spørsmål. Ingen annen må ha ordet.

Ved innledningen av behandlingen av et spørsmål etter første til tredje ledd kan forsamlingen vedta at også andre representanter enn den som har stilt spørsmålet, kan få ordet én gang i inntil tre minutter, etter første innlegg av medlemmet av presidentskapet. Til slutt kan spørderen og den som har svart, få ordet én gang til. For øvrig gjelder det som er bestemt i første til tredje ledd.

§ 68 Spørsmål til skriftlig besvarelse

En representant som ønsker å få skriftlig svar på et spørsmål til et regjeringsmedlem, innleverer spørsmålet skriftlig til Stortingets president gjennom Stortingets administrasjon, med påtegning om at det bes om skriftlig svar. Spørsmålet skal være kort, men kan i tillegg utdypes på inntil én A4-side. Spørsmålet skal være egenhendig underskrevet av spørderen.

Presidenten bør avvise spørsmål om noe som faller utenfor regjeringens ansvarsområde, og kan gripe inn mot formuleringer som nevnt i § 53 tredje ledd. Presidenten oversender spørsmålet til vedkommende regjeringsmedlem, som kan nekte å svare på spørsmålet.

I løpet av én kalenderuke kan en representant stille sammenlagt inntil to spørsmål til skriftlig besvarelse og spørsmål i en ordinær spørretime. Spørsmål til skriftlig besvarelse kan ikke stilles i juli måned.

Innen seks hverdager etter at spørsmålet ble oversendt fra Stortinget, skal et regjeringsmedlem gi skriftlig svar på spørsmålet til Stortingets president gjennom Stortingets administrasjon, eller meddele skriftlig hvorfor spørsmålet ikke blir besvart innen fristen og i tilfelle når det vil bli besvart, eller at det ikke vil bli besvart. Svaret bør i alminnelighet ikke være lenger enn to A4-sider. Stortingets administrasjon sender svaret videre til spørderen og sørger for at spørsmål og svar blir trykt i Stortingsforhandlingene.

§ 69 Avholdelse av spørretime

Stortinget har i alminnelighet spørretime hver onsdag kl. 10.00, først muntlig spørretime, deretter ordinær spørretime. Presidentskapet kan beslutte at det en uke ikke skal holdes muntlig spørretime eller ordinær spørretime. I særlige tilfeller kan presidentskapet beslutte at muntlig spørretime eller ordinær spørretime skal holdes på et annet tidspunkt.

§ 70 Muntlig spørretime

I den muntlige spørretimen svarer regjeringsmedlemmer på spørsmål som representantene stiller muntlig. Senest mandag kl. 11.00 meddeler statsministeren til stortingspresidenten hvilke regjeringsmedlemmer som vil delta i den muntlige spørretimen samme uke, og presidenten gjør representantene kjent med dette.

Representantene kan stille korte spørsmål, begrenset til to minutter, til ett av de regjeringsmedlemmene som er til stede. En representant kan ikke stille mer enn ett hovedspørsmål i en muntlig spørretime.

Representanter som ønsker å stille spørsmål, bør melde fra om dette på forhånd til presidenten gjennom Stortingets administrasjon. Presidenten avgjør hvilke representanter som kan stille spørsmål, og i hvilken rekkefølge.

Regjeringsmedlemmene kan nekte å svare på spørsmål. Taletiden for regjeringsmedlemmets første svar etter et hovedspørsmål er to minutter, for øvrig er taletiden ett minutt. Etter svaret har spørderen rett til å få ordet én gang. Presidenten kan gi andre representanter ordet én gang om den saken som ble tatt opp i spørsmålet. Et regjeringsmedlem har rett til å få ordet etter hvert innlegg av en representant, for øvrig kan presidenten også gi ordet til øvrige regjeringsmedlemmer.

Presidenten bestemmer når en muntlig spørretime skal slutte.

§ 71 Ordinær spørretime

I den ordinære spørretimen svarer regjeringsmedlemmer på spørsmål som representantene har innlevert skriftlig til Stortingets president gjennom Stortingets administrasjon. Spørsmålet skal være kort. En representant kan stille ett spørsmål i en ordinær spørretime. Dersom et spørsmål må utsettes som følge av at en statstråd er bortreist, kan representanten stille to spørsmål i neste spørretime. Spørsmål til en spørretime må innleveres senest kl. 14.00 siste torsdag før spørretimen. Faller en torsdag på en høytidsdag, er innleveringsfristen kl. 14.00 siste foregående hverdag.

Presidenten bør avvise spørsmål til spørretimen om noe

som faller utenfor regjeringens ansvarsområde, og om saker som det allerede er innlevert interpellasjon eller spørsmål til spørretimen om og som ennå ikke er besvart. Dessuten kan presidenten gripe inn mot formuleringer som nevnt i § 53 tredje ledd. Presidenten oversender spørsmålene til vedkommende regjeringsmedlemmer. Offentliggjøring av spørsmålene skjer gjennom Stortingets administrasjon. Regjeringsmedlemmet kan nekte å svare på et spørsmål.

De spørsmålene som skal behandles i spørretimen, mangfoldiggjøres og omdeles til representantene før spørretimen begynner. Spørrene får ordet etter tur, og ber uten å grunn gi spørsmålet, statsråden om å svare på det. Er spøreren ikke til stede, kan en annen representant ta opp spørsmålet. Hvis det ikke skjer, regnes spørsmålet som bortfalt.

Statsrådets svar i spørretimen bør ikke vare lenger enn tre minutter. Etter at statsråden har svart, kan spøreren og statsråden få ordet ytterligere to ganger hver til korte bemerkninger, begrenset til ett minutt, om den saken som er tatt opp i spørsmålet. Spøreren har i den forbindelse adgang til å stille korte tilleggsspørsmål. Ved innledningen av spørretimen kan presidenten bestemme at spøreren og statsråden kan få ordet bare én gang hver etter at statsråden har svart, dersom presidenten finner dette nødvendig for at sakene på dagsordenen kan bli behandlet i løpet av den reglementsmessige tiden for formiddagsmøtet.

§ 72 Begjæring om dokumentinnsyn

En representant som ønsker å be om innsyn i regjeringens og forvaltningens dokumenter, kan innlevere sin anmodning skriftlig til Stortingets president gjennom Stortingets administrasjon. Presidenten oversender anmodningen til det ansvarlige regjeringsmedlemmet, som snarest og senest innen tre dager enten skal utlevere dokumentet eller meddele skriftlig hvorfor det ikke er utlevert innen fristen, og i tilfelle når det vil bli utlevert eller hvorfor det ikke vil bli utlevert.

Regjeringsmedlemmet kan avslå anmodningen i den grad dokumentet kan unntas fra offentlighet etter offentliglova, men skal ved sin vurdering legge vekt på representantenes særskilte stilling og informasjonsbehov.

Kapittel 11 Forskjellige bestemmelser

§ 73 Representantenes taushetsplikt

Representantene har taushetsplikt om alle saker som behandles for lukkede dører i Stortinget. Taushetsplikten gjelder også for behandlingen av slike saker i komiteene.

Representantene har videre taushetsplikt om det som de under utøvelsen av stortingsvervet får kjennskap til om:

- informasjon som er gradert i henhold til sikkerhetsloven eller beskyttelsesinstruksen, og
- forhold av den art som er omhandlet i forvaltningsloven § 13 (noens personlige forhold, eller tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår). Reglene i forvaltningsloven §§ 13 a til 13 f gjelder tilsvarende så langt de passer.

Første gang en representant møter, skal vedkommende gi taushetserklæring etter et formular som presidentskapet har fastsatt.

§ 74 Register over representantenes verv og økonomiske interesser

Representantene skal registrere de verv og økonomiske interesser som fremgår av Reglement om register for representantenes verv og økonomiske interesser, på den måte og under de vilkårene som er beskrevet der. Det samme gjelder vararepresentanter som møter for en innvalgt representant.

§ 75 Partigrupper

Med uttrykket «partigruppe» i denne forretningsordenen forstås den representanten eller de representantene som er innvalgt fra et registrert parti som ved valget stilte liste i minst en tredjedel av fylkene.

§ 76 Orden i stortingsbygningen

Stortingets president skal ved avtale med vedkommende myndighet sørge for at det blir holdt god orden i stortingsbygningen. Innenfor de ordensreglene som gjelder for bygningen, må adgangen til tilhørerplassene være så fri som mulig.

§ 77 Fravikelse av forretningsordenen

I særlige tilfeller kan Stortinget vedta å sette enkelte bestemmelser i Stortingets forretningsorden ut av kraft. Et slikt vedtak krever to tredjedels flertall. Hvis forslaget er fremsatt av presidenten, kreves likevel bare alminnelig flertall.

II

Vedtak I trer i kraft 1. oktober 2012.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt ni forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Laila Marie Reiertsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Laila Marie Reiertsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 3–5, fra Laila Marie Reiertsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 6–9, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Det votes over forslag nr. 6, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang et arbeid

med sikte på å likestille lovreglene for midlertidige ansettelser i arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven. Tjenestemannslovens formuleringer i § 13-2 legges til grunn for en slik likestilling av lovverket.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 98 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.26)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 3 og 5, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å utrede en sysselsettingsstrategi for å få dekket opp det fremtidige behovet for helsepersonell.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem for Stortinget en gjennomgang av reglene for permittering sett opp mot reglene for dagpenger.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 79 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.45)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 7–9, fra Venstre.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme nødvendige tiltak som medfører at myndighetens forpliktelser og virkemidler i IA-avtalen gjelder for alle bedrifter og alle arbeidstakere uavhengig av om disse har inngått tariffavtale.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om opprettelse av en varslingsenhet under Arbeidstilsynet. Enheten bør være et varslingssted som mottar og registrerer varslingssaker. Enheten bør ha som mål å komme i en dialogsituasjon med involverte parter, men bør også utstyres med myndighet til å få gripe inn i virksomheter, sørge for oppklaring rundt de forholdene det varsles om og med sanksjonsmuligheter overfor arbeidsgiver.

Stortinget ber regjeringen evaluere enheten etter to år for å se om enheten fungerer etter intensjonen.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av rettighetene til selvstendig næringsdrivende og fremme forslag om nødvendige forbedringer bl.a. når det gjelder rettigheter knyttet til sykdom, omsorg for egne barn, pleie- og opplæringspenger og pensjon.»

Fremskrittspartiet har varslet at de støtter forslagene fra Venstre.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 79 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.07)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette en arbeidstidskommisjon som får til oppgave å se på praktiseringen av arbeidstidsbestemmelsene, og hvor man blant annet legger frem forslag om

- mer fleksible regler for gjennomsnittsberegning av arbeidstid
- mer fleksible regler for uttak av overtid
- hvorvidt dagens regler for nattarbeid og søndagsarbeid er hensiktsmessige
- hvordan utløse mer arbeidskraft på kort og lang sikt
- øke andelen heltidsstillinger.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 79 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.29)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvente innføring av administrative sanksjoner for overtredelse av meldeplikt til etter at Stortinget har diskutert de overordnede problemstillinger knyttet til dette som virkemiddel.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 61 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.31.50)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag som regulerer permitteringsreglene også for ikke-organiserte arbeidstakere.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 57 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.32.12)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 29 (2010–2011) – Felles ansvar for eit godt og anstendig arbeidsliv. Arbeidsforhold, arbeidsmiljø og sikkerheit – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Laila Marie Reiertsen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i kampen mot sosial dumping nedsette et offentlig utvalg for å utrede en lovfestet nasjonal eller bransjemessig minstelønn. Det bes om at utvalget blir bredt sammensatt og at innstilling og konklusjoner legges frem våren 2013.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:6 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Laila Marie Reiertsen og Vigdis Giltun om å nedsette et offentlig utvalg for å utrede lovfestet minstelønn – tiltak mot uønskede arbeidsbetingelser i det norske arbeidsmarkedet – vedlegges protokollen.

Presidenten: Venstre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 79 mot 25 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.33.15)

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt ni forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 2–9, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Det voteres over forslagene nr. 2–9, fra Venstre.

Forslag nr. 2 lyder:

«I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, ar-

beidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) gjøres følgende endring:

§ 2-4 første og annet ledd skal lyde:

(1) Arbeidstaker har rett til å varsle offentligheten om kritikkverdige forhold i virksomheten.

(2) Varsling kan likevel ikke skje i skadehensikt, og arbeidstaker må heller ikke urettmessig røpe bedriftshemmeligheter, forretningsforhold av vesentlig konkurransemessig betydning, eller forhold som omfattes av lovfestet taushetsplikt. Arbeidstaker skal først ha varslet internt, med mindre forholdene for arbeidstaker har fremstått slik at intern varsling ikke vil ha noen hensikt.»

Forslag nr. 3 lyder:

«I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) gjøres følgende endring:

§ 10-4, nytt 7. ledd

(7) Arbeidsgiver og arbeidstaker kan skriftlig avtale at arbeidstid ut over normalarbeidstid, men som ikke omfattes av bestemmelser om overtid i § 10-6 (2), helt eller delvis skal tas ut i form av arbeidsfri på et avtalt tidspunkt.»

Forslag nr. 4 lyder:

«I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) gjøres følgende endring:

§ 10-6, fjerde og femte ledd skal lyde:

(4) Arbeidsgiver kan pålegge overtidsarbeid inntil 200 timer innenfor en periode på ett år.

(5) Arbeidsgiver og arbeidstaker kan inngå skriftlig avtale om overtidsarbeid på inntil 400 timer innenfor en periode på ett år.

§ 10-6, sjette og sjuende ledd utgår.

§ 10-6, åttende ledd blir nytt sjette ledd.

§ 10-6, niende ledd blir nytt sjuende ledd og skal lyde:

(7) Arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte i virksomhet som er bundet av tariffavtale kan skriftlig avtale unntak fra grensen på 13 timer i løpet av 24 timer og utvide perioden for gjennomsnittsberegning av samlet arbeidstid til 52 uker. Arbeidstaker skal i så fall sikres tilsvarende kompenserende hvileperioder eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern.

§ 10-6, tiende og ellefte ledd blir nye åttende og niende ledd.»

Forslag nr. 5 lyder:

«I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) gjøres følgende endring:

§ 10-12, andre ledd skal lyde:

Bestemmelsene i dette kapitlet kommer ikke til anvendelse for arbeidstakere i særlig uavhengig stilling, med unntak av § 10-2 første, andre og fjerde ledd. Med særlig uavhengig stilling menes ansatte som i hovedsak bestemmer egen arbeidstid, når arbeidsoppgaver skal gjennomføres og hvordan arbeidsoppgaver skal gjennomføres.»

Forslag nr. 6 lyder:

«I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) gjøres følgende endring:

§ 10-12, fjerde ledd oppheves. Nåværende femte til niende ledd blir nye fjerde til åttende ledd.»

Forslag nr. 7 lyder:

«I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) gjøres følgende endring:

§ 14-9, første ledd skal lyde:

(1) Arbeidstaker skal ansettes fast, med mindre det dreier seg om:

- a) arbeid i stedet for en annen eller andre (vikariat),
- b) at arbeidstaker bare trengs for å utføre et bestemt oppdrag,
- c) praksisarbeid eller utdanningsstillinger,
- d) ansettelse av arbeidstaker som ikke fyller lovbestemte kvalifikasjonskrav,
- e) deltakelse i arbeidsmarkedstiltak i regi av eller i samarbeid med Aetat,
- f) ansettelse av idrettsutøvere, idrettstrenere, dommere og andre ledere innen den organiserte idretten,
- g) ansettelse for en periode på inntil seks måneder. Perioden kan forlenges slik at samlet ansettelsesperiode utgjør 12 måneder. Arbeidsgiver kan ikke bytte ut en arbeidstaker ved å ansette en ny arbeidstaker for å utføre det samme arbeidet.»

Forslag nr. 8 lyder:

«I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) gjøres følgende endring:

§ 14-9, femte ledd skal lyde:

(5) Midlertidige arbeidsavtaler opphører ved det avtalte tidsrommets utløp, eller når det bestemte arbeidet er avsluttet, med mindre noe annet er skriftlig avtalt eller fastsatt i tariffavtale. Arbeidstaker som har vært sammenhengende midlertidig ansatt i mer enn to år etter første ledd bokstav a og b, skal anses som fast ansatt slik at reglene om oppsigelse av arbeidsforhold kommer til anvendelse. Ved beregning av ansettelses- tid etter andre punktum skal det ikke gjøres fradrag for arbeidstakers fravær.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Lovendringene i forslag nr. 6–12 trer i kraft straks.»

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 103 mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.33.46)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. skal i ny § 14-12 a fjerde ledd lyde:

(4) Landsomfattende arbeidstakerorganisasjon kan inngå tariffavtale med en arbeidsgiver eller en arbeidsgiverforening om unntak fra reglene i første ledd, såfremt den generelle beskyttelse av arbeidstakere som leies inn fra virksomhet som har til formål å drive utleie, respekteres.»

Venstre har varslet at de nå vil støtte forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 57 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.34.10)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven mv.

(likebehandling ved utleie av arbeidstakere mv.)

I

I lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. gjøres følgende endringer:

§ 3A overskriften skal lyde:

§ 3A *Innleie fra virksomhet som har til formål å drive utleie (bemanningsforetak)*

§ 3B skal lyde:

§ 3B *Likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår ved utleie fra bemanningsforetak*

1. *Bemanningsforetaket skal sørge for at utleid arbeidstaker minst sikres de vilkår som ville kommet til anvendelse dersom arbeidstaker hadde vært tilsatt hos innleier for å utføre samme arbeid, når det gjelder:*

- a) *arbeidstidens lengde og plassering,*
- b) *overtidsarbeid,*
- c) *varighet og plassering av pauser og hvileperioder,*
- d) *nattarbeid,*
- e) *feriefritid, feriepenges, fridager og godtgjøring på slike dager,*

og

f) *lønn og utgiftsdekning.*

2. *Arbeidstaker som blir leid ut, skal ha samme tilgang til felles goder og tjenester hos innleier som virksomhetens egne arbeidstakere, med mindre objektive grunner tilsier noe annet.*

3. *Bestemmelsen her gjelder også for utleie av utsendt arbeidstaker som faller inn under arbeidsmiljøloven § 1-7.*

4. *Det kan inngås sentral tariffavtale mellom staten og tjenestemennenes forhandlingsberettigede organisasjoner om unntak fra reglene om likebehandling i denne paragraf. Den generelle beskyttelse av arbeidstakerne må i alle tilfelle respekteres.*

Ny § 3C skal lyde:

§ 3C *Opplysningsplikt og innsynsrett ved leie av arbeidstaker fra bemanningsforetak*

1. *Ved leie av arbeidstaker skal innleier gi bemanningsforetaket de opplysninger som er nødvendige for at bemanningsforetaket skal kunne ivareta kravet om likebehandling i § 3B.*
2. *Bemanningsforetaket skal, når arbeidstaker ber om det, gi de opplysninger som er nødvendige for at arbeidstaker skal kunne vurdere om egne lønns- og arbeidsvilkår oppfyller kravet om likebehandling i § 3B.*
3. *Bemanningsforetaket skal, når innleier ber om det, dokumentere hvilke lønns- og arbeidsvilkår som er avtalt med arbeidstaker som leies ut til innleier.*
4. *Innleier skal, når tillitsvalgte hos innleier ber om det, dokumentere hvilke lønns- og arbeidsvilkår som er avtalt mellom innleid arbeidstaker og den innleides arbeidsgiver.*
5. *Plikten til å gi opplysninger etter nr. 3 og 4 gjelder bare vilkår som nevnt i § 3B nr. 1. Bemanningsforetak, innleier og tillitsvalgte som mottar opplysninger i medhold av bestemmelsen her, har taushetsplikt om opplysningene. Opplysningene kan bare benyttes til å sikre eller undersøke overholdelse av kravet om likebehandling i § 3B eller til å oppfylle plikter etter bestemmelsen her.*
6. *Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om innsynsrett, opplysningsplikt og taushetsplikt etter denne paragraf samt om taushetsplikt for innleide arbeidstakere. Kongen kan i forskrift også gi regler om eventuell bruk av rådgivere og taushetsplikt for disse.*

Ny § 3D skal lyde:

§ 3D *Solidaransvar for innleier*

Virksomheter som leier inn arbeidstaker etter § 3A, hefter på samme måte som en selvskyldnerkausionist for utbetaling av lønn, feriepenger og eventuell annen godtgjøring etter kravet om likebehandling i § 3B. Ved solidaransvar etter første punktum hefter solidaransvarlig også for feriepenger opptjent i tilknytning til kravet.

Arbeidstaker må fremme skriftlig krav overfor innleievirksomheten senest innen tre måneder etter kravets forfallsdato. Solidaransvarlig skal betale kravet innen tre uker etter at kravet er kommet frem.

Solidaransvarlig kan nekte å dekke kravet dersom arbeidstakeren visste at forutsetningen for arbeidsoppdraget var at lønn mv. helt eller delvis skal dekkes av den solidaransvarlige.

Solidaransvaret gjelder ikke når det er åpnet konkurs i bemanningsforetaket.

Nåværende § 3B blir ny § 3E.

II

I lov 29. april 1988 nr. 21 om ferie gjøres følgende endringer:

§ 11 nr. 6 overskrift og nytt andre punktum skal lyde:

(6) *(Utbetaling fra solidaransvarlig etter allmenngjøringsloven, arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven)*

Det samme gjelder der solidaransvarlig innleier utbetaler arbeidsvederlag til innleid arbeidstaker i medhold av arbeidsmiljøloven § 14-12 c og tjenestemannsloven § 3D.

III

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 2-2 første ledd bokstav b og ny bokstav c skal lyde:

- b) *samarbeide med andre arbeidsgivere for å sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø,*
- c) *sørge for at innleid arbeidstakers arbeidstid er i samsvar med bestemmelsene i kapittel 10.*

§ 14-1 nytt andre punktum skal lyde:

Innleid arbeidstaker skal informeres på tilsvarende måte.

§ 14-12 overskriften skal lyde:

§ 14-12 *Innleie fra virksomhet som har til formål å drive utleie (bemanningsforetak)*

§ 14-12 nytt tredje ledd skal lyde:

Arbeidsgiver skal minst én gang pr. år drøfte bruken av innleid arbeidskraft etter første og andre ledd, herunder praktiseringen av kravet om likebehandling, med de tillitsvalgte.

§ 14-12 nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:

Ved innleie etter denne paragraf gjelder reglene i § 14-9 femte ledd andre og tredje punktum tilsvarende.

§ 14-12 nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

Ny § 14-12 a skal lyde:

§ 14-12 a *Likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår ved utleie fra bemanningsforetak*

(1) *Bemanningsforetaket skal sørge for at utleid arbeidstaker minst sikres de vilkår som ville kommet til anvendelse dersom arbeidstaker hadde vært ansatt hos innleier for å utføre samme arbeid, når det gjelder:*

- a) *arbeidstidens lengde og plassering,*
- b) *overtidsarbeid,*
- c) *varighet og plassering av pauser og hvileperioder,*
- d) *nattarbeid,*
- e) *feriefritid, feriepenger, fridager og godtgjøring på slike dager, og*
- f) *lønn og utgiftsdekning.*

(2) *Arbeidstaker som blir leid ut, skal ha samme tilgang til felles goder og tjenester hos innleier som virksomhetens egne arbeidstakere, med mindre objektive grunner tilsier noe annet.*

(3) *Departementet kan i forskrift bestemme om og i hvilken utstrekning bestemmelsene om likebehandling kan fravikes ved tariffavtale. Den generelle beskyttelse av arbeidstakerne må i alle tilfelle respekteres.*

Ny § 14-12 b skal lyde:

§ 14-12 b *Opplysningsplikt og innsynsrett ved leie av arbeidstaker fra bemanningsforetak*

(1) *Ved leie av arbeidstaker skal innleier gi bemanningsforetaket de opplysninger som er nødvendige for at bemanningsforetaket skal kunne ivareta kravet om likebehandling i § 14-12 a.*

(2) *Bemanningsforetaket skal, når arbeidstaker ber om det, gi de opplysninger som er nødvendige for at arbeidstaker skal kunne vurdere om egne lønns- og arbeidsvilkår oppfyller kravet om likebehandling i § 14-12 a.*

(3) *Bemanningsforetaket skal, når innleier ber om det, dokumentere hvilke lønns- og arbeidsvilkår som er avtalt med arbeidstaker som leies ut til innleier.*

(4) *Innleier skal, når tillitsvalgte hos innleier ber om det, dokumentere hvilke lønns- og arbeidsvilkår som er avtalt mellom innleid arbeidstaker og dennes arbeidsgiver.*

(5) *Plikten til å gi opplysninger etter tredje og fjerde ledd gjelder bare vilkår som nevnt i § 14-12 a første ledd. Bemanningsforetak, innleier og tillitsvalgte som mottar opplysninger i medhold av bestemmelsen her, har taushetsplikt om opplysningene. Opplysningene kan bare benyttes til å sikre eller undersøke overholdelse av kravet om likebehandling i § 14-12 a eller til å oppfylle plikter etter bestemmelsen her.*

(6) *Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsynsrett, opplysningsplikt og taushetsplikt etter denne paragraf, samt om taushetsplikt for innleide arbeidstakere. Departementet kan i forskrift også gi regler om eventuell bruk av rådgivere og taushetsplikt for disse.*

Ny § 14-12 c skal lyde:

§ 14-12 c *Solidaransvar for innleier*

(1) *Virksomheter som leier inn arbeidstaker etter § 14-12, hefter på samme måte som en selvskyldnerkausionist for utbetaling av lønn, feriepenger og eventuell annen godtgjøring etter kravet om likebehandling i § 14-12 a. Ved solidaransvar etter første punktum hefter solidaransvarlig også for feriepenger opptjent i tilknytning til kravet.*

(2) *Arbeidstaker må fremme skriftlig krav overfor innleievirksomheten senest innen tre måneder etter kravets forfallsdato. Solidaransvarlig skal betale kravet innen tre uker etter at kravet er kommet frem.*

(3) *Solidaransvarlig kan nekte å dekke kravet dersom arbeidstakeren visste at forutsetningen for arbeidsoppdraget var at lønn mv. helt eller delvis skal dekkes av den solidaransvarlige.*

(4) *Solidaransvaret gjelder ikke når det er åpnet konkurs i bemanningsforetaket.*

§ 18-6 første ledd første punktum skal lyde:

Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene i og i medhold av kapittel 2 til kapittel 11 samt §§ 14-5 til 14-8, 14-9 første ledd tredje punktum, 14-12 tredje ledd, 15-2 og 15-15.

IV

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Endringen i arbeidsmiljøloven § 14-12 tredje ledd gjelder for fravær som finner sted etter bestemmelsens ikrafttredelse, også i tilfeller hvor ansettelsesforholdet ble etablert før ikrafttredelsen.

Presidenten: Det voteres over I, Ny § 3C punkt 4, Ny § 3D, II og III § 14-12 nytt tredje ledd, Ny § 14-12 b punkt 4, Ny § 14-12 c.

Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) (fra salen): Kristelig Folkeparti skal stemme likt med Høyre i denne saken.

Presidenten: Da skal Fremskrittspartiet, Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I, Ny § 3C punkt 4, Ny § 3D, II og III § 14-12 nytt tredje ledd, Ny § 14-12 b punkt 4, Ny § 14-12 c ble bifalt med 57 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.36.46)

Presidenten: Det voteres så over I § 3B punkt 1–3, Ny § 3C punkt 1–3 og 5–6, III § 14-1 nytt andre punktum, resten av § 14-12, Ny § 14-12 a punkt 1, Ny § 14-12 b punkt 1–3 og 5–6 og § 18-6 første ledd første punktum.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I § 3B punkt 1–3, Ny § 3C punkt 1–3 og 5–6, III § 14-1 nytt andre punktum, resten av § 14-12, Ny § 14-12 a punkt 1, Ny § 14-12 b punkt 1–3 og 5–6 og § 18-6 første ledd første punktum ble bifalt med 80 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.37.31)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til resten av I, resten av III samt IV.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av I, resten av III samt IV ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2008/104/EF om vikararbeid (vikarbyrådirektivet).

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 86 mot 16 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 16.38.25)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt sju forslag. Det er forslagene nr. 1–7, fra Gjermund Hagesæter på vegne av Fremskrittspartiet.

Det votes over forslagene nr. 4–7.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til Stortinget hvor det kommunale selvstyret ved etablering av kjøpesenter eller utvidelse av eksisterende kjøpesenter gjeninnføres.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til Stortinget hvor det kommunale selvstyret gjeninnføres hva angår tiltak i den såkalte strandsonen eller hundremetersbeltet.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om liberalisering av reglene om universell utforming av de minste boligene.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om lovendringer i henhold til forslagene 1–6, senest våren 2013.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 80 mot 23 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.38.58)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av

særlover som berører byggesaksbehandlingen og fremme nødvendige forslag med sikte på en mest mulig forenklet lovgivning og saksbehandling.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til Stortinget om de nødvendige lovendringer slik at kommunene kan fatte endelig vedtak i plan- og bygningssaker.»

Høyre har varslet at de vil støtte forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 63 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.39.20)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en fullstendig gjennomgang av plan- og bygningsloven med sikte på å gjøre den mer liberal, enklere å forstå og lettere å praktisere.»

Høyre og Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 62 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.39.41)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v

om endringer i plan- og bygningsloven

I

I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:

§ 31-2 fjerde ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Departementet kan gi forskrifter som nærmere regulerer kommunens adgang til å gi tillatelse etter leddet her.

§ 31-2 nytt femte ledd skal lyde:

For å sikre hensiktsmessig bruk av eksisterende byggverk og unngå urimelige kostnader, kan departementet gi forskrifter om hvilke krav som gjelder ved tiltak på eksisterende byggverk.

II

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Jon Jæger Gåsvatn på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 4, fra Jon Jæger Gåsvatn på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

Lov

om endringer i helseregisterloven mv. (opprettelse av nasjonal kjernejournal m.m.)

I

I lov 18. mai 2001 nr. 24 om helseregistre og behandling av helseopplysninger gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd første punktum skal lyde:

Formålet med denne lov er å bidra til å gi helse- og omsorgstjenesten og *helse- og omsorgsforvaltningen* informasjon og kunnskap uten å krenke personvernet, slik at tjenestene kan gis på forsvarlig og effektiv måte.

§ 3 første ledd skal lyde:

Loven gjelder for

1. behandling av helseopplysninger i *helse- og omsorgsforvaltningen* og helse- og omsorgstjenesten, som skjer helt eller delvis med elektroniske hjelpemidler for å fremme formål som beskrevet i § 1, og
2. annen behandling av helseopplysninger i *helse- og omsorgsforvaltningen* og helse- og omsorgstjenesten til slike formål, når helseopplysningene inngår eller skal inngå i et helseregister.

§ 3 tredje ledd skal lyde:

Kongen i Statsråd kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for behandling av helseopplysninger utenfor *helse- og omsorgsforvaltningen* eller helse- og omsorgstjenesten for å ivareta formål som beskrevet i § 1.

§ 5 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Pasient- og brukerrettighetsloven §§ 4-3 til 4-7 gjelder tilsvarende for samtykke etter denne lov.

Ny § 6d skal lyde:

§ 6d Nasjonal kjernejournal

Kongen i Statsråd kan i forskrift gi bestemmelser om etablering av nasjonal kjernejournal.

Nasjonal kjernejournal er et sentralt og virksomhetsovergripende behandlingsrettet helseregister.

Nasjonal kjernejournal skal inneholde et begrenset sett relevante helseopplysninger som er nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp.

Opplysninger kan registreres og på annen måte behandles i nasjonal kjernejournal uten samtykke fra den registrerte. Den registrerte har rett til å reservere seg mot behandling av helseopplysninger i registeret. Reglene om samtykkekompetanse i pasient- og brukerrettighetsloven §§ 4-3 til 4-7 gjelder tilsvarende for retten til å reservere seg.

Helsepersonell med tjenstlig behov ved ytelse av helsehjelp, kan etter samtykke fra den registrerte gis tilgang til nødvendige og relevante helseopplysninger fra nasjonal kjernejournal. Når det er nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp, kan Kongen i Statsråd i forskrift gjøre unntak fra kravet om samtykke. Ved unntak fra samtykke gjelder helsepersonelloven § 45 første ledd første punktum tilsvarende.

Kongen i Statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om etablering av nasjonal kjernejournal, drift og behandling av helseopplysninger, herunder hvilke opplysninger som skal behandles, hvem som er databehandlingsansvarlig, regler om sletting, tilgang og tilgangskontroll, samt pasientens rettigheter.

§ 7 andre ledd første punktum skal lyde:

Kongen i Statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om etablering av regionale helseregistre og behandling av helseopplysninger i regionale helseregistre for ivaretagelse av oppgaver etter *folkehelseloven*, smittevernloven, spesialisthelsetjenesteloven og tannhelsetjenesteloven.

§ 7 tredje ledd første punktum skal lyde:

Kongen i Statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om etablering av lokale helseregistre og behandling av helseopplysninger i lokale helseregistre for ivaretagelse av oppgaver etter *folkehelseloven*, helse- og omsorgstjenesteloven og smittevernloven.

§ 8 andre ledd første punktum skal lyde:

Kongen i Statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om etablering av sentrale helseregistre og behandling av helseopplysninger i sentrale helseregistre for ivaretagelse av oppgaver etter apotekloven, *folkehelseloven*, helse- og omsorgstjenesteloven, tannhelsetjenesteloven, smittevernloven og spesialisthelsetjenesteloven, herunder overordnet styring og planlegging av tjenestene, kvalitetsutvikling, forskning og statistikk.

§ 9 skal lyde:

§ 9 *Særlig om innsamling av helseopplysninger til sentrale, regionale og lokale helseregistre, meldingsplikt mv.*

Virksomheter og helsepersonell som tilbyr eller yter tjenester i henhold til apotekloven, helse- og omsorgstjenesteloven, smittevernloven, spesialisthelsetjenesteloven eller tannhelsetjenesteloven, plikter å utlevere eller overføre opplysninger som bestemt i forskrifter etter §§ 6a, 6c, 6d, 7 og 8 samt etter paragrafen her.

Kongen kan gi forskrifter om innsamling av helseopplysninger etter §§ 6a, 6c, 6d, 7 og 8, herunder bestemmelser om hvem som skal gi og motta opplysningene og om frister, formkrav og meldingsskjemaer. Den som mottar opplysningene, skal varsle avsenderen av opplysningene dersom opplysningene er mangelfulle.

§ 22 andre ledd skal lyde:

Når helseopplysninger behandles etter §§ 5, 6a, 6c, 6d, 7 og 8, har den registrerte på forespørsel i tillegg til informasjon som nevnt i § 21 første ledd, rett til å få opplyst

1. hvilke helseopplysninger om den registrerte som behandles, og
2. sikkerhetstiltakene ved behandlingen av helseopplysningene så langt innsyn ikke svekker sikkerheten.

§ 26 første ledd skal lyde:

Dersom det er behandlet helseopplysninger etter §§ 5, 6a, 6c, 6d, 7 og 8 som er uriktige, ufullstendige eller som det ikke er adgang til å behandle, skal den databehandlingsansvarlige av eget tiltak eller på begjæring av den registrerte rette de mangelfulle opplysningene. Den databehandlingsansvarlige skal om mulig sørge for at feilen ikke får betydning for den registrerte. Dersom helseopplysningene er utlevert, skal den databehandlingsansvarlige varsle mottakere av utleverte opplysninger.

II

I lov 30. mars 1984 nr. 15 om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten m.m. skal § 2 sjette ledd lyde:

Når Statens helsetilsyn mottar varsel etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 a, skal Statens helsetilsyn snarest mulig foreta stedlig tilsyn dersom dette er nødvendig for at tilsynssaken skal bli tilstrekkelig opplyst.

III

I lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer gjøres følgende endringer:

§ 2-2 åttende ledd første punktum skal lyde:

Når det er nødvendig for iverksetting av tiltak eller for oversikt og kontroll i forbindelse med smittsomme sykdommer, kan kommunelegen, *fylkesmannen*, *Helsedirektoratet*, Statens helsetilsyn og Nasjonalt folkehelseinstitutt kreve opplysninger fra offentlige kilder eller privat helse- og omsorgstjeneste uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

§ 5-9 andre ledd første punktum skal lyde:

Søksmål kan reises av den vedtaket retter seg mot eller vedkommendes nærmeste, av *fylkesmannen* eller *Statens* helsetilsyn.

§ 6-1 tredje ledd første punktum skal lyde:

Den som søker smittevernhjelp kan påklage avgjørelsen til *fylkesmannen* i fylket hvor han/hun mener feil er begått.

§ 7-1 sjette ledd skal lyde:

Kommunens myndighet etter denne lov kan delegeres etter reglene i kommuneloven eller til et interkommunalt organ.

IV

I lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. gjøres følgende endringer:

§ 3-3 andre ledd skal lyde:

Helseinstitusjon som omfattes av denne loven, skal uten hinder av taushetsplikt straks sende melding til Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten om betydelig personskade på pasient som følge av ytelse av helsetjeneste eller ved at en pasient skader en annen. Det skal også meldes fra om hendelser som kunne ha ført til betydelig personskade. Meldingen skal ikke inneholde direkte personidentifiserende opplysninger.

§ 3-14 andre ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om gjennomføringen av opphold ved institusjoner som tilbyr tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet. Det kan herunder gis regler om fastsettelse av husordensregler og regler om pasientens rettigheter under oppholdet og vern om pasientens personlige integritet. Det kan dessuten gis regler om følgende tvangstiltak:

- a) adgang til å kreve urinprøver for kontrollformål
- b) kontroll av pasientens post
- c) forbud mot rusmidler og farlige gjenstander i institusjonen
- d) beslaglegging og tilintetgjøring av rusmidler og farlige gjenstander
- e) kroppsvisitasjon og ransaking av pasientens rom og eiendeler
- f) adgang til å nekte besøk
- g) adgang til å nekte permisjoner og annet fravær
- h) bruk av tvang i nødssituasjoner i tråd med alminnelige nødretts- og nødvergebetraktninger.

V

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:

§ 2-2 første ledd tredje punktum skal lyde:

De regionale helseforetakene kan bestemme hvilke institusjoner som skal fastsette tidsfrist for å yte helsehjelp som nevnt i § 2-1b andre ledd når pasienten er henvist til tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelmisbruk.

§ 2-2 andre ledd første punktum skal lyde:

Det skal vurderes om pasienten har en slik rettighet overfor spesialisthelsetjenesten som omtalt i § 2-1b andre ledd, og eventuelt fastsettes en slik frist som omtalt i samme ledd tredje punktum.

§ 4A-7 tredje ledd skal lyde:

Fristen for å klage til *fylkesmannen* er tre uker fra vedkommende fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket.

VI

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:

§ 9 andre ledd skal lyde:

Helsepersonell må heller ikke motta fra pasient eller bruker gave, provisjon, tjeneste eller annen ytelse som har mer enn en ubetydelig verdi.

§ 10 første ledd første punktum skal lyde:

Den som yter helse- og omsorgstjenester, skal gi informasjon til den som har krav på det etter reglene i pasient- og brukerrettighetsloven §§ 3-2 til 3-4.

§ 13 skal lyde:

§ 13 Markedsføring

Markedsføring av helse- og omsorgstjenester skal være forsvarlig, nøktern og saklig.

Ved markedsføring av virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester, gjelder første ledd tilsvarende.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om markedsføring av helse- og omsorgstjenester, og kan herunder fastsette forbud mot visse former for markedsføring.

§ 16 overskriften skal lyde:

§ 16 Organisering av virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester

§ 16 første ledd skal lyde:

Virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester, skal organiseres slik at helsepersonellet blir i stand til å overholde sine lovpålagte plikter.

§ 43 tredje ledd tredje punktum skal lyde

Dersom *fylkesmannen* mener at sletting kan være i strid med arkivlova §§ 9 eller 18, skal det også innhentes uttalelse fra Riksarkivaren.

§ 58 første ledd første punktum skal lyde:

Hvis det er grunn til å tro at vilkårene for tilbakekall er tilstede og helsepersonellet anses å være til fare for sikkerheten i helse- og omsorgstjenesten, kan Statens helsetilsyn suspendere autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning inntil det er tatt endelig beslutning i saken.

§ 61 første punktum skal lyde:

Helsepersonell kan selv gi avkall på autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning ved skriftlig erklæring til *fylkesmannen*.

§ 63 tredje ledd første punktum skal lyde:

Helsepersonell kan selv gi avkall på retten til å rekvirere legemidler som nevnt i første ledd ved skriftlig erklæring til *fylkesmannen*.

VII

I lov 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m. gjøres følgende endringer:

§ 33 tredje ledd oppheves.

§ 35 nytt tredje ledd skal lyde:

Regionalt helseforetak skal sørge for at den enkelte pasients utvidede rett til bruk av samisk språk i spesialisthelsetjenesten blir ivaretatt, jf. sameloven § 3-1 nr. 4 og § 3-5.

VIII

I lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid skal § 10 tredje ledd første punktum lyde:

Dersom godkjenning eller vurdering fra akkreditert inspeksjonsorgan ikke foreligger, kan kommunen kreve virksomheten stanset.

IX

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer:

§ 6-2 første ledd nr. 4 skal lyde:

4. beskrivelse av kommunens tilbud om døgnopphold for øyeblikkelig hjelp etter § 3-5 tredje ledd,

§ 10-2 første ledd skal lyde:

Dersom noen utsetter sin fysiske eller psykiske helse for fare ved omfattende og vedvarende misbruk, og dersom hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig, kan det vedtas at vedkommende uten eget samtykke kan tas inn i en institusjon utpekt av regionalt helseforetak, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a fjerde ledd, for undersøkelse og tilrettelegging av behandling, og holdes tilbake der i opptil tre måneder.

§ 10-3 første ledd første punktum skal lyde:

Det kan vedtas at en gravid rusmiddelavhengig uten eget samtykke skal tas inn på institusjon utpekt av regionalt helseforetak, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a fjerde ledd, og holdes tilbake der i hele svangerskapet dersom misbruket er av en slik art at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, og dersom hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig.

§ 10-4 første ledd skal lyde:

Når en rusmiddelavhengig på grunnlag av eget samtykke blir tatt inn i en institusjon utpekt av regionalt helseforetak, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a fjerde ledd, kan institusjonen sette som vilkår at den rusmiddelavhengige kan holdes tilbake i opptil tre uker regnet fra inntaket.

X

I lov 21. desember 2007 nr. 123 om endringer i pasient-

rettighetsloven m.m. oppheves i avsnitt II endringen i lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. § 3-14 andre ledd.

XI

Lovendringene trer i kraft straks, med unntak for endringen i lovvedtakets avsnitt IV i lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. § 3-14 andre ledd, som trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling til I ny § 6d første–tredje ledd og femte–sjette ledd og forslagene nr. 1–3, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ved piloteringsperiodens avslutning komme tilbake til Stortinget med en ny sak om endringer i helseregisterloven mv. i forbindelse med nasjonal implementering av kjernejournal.»

Forslag nr 2 lyder:

«I helseregisterloven ny § 6d skal første til tredje ledd lyde:

Formålet med nasjonal kjernejournal er å fremme pasientsikkerhet og behandlingskvalitet ved å understøtte samhandling mellom helsepersonell om helsehjelp til pasienten.

Kongen i Statsråd kan i forskrift gi bestemmelser om etablering av nasjonal kjernejournal.

Nasjonal kjernejournal er et sentralt og virksomhetsovergrepene behandlingsrettet helseregister. Nasjonal kjernejournal skal inneholde et begrenset sett relevante helseopplysninger som er nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp. Helsedirektoratet skal være databehandlingsansvarlig.»

Forslag nr. 3 lyder:

«I helseregisterloven skal ny § 6d femte til syvende ledd lyde:

Helsepersonell med tjenstlig behov ved ytelse av helsehjelp kan etter samtykke fra den registrerte gis tilgang til nødvendige og relevante helseopplysninger fra nasjonal kjernejournal. Tilgang til nasjonal kjernejournal kan bare gis i den utstrekning det er nødvendig for ytelse av helsehjelp eller administrasjon av slik hjelp, og i samsvar med gjeldende bestemmelser om taushetsplikt. Tilgang skal kontrolleres. Når det er nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp, kan Kongen i Statsråd i forskrift gjøre unntak fra kravet om samtykke. Ved unntak fra samtykke gjelder helsepersonelloven § 45 første ledd første punktum tilsvarende.

Kongen i Statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om etablering av nasjonal kjernejournal, drift og behandling av helseopplysninger, herunder hvilke opplysninger som skal behandles, regler om sletting samt pasientens rettigheter.

Opplysninger om den registrerte kan ikke utleveres fra nasjonal kjernejournal til bruk i forsikringsøyemed, til forskning, av påtalemyndighet, domstol, eller arbeidsgiver selv om den registrerte samtykker.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I Ny § 6d første–tredje ledd og femte–sjette ledd og forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 57 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.42.26)

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling til I Ny § 6d fjerde ledd og forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«I helseregisterloven skal ny § 6d fjerde ledd lyde:

Helseopplysninger kan registreres og på annen måte behandles i nasjonal kjernejournal etter samtykke fra den registrerte. Pasient- og brukerrettighetslovens bestemmelser om samtykkekompetanse i §§ 4-3 til 4-7 gjelder tilsvarende.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I Ny § 6d og fjerde ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 75 mot 28 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.42.59)

Presidenten: Det votes over resten av komiteens innstilling til I samt II–XI.

Votering:

Resten av komiteens innstilling til I samt II–XI ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Bent Høie på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Borghild Tenden på vegne av Venstre

Det voterer først over forslag nr. 2, fra Venstre. Forslaget lyder:

«I helseregisterloven skal § 16 andre ledd første punktum lyde:

I registre som er nevnt i § 8 tredje ledd og § 8 a, skal direkte personidentifiserende kjennetegn lagres kryptert og adskilt fra andre registeropplysninger.»

Kristelig Folkeparti har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 97 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.44.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om endringer i helseregisterlova mv.
(etablering av Norsk helsearkiv m.m.)

I

I lov 18. mai 2001 nr. 24 om helseregistre og behandling av helseopplysninger blir det gjort følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Loven gjelder for:

1. behandling av helseopplysninger i helse- og omsorgsforvaltningen og helse- og omsorgstjenesten, som skjer helt eller delvis med elektroniske hjelpemidler for å fremme formål som beskrevet i § 1,
2. annen behandling av helseopplysninger i helse- og omsorgsforvaltningen og helse- og omsorgstjenesten til slike formål, når helseopplysningene inngår eller skal inngå i et helseregister, og
3. *Helsearkivregisteret i Norsk helsearkiv.*

§ 5 andre ledd skal lyde:

Konsesjonsplikt etter personopplysningsloven § 33 gjelder ikke for behandling av helseopplysninger som skjer med hjemmel i forskrift etter §§ 6 til 8 a.

§ 8 tredje ledd skal lyde:

I følgende registre kan navn, fødselsnummer og andre direkte personidentifiserende kjennetegn behandles uten samtykke fra den registrerte i den utstrekning det er nødvendig for å nå formålet med *registeret*:

1. Dødsårsaksregisteret
2. Kreftregisteret
3. Medisinsk fødselsregister
4. Meldingssystem for smittsomme sykdommer
5. Det sentrale tuberkuloseregisteret
6. System for vaksinasjonskontroll (SYSVAK)
7. Forsvarets helseregister
8. Norsk pasientregister
9. Nasjonal database for elektroniske resepter
10. Nasjonalt register over hjerte- og karlidelser.

Ny § 8 a skal lyde:

§ 8 a *Helsearkivregisteret m.m.*

Kongen i statsråd kan i forskrift gi bestemmelser om etablering av Helsearkivregisteret.

Helsearkivregisteret er et sentralt helseregister med personidentifiserbar pasientdokumentasjon avlevert til Norsk helsearkiv, jf. § 9 og spesialisthelsetjenesteloven § 3-2 a. Opplysningene i Helsearkivregisteret kan behandles uten de registrertes samtykke.

Riksarkivaren er databehandlingsansvarlig for opplysningene i Helsearkivregisteret, jf. arkivlova § 4.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om etablering av Helsearkivregisteret, behandlingen av helseopplysningene i registeret, formålet med behandlingen og hvilke opplysninger som skal behandles. Bestemmelsene skal videre angi den databehandlingsansvarliges plikt til å gjøre data tilgjengelig.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om bevaring, kassasjon og avlevering av pasientdokumentasjon for de private virksomhetene i spesialisthelsetjenesten, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 3-2 a andre ledd.

§ 9 skal lyde:

§ 9 Særlig om innsamling av helseopplysninger til sentrale, regionale og lokale helseregistre, meldingsplikt mv.

Virksomheter og helsepersonell som tilbyr eller yter tjenester i henhold til apotekloven, helse- og omsorgstjenesteloven, smittevernloven, spesialisthelsetjenesteloven eller tannhelsetjenesteloven, plikter å utlevere eller overføre opplysninger som bestemt i forskrifter etter §§ 6 a, 6 c, 6 d, 7, 8 og 8 a samt etter paragrafen her.

Kongen kan gi forskrifter om innsamling av helseopplysninger etter §§ 6 a, 6 c, 6 d, 7, 8 og 8 a, herunder bestemmelser om hvem som skal gi og motta opplysningene og om frister, formkrav og meldingsskjemaer. Den som mottar opplysningene, skal varsle avsenderen av opplysningene dersom opplysningene er mangelfulle.

§ 12 tredje ledd skal lyde:

Helseopplysninger innsamlet etter § 9 kan sammenstilles etter nærmere bestemmelser fastsatt i forskrift etter §§ 7, 8 og 8 a.

§ 16 skal lyde:

§ 16 Sikring av konfidensialitet, integritet, kvalitet og tilgjengelighet

Den databehandlingsansvarlige og databehandleren skal gjennom planlagte og systematiske tiltak sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet med hensyn til konfidensialitet, integritet, kvalitet og tilgjengelighet ved behandling av helseopplysninger.

I registre som er nevnt i § 8 tredje ledd, skal direkte personidentifiserende kjennetegn lagres kryptert. Kravet om at direkte personidentifiserende kjennetegn skal lagres kryptert, gjelder ikke for Nasjonal database for elektroniske resepter.

For å oppnå tilfredsstillende informasjonssikkerhet skal den databehandlingsansvarlige og databehandleren dokumentere informasjonssystemet og sikkerhetstiltakene. Dokumentasjonen skal være tilgjengelig for medarbei-

derne hos den databehandlingsansvarlige og hos databehandleren. Dokumentasjonen skal også være tilgjengelig for tilsynsmyndighetene.

En databehandlingsansvarlig som lar andre få tilgang til helseopplysninger, for eksempel en databehandler eller andre som utfører oppdrag i tilknytning til informasjonssystemet, skal påse at disse oppfyller kravene i første, andre og tredje ledd.

Kongen kan gi forskrift om sikkerhet ved behandling av helseopplysninger etter denne lov. Kongen kan herunder sette nærmere krav til elektronisk signatur, kommunikasjon og langtidslagring, om godkjenning (autorisasjon) av programvare og om bruk av standarder, klassifikasjonssystemer og kodeverk, samt hvilke nasjonale eller internasjonale standardsystemer som skal følges.

§ 27 andre ledd skal lyde:

I forskrift etter §§ 6 til 8 a kan det bestemmes at helseopplysninger kan lagres for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål, dersom samfunnets interesse i at opplysningene lagres klart overstiger de ulempene den kan medføre for den enkelte. Den databehandlingsansvarlige skal i så fall sørge for at opplysningene ikke oppbevares på måter som gjør det mulig å identifisere den registrerte lenger enn nødvendig.

II

I lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv skal § 4 lyde:
§ 4 Arkivverket

Riksarkivet, statsarkiva, Samisk arkiv og Norsk helsearkiv utgjør det statlege Arkivverket, som står under leiding av Riksarkivaren.

Om ikkje anna vert uttrykkjeleg fastsett, kan Riksarkivaren delegera avgjerdsfullmakter til leiarane for statsarkiva, *Samisk arkiv og Norsk helsearkiv*.

III

I lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. skal ny § 3-2 a lyde:

§ 3-2 a Plikt til bevaring, kassasjon og avlevering av pasientarkiv

Virksomheter i spesialisthelsetjenesten som omfattes av bevarings-, kassasjons- og avleveringsbestemmelsene i arkivlova kapittel II, skal avlevere sitt pasientjournalarkiv til Norsk helsearkiv, jf. arkivlova § 4.

Private virksomheter i spesialisthelsetjenesten plikter å bevare sitt pasientjournalarkiv og avlevere dette til Norsk helsearkiv etter at forskriftsmessig kassasjon er utført.

Taushetsplikt er ikke til hinder for avlevering etter første og andre ledd.

Bevaring, kassasjon og avlevering etter første og andre ledd skal skje i samsvar med bestemmelser gitt i forskrift med hjemmel i arkivlova § 12 og helseregisterloven § 8 a.

IV

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. skal ny § 62 a lyde:

§ 62 a Pålegg om innlevering av pasientjournalarkiv

Statens helsetilsyn kan ved tilbakekall og suspensjon av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning pålegge helsepersonell å levere inn sitt pasientjournalarkiv til fylkesmannen eller Norsk helsearkiv.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om vilkår for å gi pålegg om innlevering, innsyn i og bruk av arkivene og arkivenes depotstatus i Norsk helsearkiv.

V

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Kongen kan setja i verk ulike føresegnar til ulik tid.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling til I, § 16 andre ledd og forslag nr. 1, fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«I helseregisterloven skal § 16 andre ledd lyde:

I registre som er nevnt i § 8 tredje ledd, skal direkte personidentifiserende kjennetegn lagres kryptert og adskilt fra andre registeropplysninger. Kravet om at direkte personidentifiserende kjennetegn skal lagres kryptert og adskilt fra andre registeropplysninger, gjelder ikke for Nasjonal database for elektroniske resepter. Departementet kan dispensere fra kravet om at direkte personidentifiserende kjennetegn skal lagres kryptert og adskilt fra andre registeropplysninger. Dispensasjoner skal være tidsbegrensede.»

Vestre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I, § 16 andre ledd og forslaget fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 57 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.44.45)

Presidenten: Det voteres over resten av I samt II til og med V.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av I samt II til og med V ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 2 og 3, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet

Det votes først over forslagene nr. 2 og 3.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til nødvendige endringer slik at markedsreguleringen av egg og kjøtt, melk og korn, med hjemmel i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror, oppheves.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til nødvendige endringer slik at det etableres et juridisk og eiermessig skille mellom markedsregulator og TINE SA, Nortura SA og Norske Felleskjøp ved at oppgavene som markedsregulator legges til Statens landbruksforvaltning.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 81 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.36)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:66 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold og Torgeir Trældal om å skille markedsregulatorrollen og markedsaktørrollen i matvaresektoren – bifalles ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang

av markedsreguleringsordningene for å se om disse fungerer godt nok for alle aktører i verdikjeden, samt fremme forslag til endringer som særlig tar hensyn til forbrukerne og til å fremme lik konkurranse og motvirke ulike maktforhold mellom aktørene i næringene.»
Venstre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 62 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.16)

Sak nr. 10 [16:46:25]

Referat

1. (346) Representantforslag fra stortingsrepresentanten Per Sandberg om skjerpet aktsomhetskrav for hundeeiere i nærheten av førerhunder i tjeneste (endringer i lov 4. juli 2003 nr. 74 om hundehold) (Dokument 8:126 L (2011–2012))

Enst.: Sendes justiskomiteen.

2. (347) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Ørsal Johansen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim om å begrense mulighetene for gjenopptakelse av utlendingssaker (Dokument 8:127 S (2011–2012))

Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.

3. (348) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter N. Myhre, Karin Woldseth og Tone Liljeroth om endringer i den offentlige finansieringen av bistands- og nødhjelpsorganisasjoner (Dokument 8:125 S (2011–2012))

Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdig behandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.47
